

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

Totalkalkylen for jordbruket

Jordbrukets totalregnskap 2009 og 2010

Budsjett 2011

AVGITT
JUNI 2011

Forord

Årets totalkalkyle for jordbruket omfatter beregninger for revidert regnskap 2009, foreløpig regnskap 2010 og budsjett for 2011. I tabellform er det også tatt med resultater for beregningene for enkelte år tilbake til 1959.

Beregningene til utredning nr. 1 til jordbruksforhandlerne danner grunnlaget for totalkylepublikasjonen. Disse ble avsluttet 8. april og bygger på data som var kjent på beregningstidspunktet, men er inkl. resultatene fra jordbruksoppjøret i 2011.

Datamaterialet til jordbrukets totalregnskap og totalbudsjett ligger ajourført på elektronisk form tilbake til 1959. Disse tallseriene er lagt ut på NILF internettsider (<http://www.nilf.no>).

Det presenteres også normaliserte regnskapstall. De normaliserte regnskapstallene er basert på totalkalkylens tallserier, men seriene er justert til normalårsnivå for avlinger, priser mv. Normaliserte regnskapstall gir et bedre grunnlag for vurdering av de mer varige endringer i jordbruket. Etter 1993 er de normaliserte regnskaper brukt til å bedømme inntektsutviklingen i jordbrukssektoren i forbindelse med jordbruksforhandlingene.

Knut Børve

Oddmund Hjukse

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	1
1 KORT OM BUDSJETTNEMNDA FOR JORDBRUKET	7
1.1 Mandat og arbeidsområder	7
1.2 Budsjettnemndas sammensetning	8
1.3 Sekretariat	8
2 GRUNNLAG OG FORUTSETNINGER FOR TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET	9
2.1 Prinsipper	9
2.2 Produksjonsgrunnlaget	10
2.2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket	10
2.2.2 Areal og avlinger	14
2.2.3 Husdyrbestanden og ytelsen	22
2.3 Jordbruksavtalen – priser	25
2.4 Prisutvikling kostnader	25
2.5 Etterspørselen etter matvarer	27
3 INNTEKTER	29
3.1 Innledning	29
3.2 Planteproduksjon	30
3.2.1 Korn, erter og oljefrø	30
3.2.2 Poteter	35
3.2.3 Hagebruksprodukter	37
3.2.4 Andre planteprodukter	45
3.3 Husdyrproduksjoner	47
3.3.1 Melk	47
3.3.2 Kjøtt	55
3.3.3 Egg	64
3.3.4 Ull	66
3.3.5 Pelsdyr	66
3.3.6 Andre husdyrproduksjoner	67
3.3.7 Kostnader i omsetningsleddene	68
3.4 Andre inntekter	69
3.4.1 Inntekter fra kjøring med mer	69
3.4.2 Arbeidsinntekter ved investeringer	70
3.5 Endringer i buskap og lager av fôrmidler	70
3.5.1 Endringer i buskapsverdien	70
3.5.2 Medlemsbonus	71
3.5.3 Fôrregnskapet og lagerendringer av fôrmidler	71
4 DIREKTE TILSKUDD	73
4.1 Oppsummering	73
4.2 Generelt	74
4.2.1 Regnskapsårene	75

4.2.2	Budsjettåret.....	75
4.3	Utbetalinger fra fond	75
4.3.1	Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond	75
4.3.2	Utbetalinger fra Skadefondet for landbruksproduksjon	79
4.4	Direkte tilskudd (underpost).....	80
4.5	Utviklingstiltak	82
4.6	Velferdsordninger.....	83
4.7	Ordninger utenom jordbruksavtalen.....	84
4.7.1	Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer	85
4.7.2	Tilskudd til avløsning ved repetisjons- og heimevernsøvelser	85
4.7.3	Erstatninger for rovviltskader.....	85
4.7.4	Driftsplanlegging.....	85
5	KOSTNADER.....	87
5.1	Innledning.....	87
5.2	Ikke-varige kostnader	90
5.2.1	Handelsgjødsel og kalk	90
5.2.2	Innkjøpt fôr.....	94
5.2.3	Såfrø og planter	96
5.2.4	Energi og smøremidler	97
5.2.5	Andre kostnader	97
5.2.6	Vedlikehold	99
5.3	Leasing	100
5.4	Investeringer og kapitalslit	101
5.4.1	Innledning.....	101
5.4.2	Bruttoinvesteringer	101
5.4.3	Kapitalslit	108
5.4.4	Bokført kapital.....	109
5.5	Rentekostnader på lånt kapital	110
6	DET ØKONOMISKE RESULTAT	113
6.1	Innledning.....	113
6.2	Totalkalkylen og skatt	114
6.3	Vederlag til arbeid og kapital	115
6.4	Vederlag til arbeid og egenkapital	117
6.5	Justeringer av tidligere serier	117
7	NORMALISERTE REGNSKAPER.....	119
7.1	Innledning.....	119
7.2	Prinsippene for normaliseringen	120
7.2.1	Planteproduksjonspostene	120
7.2.2	Husdyrproduksjonspostene	122
7.2.3	Kostnadspostene	122
7.2.4	Direkte tilskudd	122
7.2.5	Leasing	122
7.2.6	Renter på lånt kapital.....	123
7.3	Resultater av beregningene	124
8	BUDSJETTOVERFØRINGER TIL JORDBRUKET	131
	VEDLEGG.....	135

Vedlegg

Vedlegg I: INNTEKTER

Vedleggstabell	1.1	Korn, erter og oljefrø
- ” -	1.2	Poteter
- ” -	1.3	Hagebruksprodukter
- ” -	1.4	Andre planteprodukter
- ” -	1.5	Melk
- ” -	1.6	Kjøtt
- ” -	1.7	Egg
- ” -	1.8	Ull
- ” -	1.9	Pelsdyr
- ” -	1.10	Andre husdyrproduksjoner
- ” -	1.11	Kjøreinntekter mv.
- ” -	1.12	Arbeidsinntekter ved investeringer
- ” -	1.13	Endringer i buskapsverdien
- ” -	1.14	Medlemsbonus

Vedlegg II DIREKTE TILSKUDD TIL JORDBRUKET

Vedleggstabell	2.1	Direkte tilskudd
----------------	-----	------------------

Vedlegg III: KOSTNADER

Vedleggstabell	3.1	Handelsgjødsel og kalk
- ” -	3.2	Innkjøpt kraftfôr
- ” -	3.3	Annet innkjøpt fôr
- ” -	3.4	Såfrø og planter
- ” -	3.5	Energi og smøremidler
- ” -	3.6	Andre kostnader
- ” -	3.7	Vedlikehold
- ” -	3.8	Leasing av maskiner
- ” -	3.9	Kapitalslit
- ” -	3.10	Realrente. Lånt kapital
- ” -	3.11	Bruttoinvesteringer. Løpende priser
- ” -	3.12	Bruttoinvesteringer. Faste priser
- ” -	3.13.1	Bokført kapital etter historisk kost
- ” -	3.13.2	Bokført kapital etter prisjustert saldo

Vedlegg IV: AREAL, AVLING OG BRUKEN AV AVLINGEN

Vedleggstabell	4.1	Areal, avling og bruken av avlingen
- ” -	4.2	Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster

Vedlegg V: HUSDYRSTATUS OG HUSDYRPRODUKSJON

Vedleggstabell	5.1	Husdyrstatus
- ” -	5.2	Utviklingen i husdyrproduksjonen til salg og hjemmeforbruk fra 1959

Vedlegg VI: FÔRTILGANG OG FÔRBEHOV

Vedleggstabell	6.1	Fôrtilgang i alt
- ” -	6.2	Fôrtilgang. Kraftfôr
- ” -	6.3	Fôrbehov

Vedlegg VII: PRODUKTIVITET

STANDARDBETEGNELSER SOM ER ANVENDT I TABELLENE:

Tall forekommer ikke	.
Oppgave mangler	..
Null	-
Mindre enn en halv av den brukte enhet	0 eller 0,0
Foreløpige tall	*
Anslag (budsjett)	**

Sammendrag

Tabell 1 viser hovedresultater fra totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 1 Resultater etter normalisert regnskap. Mill. kroner¹

	2006	2007	2008	2009	2010*	2011**	
						Før avtale	Etter avtale
Sum produksjonsinntekter	21 361	22 686	24 276	25 472	26 173	26 084	26 555
+ Direkte tilskudd	8 557	8 818	9 137	9 446	9 789	10 252	10 192
= Totale inntekter inklusive direkte tilskudd (A)	29 917	31 504	33 413	34 917	35 962	36 336	36 747
Sum ikke-varige produksjonsmidler	14 135	14 297	15 618	16 453	16 339	16 807	16 849
+ Sum kapitalkostnader	5 780	6 003	6 409	6 484	6 684	6 905	6 905
= Sum kostnader eksklusive realrentekostnad (B)	19 915	20 300	22 027	22 937	23 023	23 712	23 754
Vederlag til arbeid og kapital (A-B)	10 002	11 204	11 386	11 980	12 939	12 625	12 993
- Realrente på lånt kapital (C)	792	1 220	1 503	883	532	956	956
Vederlag til arbeid og egenkapital (A-B-C)	9 210	9 984	9 883	11 097	12 407	11 668	12 037
Antall årsverk	63 300	61 400	59 400	57 300	55 000	53 200	53 200
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	145 500	162 600	166 400	193 700	225 600	219 300	226 300
Endring per årsverk, kr	600	1 7100	3 800	27 300	31 900	-6 300	700
Endring per årsverk, prosent	0,4	11,8	2,3	16,4	16,5	-2,8	0,3
Inntektseffekt per årsverk av jordbruksfradraget, kr	12 400	20 200	21 400	20 700	23 300	23 500	24 100
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive effekt av jordbruksfradraget, kr	157 900	182 800	187 800	214 400	248 900	242 800	250 400

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) De seks nederste linjene er ikke i mill. kroner

Generelt

Totalkalkylen for jordbruket, inkludert det normaliserte regnskapet, utarbeides årlig av Budsjettnemnda for jordbruket. Totalkalkylen viser totalverdiene som skapes i norsk jordbruk ved utnyttelse av jordbrukets produksjonsfaktorer. Seriene i totalkalkylen går tilbake til 1959. Fra 1993 har totalkalkylens normaliserte regnskap blitt lagt til grunn i jordbruksforhandlingene ved vurdering av inntektsutviklingen.

På grunnlag av produksjonsinntekter, kostnader og budsjettoverføringer beregnes ulike resultatmål for verdiskapningen i jordbruket. Videre tallfestes antall jordbruksbedrifter, arbeidsforbruket, areal og avlinger, husdyrbestander og husdyrytelser.

Fordi beregningene skal vise det økonomiske resultatet for jordbrukssektoren, holdes intern omsetning utenfor. Intern omsetning kan for eksempel gjelde fôr, dyr og maskintjenester. Kjøreinntekter som stammer fra bruk av jordbrukets maskiner, regnes *ikke* som intern omsetning. Arbeidsforbruket som registreres i totalkalkylen, er knyttet bare til arbeid utført i jordbrukssektoren.

Totalkalkylen brukes i jordbruksforhandlingene. Dessuten danner den grunnlag for beregninger i nasjonalregnskap og nasjonalbudsjett. Også i matvareforbruksberegninger, i statistikk til internasjonale organisasjoner og gjennom forskning og utredninger gjøres det bruk av totalkalkylen.

Resultater for regnskapsårene og budsjettåret

Det primære resultatmålet som nyttes i totalkalkylen er «vederlag til arbeid og egenkapital». Resultatmålet uttrykker hva som er igjen til godtgjøring av all arbeidsinnsats, medregnet leid arbeid, og egenkapital innsatt i drifta. Beregningen skjer ved at alle kostnader, inkludert renter på lånt kapital, blir trukket fra produksjonsinntekter og tilskudd.

Totalkalkylen beregnes før skatt. I resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital» er derfor ikke inntektsvirkningen av skattemessig fradrag i positiv næringsinntekt fra jordbruket regnet inn. Dette fradraget ble innført med virkning fra og med inntektsåret 2000. Budsjettnemnda beregner den inntektsmessige virkningen av jordbruksfradraget, som en separat operasjon ved siden av totalkalkylen. Verdien av fradraget i 2011, etter at endringene ved jordbruksoppgjøret dette året er regnet inn, er beregnet til 24 100 kr per årsverk. I jordbruksforhandlingene er det resultatmålet inklusive inntektsverdien av jordbruksfradraget som benyttes.

Resultater etter normalisert regnskap

Det normaliserte regnskapet skal vise utviklingen i jordbruket ved «normale» forhold og forutsetter blant annet normalårsavlinger i planteproduksjonen. Avlingsvariasjoner som skyldes forskjeller i værforhold fra år til år, kommer til syne i det registrerte regnskapet. I det normaliserte regnskapet jevnes slike variasjoner ut. I tillegg normaliseres prisene i grøntsektoren. Også enkelte kostnader som kan variere sterkt mellom år, er normalisert. Realrentekostnaden er et eksempel.

Fra 2009 til 2010 økte vederlaget til arbeid og egenkapital i det normaliserte regnskapet med 1 310 mill. kr til 12 407 mill. kr. De totale inntektene økte med 1 045 mill. kr. Kostnadene, inkludert realrente, sank med 265 mill. kr. Nedgang i realrenten på 351 mill. kr bidro til den reduserte kostnadsveksten. Inkl. effekten av jordbruksoppgjøret 2011, er vederlaget til arbeid og egenkapital beregnet til å gå ned 370 mill. kr i budsjettåret 2011, til 12 037 mill. kr.

Regnet per årsverk økte vederlaget til arbeid og egenkapital fra 2009 til 2010 ifølge det normaliserte regnskapet med 31 900 kr, fra 193 700 kr til 225 600 kr. For budsjettåret er

det regnet med et vederlag til arbeid og egenkapital på 226 300 kr per årsverk, en økning på 700 kr fra 2010. For 2011 slår jordbruksoppgjøret ut med en økning på totalt 369 mill. kroner. Jordbruksoppgjøret 2011 gjelder i hovedsak endringer for kalenderåret 2012, men har også virkning i 2011, på grunn av endringer i målpriser fra 1. juli 2011 og omdisponeringer i budsjettet.

Resultater etter registrert regnskap

Registrert regnskap viser det faktiske regnskapet for jordbruket hvert enkelt år. Resultatene kan svinge betydelig fra år til år. En viktig årsak til svingningene er at værforholdene påvirker mengder og kvalitet på avlingene. Dessuten blir prisene påvirket av markedsforholdene.

Vederlaget til arbeid og egenkapital økte med 1 538 mill. kroner, til 12 225 mill. kroner, i 2010. I 2011 går vederlaget til arbeid og egenkapital ned med 328 mill. kroner. Da er endringer i priser og tilskudd fra jordbruksoppgjøret i 2011 innregnet.

Inntekter i normalisert regnskap

Tabell 2 viser et sammendrag av inntektene i totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 2 Inntektssammendrag. Normalisert regnskap. Mill. kroner¹

	2006	2007	2008	2009	2010*	2011**	
						Før avtale	Etter avtale
Korn, erter og oljefrø	2 216	2 270	2 476	2 582	2 530	2 527	2 662
+ Poteter	523	566	578	608	609	616	669
+ Hagebruksprodukter	3 058	3 180	3 441	3 513	3 521	3 450	3 495
+ Andre planteprodukter	165	177	196	214	232	239	239
= Sum planteprodukter	5 962	6 194	6 690	6 917	6 892	6 831	7 065
Melk	6 091	6 623	6 677	7 150	7 531	7 547	7 634
+ Kjøtt	7 542	8 014	9 009	9 205	9 552	9 496	9 606
+ Egg	567	657	706	805	837	883	923
+ Ull	149	137	132	124	122	122	122
+ Pelsdyr	265	235	272	279	263	236	236
+ Andre husdyrproduksjoner	79	83	94	95	93	96	96
= Sum husdyrprodukter	14 693	15 750	16 889	17 657	18 399	18 381	18 617
Sum plante- og husdyrprodukter	20 655	21 944	23 580	24 574	25 290	25 212	25 682
Kjøreinntekter mv.	452	463	481	481	489	496	496
+ Arbeidsinntekter ved investeringer	217	213	258	251	261	283	283
= Sum andre inntekter	669	676	739	733	750	779	779
Endringer i buskapsverdien	-62	-35	-48	24	-17	-5	-5
Medlemsbonus	98	101	5	140	150	99	99
Sum produksjonsinntekter	21 361	22 686	24 276	25 472	26 173	26 084	26 555
Direkte tilskudd	8 557	8 818	9 137	9 446	9 789	10 252	10 192
Totalte inntekter inkl. direkte tilskudd (A)	29 917	31 504	33 413	34 917	35 962	36 336	36 747

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkningen av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Den totale inntekten i jordbruket, det vil si summen av produksjonsinntekter og tilskudd, var ifølge foreløpige tall 35 962 mill. kr i 2010. Etter at endringene ved jordbruksoppgjøret i 2011 er tatt hensyn til, er totalinntekten budsjettert til 36 747 mill. kr i 2011. Av produksjonsinntektene kommer ca. 70 prosent fra husdyrproduksjoner, med kjøtt og melk som de viktigste produktene. Produksjonsinntektene er inkl. pristilskudd som grunntilskudd og distriktstilskudd på kjøtt og melk. Innen planteproduksjonene er verdien av hagebruksprodukter størst. Hagebruksproduktene (grønnsaker, frukt, bær og blomster) står for ca. halvparten av produksjonsinntektene innen planteproduksjonen. De direkte tilskuddene, medregnet produksjonstilskuddene, utgjorde omtrent 28 prosent av totalinntekten i jordbruket i 2010.

Kostnader i normalisert regnskap

Tabell 3 viser et sammendrag av kostnadene i totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 3 Kostnads- og resultatsammendrag. Normalisert regnskap. Mill. kroner¹

	2006	2007	2008	2009	2010*	2011**	
						Før avtale	Etter avtale
Handelsgjødsel og kalk	1 139	1 192	1 164	1 669	1 146	1 391	1 391
+ Innkjøpt kraftfôr	4 551	4 733	5 379	5 772	5 889	5 917	5 961
+ Annet innkjøpt fôr	327	255	293	300	320	325	325
+ Såfrø og planter	692	755	808	798	815	819	819
+ Energi og smøremidler	2 112	1 836	2 226	2 017	2 314	2 411	2 411
+ Andre kostnader	3 786	3 950	4 109	4 268	4 214	4 293	4 293
+ Vedlikehold	1 528	1 576	1 640	1 630	1 640	1 651	1 651
Sum ikke-varige produksjonsmidler	14 135	14 297	15 618	16 453	16 339	16 807	16 849
Leasing av maskiner	564	725	878	889	916	980	980
+ Kapitalslit	5 216	5 278	5 532	5 595	5 769	5 925	5 925
Sum kapitalkostnader	5 780	6 003	6 409	6 484	6 684	6 905	6 905
Sum kostnader ekskl. realrentekost. (B)	19 915	20 300	22 027	22 937	23 023	23 712	23 754
Vederlag til arbeid og kapital (A-B)	10 002	11 204	11 386	11 980	12 939	12 625	12 993
Realrente på lånt kapital (C)	792	1 220	1 503	883	532	956	956
Vederlag til arbeid og egenkap. (A-B-C)	9 210	9 984	9 883	11 097	12 407	11 668	12 037

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkningen av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Den totale kostnaden, inkludert realrentekostnader, er beregnet til 23 555 mill. kr i 2010 (B + C). Kapitalslit (avskrivninger) og leasing utgjør til sammen 28 prosent av total-kostnaden. Kostnadene til innkjøpt fôr, vesentlig kraftfôr, står for 26 prosent. «Andre kostnader», som er en samlepost for en mengde ulike kostnader, utgjorde omtrent 18 prosent i 2010. Resten av totalkostnaden fordeler seg på hovedpostene «handelsgjødsel og kalk», «såfrø og planter», «energi og smøremidler», «vedlikehold», og «realrente på lånt kapital».

Utviklingen i jordbrukets produksjonsfaktorer

Arbeidsforbruk: Med utgangspunkt i foreløpige resultater fra Landbrukstelingen 2010 er arbeidsforbruket for 2009 og 2010 beregnet til henholdsvis 57 300 og 55 000 årsverk. For 2011 er arbeidsforbruket budsjettert til 53 200 årsverk, dvs. 98,2 mill. timeverk à 1 845 timer. Nedgangen i 2011 er på 3,3 prosent mot 4,0 prosent i 2010.

Jordbruksareal: Det totalt registrerte jordbruksarealet nådde et maksimum i 1998. Fra 2001 har det vært en årlig reduksjon slik at det registrerte arealet i 2010 er 3,8 prosent lavere. Fra 2005 har nytt digitalt kartgrunnlag vært tatt i bruk som kontrollgrunnlag ved søknad om produksjonstillegg. Tall fra SLF viser at arealmålingene fra nytt kartverk i perioden 2005–2010 innebar en engangsreduksjon i arealet på nær 2,6 prosent i gjennomsnitt i de kommuner i det året kartverket ble tatt i bruk. For øvrige kommuner var nedgangen 0,3 prosent i snitt. En kan ikke si hvorvidt nedgangen i kommuner som har tatt i bruk nytt kartverk skyldes mer nøyaktige målinger enn tidligere eller om det er en nedgang som har funnet sted over år og som ikke ble fanget opp av eksisterende kart før nytt kartverk ble tatt i bruk.

I det totale jordbruksarealet inngår også overflatedyrket jord og innmarksbeite. Slikt areal utgjør om lag 17 prosent av totalarealet i slutten av perioden, mens andelen var drøyt 10 prosent i 1989.

Investeringer: Medregnet leasing har investeringene i jordbruket,- regnet i faste priser, variert en del rundt samme nivå de siste fem-seks årene. I 2010 er investeringene regnet å ha økt 14 prosent mens økningen i 2011 er budsjettert til 2 prosent. «Bygninger» og «maskiner og redskap» utgjør hoveddelen av totalinvesteringene og står for i underkant av 50 prosent hver. Når leasing av maskiner tas med, er investeringene i maskiner og redskap noe høyere enn investeringene i bygninger.

Produksjon – forbruk – markedssituasjon

Husdyrprodukter: Målt ved meierileveransen har produksjon og forbruk av kumelk ligget i overkant av 1 500 mill. liter siden 2002. I 2010 var leveransen 1 506 mill. liter og er budsjettert til 1 496 mill. liter i 2011.

Produksjonen av kjøtt var i 2010 på 323 mill. kg, som er det høyeste som er registrert i totalkalkylen. For 2011 ventes en produksjon på 325 mill. kg. Det har vært en viss underdekning av norsk storfekjøtt de siste årene, og det kalkuleres med fortsatt underdekning i 2011. Fjorfe kjøtt er det kjøttslaget som relativt sett har hatt den sterkeste veksten i produksjon og forbruk gjennom de siste 20 årene. Svinekjøttproduksjonen har også økt vesentlig.

For egg var det en viss overdekning av norsk produsert vare i 2010. For 2011 regnes det også med et lite overskudd.

Planteproduksjon: I 2009 lå kornavlingene 13 prosent under normalårsnivå mens de i 2010 lå på normalårsnivå. I 2009 ble i tillegg kvaliteten dårlig på grunn av værforholdene, og mye av hveten ble avregnet som fôrkorn.

Produksjonen av norske poteter har i mange av de seinere årene ligget noe lavere enn det innenlandske forbruket. Markedsdekningen varierer med avlingene i det enkelte året. Differansen dekkes opp med import. Over tid har forbruket av matpoteter gått ned, men fordi forbruket av bearbejdede produkter har økt en god del, har ikke totalforbruket av poteter endret seg like mye. Forbruket av frukt, bær og grønnsaker har økt gjennom lengre tid, men ser ut til å ha stabilisert seg de siste årene. Import dekker størsteparten av fruktforbruket.

1 Kort om Budsjettnemnda for jordbruket

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) ble offisielt opprettet ved kongelig resolusjon av 18. juni 1948. BFJ er ei fagnemnd som er sammensatt av representanter for partene i jordbruksavtalen. Fem medlemmer representerer staten, fem er fra organisasjonene i jordbruket, og to (heriblant lederen) er nøytrale.

1.1 Mandat og arbeidsområder

BFJ har som hovedoppgave å legge fram materiale som kan danne grunnlag for vurdering av den økonomiske situasjonen i jordbruket. Materialet brukes først og fremst under forhandlingene om jordbruksavtaler.

Hovedavtalen for jordbruket av 17. februar 1992, § 2–6 sier:

«BFJ skal framskaffe og bearbeide grunnlagsmateriale for forhandlinger om jordbruksavtaler, og framlegge resultatene i rapporters form.

Partene og organisasjonene hver for seg kan anmode BFJs sekretariat om å framskaffe eller bearbeide grunnlagsmateriale ut over det som er nevnt i første ledd, og om å foreta spesielle beregninger.

Rapporter fra BFJ eller fra dennes sekretariat skal leveres uten omkostninger for den part som har anmodet om rapporten».

I St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» og Innst. S. nr. 167 (1999–2000) er det trukket opp retningslinjer for det materialet som BFJ skal utarbeide til jordbruksforhandlingene. Retningslinjene sier at totalregnskapet for jordbruket skal vise inntektsutviklingen i jordbruket over tid, men at vurderingene i forhandlingssammenheng gjøres på basis av avtaleår.

Videre er det angitt at *referansebruk* skal benyttes som grunnlag for å vurdere virkemiddelbruken. Referansebrukene gjør det mulig å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner. Referansebruk er «gjennomsnittsbbruk» innenfor bestemte grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet. Referansebrukssystemet ble lagt om til jordbruksoppgjøret i 2001. Fra da av brukes driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid og kapital.

Materialet som BFJ utarbeider til jordbruksforhandlingene i år, består av:

- Jordbrukets totalregnskap og budsjett. Beregningene viser registrerte og normaliserte tall for inntekter, kostnader, arbeidsforbruk og vederlag til arbeid og egenkapital.
- Referansebruksberegninger for jordbruket. Beregningene er basert på NILFs driftsgranskinger og brukes til å vurdere hvilke utslag et oppgjør får for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.
- Resultatkontroll for gjennomføring av landbrukspolitikken. Resultatkontrollen viser utviklingen innenfor sentrale områder som priser, kostnader, inntekter, investeringer, bruk av innsatsfaktorer, arbeidsforbruk, produksjon, miljø- og ressursvern, distriktspolitikk, sysselsetting, matvaresikkerhet og likestilling.

BFJ foretar løpende forbedringer av forhandlingsmaterialet:

- I kapittel 6.5 er det gitt en oversikt over poster hvor tallseriene ved årets beregninger er endret bakover i tid.

BFJs sekretariat har i forbindelse med forhandlingsmaterialet blitt pålagt:

- Diverse beregninger i forbindelse med gjennomføringen av jordbruksforhandlingene. Effektene av alternative forutsetninger om priser og tiltak er beregnet ved hjelp av referansebruk. Beregningene utføres for både organisasjonene og staten.

1.2 Budsjettmyndas sammensetning

Landbruks- og matdepartementet oppnevner medlemmene etter forslag fra organisasjonene og departementene. I perioden 1.7.2010–30.6.2012 har Budsjettmynden følgende sammensetning:

Medlemmer

Knut Børve, leder	Ekspedisjonssjef i Kunnskapsdepartementet
Guro Dæhlen	Rådgiver i Landbruks- og matdepartementet
Olaf Godli	Generalsekretær i Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Steinar Helgen	Spesialrådgiver i Landbruks- og matdepartementet
Anders Huus	Seniorrådgiver i Norges Bondelag
Marit Jordal	Bonde, Norsk Bonde- og Småbrukarlag (til 22.12.10)
Eli Moen	Avdelingsdirektør i Miljøverndepartementet
Turid Mette Nilsen	Underdirektør i Finansdepartementet
Ole Rognstad	Statistikkrådgiver i Statistisk sentralbyrå
Kjersti Rønnebak	Bonde, Norsk Bonde- og Småbrukarlag (fra 22.12.10)
Astrid Solberg	Assist. næringspolitisk sjef i Norges Bondelag
Per Arne Skjeflo	Avdelingsdirektør i Finansdepartementet
Per Aas	Bonde, fellesrepresentant for Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Vara:

Torgeir Gjølberg	Seniorrådgiver i Landbruks- og matdepartementet
Anders Thomas Knutsen	Rådgiver i Finansdepartementet
Brita Slettemark	Avdelingsdirektør i Miljøverndepartementet (til 1.3.11)
Lajla Tunaal White	Seniorrådgiver i Miljøverndepartementet (fra 1.3.11)

1.3 Sekretariat

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har ansvaret for å stille nødvendig sekretariatskapasitet til disposisjon for BFJ. Det praktiske arbeidet med sekretariatsfunksjonen i NILF er lagt til Avdeling for statistikk og analyse. Noen av avdelingens medarbeidere har myndas saker som sitt viktigste arbeidsområde. Andre sakkyndige medarbeidere trekkes inn i sekretariatsarbeidet etter behov.

2 Grunnlag og forutsetninger for totalkalkylen for jordbruket

2.1 Prinsipper

Totalkalkylen viser hvilke verdier som er skapt i hvert kalenderår ved utnyttelse av jordbrukets produksjonsfaktorer.

Inntektene omfatter verdien av jordbruksprodukter til salg og til bruk i produsentens egen husholdning (hjemmeforbruk). Endringer i buskapsverdien gjennom året tas hensyn til i inntektsberegningene. Inntekter fra kjøring med maskiner utenom jordbruket, tas også med for å få konsistens til utgiftsførte kostnader. Dessuten blir verdien av eget arbeid ved investeringer i driftsbygninger, grøfting og nydyrking inntektsført.

På kostnadssida inngår samlet forbruk av produksjonsmidler og tjenester som er levert fra andre sektorer, samt kapitalslit. Kapitalslit er slitasje på det varige produksjonsutstyret i jordbruket. Maskiner, bygninger og grøfter er eksempler på varig produksjonsutstyr.

Bruk av hjemmeavlet fôr, eget såkorn og egne settepoteter inngår i den interne omsetningen i jordbrukssektoren og blir som hovedregel verken inntekts- eller kostnadsført (nettoprinsipp). Intern omsetning av livdyr, maskiner og redskaper blir heller ikke inntekts- eller kostnadsført. I de delene av totalkalkylen hvor det er hensiktsmessig, og praktisk mulig, framgår likevel totale inntekter og totale kostnader fullt ut (bruttoføring). Trygdeavgifter er holdt utenom ved beregningene, med unntak for den kollektivt innbetalte medlemsavgiften til folketrygden.

Leasingavtaler i jordbruket blir behandlet som finansiell leasing (en finansieringsmåte). Kapitalslitet er beregnet etter saldoprinsippet, med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Mhp. rentekostnader på lånt kapital kostnadsføres realrenten. Realrenten beregnes ved at nominell rente fratrekkes prisstigningen (konsumprisendringen).

Resultatet «vederlag til arbeid og egenkapital» er samlet godtgjørelse for alt arbeid som er utført i jordbruksbedriften og egenkapitalen som brukerfamilien har satt inn i foretaket. Det skilles ikke mellom brukerfamiliens arbeid og leid arbeid. «Vederlag til arbeid og egenkapital» framkommer som differansen mellom sum inntekter (inkludert tilskudd) og sum kostnader (inkludert realrente på lånt kapital).

Datagrunnlaget for beregning av størrelsen på egenkapitalen er usikkert, og BFJ har besluttet å ikke beregne rente på egenkapital. Dermed blir «vederlag til arbeid og egenkapital» stående som et endelig resultatmål i totalkalkylen.

Beregningene av både inntekter, kostnader og arbeidsforbruk er avgrenset til jordbrukssektoren, som også omfatter hagebruk, gartneri og pelsdyrnæring. Produksjonen i villahager er holdt utenom.

Ved verdiberegningen inntektsføres all produksjon som har skjedd i kalenderåret. Alle produksjonsmidler som er satt inn i produksjonen i det aktuelle året, kostnadsføres. For planteproduktene innebærer denne metoden at hele avlingsårets produksjon blir inntektsført, selv om omsetningen for en del av produksjonen først skjer i det påfølgende kalenderåret. Handelsgjødsel som er solgt i perioden fra 1.7 til 30.6, kostnadsføres på det kalenderåret hvor gjødselen forutsettes brukt, det vil si etter årsskiftet.

Merverdiavgift holdes utenom beregningene.

Hvert år gjøres noen justeringer av tallserier bakover i totalkalkylen. Slike endringer skyldes enten nye vurderinger eller nye og sikrere data. I kapittel 6.5 er tidligere framlagte verdiberegninger korrigert for disse justeringene.

2.2 Produksjonsgrunnlaget

2.2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket

Den historiske og budsjetterte utviklingen for arbeidsforbruket er vist i tabell 2.1 og i figur 2.1.

Tabell 2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket¹

	1959	1969	1979	1989	1999
Mill. timeverk	594,0	404,3	265,8	194,8	152,9
Timeverk per årsverk	2 340	2 100	1 975	1 925	1 875
Årsverk i alt, 1000 stk.	253,8	192,5	134,6	101,2	81,6
Jordbruksbedrifter, 1 000 stk.	198,3	155,0	125,3	99,4	70,7
Timer per bedrift	2 996	2 609	2 121	1 960	2 161
Årsverk per bedrift	1,28	1,24	1,07	1,02	1,15
Jordbruksareal, 1000 daa	10 107	9 863	9 597	9 942	10 383
Areal per bedrift, daa	51	64	77	100	147
Timer per daa	58,8	41,0	27,7	19,6	14,7
Årsverk per 1000 daa	25,1	19,5	14,0	10,2	7,9
		1959-69	1969-79	1979-89	1989-99
Årlig endring i antall årsverk		-6 100	-5 790	-3 340	-1 960
- årlig endring i prosent		-2,7	-3,5	-2,8	-2,1

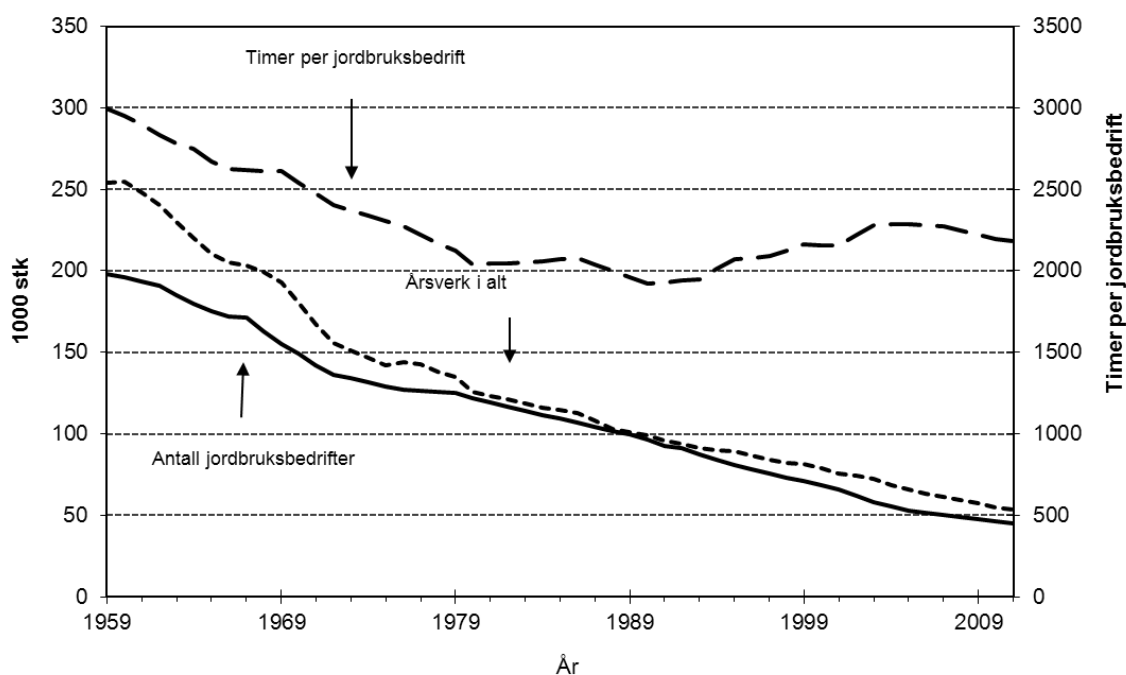
1) Gjelder driftsenheter over 5 daa fram til 1999. Gjelder jordbruksbedrifter fra 0 dekar og oppover fom. 1999

Tabell 2.1 (forts.) Arbeidsforbruket i jordbruket¹

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**
Mill. timeverk	113,4	109,4	105,8	101,4	98,2	95,0
Timeverk per årsverk	1 845	1 845	1 845	1 845	1 845	1 845
Årsverk i alt, 1000 stk.	61,4	59,4	57,3	55,0	53,2	51,5
Jordbruksbedrifter, 1 000 stk.	49,9	48,8	47,7	46,3	45,0	43,8
Timer per bedrift	2 270	2 244	2 218	2 192	2 182	2 170
Årsverk per bedrift	1,23	1,22	1,20	1,19	1,18	1,18
Jordbruksareal, 1000 daa	10 320	10 245	10 143	10 068	9 985	9 925
Areal per bedrift, daa	207	210	213	218	222	227
Timer per daa	11,0	10,7	10,4	10,1	9,8	9,6
Årsverk per 1000 daa	5,9	5,8	5,6	5,5	5,3	5,2

	1999-07	2003-05	2005-07	2007-10
Årlig endring i antall årsverk	-2 525	-2 100	-2 133	-1 750
- årlig endring i prosent	-3,5	-3,3	-3,7	-3,3

2) Gjelder driftsenheter over 5 daa fram til 1999, jordbruksbedrifter fra 0 dekar og over deretter

1) Timetallet i et årsverk ble endret fra 1975 til 1875 timer i 1989

2) Timetallet i et årsverk ble endret fra 1875 til 1860 timer i 2001 og til 1845 timer i 2002

Figur 2.1 Utviklingen i antall jordbruksbedrifter, årsverk i alt og timer per jordbruksbedrift

Beregningen av arbeidsforbruket i jordbruket er basert på forskriftene for produksjonstilskudd i jordbruket som trådte i kraft fra 2002. Dette medfører at det blir gitt tilskudd til flere organisasjonsformer. Dessuten ble landbruksregisteret omstrukturert. I denne forbindelse ble det innført nye begreper fra næringslivet som foretak og bedrifter i stedet for søker/bruker og driftsenhet.

Etter vedtak fra 2004 har det siden 1999 vært regnet med en avgrensning ved beregningen av arbeidsforbruket i jordbruket for bedrifter fra 0 dekar og oppover, mens det fram til 1999 ble regnet med en avgrensning fra 5 dekar og oppover. Bruddet i serien som dette medfører, er det regnet med utgjør ca. 1 100 årsverk høyere arbeidsforbruk for 1999 etter endret beregningsprinsipp.

Arbeidsforbrukstallene er basert på Statistisk sentralbyrås tellinger. Disse tellingene har i en periode vært utført med to års mellomrom men med tre år mellom de to siste tellingene, utvalgstillingen for 2007 og den fullstendige jordbrukstillingen for 2010.

Etter de foreløpige oppgavene fra tellingen for 2010, er det regnet med et samlet arbeidsforbruk i jordbruket på 55 000 årsverk. Ved tellingen for 2007 er det regnet med et arbeidsforbruk på 61 400 årsverk, dvs. en nedgang på vel 2 100 årsverk per år. Nedgangen i arbeidsforbruket mellom de to siste tellingsårene har vært sterkere enn det ble regnet med i framregningen i fjor. Dette som følge av en sterkere nedgang i arbeidsforbruket per bedrift enn forventet. Også de tidligere tellingene viser en klar nedadgående utvikling for arbeidsforbruket.

Det regnes med at den nedadgående utviklingen for arbeidsforbruket fortsetter for budsjettårene til henholdsvis 53 200 årsverk og 51 500 årsverk for 2011 og 2012.

I Statistisk sentralbyrås arbeidsforbrukstall for 2010 er det inkludert arbeidsforbruk for bedrifter uten areal med minimum 25 bikuber da disse ble tilskuddsberettiget fra 2009. Etter oppgaver fra tellingen er det regnet med et arbeidsforbruk på vel 100 årsverk ved honningproduksjonen for bedriftene uten areal ved tellingen for 2010.

Da arbeidsforbruket i pelsdyrholdet ikke inngår i SSBs oppgaver over arbeidsforbruket i jordbruket, er det i arbeidsforbrukstallene beregnet et tillegg for dette arbeidsforbruket beregnet av BFJ. For 2010 er dette arbeidsforbruket foreløpig beregnet til ca. 800 årsverk. En ny vurdering blir gjort når de endelige resultatene fra jordbrukstillingen for 2010 er klare.

Nedgangstakten for arbeidsforbruket viser variasjoner. Tellingene for 2010 viser en nedgang på 3,7 prosent per år fra 2007, mens det ved tellingene for 2005 og 2007 er regnet med en årlig nedgang på 4,6 og 3,3 prosent. For budsjettårene er det i gjennomsnitt anslått en nedgang på 3,3 prosent per år.

Fra og med 2002 er timetallet per årsverk, etter avtale mellom partene fra jordbruksoppgjøret 2001, satt til 1 845 timer.

Antall jordbruksbedrifter

Antall jordbruksbedrifter har vist en sammenhengende nedgang over en årrekke, men nedgangstakten er blitt klart svakere i de senere årene selv om utviklingen kan vise svingninger.

For 2010 er det regnet med en nedgang på 3,0 prosent, etter at nedgangen har vært på henholdsvis 2,2 prosent og 2,3 prosent for 2008 og 2009. I årene fra 1999 til 2010 var det en gjennomsnittlig nedgang i antall jordbruksbedrifter på 3,8 prosent fra år til år.

Særlig har det skjedd store endringer for arealgruppen under 50 dekar. Etter noen år med svært sterk nedgang for de første årene etter år 2000, stanset nedgangstakten helt opp i 2006 og i de etterfølgende årene var det en svak økning for bedriftstallet igjen fram til 2009. For 2010 viser bedriftstallet nedgang igjen. Det er flere faktorer som kan forklare utviklingen i bedriftstallet for de minste bedrifter. Utviklingen er i betydelig grad påvirket

av endringer ved det administrative regelverket.

Av faktorer som bidrar til å forklare det økte bedriftstallet igjen for arealgruppen mindre enn 50 dekar, er en klar og sammenhengende økning for antall samdrifter uten areal. Økningen for denne gruppen stanset imidlertid opp i 2008 som følge av innføring av ordningen med kvoteleie fra 2009. Fra dette året kom honningprodusentene med minimum 25 kuber og uten areal inn i tilskuddssystemet. Dette har bidratt til fortsatt økning av antall bedrifter under 50 dekar for 2009. Av andre faktorer som har påvirket utviklingen for antall bedrifter kan nevnes avkorting av produksjonstillegg for brukere over 67 år. For øvrig har utviklingen for de forskjellige grupper av bedrifter under 50 dekar vært temmelig variabel i de senere årene. Dette kan forklare nedgangen for antall bedrifter under 50 dekar for 2010. Dessuten har antall bedrifter som faller utenom tilskuddssystemet vist en sterk nedgang i de senere årene.

Den variable utviklingen medfører at vurderingen av utviklingen i bedriftstallet for bedriftene med mindre enn 50 dekar for budsjettårene blir usikker.

For bedriftene over 50 dekar har det vært en sammenhengende utvikling over en årrekke med en nedadgående trend for noen grupper og økning for andre. Samlet har endringene gitt en noe svakere nedgang i de senere årene, men utviklingen har gjennomgående vært temmelig forutsigbar.

For bedriftene i gruppen 50–100 dekar har både nedgangen for antall bedrifter og den relative nedgangen avtatt mye i de seneste årene, men den relative nedgangen har tatt seg noe opp igjen i de siste par årene.

Antall bedrifter i gruppen 100–200 dekar har vist en jevn relativ nedgang over en lengre periode, men tellingene for de siste par årene viser en tendens til noe svakere nedgang.

Opgavene for de seneste årene viser en forsterket nedgang for antall bedrifter i gruppen 200–500 dekar. Dette skyldes en klar og noe forsterket nedgang for antall bedrifter i gruppen 200–300 dekar, en forsterket nedgang etter 2007 for antall bedrifter i gruppen 300–400 dekar, foruten en svakere økning for antall bedrifter i gruppen 400–500 dekar.

Økningen for antall bedrifter over 500 dekar har avtatt noe i de seneste årene. Dette kan delvis sees på bakgrunn av en svakere nedlegging av mindre bedrifter.

For budsjettårene har BFJ regnet med en utvikling for det totale bedriftstallet i samsvar med utviklingen for de siste par årene, dvs. en nedgang i underkant av 3 prosent per år.

Arbeidsforbruket per jordbruksbedrift

Det gjennomsnittlige arbeidsforbruket per bedrift viser nedgang ved de to siste tellingene. Fra 2005 til 2007 gikk arbeidsforbruket ned med 17 timer per bedrift, mens det fra 2007 til 2010 er regnet med en nedgang på 78 timer per bedrift. Nedgangen har skjedd til tross for strukturrasjonaliseringen og utviklingen mot en større andel store bedrifter og økt areal per bedrift. Denne utviklingen kan sees på bakgrunn av økte investeringer i arbeidssparende teknisk utstyr og økt teknisk framgang. Dessuten har det i perioden etter 2005 vært en sterk nedgang i andelen av bedrifter med den arbeidskrevende driftsformen melkeproduksjon. Det er grunn til å regne med at fjerningen av aktivitetskrav for medlemmer i samdrifter fra 2004, kvotesalg av melk samt ordningen med kvoteleie fra 2008, har vært en sterk medvirkende faktor til denne utviklingen.

BFJ har regnet med en fortsatt nedgang for det gjennomsnittlige arbeidsforbruket per bedrift for budsjettårene som følge av fortsatt virkning av de nevnte faktorene som trekker arbeidsforbruket ned.

2.2.2 Areal og avlinger

Totalareal

Tabell 2.2 Arealet fordelt på de enkelte vekster. 1000 dekar

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009	2010*	2011**
Korn og oljevekster	2 182	2 524	3 255	3 530	3 345	3 138	3 104	3 078	3 060
Poteter	553	346	223	193	149	143	138	133	135
Andre grovfôrvekster	266 ¹	278	333	408	317	131	120	120	120
Grønnsaker	54	57	57	53	46	60 ³	57	60	60
Andre vekster på åker og i hage	329	384	173	133	118	137	148	153	150
Brakk ⁴	95	77	106	90	20				
Sum åker/hage	3 479	3 667	4 147	4 401	3 995	3 609	3 566	3 544	3 525
Sum eng og beite på fulldyrket jord	4 864	4 602	4 211	4 445	4 876	4 884	4 829	4 764	4 700
Sum fulldyrket jord i drift	8 343	8 269	8 358	8 846	8 871	8 494	8 395	8 308	8 225
Endring fra året før	1	-72	292	185	-184	-80	-99	-87	-83
Tillatt omdisponert dyrka jord ⁵	..	17	8	11	15	9	10
Sum overflatedyrket jord, innmarksbeite	1 764	1 594	1 239	1 096	1 511	1 751	1 748	1 759	1 760
Jordbruksareal i drift i alt	10 107	9 863	9 597	9 942	10 382	10 245	10 143	10 068	9 985

1) Rotvekster og grønnfôrvekster fram til 2001

2) Grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

3) Inkl. rotvekster til mat fra 2002

4) Brakkareal er for senere år ført sammen med andre vekster på åker og i hage

5) LMD-tall. Fom. 2005 SSB/Kostra

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Arealoppgavene bygger på produksjonstilskuddsstatistikken, med et beregnet tillegg for bedrifter som ikke søker om produksjonstilskudd.

For 2010 er det regnet med en nedgang på 87 000 dekar for fulldyrket areal og en økning på 11 000 dekar for ikke-fulldyrket jordbruksareal, slik at det totale jordbruksarealet får en nedgang på 76 000 dekar.

Omdisponering av dyrket jord

Landbruks- og matdepartementets rapporteringsrutiner for registrert omdisponering av dyrket jord ble lagt om fra 2005. Omleggingen har medført en nedgang i det arealet som registreres som omdisponert. Nedgangen regnes ikke for å være reell. Før omleggingen utgjorde den registrerte omdisponeringen av dyrket jord mellom 10 000 og 15 000 dekar per år, men er nå på 8 000–9 000 dekar per år.

Nydyrking

Nydyrkingen har tatt seg noe opp og er satt til 17 000 dekar i 2009 og 2010. Samme anslag er benyttet for budsjettåret.

Tidligere dyrket jord

BFJ regner med at 37 000 dekar dyrket jord har gått ut av bruk hvert år i perioden 1999–2009, i tillegg til det dyrkede arealet som er registrert omdisponert. I tiåret før foregikk opparbeiding av tidligere dyrket jord i såpass stor utstrekning at det var en brutto *tilgang* på 4000 dekar per år utenom ordinær nydyrking.

Årsaker til arealnedgang

- Fra 2005 har nytt digitalt kartgrunnlag vært tatt i bruk som kontrollgrunnlag ved søknad om produksjonstillegg. Tall fra SLF viser at arealmålingene fra nytt kartverk i perioden 2005–2010 innebar en engangsreduksjon i arealet på nær 2,6 prosent i gjennomsnitt i de kommuner i det året kartverket ble tatt i bruk. For øvrige kommuner var nedgangen 0,3 prosent i snitt. En kan ikke si hvorvidt nedgangen i kommuner som har tatt i bruk nytt kartverk skyldes mer nøyaktige målinger enn tidligere eller om det er en nedgang som har funnet sted over år og som ikke ble fanget opp av eksisterende kart før nytt kartverk ble tatt i bruk.
- Strukturrasjonalisering, bruk av større maskiner og entreprenørvirksomhet fører til at urasjonelle arealer i større grad blir liggende unyttet.
- Bedre inntektsmuligheter utenfor jordbruket gjør at jordbruksdrift velges bort.
- I distrikter med fraflytting vil generasjonsskifte i mange tilfeller føre til nedleggelse av jordbruksbedriften.

Arealutviklingen framover

Det er regnet med en svak nedgang i totalarealet framover. Noen faktorer som taler for at arealet vil holde seg oppe, er:

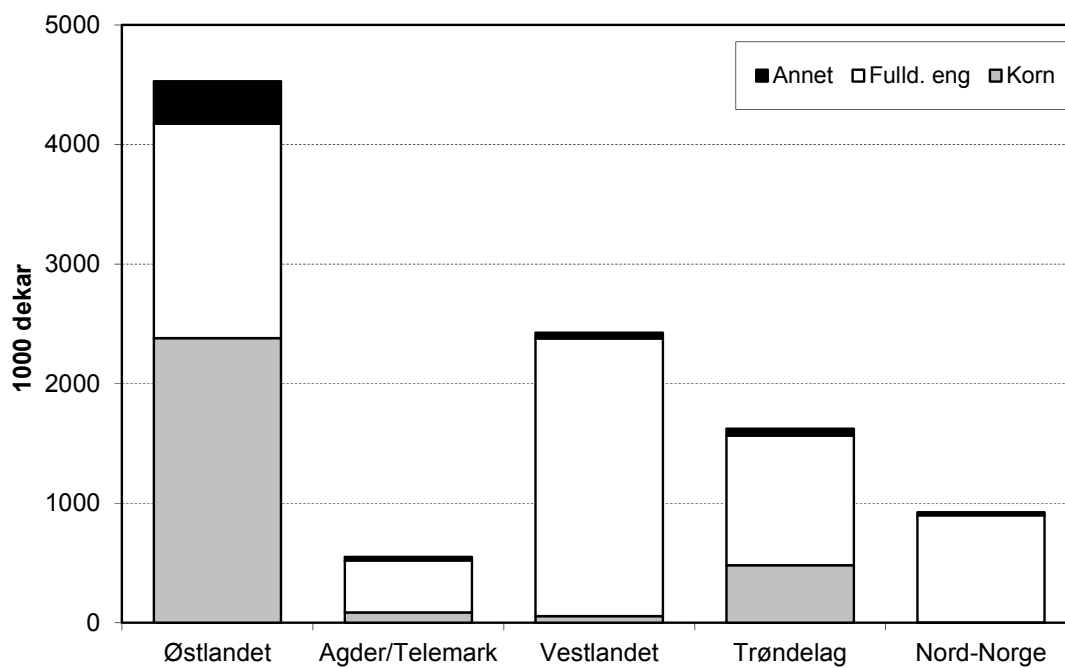
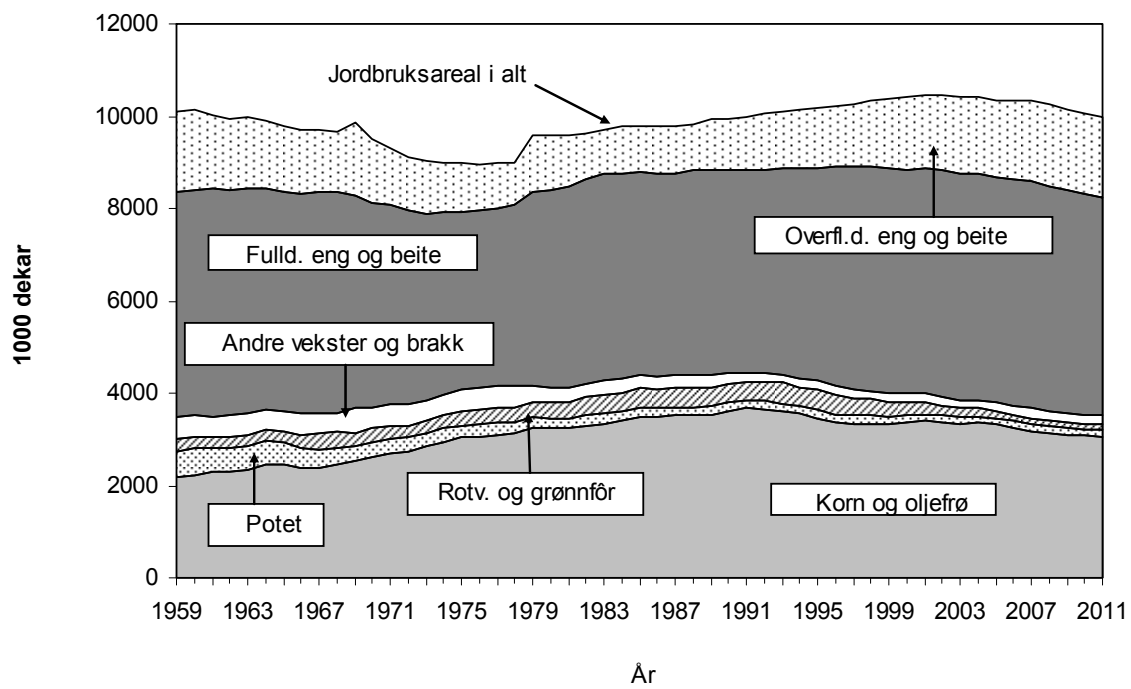
- Melkeproduksjonen er relativt stabil. Kutallet går fortsatt ned, men ytelsen per ku øker.
- Ordningene for areal- og kulturlandskapstilskudd er utformet slik at de stimulerer til å holde arealet oppe.
- Myndighetene stiller krav om spredeareal for husdyrgjødsel og krav om beiteareal

Etter en samlet vurdering av de forholdene det er gjort rede for foran, anslår BFJ at det fulldyrkede jordbruksarealet vil gå ned med 74 000 dekar i budsjettåret.

For arealet av ikke-fulldyrket jord er det budsjettert med en økning på 2 000 dekar.

Areal fordelt på vekster

Areal fordelt på vekster er vist i tabell 2.2 og i figur 2.2.

Figur 2.2 Utvikling i jordbruksarealet (øverst), fordelt på regioner i 2010 (nederst)

Det totale jordbruksarealet økte så å si hvert år i perioden 1986–2001 men har deretter gått ned. I følge statistikken er arealet 3,8 prosent lavere i 2010 enn i 2001. Fra 2005 er mye av nedgangen knyttet til nye arealmålinger etter at nytt digitalt kartverk er tatt i bruk. En kan imidlertid ikke si om dette skyldes bedre målemetoder eller andre forhold. Engarealet på fulldyrket jord økte i 1990-årene, som følge av forskyvning fra åker til eng. Siden 1999 har det fulldyrkede engarealet holdt seg tilnærmet uendret men har gått litt ned de siste par-tre årene. Det har vært en nedgangstrend for åkervekstene siden 1990, og den trenden ser ut til å fortsette. Siden 1989 er arealet av andre grovfôrvekster, det vil si grønnfôr og rotvekster til fôr, redusert med nærmere 70 prosent. Arealet av korn er synkende, og det var 13 prosent mindre i 2010 enn i 1989. Arealet av poteter er rundt 135 000 dekar, et ca. 30 prosent lavere enn i 1989. For andre vekster på åker og i hage har nedgangen stanset opp, og arealet har vært relativt stabilt siden tidlig på 90-tallet.

For budsjettåret forventer BFJ fortsatt nedgang i arealet av fulldyrket jord, men regner med uendret omfang av ikke-fulldyrket jord. Dermed er det regnet med fortsatt reduksjon i det totale jordbruksarealet.

Kornareal

BFJ regner med at den fallende tendensen for det totale kornarealet vil fortsette i budsjettåret.

I de seinere årene har en sett markerte endringer i arealfordelingen mellom de forskjellige kornslagene. Fram til 2008 økte arealet av hvete på bekostning av havre og bygg mens det deretter har vært en reduksjon. Samtidig økte arealet av bygg igjen mens arealet av havre har variert mer, men med en nedgang i sum. Endringene har særlig sammenheng med forskjeller i lønnsomhet kornslagene imellom samt de klimatiske forholdene for såing høst og vår samt overvintring, spesielt for hvete. Videre har problemer med sopp,- mykotoksiner, medført ønske om redusert havredyrking med lavere relativ pris. Såkorntilgang spiller også inn.

Arealet av oljevekster ligger rundt 50 000 dekar de siste årene.

Potetareal

Økende spesialisering i potetproduksjonen medfører at potetprodusenter med mer enn 100 dekar nå har over 90 prosent av potetarealet. Det totale potetarealet var 132 500 dekar i 2010, en nedgang fra årene før hvor arealet lå rundt 140 000 dekar. I budsjettåret er det regnet med 135 000 dekar. Til tross for underdekning av norske poteter i markedet, gode avlinger, økte målpriser ved de siste jordbruksoppkjørene og noteringspriser opp mot øvre prisgrense, har det flere år vært behov for import.

Ettårig grovfôrareal

Arealet omfatter fra 2002 også rotvekster til fôr og areal med korn til krossing. Benevnelsen for denne arealkategorien er nå «andre grovfôrvekster». «Andre grovfôrvekster» har vært i sterk tilbakegang over en lengre periode, men det har vært bare små endringer for de seneste årene.

Annet areal

Arealet av andre vekster på åker og i hage er en samlepost for en rekke forskjellige vekster, hvor også brakkareal inngår. Arealet forventes å endre seg lite i budsjettåret.

Fulldyrka eng og beite

Dette er areal hvor det dyrkes flerårige grovfôrvekster som kan fornyes ved pløying. Arealet har begynt å vise nedgang i de siste par årene etter en lengre periode hvor det har holdt seg på samme nivå.

Overflatedyrket jord og innmarksbeite

Arealet av ikke-fulldyrket jord har vist en sammenhengende økning over lengre tid, men økningen har etter hvert avtatt. Arealtilskudd og ekstensivering av drifta innen grovfôrbaserte husdyrproduksjoner med øket spesialisert kjøttproduksjon, er sannsynlige årsaker.

Avlinger

Avlingsnivå og avlingsutvikling er vist i tabell 2.3 og i figur 2.3. For budsjettårene forutsettes det normalårsavlinger, beregnet som en trend basert på 12 tre års glidende gjennomsnitt.

Tabell 2.3 Avlinger av forskjellige jordbruksvekster. Kg per dekar. Tallene i parentes angir avlingene i forhold til normalåret som er satt lik 100

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Bygg	216 (88)	263 (98)	324 (98)	338 ¹ (87)	342 (94)	347 (94)	369 (99)	382 (100)
Havre	182 (76)	258 (97)	379 (110)	311 ¹ (87)	389 (104)	341 (91)	389 (105)	370 (100)
Hvete	215 (94)	290 (98)	394 (100)	374 (86)	445 (98)	341 (75)	440 (99)	436 (100)
Poteter	1791 (94)	2 037 (99)	2 028 (91)	2 424 (101)	2 561 (104)	2 419 (94)	2 402 (95)	2 524 (100)
Eng til slått på dyrket jord	574 (100)	582 (93)	664 (98)	665 (93)	555 (104)	620 (100)	587 (95)	616 (100)
Jordbruksprodukter i alt ²	(93)	(97)	(96)	(95)	(101)	(95)	(97)	(100)
Vinterkål	3 733 (98)	3 518 (95)	2 909 (83)	4 419 (115)	4 688 (99)	4 745 (98)	4 950 (104)	4 701 (100)
Gulrot	2 960 (114)	3 096 (101)	2 981 (85)	3 819 (109)	3 877 (103)	3 095 (92)	3 350 (102)	3 173 (100)
Grønnsaker i alt	(96)	(99)	(89)	(107)	(97)	(95)	(100)	(100)
Epler i alt ^{3, 4}	20,3	24,8	18,3	22,6	522	797	837	904
Pærer ³	18,7	33,0	15,5	11,7	432	669	602	544
Jordbær	515	692	907	788	587	604	634	669
Solbær ⁵	2,9	3,1	3,7	3,0	363	295	284	263

1) Kornavlingen er beregnet til 15 prosent vann fra og med 1989

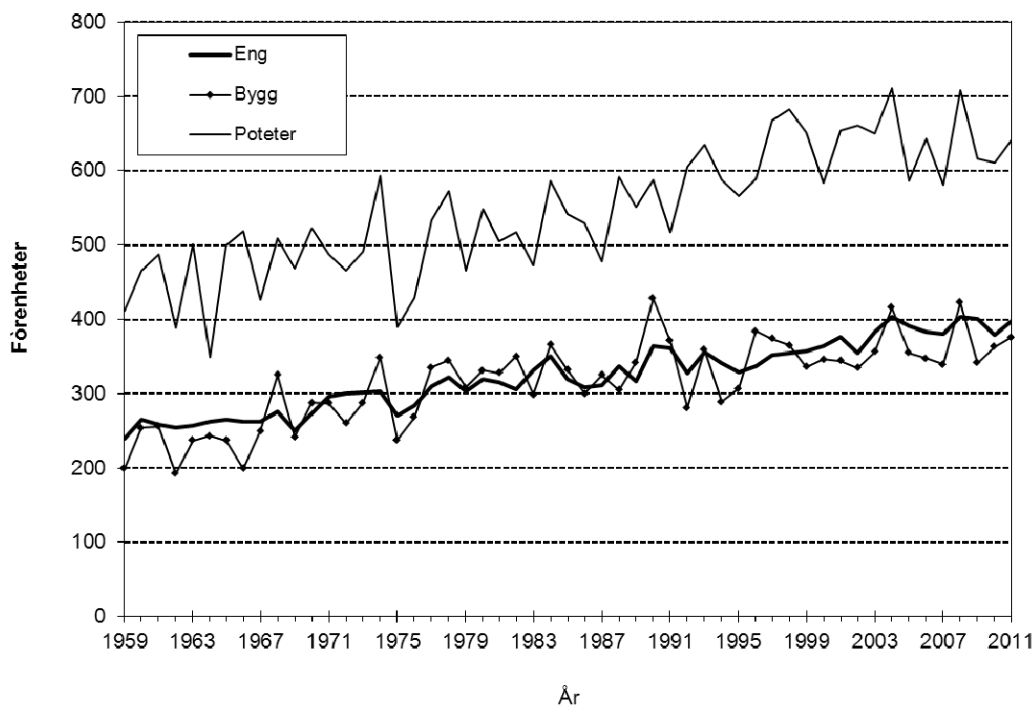
2) Beregnet på mengdebasis fra og med 1993 mot tidligere på førehetsbasis

3) Kg per dekar fra og med 1990, tidligere kg per tre

4) Justert avlingsserie fra og med 1988

5) Kg per dekar fra og med 1990, tidligere kg per busk

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.3 Utviklingen i avlingene for noen vekster, FEm per daa

Etter en lang periode hvor normalårsavlingene har vist en økende trend både for korn og poteter, har det vært nedgang i de senere årene. Økningen i normalårsavlingene for korn som stanset opp i 2006 har i de etterfølgende årene gått ned med 21 kg (5 %).

For poteter har det vært en nedgang etter at økningen kulminerte i 2007 og fram til 2011 på 155 kg (5,8 %).

Beregningsprinsippene for engavlinger har blitt endret flere ganger, sist med virkning fra 2000. Normalårsavlingene for eng kan dermed ikke beregnes etter tradisjonell metode. Siden 2000 viser gjennomsnittsavlingen en nedadgående utvikling. Dette kan ha sammenheng med ekstensivering av driften, og med reglene for produksjonstilskudd. Engarealet er holdt oppe selv om grovfôrbasert husdyrproduksjon har gått ned.

Avlingstallene for jordbruksvekstene for det reviderte regnskapsåret er basert på Statistisk sentralbyrås registreringer. For det foreløpige regnskapsåret stammer avlingstallene for korn fra oppgaver fra SLF mens avlingene for de øvrige jordbruksvekstene bygger på oppgaver fra fylkesmennenes landbruksavdelinger. De sistnevnte viser forventede avlinger i forhold til normalårsavlinger ved utgangen av oktober.

Avlingstallene for hagebruksvekstene er basert på oppgaver fra SSB.

Avlinger for 2009

For jordbruksvekstene samlet er det regnet med en avling på 5 prosent under normalårsnivå. Korn, men også flere av de øvrige vekstene, trakk avlingsnivået ned, kun eng hadde avlinger på normalårsnivå.

På tross av lave gjennomsnittsavlinger, var det likevel store variasjoner mellom vekster, landsdeler og innen samme landsdel.

Også for grønnsaker er det i gjennomsnitt regnet med en avling på 5 prosent under normalårsnivå, men likevel med store variasjoner. For frukt er det i gjennomsnitt regnet med en avling i underkant av normalårsnivå, også her med store variasjoner. Bæravlingene lå i gjennomsnitt omtrent på normalårsnivå, men med store variasjoner også her, med avlinger klart over til avlinger under normalårsnivå.

Avlinger for 2010

2010 ble også et relativt svakt avlingsår, men noe bedre enn 2009. Samlet sett er det regnet med en avling på 3 prosent under normalårsnivå for jordbruksvekstene, men til dels store variasjoner mellom landsdelene og fylkene gjenspeiler store variasjoner i vær- og vekstforholdene. Avlingstallene viser at Østlandet jevnt over hadde de beste vekstforholdene, men også for denne landsdelen var det negative faktorer som gjorde seg gjeldende og bidro til variasjoner både i mengde og kvalitet. Sørlandet hadde en lang periode om våren og forsommeren med mye tørt kaldt vær som medførte en betydelig avlingsreduksjon.

For Vestlandet og Trøndelag ble forholdene i vekstsesongen noe variable, men særlig en kald og tørr vår og forsommer med en forsinket vekststart og forkortet vekstsesong, bidro til å svekke avlingsresultatene. For Nord-Norge, og spesielt i Troms, ble det en vesentlig avlingssvikt i store områder. Dette skyldes utslag av flere negative faktorer som store overvintringsskader, uvanlig mye tele, sen vår, mye nedbør, forsinket våronn og dermed sen vekststart.

For korn lå avlingene i gjennomsnitt på normalårsnivå. En relativt god havreavling, 5 prosent over normalårsnivå, trakk avlingsnivået opp mens de øvrige kornslagene lå i underkant av normalårsnivå. På Østlandet ble det over jevnt gode kornavlinger, men vanskelige beregningsforhold trakk kvaliteten ned. I Trøndelag ble det derimot en betydelig avlingsreduksjon, men likevel god kvalitet.

Avlingen for oljevekster er beregnet til 101 prosent av normalårsavling.

Potetavlingen er beregnet til 5 prosent under normalårsavling, med betydelig variasjon mellom fylkene. Det var lave avlinger i flere av de viktigste fylkene med potetdyrking foruten en sterk avlingssvikt for Nord-Norge som trakk avlingsnivået ned.

I gjennomsnitt for landet er engavlingen beregnet til 5 prosent under normalårsavling. Beregnet i mengde ble det jevnt gode engavlinger for Østlandet, men mye nedbør under innhøstingen har sannsynligvis gitt redusert kvalitet. Det var jevnt lave engavlinger i storparten av landet for øvrig og særlig for Nord-Norge, Agderfylkene og deler av Vestlandet.

For frilandsgrønnsaker i alt er gjennomsnittsavlingen beregnet til 4 prosent over normalårsavling. Avlingene lå over normalårsavling for de fleste vekstene, men i underkant for noen. Avlingen for veksthusgrønnsaker er i gjennomsnitt beregnet til 14 prosent under normalårsavling.

Dette har gitt en samlet avling for grønnsaksvekstene på normalårsnivå.

I likhet med året før er det for 2010 regnet med en høy avling av pære. Til dels betydelig lavere avlinger for de øvrige fruktslagene har imidlertid trukket gjennomsnittsavlingen for frukt klart under normalårsnivå.

Bærvlingene viser relativt små variasjoner omkring normalårsnivå. Avlinger under normalårsnivå for jordbær og bringebær har trukket det gjennomsnittlige avlingsnivået for bær i underkant av normalårsnivå.

Samlet planteproduksjon

Det er regnet med en økning i den samlede planteproduksjonen på vel 1 prosent fra 2009 til 2010. Avlingsnivået var imidlertid lavt i begge disse årene.

For 2011 er det regnet med en økning av produksjon med 3 prosent under forutsetning av normalårsavlinger. Fortsatt forventet arealnedgang er det regnet med demper produksjonsøkningen.

Tabell 2.4 Samlet planteproduksjon i mill. FEm og FEm per dekar¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2007	2008	2009	2010*	2011**
Mill. FEm										
Korn, oljefrø og erter	421	628	1 351	1 123	1 173	1 186	1 362	1 029	1 164	1 172
Poteter	238	175	127	106	97	84	101	85	81	87
Grønnsaker o.a. ²	83	67	42	25	11	7	7	7	7	7
Høy	1 192	767	493	358	258	83	107	87	81	84
Silo	136	363	1 013	1 035	1 465	1 605	1 646	1 652	1 539	1 591
Grønnfôr ³	23	38	117	115	85	29	26	25	26	26
Halm	95	118	38	33	24	10	9	6	8	8
Beite ⁴	694	682	638	586	827	791	825	762	794	822
Total planteprod., mill. FEm ⁴	2 882	2 838	3 819	3 381	3 940	3 795	4 084	3 654	3 701	3 797
Fem/daa jordbruksareal	285	288	398	340	380	368	399	360	368	380

1) FFE = fetningsfôreheter (t.o.m. 1992), FEm = fôreheter melk f.o.m. 1993). Dessuten beregning på mengdebasis fra og med 1993 mot tidligere på kvalitetsbasis

2) Ekskl. rotvekster til fôr fra 2002

3) Inkl. rotvekster til fôr fra 2002

4) Inkludert utmarks- og fjellbeite

2.2.3 Husdyrbestanden og ytelsen

Husdyrbestanden

Tabell 2.5 viser utviklingen i bestanden av de forskjellige dyreslagene. Bestanden er registrert 1. januar hvert år.

Tabell 2.5 Husdyrbestanden per 1. januar, 1000 stk.

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Hest i alt	116,8	41,9	22,0	17,6	22,7	30,7	30,9	31,2
Storfe i alt	1 105	973	1 008	979	1 046	876	866	860
Herav melkekyr ¹	598	437	392	344	323	249	245	240
“ ammekyr	2	7	30	58	62	64
Sau > 1 år ²	945	838	968	1 013	1 103	1 029	1 055	1 044
Geit i alt ³	101	92	62	66	54	37	37	35
Svin i alt ⁴	475	658	601	593	439	526	547	549
Høns > 6 mnd. ⁵	3 011	3 836	4 116	3 575	3 140			
Kylling					3 655	9 155	8 620	9 190
Mink ⁶	245	792	420	134	70	125	115	130
Rev ⁶	17	40	80	209	105	60	50	50

1) Inkludert ammekyr 1959 og 1969

2) Fra 1979: Vinterfødrede sauer

3) Fra 1979: Antall melkegeiter

4) Fra og med 1997 antall avlssvin og slaktesvin per 1. januar

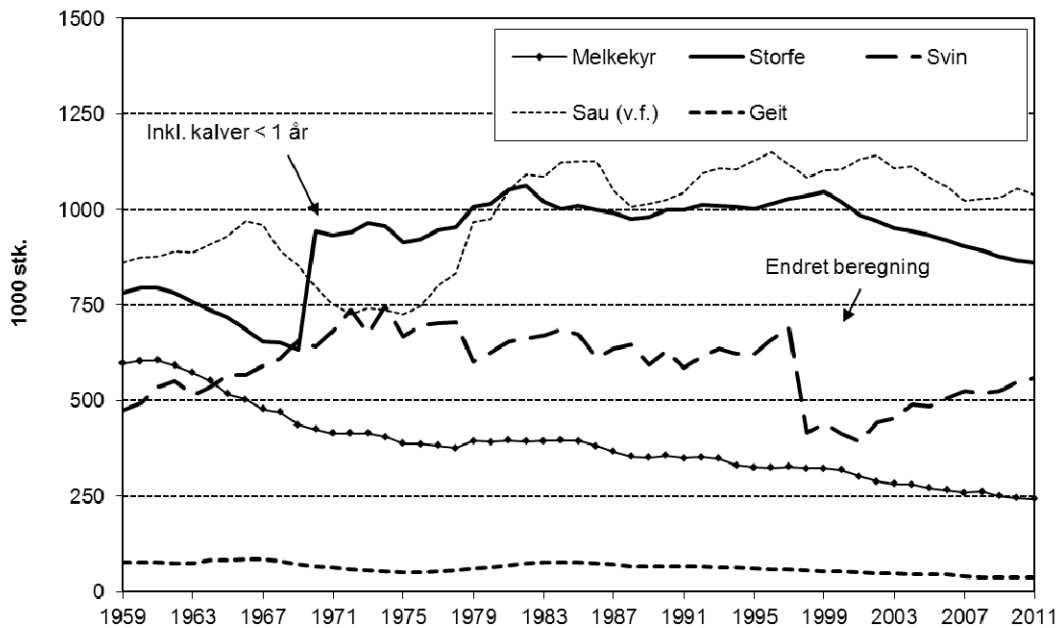
5) Fra 1997 verpehøner over 20 uker. Tatt ut av beregning f.o.m. 2006 på grunn av negativ verdi

6) Avlsdyr per 1. januar ifølge Norges Pelsdyrslag

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Landbruks- og matdepartementet og SLF

Storfebestanden har gått markert ned etter 1999. Antall ammekyr øker, men ikke tilstrekkelig til å oppveie nedgangen i antall melkekyr. Nedgangen i antall melkekyr har sammenheng med tilpasningen til et lavere melkeforbruk og høyere ytelse.

Bestanden av sau har svinget noe på samme nivå de siste årene mens bestanden av melkegeiter reduseres. Svinebestanden har økt. For høner, som har negativ kjøttverdi, beregnes det ikke buskapsverdi. Bestanden av kylling har økt i takt med forbruksøkningen. Hestebestanden i jordbruket har vist økning gjennom de siste årene. Bestanden av mink har svinget på et forholdsvis jevnt nivå, mens det har vært en nedadgående utvikling for bestanden av rev.

Figur 2.4 Utviklingen i husdyrbestanden. Registreringsdato 1. januar

Ytelse

Avdrått per dyr i tabell 2.6 er beregnet på grunnlag av produksjon og dyretall for de forskjellige dyreslagene. For kumelk er det den totale produksjonen, inkludert svinn, som danner grunnlaget. Det samme gjelder for egg, mens beregningen for geit er basert på nettoproduksjonen. Et svinn på 3 prosent er da holdt utenom. For kjøttslagene er beregningen bygd på samlet matproduksjon til salg og hjemmeforbruk. Den delen av kjøttproduksjonen som går til dyrefôr, er altså ikke med i beregningsgrunnlaget.

Til beregningen av melkeytelsen per ku nytter BFJ et antall årskyr som er beregnet av Prognoseutvalget for kjøtt og melk.

Avdråttene i storfekjøttproduksjonen, hvor også kalvekjøtt er inkludert, beregnes per årsku medregnet ammekyr. For sauekjøtt beregnes avdråttene per vinterfôra sau, det vil si ut fra dyretallet per 1. januar. For svinekjøtt benyttes totalt antall avlsdyr per 1. januar.

Avdråttensnivået for de forskjellige produksjonene har til dels vært lavere enn hva potensialet tilsier. Til dels skyldes dette tiltak for å begrense overproduksjonen av forskjellige husdyrprodukter. Økt produksjonspotensiale på grunn av avlsmessig framgang, bedre fôring og bedre stell, er dermed ikke utnyttet. Utformingen av enkelte tilskuddsordninger kan ha bidratt til bedre totaløkonomi ved å holde dyretallet oppe enn å øke ytelsen per dyr.

Tabell 2.6 Produksjon av melk, storfekjøtt, sauekjøtt, svinekjøtt og egg regnet per avlsdyr

År	Melk ¹ per årsku (melkeku) Liter	Melk ² per Melkegeit ⁴ > 1 år Liter	Storfe ³ og kalvekjøtt per årsku ⁵ Kg	Sau/lamme- kjøtt per vinter fôra sau ³ Kg	Svinekjøtt ³ per avlssvin Kg	Egg per høne ⁶ Kg
1959	2 564	283	82	17,3	746	..
1969	4 001	386	134	20,2	805	8,81
1979	4 900	383	177	19,4	725	10,92
1989	5 787	396	216	23,7	852	15,29
1997	5 825	405	254	22,0	1 059	17,29
1998	5 819	411	260	21,5	1 080	17,36
1999	5 776	420	273	20,8	1 122	17,46
2000	5 713	427	263	21,3	1 019	17,36
2001	5 736	419	256	21,6	1 121	17,56
2002	5 890	455	261	22,0	1 165	18,27
2003	5 994	464	261	22,1	1 151	18,62
2004	6 088	477	267	23,6	1 142	18,31
2005	6 191	495	273	24,1	1 144	17,67
2006	6 258	493	276	23,9	1 147	18,27
2007	6 442	501	270	23,0	1 201	18,35
2008	6 580	532	273	23,6	1 261	14,60
2009	6 656	559	276	23,4	1 235	15,35
2010*	6 764	579	272	23,3	1 253	14,92
2011**	6 828	595	269	23,5	1 255	15,36

1) Bruttoproduksjon

2) Nettoproduksjon

3) Salg og hjemmeforbruk

4) Uten ammegeiter fra og med 1999

5) Melkekyr og ammekyr

6) Per årshøne tom. 2007, per verpehøne > 20 uker per 1.1 fom. 2008

Avdråttene til melkekyr har i gjennomsnitt økt med 1,8 prosent per år etter 2000. Ytelsen av geitemelk har gått fram med 3,8 prosent per år fra 2001 til 2010.

Kjøttproduksjonen per årsku har vært økende fra 2001 til 2009, men går litt ned i 2010 og 2011. For de seinere årene, tom. 2008, har det vært underdekning av norskprodusert storfekjøtt med import også utover import med tollettelser. Deretter har det vært overdekning. For å fremme størst mulig kjøttmengde per dyr, er det innført høyere vektgrenser og prisdifferensiering etter slaktevekt.

For sauekjøtt har avdråttene, målt i kg kjøtt per vinterfora sau, holdt seg på omtrent samme nivå siden 2004. Variasjonene fra år til år har blant annet sammenheng med beiteforholdene.

I perioden 2000–2010 var det en produksjonsøkning per avslgris på 23 prosent mens økningen i perioden 1989–99 var på 31,7 prosent. Økningen i enkelte år kan være påvirket av produksjonsreguleringer ved overproduksjon.

2.3 Jordbruksavtalen – priser

Prisene for de produktene som omfattes av jordbruksavtalen fastsettes som målpriser. Målprisene danner grunnlaget for prisene til produsent, men fastsettes på et annet ledd i verdikjeden. Målpriser kan oppfattes som maksimalpriser.

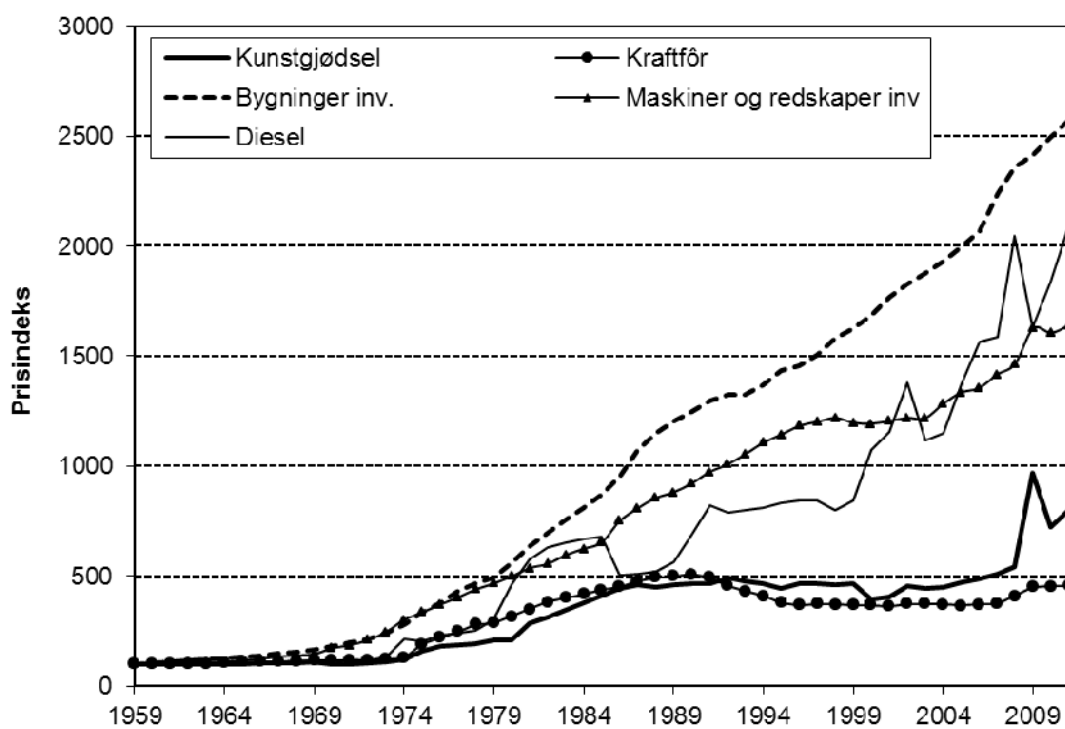
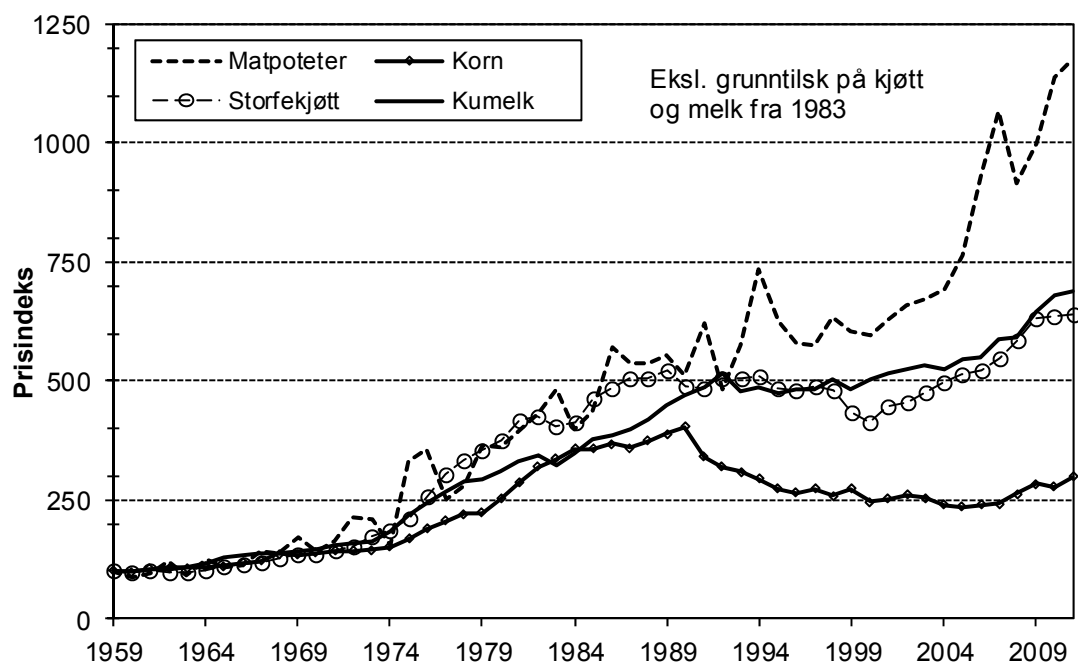
Totalkalkylen skal vise de faktiske utbetalingsprisene til produsent i hvert enkelt år. Disse prisene vil gjenspeile markedsforholdene. Eksempelvis vil overproduksjon vanligvis gi lavere utbetalingspriser enn hva målprisene gir grunnlag for via sviktende markedspriser og økt omsetningsavgift.

Priser og tilskudd for budsjettåret 2011 er anslått med utgangspunkt i de forholdene som var kjent i februar/mars 2011. I tillegg er endringene i jordbruksavtalen i 2011, tatt inn i beregningene. Målprisene endres med virkning fra 1. juli.

Under de enkelte postene er det gjort mer detaljert rede for hvilke forutsetninger prisanslagene for hver enkelt vare er basert på.

2.4 Prisutvikling kostnader

For kostnadsposter som er påvirket av den generelle prisutviklingen, har BFJ i sine beregninger for budsjettåret bygd på anslaget for konsumprisindeksen (KPI) fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. I beregningsutvalgets rapport fra mars 2011 er den generelle prisstigningen fra 2010 til 2011 anslått til 2,0 prosent.

Figur 2.5 Prisutviklingen for noen produkter og produksjonsmidler

2.5 Etterspørselen etter matvarer

Tabellen nedenfor gir oversikt over forbruket av de viktigste jordbruksproduktene. For poteter, grønnsaker, frukt og bær angis forbruket slik at det inkluderer produkter som dyrkes i villahager. En mer utførlig omtale av forbruket er gjengitt under de enkelte postene.

Tabell 2.7 Forbruket av de viktigste jordbruksproduktene på engrosnivå. Kg/innbygger

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009	2010*
Matkorn, inkl. ris (som mel)	81,8	73,6	77,6	79,5	86,3	89,1	87,2	86,9
Matpoteter ¹	87,6	88,6	74,0	71,2	61,7	58,6	55,6	55,6
Grønnsaker ²	41,9	39,7	46,4	53,2	61,2	71,9	67,1	69,3
Frukt og bær ²	63,9	69,2	75,6	77,8	68,7	93,5	89,3	89,0
Helmelk ³	176,4	175,0	160,1	63,6	32,4	21,2	20,0	20,0
Lettmelk				79,2	72,6	56,2	55,0	55,0
Skummet melk ⁴	11,3	13,9	26,3	32,1	22,2	29,6	30,0	30,0
Yoghurt					6,7	9,1	10,0	10,0
Fløte og rømme ⁵	5,0	6,5	6,6	6,9	6,7	7,1	7,0	7,2
Ost	8,6	8,9	12,0	13,3	14,5	16,7	17,1	17,0
Smør	3,2	5,5	5,4	3,4	3,3	2,9	2,9	3,0
Kjøtt fra husdyr ⁶	34,0	39,1	49,7	48,3	57,7	69,8	68,1	67,6
Egg	8,4	9,9	10,8	11,6	10,3	11,8	12,0	11,9

1) Inklusive foredlede matpoteter, eksklusive potetmel

2) Inklusive villahager til og med 1999

3) Eksklusive kondensert og tørket melk. Inklusive yoghurt til og med 1998

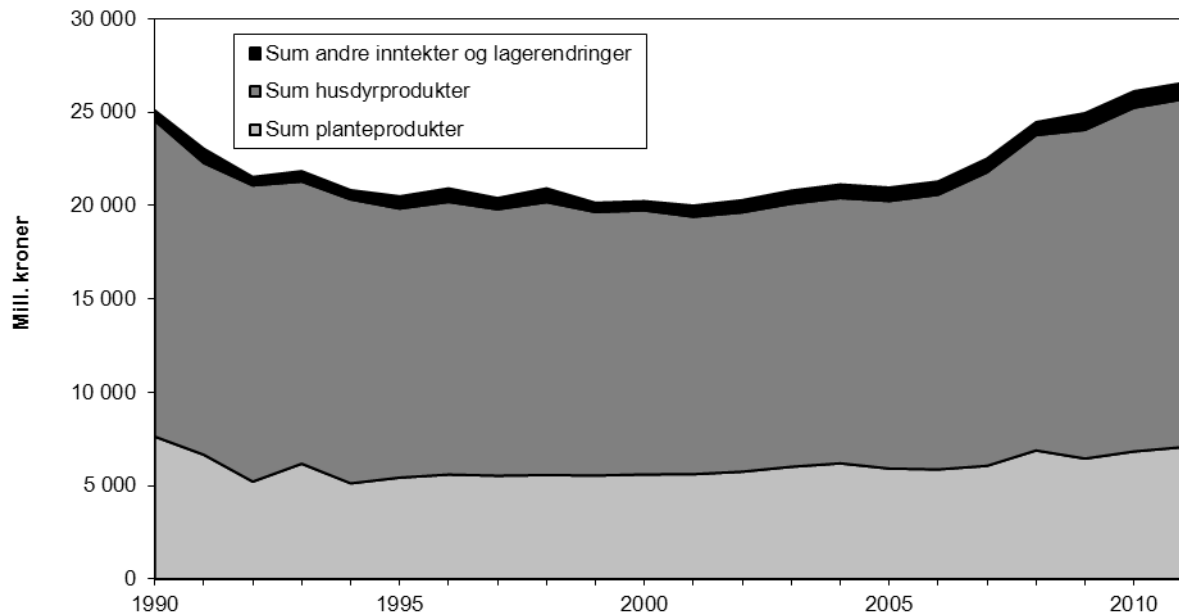
4) Inkl. ekstra lett melk fra 2000

5) Beregnet som 38 prosent fett. Til og med 1990 beregnet som 35 prosent fett

6) Ekskl. grensehandel og biprodukter av kjøtt

3 Inntekter

3.1 Innledning

Figur 3.1 Sum bruttoinntekter ekskl. direkte tilskudd, 1990–2011

Inntektene i jordbruket kommer i grove trekk fra salg av produkter og fra tilskudd. I totalkalkylen inntektsføres også endringer i buskapsverdi, kjøring med jordbrukets maskiner og arbeid knyttet til investeringer. Jf. kapitlene 3.4.1 og 3.4.2.

I kapittel 3 er det gitt en oversikt over inntektsberegningene for de enkelte produktgruppene, mens kapittel 4 handler om posten «direkte tilskudd».

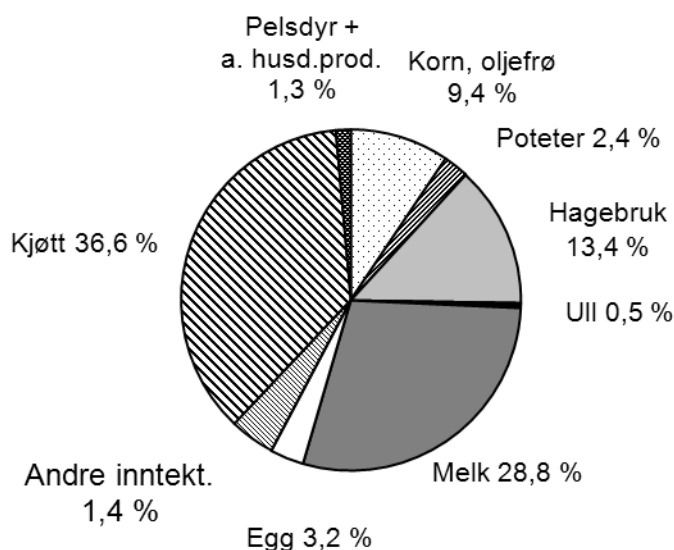
I tabellvedleggene bak i rapporten gis et detaljert bilde av produktmengder, priser og produktverdier. Vedleggene gjelder regnskapsårene 2009 og 2010 og budsjettåret 2011. I budsjettet for 2011 er endringene i priser og tilskudd som følger av jordbruksoppgjøret i 2011, innarbeidet.

En oversikt over inntekter fra de forskjellige planteproduktene er gitt i vedlegg I. Direkte tilskudd presenteres i vedlegg II. Vedlegg IV inneholder oversikt over jordbruksarealet, med fordeling på de enkelte vekstene. Dessuten blir størrelsen på den totale planteproduksjonen, og bruken av planteproduktene, vist der. Husdyrstatus og husdyrproduksjon kartlegges i vedlegg V.

Inntektene i jordbruket, utenom direkte tilskudd, er delt inn i fire hovedgrupper:

1. Inntekter fra planteprodukter
2. Inntekter fra husdyrprodukter
3. Andre inntekter
4. Lagerendringer i buskap

Figur 3.2 viser hvordan produksjonsinntektene i 2010 fordelte seg på ulike produkter. I denne sammenhengen er ikke direkte tilskudd, for eksempel arealtilskudd, med.

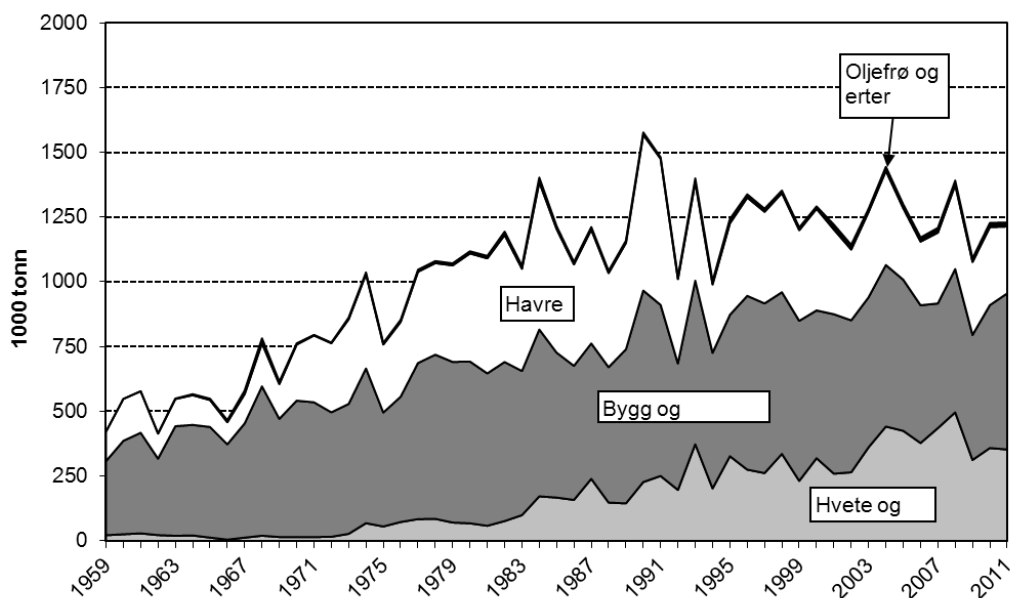
Figur 3.2 Inntektene (ekskl. direkte tilskudd) fordelt på produkter i 2010

3.2 Planteproduksjon

3.2.1 Korn, erter og oljefrø

Produksjonsutvikling

I 2010 å avlingene, ifølge de foreløpige oppgavene, 1 prosent over normalårsnivå. Kornproduksjonen dette året ble på 1 211 700 tonn. Med normalårsavlinger er kornproduksjonen i 2011 beregnet til 1 214 000 tonn.

Figur 3.3 Utviklingen i korn- og oljefrøproduksjonen. 1000 tonn

Produksjonen av korn og oljvekster går også fram av tabell 3.1.

Tabell 3.1 Produksjon av korn og oljvekster, mill. kg 15 prosent vann (8 % for oljefrø)

	Korn	Oljvekster	Erter
1959	422
1969	605	9,4	..
1979	1 064	8,6	..
1989	1 151	10,4	..
1999	1 219	10,4	..
2004	1 451	12,2	2,6
2005	1 307	10,3	3,7
2006	1 178	9,5	6,2
2007	1 224	9,0	8,9
2008	1 409	9,7	6,7
2009	1 077	6,7	7,0
2010*	1 212	10,0	6,2
2011**	1 214	8,5	7,0

Priser og verditall

Oppgaver fra SLF og Norske Felleskjøp ligger til grunn for verdiberegningen for korn og oljevekster. I tillegg hentes det inn oppgaver fra såvarefirmaer og enkelte andre aktører.

Priser som er fastsatt ved jordbruksoppkjørene, går fram av tabell 3.2.

Ved jordbruksoppkjøret i 2011 ble målprisene fra 1.7.2011 økt med 15 øre pr. kg for matkorn, for bygg og havre med 11 og 8 øre pr. kg og med 17 øre pr. kg for oljevekster. Fra 1.1.2012 ble målprisene for matkorn økt ytterligere 2 øre pr. kg. Vektet virkningen av økningene for mathvete er 16 øre pr. kg fra 1.7.2011.

Tabell 3.2 Grunn- og målpriser på korn. Øre per kg^{1,2}

	1959	1969	1986	1990	2000	2001 ³	2008	2009	2010	2011
Hvete, matkval. ⁴	90	112	303	321	217	231	235	248	248	264 ⁶
Rug, matkval.	83	105	290	302	201	215	219	232	232	247
Fórkorn						185				
Bygg ⁵	70	93	250	277	178	192	201	214	214	225
Havre ⁵	61	86	220	249	159	173	185	198	195	203

1) Målpriser erstattet grunnpriser fra 1.7.2001. Innebar teknisk oppjustering av prisene på 14 øre/kg

2) Gjelder korn med 17 prosent vanninnhold tom. 1988, 15 prosent deretter

3) Noteringsprisene ble nedjustert med 4 øre/kg ved forhandlingsmøte 22. august 2001

4) Proteininnhold i basis kvalitet mathvete ble endret fra 12,5 prosent til 12,0 prosent fra 1.7 1998

5) Målpris på fórkorn med intensjonspriser for bygg og havre 2001-2006. Målpris på bygg og havre fra 2007.

6) Vektet utifra målpristilleggene pr. 1.7.11 og 1.1.12

Ved prisberegningen for 2010 er det tatt utgangspunkt i registrerte produsentpriser fra SLF og noteringspriser fra Norske Felleskjøp (markedsregulator). Avregningspris til produsent er fratrukket omsetningsavgift og kostnader til analyse og avregning.

I 2009 og 2010 var det et trekk for omsetningsavgift på henholdsvis 1,00 og 4,00 øre/kg. Det er regnet med et trekk på 2,33 øre/kg i 2011, det vil si gjennomsnittet av de siste tre årenes trekk.

Kostnaden til analyse og avregning var 1,15 øre/kg i snitt for 2010. Det regnes med samme trekk i 2011.

Det var et gjennomsnittlig trekk for tørking og kvalitet på 8,14 øre/kg i 2010. For 2010 er det regnet med et trekk på 6,77 øre/kg. For budsjettåret regner BFJ med 4,07 øre/kg i trekk for alt solgt korn, tilsvarende gjennomsnittlig kvalitetskorreksjon i perioden 2000–2009. Se vedleggstabell 3.1.

Tillegg for økologisk vare, KSL-trekk og tillegg for leveringsavtaler inngår også i produsentprisene. Tillegg for kontraktproduksjon av mathavre, som ikke inngår i prisene, er tatt inn under posten «lokale tillegg».

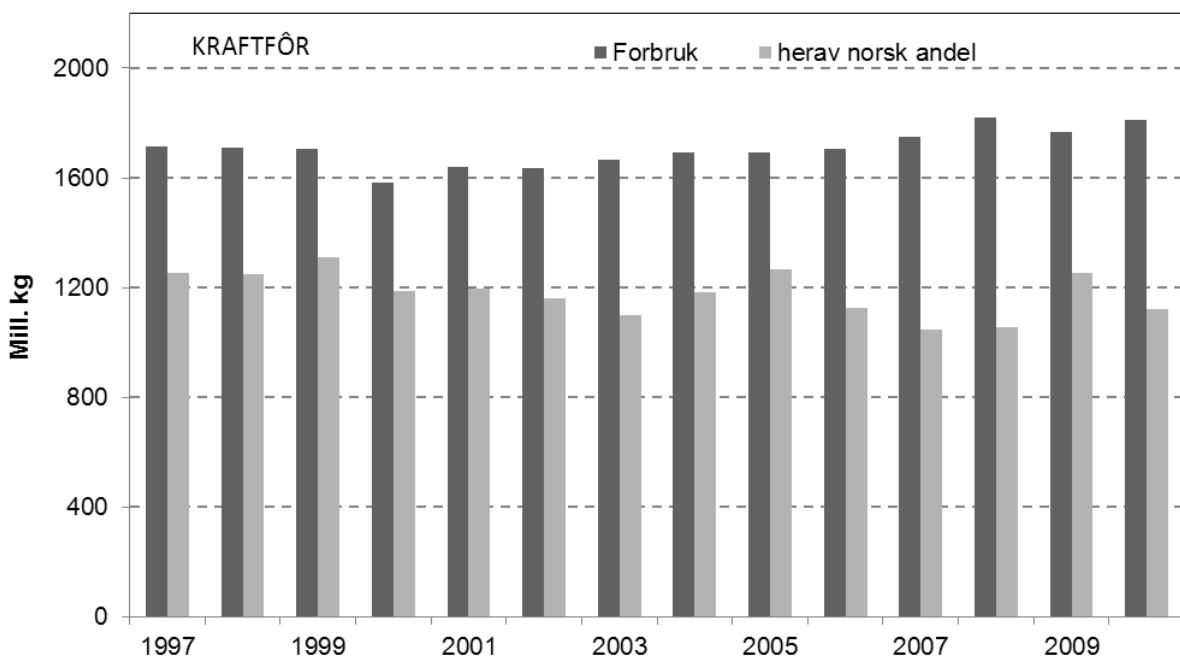
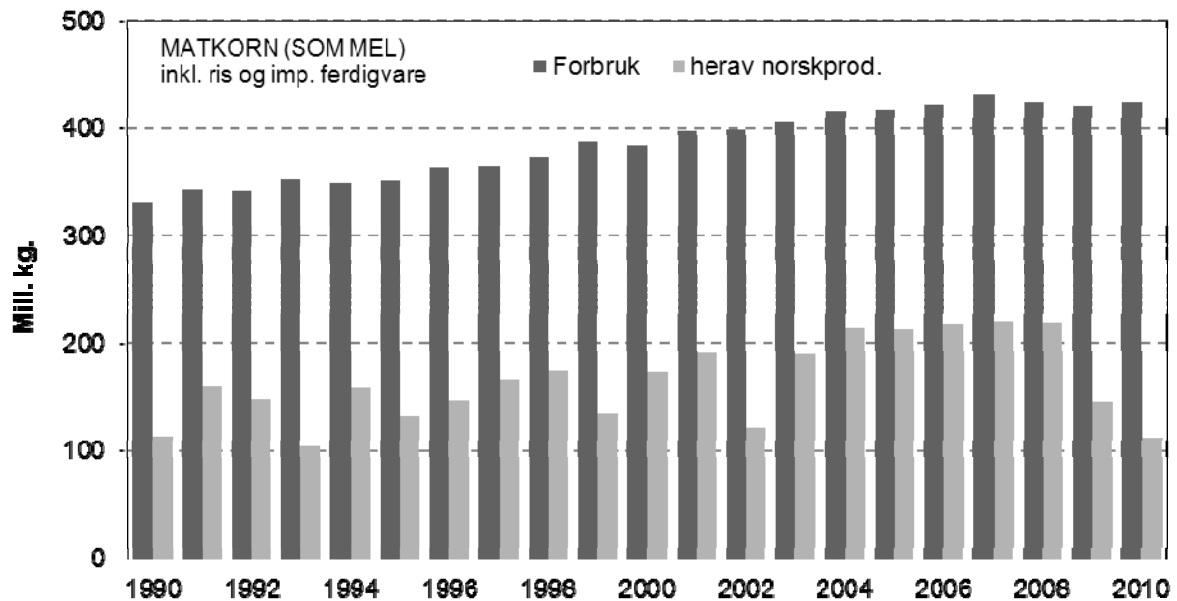
Tabell 3.3 Mengder, priser og verditall for korn, erter og oljevekster

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
<u>Hvete</u>								
Produksjon, mill. kg	20	11	66	143	230	287	324	312
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>14</i>	<i>9</i>	<i>63</i>	<i>136</i>	<i>226</i>	<i>275</i>	<i>315</i>	<i>302</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	90	114	183	330	236	230	231	250
Inntekt, mill. kr	13	10	116	449	532	631	725	753
<u>Rug</u>								
Produksjon, mill. kg	2	4	5	2	6	28	34	41
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>6</i>	<i>27</i>	<i>34</i>	<i>40</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	83	107	169	295	217	207	211	234
Inntekt, mill. kr	1	3	5	2	12	56	71	95
<u>Bygg</u>								
Produksjon, mill. kg	286	456	620	595	624	483	552	603
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>144</i>	<i>316</i>	<i>468</i>	<i>503</i>	<i>614</i>	<i>468</i>	<i>536</i>	<i>588</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	72	97	162	284	196	212	208	221
Inntekt, mill. kr	104	306	757	1 423	1 204	992	1 117	1 300
<u>Havre og bl. korn</u>								
Produksjon, mill. kg	114	134	373	411	355	282	301	258
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>41</i>	<i>96</i>	<i>314</i>	<i>386</i>	<i>350</i>	<i>275</i>	<i>294</i>	<i>251</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	62	88	150	254	178	196	188	198
Inntekt, mill. kr	26	85	470	979	623	539	553	499
<u>Rughvete</u>								
Produksjon, mill. kg					3,7	-	-	-
<i>herav salg, mill. kg</i>					<i>3,7</i>	-	-	-
Utb.pris, øre per kg ¹					197	-	-	-
Inntekt, mill. kr					7,2	-	-	-
Erter, mill. kr.						19,6	17,3	20,3
<u>Korn og erter i alt</u>								
Produksjon, mill. kg	422	605	1 064	1 151	1 219	1 084	1 218	1 221
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>201</i>	<i>424</i>	<i>848</i>	<i>1 026</i>	<i>1 200</i>	<i>1 052</i>	<i>1 185</i>	<i>1 188</i>
Innt. korn og erter, mill. kr	144	404	1 348	2 859	2 379	2 238	2 483	2 666
Korreksjon for tørking og kvalitet, mill. kr	-	1	-26	-26	-22	-81	-76	-39
Korntrygd mill. kr	18	55	34	33	-	-	-	-
Særtilllegg for bygg, mill. kr	..	1	2	-	-	-	-	-
Geogr.prod.till., mill.kr	-	-	13	142	-	-	-	-
Lokale tillegg, mill.kr	-	-	-	-	3	1	1	1
Oljevekster, mill. kr	..	11	22	45	46	32	47	41
Sum innt. korn, erter og oljev., mill. kr	162	472	1 393	3 053	2 404	2 189	2 455	2 663

1) Inkl. termintilllegg

Anvendelse av norskprodusert korn

Mesteparten av norskprodusert korn går til kraftfôr i husdyrproduksjonen. Men andelen som brukes til mat, har steget gjennom lengre tid, som følge av økt hvetedyrking. Hvor mye norsk korn som går til kraftfôr, og hvor mye som blir matkorn, vil variere med produksjon og kvalitet fra år til år. Figur 3.4 viser den norskproduserte andelen av forbruket av matkorn her i landet for perioden 1990–2010. Andelen har jevnt over vært økende og vært over 50 prosent inntil 2009 og 2010 hvor lav avling og dårlig kvalitet i 2009 dro andelen ned. Totalforbruket av matkorn inkluderer importerte kornprodukter, som for eksempel kjeks og knekkebrød.

Figur 3.4 Forbruk av matkorn og kraftfôr med norskprodusert andel

3.2.2 Poteter

Produksjonsutvikling

Tabell 3.4 viser omfanget og anvendelsen av den norske potetproduksjonen. Nettoproduksjonen beregnes ved å trekke fra bruttoproduksjonen et anslått svinn på 10 prosent. Poteter til fôr framkommer som en rest når all registrert anvendelse til salg, pluss det beregnede hjemmeforbruket av matpoteter og settepoteter, og det anslåtte svinn, er trukket fra.

Tabell 3.4 Omfang og anvendelse av norsk potetproduksjon. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Bruttoproduksjon, mill. kg ¹	989	705	503	494	386	337	323	346
Svinn, mill. kg	99	70	43	49	39	27	32	35
Nettoproduksjon, mill. kg	890	635	460	445	347	310	291	311
<u>Anvendelse, mill. kg;</u>								
Ordinært salg:								
Matpoteter ²	190	198	163	180	111	81	80	80
Eksport	1	0	-	-	-	-	-	-
Statskontr. settepoteter						7	7	7
Potetmel og sprit ³	66	61	65	60	37	47	34	43
Potetmos og – flak, pommes frites, chips etc.	-	20	30	76	104	127	130	124
Ordinært salg i alt	257	279	258	316	252	262	251	254
Hjemmeforbruk:								
Matpoteter ¹	121	95	73	35	4	3	3	3
Fôrpoteter	358	178	70	43	53	20	9	26
Settepoteter ⁴	154	84	60	50	38	27	28	27

1) Potetareal i villahager er inkludert

2) Ny beregningsmetode fra 1984

3) Fra 1999: Til sprit regnes bare poteter brukt direkte til sprit, dvs. ikke inkludert reststivelse fra annen industriell foredling

4) Fra 2000: Settepoteter av egen avl

Priser og verditall

Prisene på matpotet i regnskapsårene blir beregnet på grunnlag av ukentlige prisnoteringer som SLF utfører. For industripotet er prisene i regnskapsårene innhentet direkte fra foredlingsbedriftene.

Oppgaver over omsatte kvanta av matpotet i regnskapsårene er innhentet fra SLF. Foredlingsbedriftene oppgir hvor store kvanta potet som har gått til industriformål i regnskapsårene og gir dessuten kvantumsanslag for forbruket av industripotet i budsjettåret.

Totalkalkylen baserer seg på foredlingsbedriftenes oppgaver over forventede priser på industripotet i budsjettåret. Potetprisene og verdien av den yrkesmessige potetproduksjonen er vist i tabell 3.5. Se også vedleggstabell 3.2. De siste årene har potetprisen ligget langt over målprisinivå. En viktig årsak til det er at potetavlingene i Europa generelt har vært små i denne perioden. Dermed har det ikke vært mulig å regulere

prisnivået for norsk potet ved hjelp av billigere import. Prisen i budsjettåret tar hensyn til målprisøkningen ved jordbruksoppgjøret i 2011.

Tabell 3.5 Verdberegning av produksjonen¹ av poteter til salg og hjemmeforbruk

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Salg og hjemmeforbruk								
Poteter til mat og industri ² , mill. kg	379	389	295	341	265	273	270	270
Priser ved salg, øre per kg								
Matpoteter	34	59	125	191	208	344	392	404
Poteter til potetmel	22	30	54	72	79	31	21	26
Poteter til sprit	21	29	54	45	63	22	12	12
Poteter til mos/flak chips, pommes frites etc.		31	79	132	148	205	207	240
Statskontr. settepoteter						459	491	501
Tilskudd								
Potettrygd, mill. kr	14	6	3	–	–	–	–	–
Tilskudd til statskontr. settepoteter, mill. kr	–	–	3	8	–	–	–	–
Distriktstilskudd for Nord-Norge, mill. kr				1,9	1,9	4,0	3,1	1,0
Sum inntekt, mill. kr	131	204	310	522	424	587	628	669

1) Eksklusive villahager

2) Inkl. statskontrollerte settepoteter f.o.m. 2000

Forbruk av poteter og potetprodukter

Forbruksmønsteret for poteter har endret seg mye over de siste 50 årene. Regulering av matpotetmarkedet ved å la poteter gå til fôr, har fått mindre betydning etter hvert. Matpotetforbruket per person har fram til nylig gått stadig nedover, mens forbruket per person av bearbeidede poteter (pomes frites, mos og chips etc.) har økt. De aller siste årene har imidlertid forbruket av både matpoteter og bearbeidede poteter stabilisert seg noe.

Tabell 3.6 gir en oversikt over forbruksutviklingen for poteter.

Tabell 3.6 Forbruk (engrosnivå) av poteter til mat

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Salg og hjemmeforbruk, norsk matpotet, mill. kg ¹	311	308	236	215	115	83	83	83
Importerte matpoteter, mill. kg	–	14	19	5	31	36	38	39
Forbruk matpoteter, mill. kg	311	322	255	220	147	119	121	123
Forbruk matpoteter, kg/innbygger	88	84	63	52	33	25	25	25
Forbruk av bearbeidede poteter, ^{2,3} kg/innbygger	0,0	5,1	12,0	19,9	30,4	30,9	30,9	30,9
Forbruk av poteter i alt ^{2,3} kg/innbygger	88	89	74	71	63	56	56	56

Hvert årstall gjelder fra 1. juli angitte år til 30. juni året etter

- 1) Inklusive produksjon fra villahager
- 2) Eksklusive poteter til potetmel og sprit
- 3) Beregnet som friske poteter

3.2.3 Hagebruksprodukter

Tabell 3.7 Verdittall for hagebruksproduktene¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Grønnsaker i alt inkl. urter, mill. kr ²	98	171	357	687	959	1 515	1 572	1 527
<i>Herav i veksthus, mill. kr³</i>	<i>31</i>	<i>45</i>	<i>111</i>	<i>227</i>	<i>360</i>	<i>527</i>	<i>513</i>	<i>518</i>
Frukt i alt, mill. kr	56	81	46	117	86	148	150	156
Bær i alt, mill. kr	44	87	127	161	173	304	324	328
Blomster etc., mill. kr	87	169	521	1 320	1 336	1 430	1 411	1 371
Emballasjetilskudd, mill. kr	–	–	12					
Distrikts- og kvalitets-tilskudd, mill. kr				45	43	61	56	67
Sum inntekter hagebruksprodukter, mill. kr	285	508	1 064	2 330	2 595	3 458	3 514	3 499

- 1) Ekskl. produksjon i villahager f.o.m. 1979
- 2) Inklusive kjøkkenhager på gårdsbruk og uspesifiserte vekster
- 3) Tomat, agurk, salat og urter i veksthus
- 4) Inkl. snittgrønt i 1979

Hagebruksproduktene omfatter grønnsaker og urter, frukt, hagebær og blomster. I vedleggstabell 1.4 er det gitt en detaljert oversikt over kvanta, priser og produksjonsverdi for de forskjellige hagebruksproduktene. Hjemmeforbruket i jordbruket verdiberegnes på lik linje med salgsproduksjonen.

Produksjonsutvikling

Areal- og avlingsutviklingen for grønnsaker, frukt og bær går fram av kap. 2.2.2, men er også nærmere omtalt nedenfor.

Grønnsaker

Areal: Arealet av grønnsaker til salgsproduksjon på friland har økt klart over tid. Tallene for 2010 er foreløpige tall fra Landbrukstelingen i 2010.

Tabell 3.8 Grønnsakareal, dekar¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Blomkål	5 430	5 162	6 059	5 781	5 248	6 291	4 178	6 500
Hvitkål	14 242	13 630	11 934	7 829	5 527	5 236	4 131	4 150
Gulrot	12 804	16 540	11 897	11 678	11 825	14 446	13 370	13 250
Purre	892	1 180	1 176	1 454	1 239	1 525	1 608	1 397
Løk	1 688	2 378	3 940	5 322	6 147	8 251	8 516	7 877
Kålrot til mat	5 354	5 234	4 534	4 750
Kinakål	3 771	3 493	2 823	1 820	1 850
Hageerter	1 982	5 194	6 037	6 748	7 309	²	7 906	7 750
Broccoli	2 308	3 943	4 194	4 200
Isbergsalat	2 783	6 998	4 231	4 250
Tomater (veksthus)	752	626	508	390	309	375	390	360
Agurker (veksthus)		211	249	230	240	242	244	245
Andre vekster, friland	5 544	1 352	5 874	6 038	11 074	13 769	18 223	18 010
Sum areal, friland ^{1 3}	43 334	46 273	47 674	49 241	59 427	68 695	71 858	71 860
Sum fysisk areal ³					58 963
Herav kontrakt dyrket areal ⁴	..	7 392	11 864	12 843	11 250

1) Sammenlignbare arealtall fra 1999

2) Ikke registrering 2006-2009

3) Flere hold eller flere vekster etter hverandre på samme areal i samme år regnet bare en gang. Tall mangler for de siste årene

4) Ufullstendige oppgaver etter 1993

Kilde: SSB (SLF 1996-2004). Inkl. Kontrakt dyrkernes landslag for erter og bønner fra 2007.

Avlinger: Nedenfor er det gitt en oversikt over avlingene per dekar for de viktigste grønnsakene. For budsjettåret 2011 benyttes normalårsavlinger.

Tabell 3.9 Avlinger i kg per dekar av de viktigste grønnsaker

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Blomkål	1 250	1 285	1 297	1 519	1 609	1 632	1 675	1 588
Høst/vinterhvitkål	3 733	3 518	2 909	4 419	4 688	4 745	4 950	4 701
Gulrot	2 960	3 096	2 981	3 819	3 877	3 095	3 350	3 173
Purre	2 531	1 844	2 146	2 562	1 833	1 964	1 850	1 834
Løk	2 033	2 198	2 596	3 971	3 109	2 413	2 670	2 489
Kålrot til mat	3 299	2 661	2 650	2 621
Kinakål	2 697	2 439	2 458	2 450	2 293
Hageerter ¹	633	571	525	577	605			
Broccoli	844	768	1 000	936
Isbergsalat	1 831	1 665	1 700	1 692
Tomater, veksthus	12 800	13 600	16 200	22 300	32 000	33 800	35 000	41 400
Agurker, "	15 600	23 800	31 800	38 700	37 200	65 400	55 000	66 800

1) Ikke oppgaver etter 2006

Kilde: SSB. LPC 1996-2004

Nettoproduksjonen og verdiberegningen bygger på SLFs data for grossistomsetningen, samt på oppgaver fra Kontraktdyrkernes landslag. Det beregnes et tillegg for uregistrert grossistomsetning, direktesalg og hjemmeforbruk.

Tabell 3.10 viser utviklingen i salgsproduksjonen av de viktigste grønnsakvekstene i de siste årene, med anslag for 2011.

Tabell 3.10 Salgsproduksjon av de viktigste grønnsakene. Tonn

	1959 ¹	1969 ¹	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Blomkål	5 091	4 975	5 894	8 133	6 151	7 207	7 369	7 249
Hvitkål (høst/vinterkål)	46 191	33 494	27 481	28 185	19 033	15 702	17 652	16 424
Gulrot	32 208	40 966	28 372	35 679	36 048	34 661	35 999	35 707
Purre	1 807	2 056	1 893	3 467	2 504	2 618	2 442	2 499
Løk	2 746	4 181	8 899	19 604	13 262	11 625	18 131	14 484
Kålrot til mat	13 141 ²	12 492	12 009	11 845	11 958
Kinakål				13 195	8 117	4 003	3 997	3 962
Erter	1 130	2 373	2 536	4 090	3 510	2 364	3 360	3 100
Broccoli	3 983	6 663	6 843	6 586
Isbergsalat	2 883	9 811	10 238	9 940
Tomater	7 933	7 066	7 623	8 596	9 275	9 087	9 704	8 957
Agurker ³	3 358	5 775	7 850	10 102	13 512	15 736	16 672	16 108

1) Inkluderer villahageproduksjon

2) Inkluderer neper i 1989

3) Agurk i veksthus og agurk på friland

Kilde: SSB/SLF/Kontraktdyrkernes landslag

Frukt

Omsetningsoppgavene viser at det ble levert 7 028 tonn epler klasse I til konsum i 2010. Det ble videre levert 557 tonn epler til fabrikk og 206 tonn klasse I pærer til konsum.

Areal: Yrkesproduksjonen er representert ved bedrifter med produksjon på minst ett dekar. Tabell 3.11 viser antall dekar frukt i yrkesproduksjonen. Tendensen har vært en gradvis reduksjon i arealet. Foreløpige tall fra Landbrukstellingen i 2010 viser et lavere areal enn det som tidligere har vært registrert.

Tabell 3.11 Antall dekar frukt i yrkesproduksjonen

	1989	1999	2009	2010*	2011**
Epler	22 577	18 941	17 035	14 400	14 400
Pærer	4 067	2 152	1 237	900	900
Plommer	3 460	3 108	4 174	4 200	4 200
Moreller	1 734	2 549	2 358	2 000	2 000
Kirsebær	830	451	431	400	400
Frukt i alt	32 668	27 201	25 235	21 900	21 900

Kilde: SSB/SLF

Avlinger: Tabell 3.12 viser registrerte avlinger i kg per dekar regnskapsårene. Normalårsavlinger er satt inn for 2011.

Tabell 3.12 Avlinger i kg per dekar

	1989	1999	2009	2010	2011
Epler	1 311	522	797	837	904
Pærer	578	432	669	602	544
Plommer	639	277	364	328	417
Moreller	433	194	390	250	343
Kirsebær	..	590	761	568	683

Kilde: SSB. SLF 1996-2004

I tabell 3.13 er beregnet netto fruktproduksjon for salg hjemmeforbruk sammenholdt med registrert engrossalg av frukt. Hovedforskjellen mellom den beregnede nettoproduksjonen og det registrerte engrossalget er at det sistnevnte omfatter bare frukt kl. I til friskkonsum. Altså er verken frukt til saftpresseri eller hjemmeforbruk av frukt med i engrossalget.

Tabell 3.13 Nettoproduksjon og registrert engrossalg av frukt. Tonn

	1959 ¹	1969 ¹	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Sum epler	51 754	42 953	12 644	19 134	8 732	8 562	8 924	9 231
<i>Herav reg. salg²</i>				6 928	6 665	6 851	7 028	
Pærer	7 268	8 154	1 651	912	868	413	315	376
<i>Herav reg. salg²</i>				381	647	266	206	
Plommer	14 124	10 086	1 638	1 535	554	1 080	1 065	1 077
<i>Herav reg. salg²</i>				381				
Kirsebær	2 821	2 704	527	318	186	215	154	181
Moreller ³				346	295	521	347	429
Frukt i alt, nettoprod.	75 967	63 897	16 460	22 245	10 635	11 151	11 067	11 548
<i>Herav</i>								
<i>– salgsproduksjon</i>				21 266	9 741	10 818	10 743	11 233
<i>– registrert salg</i>				7 743	7 312	7 177	7 234	

1) Inklusive fruktproduksjon i villahager

2) Registrert engrossalg kl. I fra Gartnerhallen og private grossister. Tall fra Fruktlagerinspektøren fra 1998. Frukt til saftpresserier kommer i tillegg

3) Engrossalg er ikke registrert

Hagebær

Posten omfatter jordbær, bringebær, solbær, «andre bær» (rips, stikkelsbær og hageblåbær) samt bær i veksthus.

Areal: Foreløpige tall fra Landbrukstelingen i 2010 viser at bærarealet i yrkesproduksjonen ligger på rundt 21 000 dekar.

Tabell 3.14 Areal av bær i yrkesproduksjon, dekar

	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Solbær	2 451	2 737	2 397	2 837	2 100	2 100
Jordbær	15 172	13 774	16 076	15 096	14 600	14 600
Bringebær	798	1 924	2 111	4 074	3 300	3 300
Andre bær				861	1 000	1 000
Sum	18 421	18 435	20 584	22 868	21 000	21 000

Kilde: SSB. LPC/SLF 1996-2004

Avlinger: Tabell 3.15 viser registrerte avlinger i kg per dekar regnskapsårene. Normalårsavlinger er satt inn for 2011.

Tabell 3.15 Avlinger i kg per dekar

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Solbær			789	659	363	295	284	263
Jordbær	515	692	900	788	587	604	634	669
Bringebær	420	569	632	718	588	838	711	758
Andre bær						252	252	252

Kilde: SSB. LPC/SLF 1996-2004

Tillegget for hjemmeforbruk av bær er, som for frukt, beregnet med utgangspunkt i forbruk per person.

Tabell 3.16 viser netto bærproduksjon, som omfatter både salgsproduksjon og hjemmeforbruk.

Tabell 3.16 Nettoproduksjon av hagebær. Tonn

	1959 ¹	1969 ¹	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Jordbær	3 586	8 610	11 033	8 770	7 739	7 329	7 438	7 846
Bringebær	1 474	1 894	439	1 134	1 012	2 743	1 888	2 012
Solbær	5 026	5 169	1 601	1 487	646	648	470	419
Andre bær						174	202	200
Hagebær i alt	23 185	26 011	14 705	12 775	10 008	10 892	9 998	10 479
<i>Herav salgsprod.</i>	-	-	14 506	12 617	9 916	10 830	9 938	10 420

1) Inklusive bærproduksjon i villahager

Blomster

Totalkalkylens mengdetall for blomsterproduksjonen går fram av tabell 3.17.

Tabell 3.17 Produksjon av blomster og andre pryddplanter. 1000 stk.

	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Snittblomster	81 214	92 924	114 893	94 717	90 363	78 118
Blomstrende potteplanter	16 536	30 383	38 176	34 811	34 176	33 834
Dekorasjonsplanter	3 541	10 084	4 477	2 715	2 760	2 760
Utplantingsplanter	20 250	28 112	32 369	52 973	55 611	56 167

Kilde: SSB/ Norsk Gartnerforbund

Priser og verditall for grønnsaker, frukt, bær og blomster

Verdien av grønnsakproduksjonen var 3,8 prosent høyere i 2010 enn i 2009, ifølge beregningene i totalkalkylen. Økningen skyldes høyere volum. Under forutsetning av normalårsavlinger i 2011 og at prisene utvikler seg i samsvar med målprisene fra jordbruksoppkjøret 2011, er det regnet med at verdien av grønnsakproduksjonen går ned med 0,7 prosent i budsjettåret.

SLFs prisregistreringer ligger til grunn for mesteparten av prisberegningen for grønnsaker. For kontrakt dyrkede grønnsaker brukes oppgaver fra Kontraktdyrkernes landslag.

Priser på epler og pærer til konsum beregnes ved hjelp av oppgaver fra SLF. Priser på

pressfrukt er oppgitt av Gartnerhallen. Verdien av fruktproduksjonen er omtrent uendret fra 2009 til 2010. Dette skyldes både stabil produksjon og stabile priser. Med normalårsavlinger i 2011, og med de målprisøkningene som jordbruksoppgjøret 2011 legger opp til, vil verdien av fruktproduksjonen øke med nesten 6,5 prosent fra 2010 til 2011.

Verdien av bærproduksjonen er beregnet å ha økt med nær 7 prosent fra 2009 til 2010. Volumet gikk ned og økningen skyldes høyere priser. For 2011 er verdien beregnet å bli x prosent lavere enn i året før.

Priser som gjelder blomstersektoren, innhentes fra utvalgte engrosforhandlere.

Distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og grønnsaker inntektsføres under hagebruksposten. Beløpene framgår av tabell 3.18.

Tabell 3.18 Mengder, priser og verditall for hagebruksvekstene¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Grønnsaker²								
Bruttoprod. inkl. salatvekster mill. kg	156	167	169	187	178	190	179	178
Priser, kr/kg:								
Blomkål	1,19	2,35	3,71	4,36	6,68	9,02	8,44	9,19
Hvitkål	0,32	0,77	1,56	1,69	2,22	4,14	3,97	4,04
Gulrot	0,66	0,91	1,59	2,84	3,58	6,11	6,27	6,51
Tomater	3,04	3,90	6,70	9,89	14,65	15,90	13,68	15,17
Inntekter								
Grønnsaker i alt inkl. urter, mill. kr ³	98	171	357	687	956	1 515	1 572	1 561
<i>Herav i veksthus, mill. kr⁴</i>	<i>31</i>	<i>45</i>	<i>111</i>	<i>227</i>	<i>360</i>	<i>527</i>	<i>513</i>	<i>518</i>
Frukt								
Bruttoproduksjon, mill. kg ⁵	98,1	86,6	30,0	34,5	12,4	17,2	14,7	16,2
Priser, kr/kg:								
Epler	0,73	1,07	2,52	4,38	6,90	9,77	10,44	10,77
Plommer	0,54	1,95	3,23	8,91	16,81	23,72	26,17	26,72
Inntekter								
Frukt i alt, mill. kr	56	81	46	117	86	148	150	160
Bær								
Bruttoproduksjon, mill. kg ⁵	29,0	32,5	25,5	18,0	12,4	13,6	12,5	13,1
Priser kr/kg:								
Jordbær	2,96	4,25	9,01	13,26	17,79	28,24	33,47	32,00
Solbær	2,62	3,43	8,98	11,45	7,02	10,43	10,81	10,51
Inntekter								
Bær i alt, mill. kr	44	87	127	161	173	304	324	335

1) Ekskl. produksjon i villahager fra og med 1979

2) Bruttoproduksjon er fra og med 1999 regnet som areal ganger avling

3) Inklusive kjøkkenhager på gårdsbruk og uspesifiserte vekster

4) Tomat, agurk, salat og urter i veksthus

5) Gjelder fra og med 1999 bare yrkesproduksjon, ekskl. prod. i kjøkkenhager og villahager

Tabell 3.18 forts. Mengder, priser og verdi for hagebruksvekstene

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Blomster								
<u>Priser, kr/stk:</u>								
Snittblomster ¹	2,62	4,64	3,73	3,11	3,10	3,04
Blomstrende potteplanter			9,75	13,24	11,53	16,62	16,52	16,62
<u>Inntekter</u>								
Blomster, mill. kr	88	169	521	1 320	1 307	1 430	1 411	1 371
Emballasjetilskudd, mill. kr	–	–	12,4					
Distrikts- og kvalitets- tilskudd, mill. kr				45,2	42,7	60,7	56,5	67,0
Tillegg jordbr.oppgj. 2011								49,8
Sum inntekter fra hage- bruksprodukter, mill. kr	285	508	1 064	2 330	2 525	3 458	3 514	3 494

1) Inkl. snittgrønt i 1979

Forbruk av grønnsaker, frukt og bær

Grønnsaker

Tabell 3.19 viser, på engrosnivå, det totale norske forbruket av grønnsaker. Summen av norskprodusert og importert mengde er fratrukket det kvantumet som har gått til eksport. «Sum norsk produksjon» i tabellen omfatter bare grønnsaker som er dyrket i jordbruksmessig sammenheng. I beregningen av forbruket årene før 1999 er produksjonen i villahager inkludert. Forbruket per person er stigende men varierer beregningsmessig mellom år, særlig på grunn av variasjoner i norsk produksjon.

Tabell 3.19 Engrosforbruk av grønnsaker. Mill. kg^{1,2}

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
<u>Norsk produksjon</u>								
Hovedkulturene ³	98	97	97	112	97	95	106	100
Andre grønnsaker inkl. salatvekster og kålrot	17	21	34	41	45	51	52	51
Kjøkkenhager og uspes. Grønnsakvekster	15	16	15	16	5	8	10	9
Sopp	0	0	1	1	1	1	1	1
Sum norsk produksjon	130	134	147	170	148	155	169	161
<u>Import⁴</u>								
– friske			31	34	67	103	104	104
– konserver	20	19	11	27	48	66	66	66
Eksport i alt ⁴	1	0	0	6	2	0	0	0
Forbruk av grønnsaker i alt ⁵	149	153	189	225	270	324	339	331
Forbruk, kg per innbygger ⁵	41,9	39,7	46,4	53,2	60,4	67,1	69,3	66,8

1) Årstallene gjelder fra 1. juli angitte år til 30. juni året etter

2) Serien før og etter 1996 er ikke direkte sammenlignbar pga. ny hagebruksstatistikk

3) Til hovedkulturene hører blomkål, hvitkål, gulrot, purre, løk, salatgurk og tomat

4) Nettoimport fra 2007

5) Ekskl. villahageproduksjon fra og med 1979

Frukt og bær

Det aller meste av norsk forbruk av frukt og bær er basert på import. Siden 1999 har importen utgjort over 90 prosent av det totale forbruket. Tabell 3.20 presenterer engrosforbruket av frukt og bær. For årene etter 1998 er ikke forbruket av frukt og bær fra villahager, og heller ikke forbruket av skogsbær, tatt med.

Tabell 3.20 Engrosforbruk av frukt og bær. Mill. kg^{1,2}

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Norsk produksjon								
Frukt	76	64	23	29	11	11	11	12
<i>Herav registrert salg³</i>	8	7	7	7	..
Hagebær	23	26	20	17	10	11	10	10
Skogsbær ⁴	10	10	11	11
Sum norskprodusert frukt og bær	109	100	54	57	21	22	21	22
Import, frisk frukt ⁵	105	143	182	189	224	307	312	312
<i>Herav epler og pærer</i>	25	27	60	53	62	73	76	76
Import av konserverte og tørket frukt ⁵	13	26	34	40	51	77	77	77
Import, bær ⁵	0	0	3	10	14	25	25	23
Eksport, frukt og bær ⁵	0	2	2	3	3			
Forbruk av frukt og bær i alt, mill. kg ⁶	227	267	271	293	307	431	435	434
Forbruk, kg per innbygger ⁶	63,9	69,2	75,6	77,8	68,7	89,3	89,0	87,6

1) Årstallene gjelder fra 1. juli angitte år til 30. juni året etter

2) Det er brudd i tallseriene i 1996 på grunn av ny hagebruksstatistikk

3) Registrert engrossalg hos Gartnerhallen og andre grossister kl. I, for epler, pærer og plommer

4) Ikke beregnet for årene etter 1998

5) Nettoimport fra 2007

6) Produksjonen i villahager er inkludert for perioden 1979–1998

3.2.4 Andre planteprodukter

Posten omfatter salg av stråfôr og «andre frø til modning». «Andre frø til modning» er norskproduserte frø fra engvekster, rotvekster og grønnsaker. Stråfôr omfatter høy, rundballefôr og halm til sektorer utenom jordbruket, foruten gras til framstilling av grasmel og fôrpellets

Tabell 3.21 Mengder, priser og verditall for andre planteprodukter

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
<u>Innenlandsk salg av stråfôr, mill. kg:</u>								
Høy	1,0	4,4	11,1	18,1	33,7	61,3	65,8	66,8
Rundballefôr					10,4	32,6	32,9	33,4
<u>Gras til grasmel, fôrpellets og briketter</u>								
Halm	7,8	9,1	14,2	10,7	1,5			
Eksport av stråfôr	4,5	6,1	6,0	6,0	2,7	–	–	–
<u>Priser, øre/kg</u>								
Høy, innenlandsk salg	1,4	0,3	–	–	0,0	0,3	0,1	0,3
Rundballefôr	26	40	107	175	200	264	264	264
Grasmel og fôrpellets					39	42	42	42
Halm	–	22	46	66	41			
Inntekt fra stråfôr, mill. kr	11	16	30	57	51	–	–	–
<u>Andre frø til modning:</u>								
<u>Engfrø</u>								
- tonn				3 094	2 198	1 513	2 037	1 894
- kr/kg				31,24	21,25	26,16	24,77	26,57
<u>Rotvekst- og grønnsakfrø</u>								
- tonn				4	1	1	1	1
- kr/kg				50	408	300	500	300
Inntekt fra «andre frø til modning», mill. kr				97	47	40	51	51
Sum andre planteprod., mill. kr	3	5	20	139	120	216	238	241

Innenlandsk salg av høy og rundballefôr (og tidligere også halm til fôr) blir beregnet på grunnlag av antall hester utenom jordbruket. I de siste årene har eksporten av høy og halm vært ubetydelig.

Priser på høy og rundballefôr hentes nå inn fra noen av de største aktørene i markedet på Østlandet. Prisene er omregnet til å gjelde avlingsår.

Salget av høy og rundballefôr øker som følge av en økende hestebestand utenom jordbruket. Salget av grasmel og pellets er satt lik produksjonstallene. Se tabell 3.21 og vedleggstabell 1.3.

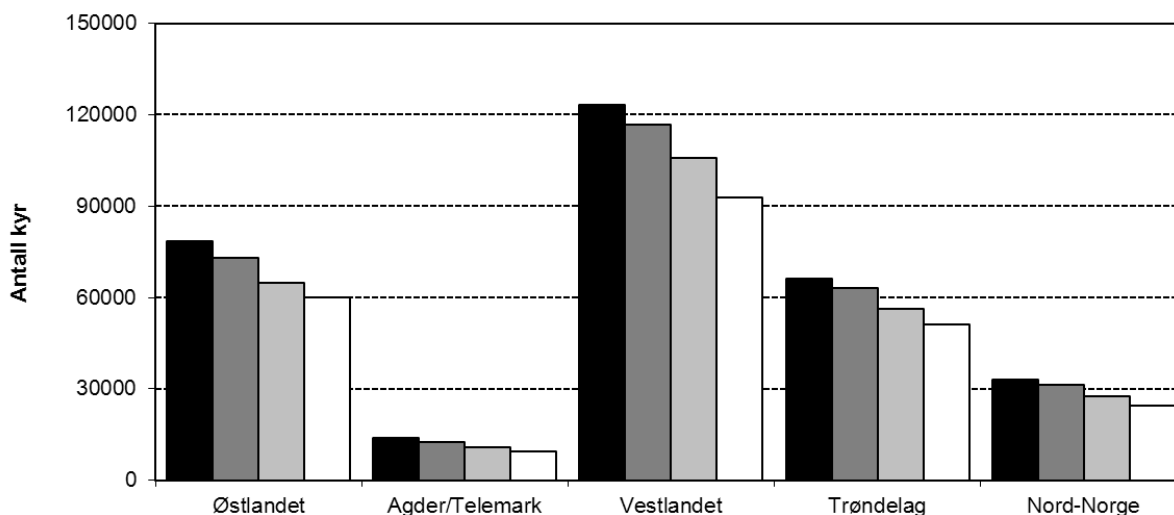
3.3 Husdyrproduksjoner

3.3.1 Melk

Produksjonsgrunnlag for kumelk

Kubestand og besetningsstørrelse: Ifølge produksjonstilskuddsstatistikken var melkeku-
bestanden per 1. januar 2010 på 244 880 kyr. Bestanden hadde gått ned med nær 5 000
kyr i forhold til 1. januar 2009. Melkekubestanden per 1. januar 2011 var på 240 446 kyr,
altså en nedgang på 4 400 kyr. Til inngangen av 2012 er det prognosert en nedgang i
melkekubestanden på ca. 2 800 dyr. Tallet på ammekyr øker nå med om lag 2–3 000 dyr
per år, jf. tabell 2.5. Antallet melkekyr har vært avtakende over lang tid, og økningen i
ammekubestanden er ikke stor nok til å opprettholde totalt antall kyr.

Den regionale fordelingen av kubestanden er vist i figur 3.5.

Figur 3.5 Antallet melkekyr i henholdsvis 1997, 2000, 2005 og 2009 fordelt på regioner

Totalt var det i Norge 11 131 jordbruksbedrifter med melkekyr per 31. juli 2010, en nedgang på 572 bedrifter fra 2009. Den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen var på 21,4 kyr i 2010. Året før var den på 20,5 kyr.

Regionvis varierte den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen i 2010 fra 17,6 kyr på Vestlandet utenom Rogaland til 25,8 kyr i Rogaland. I figur 3.5 inngår Rogaland i Vestlandet. Rogaland hadde 46 prosent av kyrne for hele Vestlandet i 2010. For 2011 er det forventet en gjennomsnittlig besetningsstørrelse per jordbruksbedrift for landet totalt på 22,2 kyr.

Ytelse: Ved beregningen av ytelse per ku benytter BFJ et beregnet gjennomsnittlig kutall for året. Dette gjennomsnittlige kutallet blir beregnet av Prognoseutvalget for melk. Fra 2009 til 2010 gikk ytelsen opp med 108 liter per årsku. Melkeytelsen er anslått å øke med om lag 64 liter per årsku i 2011.

Produksjon og anvendelse av kumelk

I 2002 opphørte den bevisste nedskaleringen av norsk melkeproduksjon. Seinere er melkekvoteene gjort omsettelige, innenfor et regelverk som gradvis er blitt mindre restriktivt. Meierileveransen er etter hvert stabilisert på rundt 1 500 mill. liter. For 2011 er det forventet en meierileveranse på 1 496 mill. liter.

Tabell 3.22 Produksjon og ytelse, kumelk

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Nettoproduksjon, mill. liter	1 492	1 679	1 816	1 945	1 790	1 586	1 591	1 581
Bruttoproduksjon, mill. liter	1 538	1 731	1 872	1 980	1 824	1 618	1 623	1 612
Liter per årsku, (brutto) ¹	2 564	4 001	4 900	5 787	5 776	6 656	6 764	6 828
Endring i ytelse per år, liter ²		144	90	89	-1	76	108	64

1) 1959 og 1969: Gammel metode for beregning av årskyr

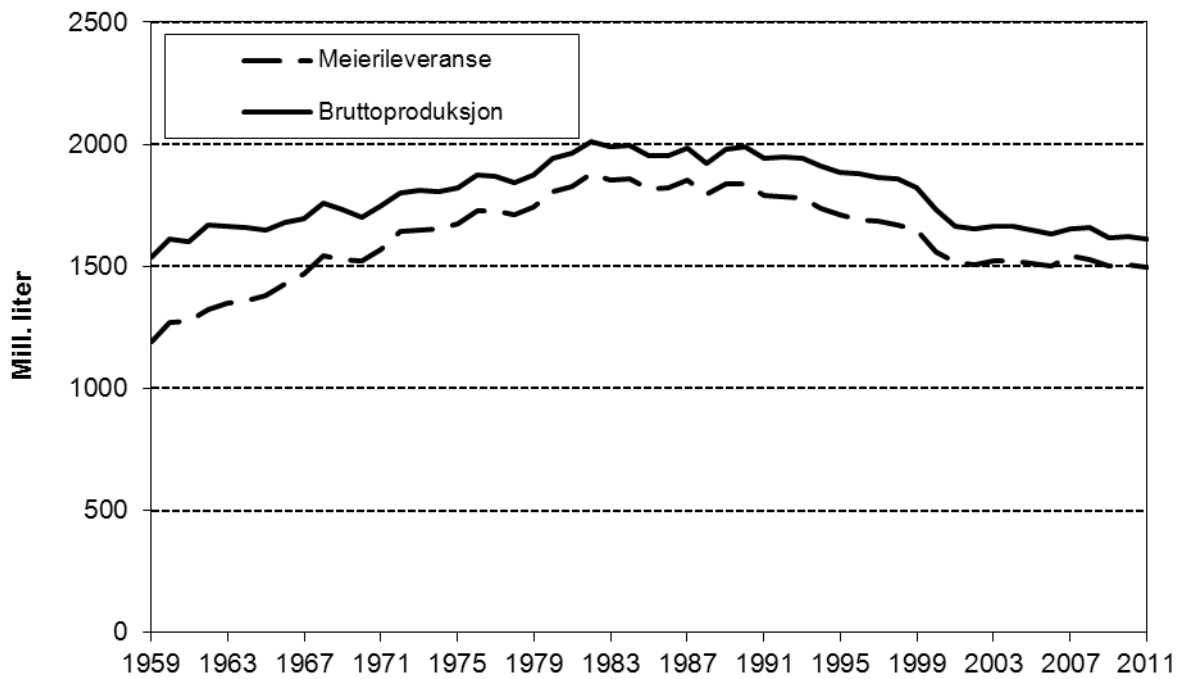
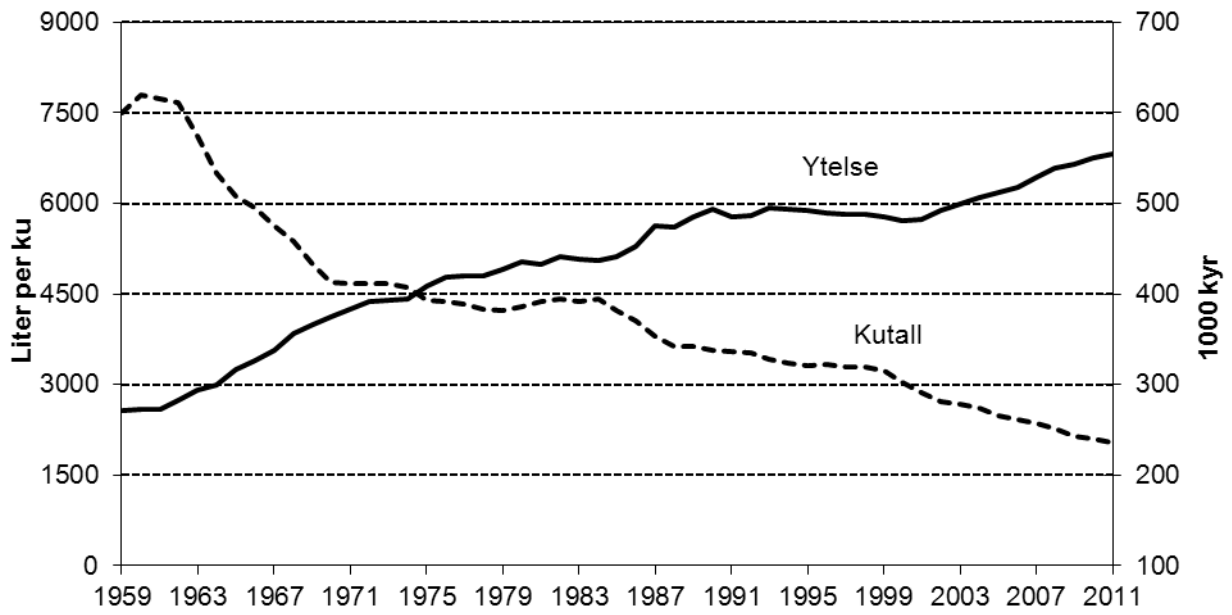
2) Endring i gjennomsnitt per år i perioden fra forrige oppgitte tall

Tabell 3.23 Produksjonen og bruken av melk. Mill. liter

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Kumelk								
Nettoproduksjon	1 492	1 679	1 816	1 945	1 790	1 586	1 591	1 581
Meierileveranse ¹	1 189	1 528	1 742	1 835	1 647	1 501	1 506	1 496
Direkte salg	72	32	12	5	-	-	-	-
Hjemmeforbruk	156	74	28	13	7	3	2	2
Lokal foredling						0,9	1,1	1,1
Fôr ²	75	42	29	92 ²	135	82	82	82
Geitemelk								
Nettoproduksjon	20,2	26,5	23,6	27,0	22,0	21,2	21,3	21,4
Meierileveranse	17,8	25,1	22,2	25,7	21,5	19,9	20,0	20,1
Annet salg	1,6	1,0	1,0	0,9	0,2	0,9	0,9	0,9
Hjemmeforbruk	0,3	0,1	0,1	-	-	-	-	-
Fôr	0,5	0,1	0,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

1) Inkl. salg av gårdssmør fra og med 1996

2) Beregningen er, fra og med 1989, endret fra normert behov for kalver til en restmengde: «Ikke levert meieri» og «ikke hjemmeforbruk eller svinn»

Figur 3.6 Kutall og ytelse per ku. Bruttoproduksjon og meierileveranse

Priser og verditall

Verdiberegningene for melk tar utgangspunkt i TINE BAs regnskap.

Verdien av meierienes produsentveiledning inntektsføres under «melk» i total kalkylen, men føres samtidig som en kostnad under «andre kostnader».

Inntektene i meieribruket er avhengige av salgsutviklingen for de ulike melkeproduktene. Dette gjelder først og fremst det innenlandske salget, men også for produktene som eksporteres. Salg av konsummelk, som krever minst behandling på meieriene, gir de høyeste inntektene. Deretter følger ost, og til sist smør og tørrmelk.

Grunntilskuddet for melk, som nå kun omfatter geitemelk, og distriktstilskuddet, ble beholdt uendret ved årets jordbruksoppgjør. Tabell 3.24 viser utviklingen i utbetalingene av distriktstilskudd og kvantumsavgrenset tilskudd.

Melkeprisene er beregnet uten distriktstilskudd og grunntilskudd. Produsentenes fraktandel er trukket direkte i melkeoppjøret og kommer ikke til syne på verken innteks- eller kostnadssiden. I verdiberegningen føres distrikts- og grunntilskuddet som egne poster under «melk». Målprisen på ku- og geitemelk ble økt med 12 øre/liter fra 1.7.2011 ved jordbruksoppjøret 2011. Av tabell 3.25 framgår priser, mengder og de andre variablene som tas hensyn til når verdien av melkeproduksjonen beregnes. Posten for salg av melkekvoter gjelder betaling for kvoter som er solgt, men ikke videresolgt.

Tabell 3.24 Distriktstilskudd i melkeproduksjonen.¹ Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*
<u>Distriktstilskudd²</u>							
Sone A			15	12	–		
Sone B			30	106	29	34	35
Sone C			33	80	60	64	66
Sone D	44	63	125	297	177	184	197
Sone E			16	65	54	57	58
Sone F			11	30	31	31	32
Sone G			35	60	52	48	48
Sone H				20	4	4	4
Sone I					19	22	22
Sone J				23	20	20	20
Tilskudd til Finnmark ³	3	3	4	–	–		
Avkorting for maksimal tilskuddsutbetaling				7			
Sum distriktstilskudd	47	66	265	688	447	464	482
Kvantumsavgrenset tilskudd ⁴	–	–	471	1829	–	–	–
Driftstilskudd	63	–	–	–	–	–	–

1) Omfatter også geitemelk. Korrigeringer og periodisering i meieriselskapene kan gi mindre avvik fra sumbeløp postert i total kalkylen og statsregnskapet

2) Satser gjeldende for 2010: Sone A 0 øre, B 11 øre, C 28 øre D 39 øre, E 49 øre, F 62 øre, G 87 øre, H 108 øre, I 166 øre og i sone J 175 øre

3) Tilskudd til Finnmark er tatt bort i den tradisjonelle form fra 1.7.1988. Tilsv. beløp er finansiert over riksoppjøret og inngår dermed i den beregnede melkeprisen

4) Omgjort til driftstilskudd melk fra 1.7.1990. Tilskuddet føres under posten «direkte tilskudd».

Tabell 3.25 Produksjon, priser, tilskudd og verdital i melkeproduksjon

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
<u>Kumelk</u>								
Nettoproduksjon, mill. liter	1 492	1 679	1 816	1 945	1 790	1 586	1 591	1 581
<i>Herav salg og hjemme- forbruk, mill. liter</i>	<i>1 417</i>	<i>1 634</i>	<i>1 782</i>	<i>1 854</i>	<i>1 654</i>	<i>1 505</i>	<i>1 510</i>	<i>1 499</i>
Utbetalingspris, øre/liter ¹	65,14	92,20	191,87	293,81	317,87	424,00	446,30	452,90
Inntekt fra kumelk, Ekskl. tilskudd, mill. kr	923	1 507	3 419	5 446	5 258	6 383	6 737	6 789
<u>Geitemelk</u>								
Nettoproduksjon, mill. liter	20,2	26,5	23,6	27,0	22,0	21,2	21,3	21,4
<i>Herav salg, mill. liter</i>	<i>19,7</i>	<i>26,2</i>	<i>23,3</i>	<i>26,6</i>	<i>21,6</i>	<i>20,8</i>	<i>20,9</i>	<i>21,0</i>
Utbetalingspris, øre/liter ¹	105,88	134,96	310,00	450,80	305,01	422,23	443,69	449,64
Inntekt geitemelk, ekskl. tilskudd, mill. kr	21	35	72	120	66	88	93	94
Produsenttjenesten, meierifinansiert				153	133	160	153	155
<u>Tilskudd, mill. kr</u>								
Distriktstilskudd	47	66	365	688	447	464	482	529
Kvantumsavgrenset tilskudd	-	-	471	1 829				
Driftstilskudd	63	-	-	-				
Fraktilskudd	12	32	95	-				
Distriktsmeieritillegg				110				
Grunntilskudd					123	60	64	67
Salg av melkekvoter					189	-4	3	-1
Inntekt melk i alt, inkl. tilskudd, mill. kr	1 065	1 639	4 321	9 176	6 216	7 150	7 531	7 634

1) Pris ekskl. grunntilskudd fra og med 1983. Geitemelktillegget er overført fra prisutjevningsordningen til grunntilskuddet fra 1. juli 1998. Ekskl. meierifinansiert produsenttjeneste fra 1999

Forbruk av melk og melkeprodukter

Konsummelk

Engrosforbruket av konsummelk i alt (hmelk, lettmeik, ekstra lett og skummet melk) har stort sett gått nedover i de siste 20 årene. Nedgangen har til en viss grad blitt oppveid av en økning i forbruket av konserverte melkeprodukter.

Tabell 3.26 viser detaljer for hvordan melkeforbruket har utviklet seg. I tallene for hmelk er forbruket av egenprodusert melk i produsentenes husholdninger tatt med (beregnet til 2,9 mill. kg for 2008). Yoghurt er inkludert fram til 1999, men deretter skilt ut.

Fløte og rømme

Forbruket av fløte og rømme har holdt seg stabilt over en lang periode, jf. tabell 3.26.

Tabell 3.26 Forbruk av helmelk, lettmelk, skummet melk og fløte på engrosnivå

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009	2010*
Helmelk, ¹ mill. kg	627	674	652	269	145	101	97	97
Kg per innbygger	176	175	160	64	32	21	20	20
Lettmelk, mill. kg	335	324	268	267	268
Kg per innbygger	79	73	56	55	55
Skummet melk ² , mill. kg	40	54	107	136	99	141	145	145
Kg per innbygger	11	14	26	32	22	30	30	30
Konsummelt i alt, Kg per innbygger	667 188	726 189	759 186	739 175	568 127	509 107	509 106	510 104
Yoghurt i alt ³ , mill. kg					30	44	48	49
Kg per innbygger					6,7	9,1	10,0	10,0
Fløte og rømme ⁴ , beregnet som 35 % fett, mill. kg	18	25	27	29	30	34	34	35
Kg per innbygger	5,0	6,5	6,6	6,9	6,7	7,1	7,0	7,2

1) Inkludert youghurt til og med 1998

2) Inkl. ekstra lett melk. Ekskl. skummetmelk til produksjon av smørblandet lettmarginer fom. 2. halvår 1998

3) Som melk

4) Som 38 prosent fett fra og med 1991

Konserverte melkeprodukter

Endringer i beregningsmetoder gjør at eldre og nyere tall for forbruket av konserverte melkeprodukter ikke er helt sammenlignbare. Men det er reelt at denne typen forbruk har økt mye gjennom den perioden som omfattes av tabell 3.27.

Tabell 3.27 Forbruk av konserverte melkeprodukter beregnet som råvare

	1979	1984 ¹	1989	1999 ²	2008	2009	2010*
Helmelk i konserverte produkter, mill. kg ³	21	31	35				
Skummet melk i konserverte produkter, mill. kg ³	38	55	44				
Fløte i konserverte produkter, mill. kg	..	0,9	0,6				
Melkefett (100 %) i konserverte produkter, mill. kg	0,5				
Annet ²							
Tørket myse til konsum, mill. kg	..	0,6	0,7				
Sum forbruk av konserverte melkeprodukter, mill. kg	59	87	80	93	165	156	167
Kg per innbygger	15	21	19	21	35	32	34

1) Ny beregningsmetode fom. 1982, brudd i serie

2) Ny beregningsmetode fom. 1999, brudd i serie

3) Kondensert melk, tørket melk. Inkl. melk i andre konserverte produkter (milkshake, puddinger, sauser etc.) fom. 1982, brudd i serie

Smør

Forbruket av smør gikk mye ned i tiårsperioden 1979–1989, men har seinere har holdt seg ganske stabilt (jf. tabell 3.28).

Økt forbruk av magre konsummelktyper og lavere smørforbruk, ga fra midten av 1980-tallet et overskudd av fett i melkesektoren. Dette medførte betydelig eksport av smør. Samtidig ble fettinnholdet i returmilken økt. I løpet av 1990-årene gikk både produksjonen og eksporten av smør ned, parallelt med nedgangen i melkeproduksjonen.

Tabell 3.28 Produksjon, eksport, import, lagerendring og forbruk av smør på engrosnivå

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009	2010*
Smørproduksjon i alt, mill. kg ¹	17,5	21,2	20,5	24,2	19,6	16,8	17,2	17,6
Eksport, mill. kg	6,4	1,4	0,4	9,2	5,1	3,2	3,5	3,1
Import, mill. kg	–	1,3	1,7	–	0,2	0,4	0,4	0,3
Lagerendring, mill. kg ²	+0,1	+0,2	+0,2	-0,7
Forbruk								
I alt, mill. kg	11,2	21,3	22,0	14,3	14,7	14,0	14,0	14,9
Kg per innbygger	3,2	5,5	5,4	3,4	3,3	2,9	2,9	3,0

1) Inkl. smør til margarinproduksjon

2) - betyr lagerøkning og + betyr lagernedgang

Kilde, regnskapsårene: TINE Norske Meierier

Ost

Tabell 3.29 viser at både produksjonen er relativt stabil og at forbruket har en svakt økende tendens.

Tabell 3.29 Produksjon, eksport, import og forbruk av ost på engrosnivå

	1959	1969	1979	1989	1999 ¹	2008	2009	2010*
<u>Produksjon²</u>								
Ost i alt, mill. kg	38,6	49,6	67,6	82,9	84,9	85,7	87,1	89,1
Eksport, mill. kg	9,7	16,3	20,8	23,1	23,3	14,4	13,4	14,3
Import, mill. Kg	0,2	0,3	1,4	2,0	3,1	8,5	8,7	8,5
Lagerendring, mill. kg ³	+1,5	+0,7	+0,7	-5,6
<u>Forbruk</u>								
Ost i alt, mill. kg	30,6	34,3	48,9	56,2	64,7	79,7	82,5	83,3
Kg per innbygger	8,6	9,0	12,0	13,3	14,5	16,7	17,1	17,0
Herav:								
Hvitost totalt,	17,4	21,4	34,6	41,7	48,1	62,5	61,0	60,8
kg per innbygger	4,9	5,6	8,5	9,9	10,8	13,1	12,6	12,4
Brunost totalt,	13,2	12,8	14,3	14,5	10,9	8,3	9,5	9,3
kg per innbygger	3,7	3,3	3,5	3,4	2,5	1,8	2,0	1,9
Annen ost totalt,					6,3	8,9	12,0	13,1
kg per innbygger					1,4	1,9	2,5	2,7

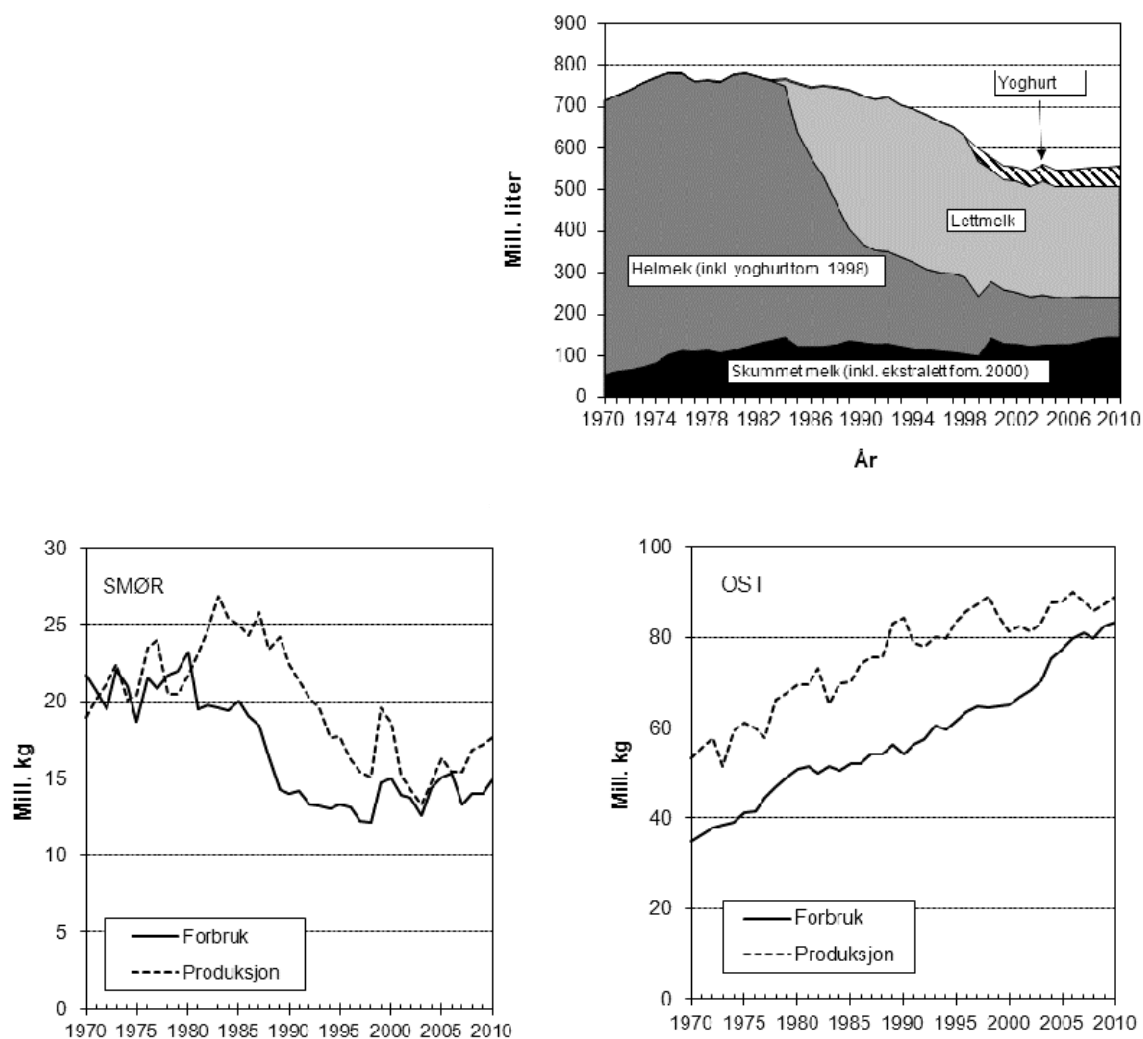
1) Endret beregningsmetode fra og med 1999

2) Inkludert smelteost

3) Minus betyr lagerøkning og pluss betyr lagernedgang

Kilde, regnskapsårene: TINE og Omsetningsrådet

Figur 3.7 gir et bilde av hvordan forbruk og produksjon av konsummilk, ost og smør har utviklet seg siden 1970.

Figur 3.7 Forbruk og produksjon av konsummilk, ost og smør

3.3.2 Kjøtt

Posten omfatter produksjon og forbruk av kjøtt fra følgende husdyr: Storfe, sau, gris, geit, hest og fjørfe. Priser og mengder gir verdien av produksjonen. Kjøttproduksjon på kaniner er behandlet i en egen post i totalkalkylen. Kjøttproduksjon på tamrein, vilt og hval omfattes ikke av totalkalkylen, men er tatt med i tabell 3.30, som viser all norsk produksjon av kjøtt til salg og hjemmeforbruk. I tabell 3.38, som viser forbruk av kjøtt i alt, er også biprodukter fra slakterisektoren og grensehandel tatt hensyn til.

Produksjonsutvikling

Kjøttproduksjonen har økt gjennom flere år og er i 2010 prognosert til å skulle ligge på et rekordhøyt nivå. Totalt sett har kjøttmarkedet vært nær balanse i de siste årene, men med en viss underdekning av norskprodusert storfe og sau/lam og en viss overdekning av svinekjøtt. For budsjettåret 2011 er det regnet med en viss underdekning av storfekjøtt og sau/lam og en viss overdekning av svinekjøtt. Som følge av WTO-avtalene er det importkvoter med redusert toll. Videre har Norge ensidig redusert toll på en viss mengde importert storfekjøtt fra SACU-land (land i den Sør-Afrikanske tollunion). Det er regnet med en import på 9,9 mill. kg, medregnet kvoteimport, i 2011. WTO-avtalen setter også tak på hvor mye som kan eksporteres.

Tabell 3.30 Produksjon av kjøtt til salg og hjemmeforbruk. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Storfe	41,1	52,1	69,6	74,0	94,1	82,8	81,6	80,4
Kalv	7,5	6,6	1,9	1,4	1,5	1,7	1,6	1,6
Storfe i alt	48,6	58,7	71,5	75,4	95,6	84,5	83,2	82,0
Sau/lam	14,9	17,3	18,8	23,1	22,9	24,0	24,6	24,4
Geit/kje	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Hest	2,2	1,9	0,8	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4
Fjørfe	2,9	5,2	9,8	20,0	36,5	81,1	83,1	84,9
Rein	1,6	1,4	1,6	2,7	1,6	1,9	2,0	2,0
Kaniner	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
Gris ¹	48,2	65,6	78,9	84,1	109,3	123,6	128,8	129,3
Sum kjøtt ¹	118,9	150,6	181,9	206,6	267,0	316,0	323,0	324,8

1) Ekskl. hode og labb på gris f.o.m. 2002

Storfe

Slaktingen av ku var tilnærmet uendret 2009 til 2010 regnet i tonn, mens slaktingen av okse var 2,2 prosent lavere. For kvige var det en svak økning.

I budsjettåret ventes slaktingen av ku, okse og kvige å gå ned med 1,4 –1,5 prosent.

Slaktingen av kalv gikk litt ned fra 2009 til 2010 og er ventet å gå litt ned også i budsjettåret.

Tabell 3.32 viser produksjonen i tonn og antall slakt fra storfesektoren.

Tabell 3.31 Antall slakt og mengde av storfe

	2009		2010*		2011**	
	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn
Okse						
Salgsproduksjon	151 444	45 614	148 119	44 630	145 773	43 952
Hjemmeforbruk	976	235	1 055	254	1 045	252
I alt	152 420	45 849	149 174	45 868	146 818	44 204
Kvige						
Salgsproduksjon	26 680	5 862	26 544	5 902	26 063	5 812
Hjemmeforbruk	149	26	159	28	157	28
I alt	26 829	5 888	26 703	5 930	26 220	5 840
Ku						
Salgsproduksjon	118 375	31 388	116 082	31 027	114 248	30 586
Storfe						
Salgsproduksjon	296 499	82 864	290 745	81 559	286 084	80 350
Hjemmeforbruk	1 124	261	1 214	282	1 202	280
I alt	297 623	83 125	291 959	81 841	287 286	80 630
Kalv						
Salgsproduksjon	14 329	1 629	14 080	1 578	13 638	1 556
Hjemmeforbruk	553	55	542	54	530	53
I alt	14 882	1 684	14 622	1 632	14 168	1 609
Storfe og kalv						
Salgsproduksjon	310 828	84 493	304 825	83 137	299 722	81 906
Hjemmeforbruk	1 677	316	1 756	336	1 732	333
I alt	312 505	84 809	306 581	83 473	301 454	82 239

Utviklingen i slaktevektene på storfe går fram av tabell 3.32. For okser har gjennomsnittlig vekt gått oppover gjennom en årrekke, blant annet på grunn av økte vektgrenser. Slaktevektene for ku og kviger har økt i de siste årene, etter å ha vært relativt stabile tidligere. Økningen for kalv skyldes endringer i slaktevektene for kategorien mellomkalv.

Tabell 3.32 Slaktevekter på storfe. Kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Okse	148,5	178,8	219,7	255,6	281,3	300,5	300,5	301,5
Kvige	111,4	143,8	173,3	192,2	201,9	219,1	221,5	223,0
Ku	176,1	205,8	229,0	231,5	237,9	264,6	266,6	267,7
Mellomkalv	..	67,4	79,5	85,2	97,0	113,6	111,9	114,1
Spekalv	..	19,4	21,7	23,4	43,5			

Sau/lam

I 2010 ble det slaktet 24,6 mill. kg, mot 24,0 mill. kg i 2009. For budsjettåret er det regnet med en slaktemengde på 24,4 mill. kg.

Svin

Slaktemengden av svin økte med 5,1 mill. kg i 2010. For 2011 er det regnet med en økning på 0,5 mill. kg, til 129,3 mill. kg.

Fjørfe

Fjørfekjøtt omfatter kjøtt fra kylling, høns, kalkuner, gås og and. Struts er med for perioden 1998–2002. Produksjonstall er stilt opp i tabell 3.34.

I 2009 ble produksjonen av fjørfekjøtt redusert, etter overproduksjon av kylling i 2008. Produksjonen økte igjen i 2010 og er regnet å øke også i budsjettåret.

Tabell 3.33 Produksjon av fjørfekjøtt. Tonn

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Kylling	276	2 790	6 568	14 367	29 456	68 564	72 674	74 300
Høns	1 919	1 983	2 437	3 279	2 700	2 078	1 565	1 500
Kalkun	59	310	753	2 177	4 254	10 153	8 485	8 670
Gås	56	78	39	50	28			
And	27	15	21	115	50	350	418	431
Struts					40			
Sum	2 937	5 176	9 818	19 988	36 528	81 145	83 142	84 901

Priser og verdi

Utbetalingsprisene på kjøtt avhenger av avsetningsforholdene. En norsk produksjon som er lik forbruket fratrukket kvoteimport, skal normalt gi grunnlag for å ta ut jordbruksavtalens målpriser. Fra 2000 satte WTO-avtalen sterkere begrensninger på hva som kan eksporteres. Dermed ble det også mindre mulighet til å regulere bort kjøtt fra det norske markedet. For storfekjøtt er eksportkvantumet begrenset til 1,6 mill. kg, og for svin er maksimalt kvantum 3,5 mill. kg. Fra 1995 ble det i tillegg, som følge av WTO-avtalen, innført importkvoter med redusert toll. Ut over dette har Norge ensidig gitt importkvoter med redusert toll fra SACU-land.

I 2008–2010 var det en viss overdekning av svinekjøtt, og det er regnet med en viss overdekning også i 2011. Det har det vært underdekning av norskprodusert storfekjøtt over noen år, for en stor del på grunn av redusert melkeproduksjon. Det er regnet med en underdekning også i 2011.

Markedsoverskudd medfører vanligvis et tap for kjøttprodusentene. For det første gjør overproduksjonen at det ikke blir mulig å ta ut så høye markedspriser som målprisene gir grunnlag for. Dessuten er omsetningsavgiften høyere ved overproduksjon enn ved markedsbalanse. Trekkene i utbetalingspris finansierer markedsreguleringen.

Prisoppgaver fra kjøttssamvirket (Nortura), og fra slakterier utenom samvirket, ligger til grunn for prisberegningene. I prisene til produsent inngår også verdien av biproduktene (innmat, huder og skinn) og etterbetalinger. Budsjettprisene er korrigert for endringene i årets jordbruksavtale.

Alle utgiftene, utenom produsentenes andel av frakten, er trukket fra. Produsentenes andel av frakten føres som en egen kostnad under posten «andre kostnader».

De beregnede gjennomsnittsprisene er redusert for avgift til Omsetningsrådet. Tabell 3.34 viser hvor mye som er trukket i omsetningsavgift, ut over avgift ved markedsbalanse, samt prissvikten på målprisnivå. Ved beregningen av prissvikt på kjøtt benyttes en sats på 85 øre per kg som uttrykk for omsetningsavgift ved markedsbalanse for storfe og svin. For sau/lam er satsen kr 1,00 per kg. I tabellen vises trekkene i produsentpris og omsetningsavgift, slik som de faktisk er lagt inn i produsentoppgjøret. Trekkene kan imidlertid avvike fra de faktiske kostnadene ved markedsreguleringen i det enkelte året. Dersom det ikke er samsvar mellom trukket omsetningsavgift og markedsreguleringskostnadene, bygges fondskapitalen opp eller ned.

Tabell 3.34 Pristap på grunn av markedsoverskudd av kjøtt¹⁾. Kr per kg

	Storfe	Sau/lam	Gris
<u>Omsetningsavgifter</u>			
2009	-0,44	0,64	-0,25
2010	-0,21	0,53	0,06
2011	0,12	0,67	0,55
<u>Målprisavvik</u>			
2009	0,25	0,32	0,63
2010	0,11	0,63	0,05
2011	0,00	0,00	0,10

1) Negativt fortegn betyr enten at den oppnådde prisen er høyere enn målprisen, eller at omsetningsavgiften ligger lavere enn den gjør ved markedsbalanse

For svinekjøtt er omsetningsavgiften variabel, med en øvre grense på kr 2,50 per kg. Satsen kan endres gjennom året, ut fra endringer i tilbud og etterspørsel. Endringer av avgiften innenfor den øvre grensen behandles og fastsettes av Omsetningsrådets arbeidsutvalg.

Grunntilskudd per kg slakt utbetales nå kun for sau, lam og geit. Satsene varierer gjennom året. Jordbruksavtalens gjennomsnittssatser i de siste årene går fram av tabell 3.35.

Tabell 3.35 Jordbruksavtalens gjennomsnittlige satser for grunntilskudd. Kr per kg

	2004–2011
Sau og lam	3,81
Geit	5,15

Prisene til produsent vises i tabell 3.36.

For prisberegningen i budsjettåret er det tatt utgangspunkt Norturas prognoser per februar. Prognosene er deretter korrigert for virkninger av årets jordbruksavtale.

Som følge av en gjennomgang av WTO-avtalens markedsordninger for kjøtt og egg, er storfekjøtt fra og med jordbruksavtalen for 2009 ikke lenger omfattet av målprissystemet. Jordbruksavtalen for 2011 innebærer en målprisøkning fra 1.7.2011 på kr 1,55 per kg for sau/lam og kr 1,20 per kg for svinekjøtt.

Tabell 3.36 Produksjonsvolum, priser og inntekter for kjøtt, inkludert biprodukter

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
<u>Storfekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbruk, mill. kg	41,1	52,1	69,6	74,0	94,1	83,1	81,9	80,6
Utbetalt pris, kr/kg ¹	6,31	8,47	22,28	32,82	27,26	39,76	40,19	40,45
Verdi, mill. kr	259	441	1 551	2 429	2 564	3 304	3 290	3 262
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>241</i>	<i>426</i>	<i>1 499</i>	<i>2 344</i>	<i>2 467</i>	<i>3 285</i>	<i>3 220</i>	<i>3 192</i>
<i>Huder</i>	<i>17,7</i>	<i>15,7</i>	<i>52,0</i>	<i>85,0</i>	<i>97,1</i>	<i>18,6</i>	<i>70,0</i>	<i>70,0</i>
<u>Kalvekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbruk, mill. kg	7,5	6,6	1,9	1,4	1,5	1,7	1,6	1,6
Utbetalt pris, kr/kg ¹	6,52	9,89	23,35	32,86	23,02	43,56	46,10	46,36
Verdi, mill. kr	49	65	44	45	35	73	75	75
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>41</i>	<i>61</i>	<i>42</i>	<i>42</i>	<i>33</i>	<i>71</i>	<i>73</i>	<i>73</i>
<i>Huder</i>	<i>8,0</i>	<i>4,2</i>	<i>2,4</i>	<i>2,7</i>	<i>2,6</i>	<i>1,6</i>	<i>2,3</i>	<i>2,3</i>
<u>Sau- og lammekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbruk, mill. kg	14,9	17,3	19,0	23,9	22,9	24,0	24,6	24,4
Utbetalt pris, kr/kg ¹	6,46	8,81	22,64	27,47	27,91	36,76	37,70	39,33
Verdi, mill. kr	96	152	430	634	640	884	926	960
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>93</i>	<i>147</i>	<i>42</i>	<i>603</i>	<i>638</i>	<i>879</i>	<i>903</i>	<i>937</i>
<i>Skinn</i>	<i>3,6</i>	<i>4,6</i>	<i>9,1</i>	<i>30,5</i>	<i>2,7</i>	<i>4,7</i>	<i>22,9</i>	<i>22,9</i>
Tilskudd til sau, mill. kr			92,8					
Kvant.avgr. tilsk., mill. kr				174,2				

Tabell 3.36 forts. Produksjonsvolum, priser og inntekter for kjøtt, inkludert biprodukter

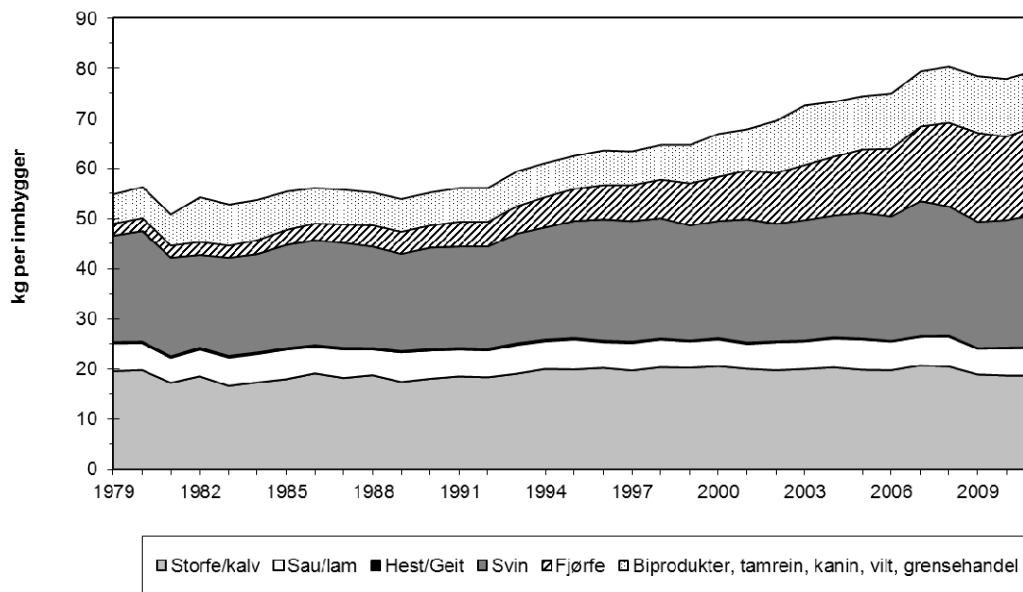
	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
<u>Geite- og kjejkjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Utbetalt pris kr/kg ¹	4,73	5,82	19,83	20,28	6,03	3,40	2,05	2,05
Verdi, mill. kr	1,5	1,8	5,1	6,7	1,6	0,9	0,6	0,6
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>1,3</i>	<i>1,6</i>	<i>4,9</i>	<i>6,4</i>	<i>1,6</i>	<i>0,9</i>	<i>0,6</i>	<i>0,6</i>
<i>Skinn</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
<u>Hestekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	2,2	1,9	0,8	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4
Utbetalt pris kr/kg	2,92	5,22	9,19	18,16	14,24	6,43	4,87	4,87
Verdi, mill. kr	6,6	9,9	6,9	14,5	8,6	2,8	2,0	2,0
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>6,2</i>	<i>9,7</i>	<i>6,7</i>	<i>14,2</i>	<i>8,5</i>	<i>2,7</i>	<i>2,0</i>	<i>2,0</i>
<i>Huder</i>	<i>0,4</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
<u>Svinekjøtt²</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	48,2	65,6	78,9	83,6	109,3	123,6	128,8	129,3
Utbetalt pris, kr/kg ¹	5,23	6,53	15,01	25,56	19,81	23,47	24,16	24,24
Verdi, mill. kr	252	428	1 185	2 150	2 164	2 902	3 111	3 133
<u>Fjørfekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	2,9	5,2	9,8	20,0	36,5	81,1	83,1	84,9
Utbetalt pris, kr/kg	4,56	6,39	14,29	21,90	15,63	16,82	17,40	17,71
Verdi, mill. kr	13	33	140	438	571	1 365	1 446	1 504
<u>Kjøtt i alt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	117,2	148,9	180,3	203,4	265,2	314,3	320,7	321,5
Totalverdi, mill. kr	678	1 131	3 363	5 716	5 985	8 532	8 850	8 935
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>648</i>	<i>1 107</i>	<i>3 322</i>	<i>5 598</i>	<i>5 882</i>	<i>8 507</i>	<i>8 755</i>	<i>8 840</i>
<i>Huder og skinn</i>	<i>29,9</i>	<i>24,9</i>	<i>40,5</i>	<i>118,8</i>	<i>102,5</i>	<i>25,0</i>	<i>95,3</i>	<i>95,3</i>
Distriktstilskudd	-	-	143,0	602,0	540,0	581,5	600,3	574,0
Ekstra distriktstilsk. N.-Norge			17,5	-	-	-	-	-
Grunntilskudd				513,2	376,2	87,4	96,8	93,7
Friføring av sau				10,5	1,2	2,1	2,2	1,8
Internoverføring sau (scrapie)					0,3	2,1	1,0	1,0
Produksjonsregulerende tiltak					61,0	0,0	0,0	0,0
Verdi i alt inkl. tilskudd, mill. kr	678	1 131	3 616	7 016	6 963	9 205	9 552	9 606

1) Ekskl. grunntilskudd fra og med 1983

2) Regnet uten hode og labber fra og med 2002

Med hensyn til prisen for fjørfekjøtt vises det til vedleggstabell 1.6.

Forbruk av kjøtt

Figur 3.8 Utviklingen i forbruket av kjøtt i alt per person. 1979–2011

Forbruket av kjøtt har økt over lengre tid. På grunn av redusert melkeproduksjon, og dermed redusert storfebestand, har det vært en viss underdekning av norskprodusert storfekjøtt gjennom flere år. Som følge av forpliktelser, blant annet gjennom WTO-avtalen, importerer Norge visse mengder kjøtt med redusert tollsats. Norsk produksjon må dermed styres mot et kvantum som er lik forbruket fratrukket importen.

Forbruket av de ulike kjøttslagene går fram av figur 3.8.

Avregning av svineskrotter uten hode og labb fra og med 2002, utgjør en mengdemessig reduksjon på 7,0 prosent for svinekjøtt. Endringen i avregningspraksis forklarer den nedgangen som er registrert i produksjon og forbruk av gris fra 2001 til 2002. Dette kvantumet tas inn igjen i det beregnede totalforbruket av kjøtt (se tabell 3.38) ved en økning av mengden av biprodukter.

Tabell 3.37 Produksjon, eksport, import, lagerendring og forbruk av kjøtt i alt, inkl. fjørfe, tamrein og kaniner,¹ mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009	2010*	2011**
Produksjon til salg og hjemmeforbruk ²	118,9	150,6	182,1	206,6	267,1	320,5	316,0	323,0	324,8
Eksport ³	0,6	4,3	0,3	8,2	19,6	0,1	1,5	3,1	0,0
Import ^{1,3}	3,0	4,6	15,9	1,9	5,6	19,1	11,7	9,8	10,3
<i>Herav spekk</i>			1,5	1,0	0,8	0,6	0,5	1,3	1,0
Lagerendring ⁴	-1,1	-0,6	0,9	0,5	4,0	-6,4	2,9	2,2	6,2
Innenlandsk forbruk	120,2	150,3	198,6	200,8	257,5	333,4	329,1	331,9	341,3
Netto transitt-import ⁵	–	–	4,0	3,5	0,3	-0,7	-0,4	-1,1	0,0
Forbruk i alt, kg/innbygger	120,2	150,3	202,6	204,3	257,8	332,6	328,7	330,8	341,3
	34,0	39,1	49,3	48,3	57,8	69,8	68,1	67,6	68,9
Forbruk per dyreslag									
Storfe	40,5	49,4	77,3	72,2	88,7	95,6	89,5	89,7	91,1
Kalv	7,8	6,5	2,3	1,4	1,5	2,0	1,7	1,6	1,6
Sau og lam	15,1	18,3	22,6	24,9	23,5	28,5	24,8	26,5	27,2
Geit og kje	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Hest	2,2	1,9	0,9	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
Svinekjøtt	50,3	66,9	86,2	82,1	102,8	123,2	122,5	124,7	131,1
Fjørfe ⁶	2,5	5,5	10,9	19,3	37,5	79,5	85,3	82,0	87,2
Tamrein og kaniner	1,9	1,6	1,8	2,9	2,4	2,3	2,2	2,3	2,3

1) Eksklusive grensehandel

2) Eksklusive hode og labber for gris fra og med 2002

3) Lisensstatistikken til Landbruks- og matdepartementet, oppgaver fra Nortura

4) Minus betyr økning i lager, og pluss betyr nedgang i lager

5) Nettoforskjell mellom SSB og LDs/Norturas statistikk, dvs. kjøttimport via norske transittlagre til oljeinstallasjoner i Nordsjøen og skip i utenriksfart

6) Nytt veiegrunnlag for kylling: Ikke medregnet vinger og innmat. 1959 og 1969 etter gammelt veiegrunnlag

Tallene i tabell 3.37 omfatter ikke grensehandelen med kjøtt. På grunnlag av årlige undersøkelser som Opplysningskontoret for kjøtt har fått utført blant private husstander, er andelen kjøtt anskaffet i utlandet, sett i forhold til totalt kjøttforbruk i Norge, beregnet. For 2006, 2007 og 2008 viste undersøkelsene andeler på henholdsvis 6,3 prosent, 6,0 prosent og 6,2 prosent. På bakgrunn av disse tallene har BFJ anslått omfanget av grensehandelen med kjøtt i årene 2009, 2010 og 2011. I tabell 3.38 er kjøtt som er omsatt gjennom grensehandel, tatt inn som et tillegg til det øvrige beregnede forbruket av alt kjøtt fra husdyr, vilt og hval. Forbruket av spiselige biprodukter er også tatt hensyn til.

Tabell 3.38 Forbruk av kjøtt fra husdyr, vilt og hval. Medregnet forbruk av spiselige biprodukter. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009	2010*	2011*
Kjøtt fra husdyr ¹	120,2	150,3	202,6	204,3	257,8	332,6	328,7	330,8	341,3
Kjøtt fra vilt	2,0	2,1	4,3	6,1	8,2	8,0	8,0	8,2	8,2
Hvalkjøtt	2,3 ²	2,5	1,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Biprodukter ¹	8,4	9,9	13,3	13,1	14,9	24,1	24,0	25,0	24,8
Sum forbruk av kjøtt og biprodukter	133,4	164,8	221,2	223,6	281,0	364,8	360,7	364,0	374,3
Kg/innbygger	37,6	42,8	53,8	52,9	62,9	76,6	74,7	74,5	75,6
Grensehandel ³	–	–	3,0	5,0	9,0	19,0	20,0	20,0	20,0
Sum forbruk inkl. grensehandel	133,4	164,8	224,2	228,6	290,0	383,8	380,7	384,0	394,3
Kg per innbygger	37,6	42,8	54,6	54,1	64,9	80,6	78,8	78,5	79,6

1) Gris er registret uten hode og labber fra og med 2002. Fra samme år er påslaget for biprodukter økt tilsvarende

2) Forbruk 1958

3) Anslag

3.3.3 Egg

Tabell 3.39 gir en oversikt over nettoproduksjonen og forbruket av egg. Priser på egg er vist i tabell 3.40.

Beregningene av eggprisen er basert på oppgaver fra Nortura. For budsjettåret er jordbruksavtalens målprisøkning på 1,30 kr/kg, med virkning fra 01.07.11, tatt hensyn til.

Det har vært relativt små avvik mellom uttatte priser og målpriser i de siste årene.

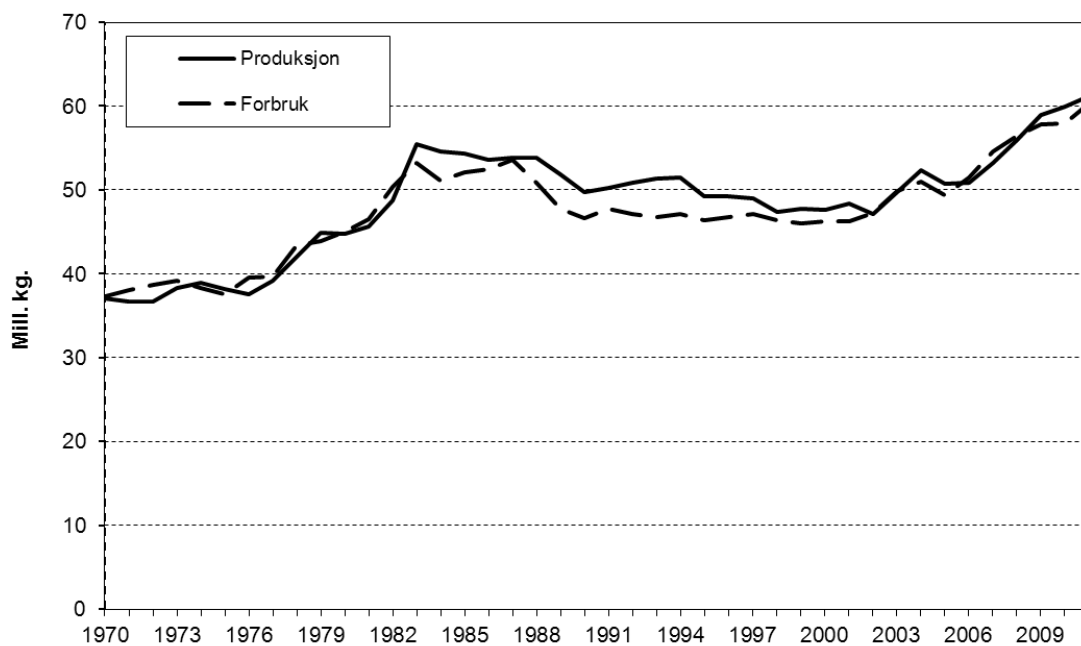
Tabell 3.39 Produksjon og forbruk av egg. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Nettoproduksjon	31,7	38,0	46,2	52,3	47,9	59,3	60,3	61,7
Herav salg og hj.forbruk	31,2	37,3	44,9	51,9	47,6	58,9	59,9	61,2
Eksport ¹	1,4	0,4	1,6	3,7	2,2	1,6	1,5	0,9
Import	0,1	1,4	0,7	0,2	0,4	0,5	0,1	0,0
Lagerendring	-0,1	+0,4	0,3	0,6	0,6	0,0
Forbruk i alt	29,9	38,3	43,9	48,8	46,0	57,8	58,0	60,3
Kg per innbygger	8,4	9,9	10,8	11,6	10,9	12,0	11,9	12,2

1) Består av skallegg, eggprodukter regnet som skallegg og eggehvite

Tabell 3.40 Priser på egg. Verdi av eggproduksjonen

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Salg og hj.forbruk, mill. kg	31,2	37,3	44,9	51,9	47,6	58,9	59,9	61,2
Utbetalingspris, kr/kg	4,69	5,78	10,53	13,46	11,07	13,51	13,85	14,93
Verdi, salg og hj.f., mill. kr	146	215	473	699	528	796	830	914
Kontrakttillegg, mill. kr				46,4				
Førtidsslakting av høner, mill. kr				11,6	2,7	0,0	0,0	0,0
Distriktstilskudd, mill. kr					2,1	8,9	7,8	9,2
Sum inntekt, mill. kr	146	215	476	763	537	805	837	923

Figur 3.9 Produksjon og forbruk av egg

3.3.4 Ull

Tabell 3.41 Produserte mengder, priser og inntekter for ull

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Produksjon, tonn	4 556	4 830	4 764	4 830	5 105	4 372	4 551	4 467
Pris, kr/kg	8,33	9,15	18,31	46,84	32,83	28,34	26,89	27,30
Inntekt, mill. kr	37,9	44,2	87,2	226,2	167,6	123,9	122,4	121,9

Tabell 3.41 gir oversikt over utbyttet fra ullproduksjonen. Nortura og ullvarefabrikkene gir oppgaver over hvor mye ull som er tatt imot ved deres anlegg. Leveransen av ull i budsjettåret er beregnet på grunnlag av et anslag for antall vinterfôrede sauer og en stipulert ullmengde per vinterfôret sau. Produksjonen har gått litt nedover i de siste årene. Priser innhentes fra Nortura og Fatland-Gjestal. Prisen til produsent er sammensatt av et tilskudd per kg ull og den prisen som oppnås i markedet.

3.3.5 Pelsdyr

Posten omfatter nå inntekter fra skinnproduksjon på sølvrev, blårev og mink. Etterspørselen etter skinn kan variere mye fra år til år. Dermed kan det oppstå store prissvingninger. BFJ benytter Norges Pelsdyrslag som kilde for oppgaver over mengder og priser for pelsdyrskinn. Det gjelder for både regnskapsårene og budsjettåret. Tabell 3.42 inneholder data fra skinnproduksjonen.

Tabell 3.42 Produksjon, priser og inntekter for pelsdyr

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
<u>Produksjon, 1000 stk.</u>								
Reveskinn	45	109	282	745	457	203	215	152
Minkskinn	602	1869	1063	531	330	685	510	510
Ilderskinn	.	.	.	2
<u>Priser, kr per stk.</u>								
Reveskinn	187,26	199,73	614,45	286,41	265,30	485,90	586,44	653,78
Minkskinn	117,0	98,08	166,84	128,14	165,60	195,94	298,01	306,06
Ilderskinn	.	.	.	87,36
<u>Inntekter, mill. kr</u>								
Reveskinn	9	22	173	213	121	98	126	99
Minkskinn	70	183	177	68	55	134	152	156
Ilderskinn	.	.	.	0
Direkte refundert avgift				8	–	–	–	–
Sum	79	205	350	290	176	233	278	255

3.3.6 Andre husdyrproduksjoner

Salg av levende dyr

Posten omfatter inntekter fra salg av levende dyr til sektorer utenfor jordbruket. Dessuten er inntektene fra eksport av livdyr med. Kostnadene til import av livdyr til jordbruket trekkes fra. Import av hester holdes utenom her, siden disse dyrene forutsettes å gå til andre sektorer enn jordbruket.

Innenlandsk salg av hester fra jordbruket til andre sektorer er anslått på grunnlag av registreringer som er utført ved Norsk Hestesenter. Registreringene gjelder antall bedekte hopper.

Eksport- og importtall for regnskapsårene kommer fra SSB. Anslag over eksport og import i budsjettåret er innhentet fra de ulike avlsorganisasjonene. I tabell 3.43 er disse dataene presentert.

Kaninproduksjonen

Det er vanskelig å skaffe en fullstendig oversikt over produksjonen av kaniner, da det omtrent ikke forekommer organisert omsetning av kaninkjøtt. De fleste oppdrettere står selv for både slakt og omsetning. Norsk Kanin er kilde for de anslagene som BFJ benytter for produserte mengder og priser. Se tabell 3.43

Honningproduksjonen

Honningcentralen gir oppgaver over hvor mye honning som produseres i det enkelte året. Værforholdene har stor betydning for produksjon av honning. I 2008 var værforholdene gunstige, og det gjenspeiles i mengdetallene i tabell 3.43.

Honningcentralen er også totalkalkylens kilde for alle opplysninger om prisene på honning, se tabell 3.43. Utbetalingsprisen til produsenter som leverer til Honningcentralen, består nå av en grunnpris, et etterbetalingstillegg og en eventuell etterbetalt bonus. Prisene på honning som selges direkte til forbruker, ligger høyere enn ved leveranser til Honningcentralen.

Tabell 3.43 Produksjon, priser og inntekter for andre husdyrproduksjoner

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Salg av levende dyr								
Inntekt, mill. kr	2,7	1,3	7,4	10,4	2,2	-3,9	-20,5	-17,5
Kaninkjøtt								
Produksjon, tonn	245	220	168	217	270	230	280	290
Pris, kr/kg	4,50	6,50	25,00	30,00	33,00	75,00	75,00	75,00
Inntekt, mill. kr	101	104	402	605	8,9	17,3	21,0	21,8
Honning								
Lev. Honn.cent., ton	630	730	210	1222	628	647	773	750
Pris Honningcentr., kr/kg	6,10	7,50	20,00	29,45	45,54	34,46	34,50	34,66
Direktesalg, tonn	270	270	390	906	372	453	527	500
Pris direktesalg, kr/kg	8,00	10,50	24,17	43,10	65,00	88,00	88,00	92,00
Inntekt, mill. kr	6,0	8,3	13,6	75,0	52,8	62,2	73,0	72,0

3.3.7 Kostnader i omsetningsleddene

Tabell 3.44 Kostnader¹ i omsetningsleddene for melk, kjøtt og egg

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2009	2010*
Melk, kr/l ²	0,65	0,86	1,30	2,46	2,71	3,56	8,12	7,90
– mill. kr	1 100	1 576	2 396	4 584	4 698	5 625	11 851	11 505
Kjøtt, ekskl. fjørfe: ³								
– Storfe, kr/kg	1,63	1,93	2,91	2,81	3,67	3,69		
– mill. kr	98	129	205	225	304	325		
– Kalv, kr/kg	2,13	2,69	4,97	5,05	5,09	5,62		
– mill. kr	7	5	11	6	6	13		
– Sau/lam, kr/kg	2,65	4,29	4,43	6,17	7,07	7,88	14,98	15,46
– mill. kr	34	74	102	140	175	182	361	370
– Svinekjøtt, kr/kg	0,98	1,52	1,59	2,43	2,69	3,08	4,35	3,87
– mill. kr	68	124	132	200	256	314	536	497
Kjøtt, mill. kr	208	233	450	572	741	835		
Egg og fjørfekjøtt: ³								
– Egg, kr/kg		2,22	2,85	3,32	3,44	2,08	1,07	1,07
– mill. kr		76	121	143	158	92	58	59
– Fjørfekjøtt, kr/kg		3,13	7,67	10,16	10,10	9,94		
– mill. kr		28	84	150	213	350		
Egg og fjørfe, mill. kr		105	205	294	371	442		

1) Beregnet som differansen mellom engrospris og utbetalingspris. Verdi i mill. kr på grunnlag av meierileveranse/registrert salgsproduksjon.

2) Ku- og geitemelk. Basert på totalregnskap for meierisamvirket tom. 2000. Fra og med 2002 beregnet som totalkostnaden dividert på meierileveransen i TINEs konsernregnskap. Disse tallene er ikke sammenlignbare med tall fra tidligere år. Økningen fra 2007 til 2008 skyldes i stor grad oppkjøp av osteselskaper i Sverige og Storbritannia.

3) Ikke direkte sammenlignbare tall for alle år på grunn av endret målepunkt for målpris og endring i avregningsgrunnlag. Storfe- og fjørfekjøtt tatt ut av målprissystemet fra henholdsvis 2009 og 2007.

Tabell 3.44 gir et bilde av kostnadene i omsetningsleddene for husdyrprodukter som er omfattet av målpris. Disse kostnadene tar BFJ hensyn til ved prognoseringen av utbetalingspris i budsjettåret. Kostnadene i omsetningsleddene påvirker utbetalingsprisene direkte. Høyere kostnader gir lavere utbetalingspriser, og motsatt.

For kjøtt og egg er omsetningskostnaden per mengdeenhet beregnet som differansen mellom utbetalingspris til produsent og oppnådd engrospris. Totalkostnaden i omsetningsleddene beregnes ved å multiplisere denne differansen med registret salgsmengde.

For melk er beregningen av denne typen kostnad lagt opp på en annen måte. Der tas det utgangspunkt i konsernregnskapet fra TINE, hvor alle kostnader i meierisamvirket inngår. Det gjelder også kostnader som ikke er knyttet til jordbruksavtalens prisnivå for melk. Det er dermed en prinsipiell forskjell mellom kjøtt- og eggsektoren på den ene siden og melkesektoren på den andre siden når det gjelder kostnadstallene som totalkalkylen presenterer for omsetningsleddene. TINEs konsernregnskap ble lagt om i 2002. Tallene fra årene før 2002 er ikke direkte sammenlignbare med dem som gjelder de etterfølgende årene.

Enhetskostnadene varierer fra år til år. Bytte av representantvarer og endring i målepunkt for målprisen kan gi utslag i engrosprisen, mens dette ikke påvirker utbetalingsprisen. Endringer i lønnsomheten i videreforedlingen vil derimot påvirke utbetalingsprisen, men ikke spille noen rolle for engrosprisen.

3.4 Andre inntekter

3.4.1 Inntekter fra kjøring med mer

Tabell 3.45 Kjøreinntekter, mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Kjøreinntekter:								
Skogen	38	57	74	147	57	23	27	28
Bierverv og privat	9	31	108	160	253	300	298	298
Investeringer i jordbruket	19	21	54	41	32	67	70	74
Sum kjøreinntekter	65	109	236	342	342	390	395	400
Hester i pensjon	1	2	13	36	53	91	94	96
Sum kjøreinntekter m. m.	66	112	249	378	395	481	489	496

Posten omfatter først og fremst kjøreinntekter ved bruk av jordbrukets maskiner. Dette gjelder inntektsføring ved bruk av maskiner i skogen, ved investeringsarbeid på driftsbygninger, ved grøfting og nydyrking, i bierverv eller til private formål. Dessuten føres leieinntekter fra hester som er i pensjon på jordbruksbedrifter, sammen med kjøreinntektene. Dette er inntekter som jordbruket har av å holde plass for hester som tilhører folk utenom jordbruksnæringen. Travhester og hester til rekreasjon er eksempler. Inntektene ved salg av stråfôr til slike dyr hører ikke med her, men føres i stedet under «stråfôr» i totalkalkylen.

Verdien av maskinkjøring i forbindelse med investeringer i varige driftsmidler blir beregnet som prosentandel av bruttoinvesteringene i de samme driftsmidlene. Dette skyldes bruttoføring av investeringene, det vil si føring inklusive verdien av egeninnsats. Egeninnsatsen blir på tilsvarende måte kostnadsført under kapitalslit.

På grunn av justering av serien for investeringene i bygninger, er kjøreinntektene ved bygninger justert tilbake til 2005 ved årets beregning, mens kjøreinntektene ved grøfting, inklusive hydrotekniske anlegg, er justert tilbake til 2002 som følge av justering av serien for investeringene i grøfter. På grunnlag av nye oppgaver fra jordbruksstillingen for 2010 over antall jordbruksbedrifter med kjøring i andre næringer, er serien for kjøring på bierverv justert tilbake til 2004.

Det er bare verdien av egen maskininnsats ved *nyinvesteringer* som inntektsføres. For vedlikehold praktiseres nettoføring, slik at all egeninnsats holdes utenom. En oversikt over de beregnede kjøreinntektene finnes i tabell 3.45.

3.4.2 Arbeidsinntekter ved investeringer

Tabell 3.46 Arbeidsinntekter ved investering i varige driftsmidler. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Driftsbygninger	21	44	187	249	194	215	223	243
Grøfter	24	17	17	9	15	26	28	29
Nydyrking	22	14	26	8	4	10	10	11
Sum arbeidsinntekter ved investeringer	68	75	229	266	213	251	261	283

Under denne inntekstposten føres verdien av eget arbeid i forbindelse med nyinvesteringer i driftsbygninger, grøfting og nydyrking. Inntektsføringen skyldes bruttoføring av investeringene og kapitalslitet, det vil si inklusive verdien av eget arbeid. Arbeidsinntektene fastsettes som bestemte prosentandeler av investeringene. Som følge av de foran nevnte justeringene av seriene for investeringer i bygninger og grøfter, er arbeidsinntektene justert tilsvarende.

3.5 Endringer i buskap og lager av fôrmidler

3.5.1 Endringer i buskapsverdien

Tabell 3.47 Endringer i buskapsverdi. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Hest	-15	-15	-8	5	13	2	3	3
Storfe	30	-22	15	145	-133	-0,9	-17	-10
Sau	3	-15	6	13	2	17	-7	-7
Geit	0,0	-0,6	1,0	-0,5	-0,2	-0,1	-0,3	-
Svin	6	-5	25	80	-16	27	-1	2
Fjørfe	0,3	0,5	-0,5	1,3	1,8	-13	13	4
Pelsdyr	7	-9	-5	-4	10	-7	-8	3
Endring i alt	31	-67	34	238	-127	24	-17	-5

Beregningene gjelder endringer i buskapsverdien fra 1. januar til 31. desember. I praksis er det dyretallet per 1. januar i beregningsåret og per 1. januar i det etterfølgende året som inngår i beregningen, sammen med beregningsårets gjennomsnittspriser for de forskjellige typene av slakt. Verdien av dyrebestanden er uttrykt som markedsverdien av slaktet. Mens verdiøkning inntektsføres, blir verdireduksjon ført som fradrag i inntekten. Til en viss grad tas det hensyn til alderssammensetningen i buskapskapen. Lager av pelsdyrskinn inngår i husdyrverdien for pelsdyr.

Tabell 3.47 viser at buskapsverdien har svinget i de to siste regnskapsårene. Etter en økning for 2009 viser den en nedgang igjen for 2010. Det regnes med fortsatt noe nedgang for budsjettåret. Det er fortsatt nedgang for storfe- og sauebestanden, som bidrar til fortsatt nedgang.

3.5.2 Medlemsbonus

Posten er ny av året og omfatter bonuser og overskudd fra samvirkeorganisasjoner som ikke ellers framkommer som høyere produktpris for melk og kjøtt via etterbetalinger. Budsjettåret er beregnet som gjennomsnittet av de tre foregående årene.

Tabell 3.48 Medlemsbonus. Mill. kr.

1995	1999	2007	2008	2009	2010*	2011**
3,0	10,4	100,6	5,1	140,3	150,0	98,5

3.5.3 Fôrregnskapet og lagerendringer av fôrmidler

Tabell 3.49 Fôrtilgang, fôrbehov og fôrbalanse. Mill. FEm

	1959	1969	1979 ^{1,2}	1989	1999 ³	2008	2009	2010*	2011**
Fôrtilgang, brutto,	3 199	3 254	3 466	3 726	4 312	4 330	4 240	4 239	4 242
– 1 % svinn for kraftfôr	9	13	15	16	17	18	18	18	18
= Fôrtilgang netto	3 190	3 241	3 451	3 710	4 295	4 312	4 222	4 221	4 224
– Fôrbehov	3 059	3 186	3 478	3 625	4 249	4 205	4 195	4 233	4 215
= Differanse	131	55	-27	85	46	107	27	-12	9

1) Nytt beregningsgrunnlag på noen områder fra og med 1975

2) Ny avlingsstatistikk fra og med 1976

3) Beregningen er utført i melkeføreheter (FEm) fra og med 1993, mot tidligere fetningsføreheter (FFE)

I fôrregnskapet beregnes tilgangen på og behovet for fôr. Balanseberegningen for 2009 viser et beregnet fôroverskudd på 27 mill. FEm, mens det for 2010 er regnet med et underskudd på 12 mill. FEm. For 2011 gir beregningen et overskudd på 9 mill. FEm.

Underskuddet av fôr som er beregnet for 2010, må sees som følge av et svakt avlingsår spesielt i de deler av landet hvor grovfôrproduksjonen teller mye. En kan særlig nevne Nord-Norge og Troms hvor det var stor avlingssvikt foruten deler av Vestlandet og Agderfylkene. En annen faktor som har vært medvirkende er nedgang i engarealet, mens det har holdt seg oppe og har endret seg lite tidligere. I tidligere år har det derfor vært dekning med fôr også ved relativt lave avlinger.

For budsjettåret er det forventet et svakt overskudd av fôr igjen. Dette skyldes for det ene at det er regnet med normalårsavling etter det svake avlingsåret for 2010. Dessuten er det på grunnlag av forventet utvikling for dyretall og produksjon, regnet med en nedgang i fôrbehovet til grovfôrbasert husdyrproduksjon.

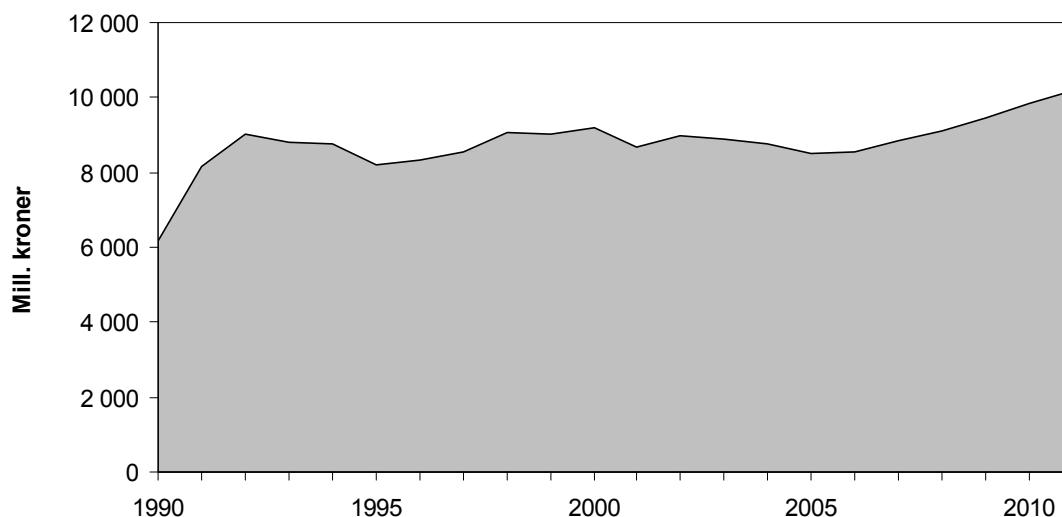
Areal- og kulturlandskapstilleggene har trolig bidratt til å dempe nedgangen i engarealene, mens kvotesalg og kvoteleie bidrar til å forklare nedgangen i storfebestanden.

Det er knyttet en god del usikkerhet til beregningsgrunnlaget for fôrregnskapet. Både størrelsen på fôravlingene, omfanget av svinn, næringsverdien i fôret og fôrbehovet til husdyrbestanden er det vanskelig å finne en sikker beregning av.

Lagerendringene for fôrmidler som fôrregnskapet viser, gjelder endringene fra 1. januar til 31. desember i hvert år. På grunn av den nevnte usikkerheten ved datagrunnlaget har BFJ ikke verdiberegnet lagerendringene i totalkalkylen etter 1999.

4 Direkte tilskudd

4.1 Oppsummering

Figur 4.1 Sum direkte tilskudd. 1990–2011

I tabell 4.1 er det gitt en oversikt over de forskjellige typene av direkte tilskudd som er inntektsført i totalkalkylen.

Tabell 4.1 Oversikt over ulike kategorier av direkte tilskudd til jordbruket. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Utbetalinger fra fond	20	54	617	234	218	473	517	497
Direkte tilskudd (underpost)	3	135	1 228	3 035	6 880	7 160	7 513	7 814
Utviklingstiltak	4	4	94	80	108	76	77	82
Velferdsordninger	–	0,2	602	1 632	1 745	1 640	1 643	1 681
Sum utbetalt over jordbruksavtalen (kap.1150)	27	193	2 541	4 981	8 951	9 349	9 750	10 074
Tilskudd til investeringer utenom jordbruksavtalen	76	86	205	61	-	-	-	-
Andre ordninger	–	0,3	3	13	48	109	84	117
Sum direkte tilskudd	103	279	2 749	5 054	9 000	9 458	9 834	10 191

Tabell 4.2 viser de tilskuddene som er *spesifisert* i totalalkylen. I tillegg til posten «direkte tilskudd» er alle tilskudd som føres under de enkelte inntektspostene, tatt med.

Tilskudd som framkommer som økte produktpriser, eller i form av reduserte priser på innsatsfaktorer, er imidlertid utelatt. Sum tilskudd og trygder som føres spesifisert i totalalkylen, utgjør nå årlig 11–12 mrd. kroner.

I kapittel 8 er det gitt en oversikt over alle tilskudd som har inntektseffekt i totalalkylen, også tilskudd som ikke framgår av tabell 4.2. Der er tilskuddene gruppert etter statsbudsjettets kapitelsystem.

Tabell 4.2 Oversikt over tilskudd i totalalkylen. Mill. kroner¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Tatt med under:								
Planteprod.poster	33	62	68	230	45	65	60	68
Husdyrprod.poster	121	97	1 084	3 470	1 678	1 200	1 256	1 274
Kostnadsposter	78	132	44	-	-	-	-	-
Direkte tilskudd	103	279	2 749	5 054	9 001	9 458	9 834	10 191
Sum tilskudd	335	570	3 945	8 754	10 724	10 723	11 150	11 533

1) Eksklusive tilskudd som inngår i produktprisene, for eksempel tilskudd under markedsordningen for korn/tilskudd til kornfondet. Slike tilskudd er imidlertid med i oversikten over totale inntektsførte tilskudd i tabellene 8.1 og 8.2. Også eksklusive produksjonsregulerende tilskudd som er finansiert av omsetningsavgiftsmidler, eller som er uten offentlig finansiering

Vedleggstabell 2.1 gir en detaljert oversikt over de direkte tilskuddene for årene 2009–2011.

4.2 Generelt

Det går fram ovenfor at tilskudd som gis til jordbruket over Landbruks- og matdepartementets budsjett, kommer til uttrykk i totalalkylen på forskjellige måter. Enkelte tilskudd som bevilges over samme budsjett, går til formål utenfor jordbrukssektoren. Dermed faller de også utenfor totalalkylens dekningsområde. Tilskudd som gis til utvikling av næringsvirksomhet i bygdene utenom ordinær jordbruksproduksjon, slik som tilskudd til skogbruk eller til veterinærvesenet, tas for eksempel ikke med i totalalkylen. Tilskudd som faller innenfor gruppen landbruksforskning og opplæring, er i sin helhet holdt utenom beregningene. Disse betraktes som offentlig konsum.

Under posten «direkte tilskudd» blir det også ført noen utbetalinger som bevilges over andre deler av statsbudsjettet enn kapittel 1150: Til gjennomføring av jordbruksavtalen. Dette gjelder for eksempel «Tilskudd til erstatninger m.m. ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer». Dessuten blir erstatninger for rovviltskader på husdyr, som bevilges over Miljøverndepartementets budsjett, ført her. Bevilgningen av tilskudd til avløsning for jordbrukere ved repetisjons- og heimevernsøvelser, på Forsvarsdepartementets budsjett, føres som en egen underpost under «direkte tilskudd».

Inndelingen av underpostene under «direkte tilskudd» samsvarer med grupperingen i Prop. 1 S fra Landbruks- og matdepartementet.

4.2.1 Regnskapsårene

Tilskuddsbeløpene for regnskapsåret 2009 er hentet fra statsregnskapet Prop. 1 S Landbruks- og matdepartementet (2010–2011). SLF har gitt oppgaver til det foreløpige regnskapet for 2010. Der hvor utbetalingene bare delvis går til jordbruksnæringen, blir det innhentet spesifiserte oppgaver fra Landbruks- og matdepartementet, SLF og Innovasjon Norge.

For enkelte poster blir det innhentet oppgaver fra Forsvarsdepartementet, Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning og NILF.

Oppgavene over utbetalinger fra Landbrukets Skadefond for 2010 bygger i betydelig grad på anslag fra SLF. På beregningstidspunktet manglet noen rapporter fra fylkene over avlingsskader og svikt i honningproduksjonen.

4.2.2 Budsjetåret

Anslagene for utbetalinger i budsjettåret er i hovedsak basert på oppgaver fra statsbudsjettet og fra proposisjonen om jordbruksoppkjøret. Utbetalinger fra fond er unntatt her.

For postene under Landbrukets utviklingsfond (LUF) blir utbetalingene for budsjettåret anslått ut fra utbetalinger, bevilgningsrammer, overføringer og inndragninger som er registrert for årene før. Budsjettårets post for utbetaling fra Landbrukets skadefond blir i hovedsak fastsatt slik at den tilsvarer gjennomsnittet for de 14 foregående årene.

4.3 Utbetalinger fra fond

Tabell 4.3 viser hvordan LUF og Landbrukets skadefond bidrar til «direkte tilskudd» i totalkalkylen.

Tabell 4.3 Utbetalinger over «direkte tilskudd» fra fondsavsetninger, 1000 kroner

	2009	2010*	2011**
Post 50.11 Landbrukets utviklingsfond (LUF)	426 380	432 065	459 236
Post 50.12 Landbrukets skadefond	46 656	84 715	37 700
Sum post 50	473 036	516 780	496 936

4.3.1 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond

Tabell 4.4 gir en detaljert presentasjon av de utbetalingene fra LUF som tas med i totalkalkylen. Deler av miljøvirkemidlene, og mye av bygdeutviklingsmidlene, utbetales over LUF. Nedenfor følger en kort oversikt over hvordan disse midlene nå forvaltes.

Miljøvirkemidlene

I de seinere årene har forvaltningen av miljøvirkemidlene vært fordelt på tre forskjellige nivåer.

For det første har en nasjonalt miljøprogram fra 2004, med generelle og landsdekkende ordninger. Areal- og kulturlandskapstilskuddet, tilskudd knyttet til økologisk produksjon, tilskudd til dyr på utmarksbeite og generelt tilskudd til dyr på beite hører til her.

For det andre har en regionalt miljøprogram som forvaltes av fylkene, og som ble innført med virkning fra 2005.

De foran nevnte tilskuddene omfatter ordninger under produksjonstilskuddene som føres under underposten «Direkte tilskudd» i Totalkalkylen.

Fra 2004 forvalter kommunene ordningen «spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap» (SMIL). Dette dreier seg om tiltak for å bevare det biologiske mangfoldet, de landskapsmessige kvalitetene i kulturlandskapet og verneverdige bygninger i landbruket. I tabell 4.4 inngår SMIL-midlene i postene «tekniske miljøinvesteringer» og «tilskudd til kulturlandskapstiltak».

Ved jordbruksoppgjøret 2008 ble det innført en ny ordning under miljøvirkemidlene for å ivareta utvalgte områder med stor biologisk og kulturhistorisk verdi. Til den nye ordningen «Utvalgte kulturlandskap» blir det gitt bevilgninger over LUF, og dessuten over Miljøverndepartementet, til langsiktige skjøtselstiltak med inntektsvirkning for jordbruket.

Tabell 4.4 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond. 1000 kroner¹

	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Eldre ordn., tradisjonelt jordbruk	298 907	152 401	3 522	-	-	-
BU-midler til tradisjonelt jordbruk	-	-	89 392	254 792	279 388	284 000
Rentestøtte, tradisjonelt jordbruk	-	-	-	70 731	58 308	61 800
BU-midler, grøfting	-	-	9 726	-	5	-
Beredskapslager drivstoff	-	864	-	-	-	-
Tekniske miljøinvesteringer	-	40 000	30 364	27 197	18 531	20 000
Tilskudd til energiøk. Tiltak	-	-	3 922	-	-	-
Tilskudd til kulturlandskapstiltak	-	-	38 300	56 800	50 200	52 000
Utviklingsprogram for geitehold	-	-	-	4 690	3 749	4 000
Beiteskader forårsaket av gås	-	-	-	2 595	2 689	3 500
Setersatsing	-	-	-	1 740	1 163	2 000
Verdensarven	-	-	-	3 667	4 893	4 000
Organisert beitebruk	-	-	-	-	6 501	11 850
Opphørte ordninger	-	-	200	-	-	-
Morsa/Vestre Vannsjø	-	-	-	699	-	2 086
Utvalgte kulturlandskap	-	-	-	3 469	6 638	14 000
Sum utbetalinger	298 907	193 265	175 426	426 380	432 065	459 236

1) Poster som inngår i totalkalkylen

Noen av ordningene har hatt bare små eller ingen utbetalinger i de seneste årene. Dette skyldes enten at ordningene er avvirket, eller at de er slått sammen med andre.

BU-midler til investeringer i tradisjonelt jordbruk

Bevilgningene for 2010 ble øket med 18 mill. kr til 418 mill. kr. I tillegg ble det stilt til disposisjon overførte og inndratte midler fra tidligere år på til sammen 112 mill. kr. Den samlede disponible bevilgningsrammen ble således 530 mill. kr. Samlet innvilgning til jordbruk og annen virksomhet ble på 486 mill. kr og herav 321 mill. kr til jordbruk som er en nedgang fra året før.

Ved jordbruksoppgjøret 2010 ble bevilgningsrammen til jordbruk og annen virksomhet økt med 26,5 mill. kr til 444,5 mill. kr for 2011. For bedriftsrettede tiltak var økningen

31,5 mill. kr til 384,5 mill. kr, mens bevilgningen til utviklingstiltak og tilretteleggingsmidler ble redusert med 5 mill. kr til 60 mill. kr. I tillegg til bevilgningsrammen er det for 2011 regnet med en overføring på 44 mill. kr til en samlet disponibel bevilgningsramme på 488 mill. kr. Som følge av lavere overføringer, er det regnet med en nedgang for den disponible bevilgningsrammen selv ved økte bevilgninger.

Ved jordbruksoppgjøret 2010 ble det innenfor rammen av de bedriftsrettede midlene innført et forsterket generasjonsskifte tilskudd/lån til personer under 35 år.

Statens ansvar for investeringer i jordbruksformål viser fortsatt økning per 31/12-2010.

Rentestøtte

Ordningen med rentestøtte erstattet det tidligere investeringslånet ved jordbruksoppgjøret i 2002.

Etter vedtak i BFJ i 2009 blir all rentestøtte som bevilges over jordbruksavtalen, inntektsføres. Tidligere ble kun rentestøtte til tradisjonelt jordbruk inntektsført. Bevilgningsrammen for lån med rentestøtte ble i 2010 uendret og ført videre med 1 000 mill. kr.

BU-midler til grøfting

Alle landsomfattende tilskuddsordninger for grøfting er avviklet og det regnes ikke med utbetalinger lengre.

Det vil fortsatt bli utbetalinger av tilskudd til grøfting i Nord-Norge, for beløp som er innvilget etter 2000, over ordningen med BU-midler til investeringer i tradisjonelt jordbruk. Det foreligger ikke oppgaver over størrelsen på disse beløpene.

Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)

SMIL omfatter spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap (STILK), miljørettet omlegging i kornområdene (MOMLE) og investeringer i miljøtiltak (IMT). Posten «Organisert beitebruk» har vært underlagt SMIL fra 2005. I totalkalkylen har den vært ført sammen med investeringer i miljøtiltak. Ved jordbruksavtalen 2009 ble posten overført til en egen ordning som er underlagt Fylkesmannen. SMIL omfatter også «Områdetiltak», men det er ikke regnet med at denne ordningen har inntektsvirkning for jordbruket.

Tabell 4.5 viser hvordan SMIL fordeler seg på underpostene.

Tabell 4.5 Fordeling av innvilgninger for SMIL, mill. kroner

	2008	2009	2010
Spes. tilt. i landbr. kult.landsk. (STILK)	107,9	106,9	110,0
Investeringer i miljøtiltak (IMT)	23,5	23,8	25,4
Organisert beitebruk ¹⁾	8,1	7,1	¹⁾
Miljørettet omlegging (MOMLE)	0,4	0,2	0,2
Områdetiltak	5,9	5,8	4,7
Sum innvilget	145,7	143,9	140,2
Disponibel innvilgningsramme	164,0	164,6	154,7
Rest ubenyttet	18,3	20,7	14,5

1) Overført til en egen ordning under Fylkesmannen fra 2010

Utbetalingene over SMIL fordeler seg som vist i tabell 4.6.

Tabell 4.6 Utbetalingene av tilskudd over SMIL, mill. kroner

	2008	2009	2010*	2011**
Spesielle tilt. i landbr. kult.landsk. (STILK)	88,2	94,2	83,7	
Investeringer i miljøtiltak (IMT)	16,8	21,2	18,5	
Organisert beitebruk ¹⁾	5,7	6,0	-	
Miljørettet omlegging i kornområder (MOMLE)	0,5	0,4	0,4	
Sum	111,2	121,8	102,6	
Områdetiltak	5,6	6,0	4,2	
Sum	116,8	127,8	106,8	
Herav postert i totalalkylen:				
Tilskudd til tekniske miljøinvesteringer ²⁾	22,5	27,2	18,5	20,0
Tilskudd til kulturlandskapstiltak ³⁾	54,2	56,8	50,2	52,0

1) Se fotnote under tabell 4.5

2) IMT + organisert beitebruk fram til og med 2009

3) STILK (+ fredede og verneverdige bygninger + MOMLE)

Utviklingsprogram for geitehold

Ved jordbruksoppgjøret 2004 ble det innført en ordning for utvikling av geiteholdet. Det regnes med at bare deler av denne ordningen har inntektsvirkning i Totalalkylen. En del av ordningen omfattet en omstillingspakke med omstillingsbidrag til produsenter som selger melkekvoter. Det regnes med at denne delen av ordningen har hatt inntektsvirkning, men den er nå avskaffet igjen og det regnes ikke med utbetalinger lenger over denne ordningen etter 2010.

Siden innføringen er ordningen med utviklingsprogram utvidet til å omfatte nye delordninger med inntektsvirkning i Totalalkylen.

Ved jordbruksoppgjøret 2006 ble ordningen utvidet til å gjelde kompensasjon for bortfall av produksjonstilskudd. Kompensasjon for bortfall av avløsertilskudd ble tatt inn i ordningen ved jordbruksoppgjøret 2007.

Beiteskader forårsaket av gås

Ved jordbruksoppgjøret 2005 ble det innført en ordning med arealtilskudd til beitearealer hvor trekkende gås forårsaker skader. Ordningen fikk virkning fra 2006.

Setersatsing

Tilskuddet til setersatsing ble innført ved jordbruksoppgjøret 2005. Ordningen er femårig og avgrenset til fylkene Oppland, Hedmark og Møre og Romsdal.

Ordningen med tilskudd til setersatsing er nå avsluttet og det er ikke regnet med nye bevilgninger for 2011. Gjenstående ansvar og forlenget frist gjør at det fortsatt er regnet med utbetalinger.

Organisert beitebruk

Ordningen omfattet i utgangspunktet investeringsstøtte til organisert beitebruk og organisert sauesanking. Tilskuddsordningen for investeringer i organisert beitebruk ble overført til SMIL med virkning fra 2005. Tilskudd til organisert sauesanking ble overført til regionale miljøprogram ett år seinere. Fra 2010 ble investeringsstøtten til organisert beitebruk tatt ut av SMIL og overført til en egen ordning som forvaltes av Fylkesmannen.

Verdensarv

Ved jordbruksoppgjøret 2007 ble det opprettet en ny ordning som gjelder spesielt for verdensarvområdene: Vegaøyene og Geirangerfjorden/Nærøyfjorden.

Ordningen var ment å være 3-årlig, men ble i 2010 videreført i et nytt 5-årig prosjekt etter gjeldende modell.

Foruten bevilgningene over jordbruksavtalen blir det gitt bevilgninger over Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, men det regnes med at bare bevilgningene over jordbruksavtalen har inntektsvirkning. For de siste par årene har det i tillegg til bevilgningen over jordbruksavtalen vært overført midler til LUF fra Miljøverndepartementets budsjett via fylkene i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane som det regnes med har hatt inntektsvirkning i Totalkalkylen.

Morsa/Vestre Vansjø

Ved jordbruksoppgjøret 2008 ble det innført en ny treårig ordning under Morsaprojektet.

Ordningen er nå avsluttet og det er ikke gitt nye bevilgninger for 2011.

Utvalgte kulturlandskap

Ordningen med tilskudd til utvalgte kulturlandskap ble innført ved jordbruksoppgjøret 2008. Ordningen omfatter skjøtsel og vedlikehold av landskap med stor historisk og biologisk verdi.

Det blir gitt bevilgninger både over jordbruksavtalen og Miljøverndepartementet til formål med inntektsvirkningen i Totalkalkylen.

Opphørte ordninger

Fra og med 1996 har utbetaling for en rekke av de ordningene som er avviklet, vært oppgitt samlet under posten «Opphørte ordninger». Så lenge fristen for fullføring av det tilskuddstildelte arbeidet ikke har gått ut, har staten stått med ansvar for utbetaling, også etter at ordningene formelt er avviklet. Etter 2008 har totalkalkylen ikke regnet med gjenstående ansvar eller utbetalinger.

4.3.2 Utbetalinger fra Skadefondet for landbruksproduksjon

Tabellen nedenfor viser utbetalingene for de forskjellige ordningene under Landbrukets skadefond.

Tabell 4.7 Utbetalinger fra Landbrukets skadefond. 1000 kr

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011**
Avlingsskade	5 006	25 608	33 005	84 331	9 048	37 524	70 000	}
Utbetaling etter Klager								
Tilskudd, overvintringsskader	499	641	4 921	997	846	556	10 500	
Svikt i honning-Produksjon	1 542	711	5 283	2 665	1 879	4 463	600	}
Planteskadegjørere								
Tap av sau på beite	} 169	} 227	} 1 217	} 2 071	} 2 168	} 2 925	} 3 615	} 2 700
Tap av bifolk								
Erstatninger ved flytterestriksjoner (Blåtunge)						1 188	-	-
Sum	7 216	27 187	44 426	90 064	14 041	46 656	84 715	37 700

Utbetalingene fra fondet omfatter erstatninger for avlingsskade og tilskudd til fornying og reparasjon av overvintringsskader. Dessuten blir det utbetalt erstatninger for svikt i honningproduksjonen. Fra og med 2003 er ordningen for katastrofetap av husdyr lagt inn under fondet. Denne ordningen har siden fått endret benevning og omfatter ordningene tap av sau på beite og tap av bifolk.

For 2009 ble det gitt en engangsbevilgning for 2009 som kompensasjon for ekstra kostnader i melkeproduksjonen som følge av beiterestriksjoner i 2009 på grunn av utbrudd av sykdommen «Blåtunge».

4.4 Direkte tilskudd (underpost)

De direkte tilskuddene omfatter i hovedsak de tilskuddsordningene som kommer inn under produksjonstilskuddene. Formålet med produksjonstilskudd i jordbruket er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk, innenfor de målene som Stortinget har trukket opp. Tabellen nedenfor gir en oversikt over de direkte tilskuddene for årene 2009, 2010 og 2011. Beløpene for 2011 inkluderer omdisponeringer og overføringer som ble foretatt ved jordbruksoppgjøret.

Tabell 4.8 Direkte tilskudd (underpost). 1000 kroner

	2009	2010*	2011**
74.11 Driftstilskudd	972 087	1 090 487	1 185 000
74.14 Tilskudd til husdyr	2 122 990	2 181 283	2 244 574
74.16 Beitetilskudd	458 568	616 144	696 000
74.17 Areal og kulturlandskapstilskudd	3 107 307	3 095 163	3 137 565
74.19 Regionale miljøprogram	386 692	402 815	413 051
74.20 Tilskudd til økologisk landbruk	105 332	115 741	124 300
74.22 Tilsk. miljøv. spredemåter husdyrgjødsel	7 051	11 771	13 140
Sum	7 160 027	7 513 404	7 813 630

Driftstilskudd

Driftstilskuddet for melk ble lagt om til en produksjonsnøytral ordning ved jordbruksoppkjøret 2001. Tilskuddet blir gitt etter satser per dyr for de minste bedriftene. For bedrifter med minst fem kyr, gis tilskuddet per bedrift.

Ved jordbruksoppkjøret 2001 ble det også innført et særskilt driftstilskudd for melkeproduksjon i samdrifter. En ordning med driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon ble etablert i 2002. Fem år seinere kom en tilsvarende ordning for ensidig sauehold, men denne ordningen ble overført til «Tilskudd husdyr» fra 2009.

Ved jordbruksoppkjøret 2010 ble satsene for enkeltbedrifter med mjølkeproduksjon økt både for bedrifter med kyr og geiter over hele landet og mest for bedriftene utenom Oslofjord og Jærenområdet. Satsene for tilskudd til spesialisert kjøttproduksjon ble økt. Dessuten ble harmoniseringen av satsene for samdrifter etablert før 1. juli 2004 og enkeltbedrifter slutført.

Tilskudd til husdyr

Tilskuddet beregnes på grunnlag av dyretall og satser per dyr. Tilskuddet omfatter også tilskudd for verneverdige husdyrraser, og fra 2009 som nevnt ordningen «driftstilskudd til ensidig sauehold». Dessuten kom bedrifter med bihold og minimum 25 kuber inn i tilskuddssystemet under denne ordningen fra 2009. Ved jordbruksoppkjøret 2010 ble satsene per dyr for de grovfôrbaserte produksjonene delvis økt, mens de ble redusert for de kraftfôrkrevende produksjonene med en større reduksjon for Jæren enn for landet for øvrig.

Beitetilskudd

Ordningen med beitetilskudd som ble innført fra 2007 er 2-delt og omfatter både tilskudd til beiting i kulturlandskap og i utmark.

Ordningen skal fremme en bedre utnyttelse av utmarka og en bedre pleie av kulturlandskapet. Satsene per dyr ble økt både for utmarksbeite og delvis også for beite i kulturlandskap ved jordbruksoppkjøret 2010.

Areal- og kulturlandskapstilskudd

Areal- og kulturlandskapstilskuddet er den enkelttilskuddsordningen som utgjør det største totalbeløpet. Ordningen er 2-delt og består av en kulturlandskapsdel som blir gitt til alt jordbruksareal etter en felles sats, og dessuten en arealdel som blir gitt til de forskjellige vekstene med spesifisering etter soner og arealstørrelser. Formålet med *kulturlandskapstilskuddet* er å stimulere til skjøtsel, vedlikehold og utvikling av kulturlandskapet, gjennom aktiv drift og beiting på jordbruksarealene.

Arealtilskuddet skal medvirke til et aktivt jordbruk over hele landet. Dessuten skal tilskuddet styrke inntektene og jevne ut inntektsforskjeller mellom ulike produksjoner, bruksstørrelser og distrikter.

Ved jordbruksoppkjøret 2010 ble satsene for kulturlandskapstilskudd holdt uendret, mens arealtilskuddet ble øket for alle vekster helt eller delvis.

Regionale miljøprogram

Formålet med ordningen er å sikre miljøkvaliteter og kulturlandskap, og å hindre erosjon og avrenning av næringsalter til vann. Ordningen har regionale og lokalt tilpassede regelverk for økonomisk støtte.

Tilskudd til økologisk jordbruk

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at mer av jordbruksproduksjonen skjer økologisk.

Posten omfatter ordningene omleggingstilskudd, arealtilskudd ved økologisk drift og husdyrtilskudd ved økologisk drift. Disse tilskuddene gis i tillegg til ordinære husdyr-, areal- og kulturlandskapstilskudd.

Tilskudd til miljøvennlige spredemåter for husdyrgjødsel

Denne ordningen ble innført som et pilotprosjekt for fylkene Hedmark, Buskerud og Rogaland fra 2009 og er siden utvidet til å gjelde deler av Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag. Bevilgningene til ordningen er øket ved de senere jordbruksoppkjørene.

4.5 Utviklingstiltak

Betegnelsen omfatter ordninger som er underposter i kap. 1150 post 77. Tabell 4.9 gjelder de ordningene som er postert under «direkte tilskudd» i totalkalkylen.

Tabell 4.9 Utviklingstiltak. 1000 kroner

	2009	2010*	2011**
77.11 Tilskudd til dyreavl	71 553	73 464	74 000
77.12 Tilskudd til engfrø med mer	4 171	3 264	7 700
Sum	75 724	75 728	81 700

Tilskudd til dyreavl

De deler av ordningen som føres under «direktetilskudd» omfatter tilskudd til dekning av kostnadene ved inseminering og utjevning av reisekostnadene ved veterinærtjenesten. Den omfatter dessuten tilskudd til avlsarbeid innen spesialisert storfekjøttproduksjon.

Tilskudd til engfrø

Tilskuddene under denne ordningen tar sikte på å fremme norsk engfrøavl og omfatter lagringstilskudd, pristilskudd og arealtilskudd og diverse andre tilskudd. Pristilskudd, arealtilskudd og diverse andre tilskudd blir utbetalt til produsentene gjennom såvareforretningene. Lagringstilskuddet går til såvareforretningene og blir ikke tatt med i totalkalkylen.

4.6 Velferdsordninger

Tabell 4.10 Velferdsordninger. 1000 kroner

Underposter		2009	2010*	2011**
78.11	Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	1 089 636	1 107 319	1 139 000
78.12	Tilskudd til avløsning for sykdom	171 750	168 372	171 000
78.13	Medlemsavgift til folketrygden	130 800	130 800	130 800
78.14	Sykepengeordningen i jordbruket	88 000	88 000	88 000
78.15	Andre velferdstiltak	53 726	50 791	56 000
78.16	Tidligpensjonsordning for jordbr.	106 127	97 995	96 000
Sum post 78 Velferdsordninger		1 640 039	1 643 277	1 680 800

Ordningen «Andre velferdstiltak» omfatter nå de to delordningene «tilskudd til landbruksvikar» og «tilskudd til landbrukets HMS-tjeneste». Av disse ordningene er det bare «tilskuddet til landbruksvikar» som føres i Totalkalkylen.

Med virkning fra 2008 er det innført en ny ordning med tilskudd til landbruksvikar gjennom avløserlagene, i stedet for den kommunale ordningen som ble avviklet fra 2009.

Tilskuddet til medlemsavgift til folketrygden, tilskuddet til sykepengeordningen og den administrative delen av tilskudd til landbruksvikar blir ført med tilsvarende motposter på kostnadssiden. Dermed blir inntektsvirkningen nøytralisert.

De øvrige tilskuddene føres uten motposter, slik at de gir full inntektsvirkning.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskudd til avløsning under ferie og fritid er en refusjonsordning som beregnes etter satser per dyr. Utbetalingen av tilskudd til avløsning skjer etterskuddsvis i juni, på grunnlag av utgifter fra året før. Ved jordbruksoppgjøret 2010 ble tilskuddssatsene øket med 5 prosent og maksimalt tilskudd per bedrift ble økt med 3 000 kr til 64 000 kr.

Som følge av endringene ble bevilgningsbehovet økt med 52,3 mill. kr. Ved jordbruksoppgjøret i 2011 ble posten ved omdisponeringer og overføringer redusert med 34,6 mill. kr.

Tilskudd til avløsning ved sykdom

Tilskuddet til avløsning under sykdom er en refusjonsordning. Tilskuddet blir fastsatt ut fra faktiske utgifter til avløsning, opp til en maksimal dagsats per bruk. Denne satsen ble økt fra kr 1 200 til kr 1 250 per bedrift ved jordbruksoppgjøret 2010.

Satsøkningen medførte en økning av bevilgningen med 12,7 mill. kr men ved omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret i 2011 redusert med 15,3 mill. kr.

Medlemsavgift til folketrygden

Medlemsavgift til folketrygden betales av den pensjonsgivende inntekten i jordbruket, med samme presentsats som lønsmottakerne betaler. Differansen mellom den avgiften som er fastsatt for andre selvstendig næringsdrivende (10,7 %), og den avgiften som er fastsatt for lønsmottakere og jord- og skogbrukere (7,8 %), blir dekket av staten over jordbruksavtalen.

Bevilgningene til dekning av medlemsavgiften har vært holdt uendret siden 1993.

Tilskudd til sykepengeordningen

Tilskudd til sykepengeordningen gjelder refusjon av tilleggspremier til folketrygden. Disse tilleggspremiene kreves innbetalt for at sykepenger skal komme opp i 100 prosent av pensjonsgivende inntekt etter 16 dager. Samlet beløp for denne tilskuddsordningen er beholdt uendret siden 2000.

Andre velferdstiltak

Administrasjonstilskudd til avløserlag består fra og med 2008 av den administrative delen av tilskuddet til landbruksvikar.

Tilskudd til landbruksvikarvirksomhet har til formål å skaffe arbeidshjelp under korttidssykdom for gårdbrukere som ikke kan skaffe arbeidshjelp på annen måte. Ordningen ble overført fra kommunene til avløserlagene i 2008. For dette året gjaldt begge ordningene parallelt, men fra 2009 er den kommunale ordningen avviklet. På grunn av ett års etterslep med utbetalingen av tilskudd over den kommunale ordningen, vil det imidlertid være utbetalinger av tilskudd over begge ordningene for både 2008 og 2009.

En spesifisering av tilskuddene til landbruksvikar for de siste årene finnes i tabell 4.11.

Tabell 4.11 Tilskudd til landbruksvikar. 1000 kroner

	2007	2008	2009	2010	2011
Samlet beløp	13 936	54 602	53 726	50 791	56 000
Herav tilskudd til landbruksvikar, kommunal ordning	13 936	12 600	7 994	-	-
Tilskudd gjennom avløserlag	-	42 002	45 732	50 791	56 000
Herav til administrasjon av avløserlagene	-	5 911	9 551	9 600	8 270
Tilskudd til landbruksvikar	-	36 091	36 181	41 191	47 730

Dagsatsen for landbruksvikarordningen økte fra 1 200 kr til 1 250 kr ved jordbruksoppgjøret 2009. Bevilgningen til andre velferdstiltak er satt ned med 2,0 mill. kr for 2011 og ble ytterligere redusert ved omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret i 2011 med 9 mill. kr.

Tidligpensjonsordningen

Tidligpensjonsordningen for jordbrukere trådte i kraft fra 1. januar 1999. Bevilgningen for 2011 ble satt ned med 8 mill. kr og ble redusert ved omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret i 2011 med 6 mill. kr.

4.7 Ordninger utenom jordbruksavtalen

Her føres noen tilskudds- og erstatningsordninger under «direkte tilskudd» som ikke er omfattet av jordbruksavtalen.

4.7.1 Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer

Tabell 4.12 viser hvordan erstatningsbeløpene fordeler seg på forskjellige underposter.

Tabell 4.12 Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer. 1000 kroner

	2008	2009	2010*	2011**
<u>Erstatninger etter off. pålegg</u>				
Planteskadegjørere	21 796	27 489	6 971	
<u>Erstatninger etter off. pålegg, husdyr</u>				
Erstatninger for husdyr	6 040	2 991	1 530	
Erstatninger for saneringstiltak	-	-	-	
Erstatninger for frivillig nedslakting, mædi	-	-	-	
Erstatninger for frivillig nedslakting, scrapie	-	-	-	
Erstatninger for tapte produksjonstilskudd	396	55	334	
Sum	28 232	30 535	8 835	40 610

Den samlede bevilgningen over ordningen for 2011 er på 45,6 mill. kr. Dette beløpet inkluderer også ordninger som ikke føres under «direkte tilskudd», for eksempel tilskuddet til tiltak mot radioaktivitet.

4.7.2 Tilskudd til avløsning ved repetisjons- og heimevernsøvelser

Ifølge Forsvaret finnes ikke oppgaver som viser de samlede faktiske utbetalingene. Det er derfor forutsatt at utbetalingene tilsvarer innvilgningene.

Aktiviteten på området har vært liten i de siste årene. Dermed har utbetalingene vært små. For 2009 og 2010 er det regnet med utbetalinger på bare 0,9 og 0,8 mill. kr. Det regnes med at utbetalingen kan ta seg noe opp i 2011.

4.7.3 Erstatninger for rovviltskader

Jordbruket mottar erstatninger fra staten som kompensasjon for skader som husdyrene blir påført av rovdyr. Utbetalt totalbeløp varierer mye fra år til år. Både variasjon i skadeomfang og endringer i kravene til dokumentasjon av skader ligger bak svingningene i årlig utbetaling. Sett over en lengre periode har utbetalingene økt, men de har vært mer stabile de siste fire årene.

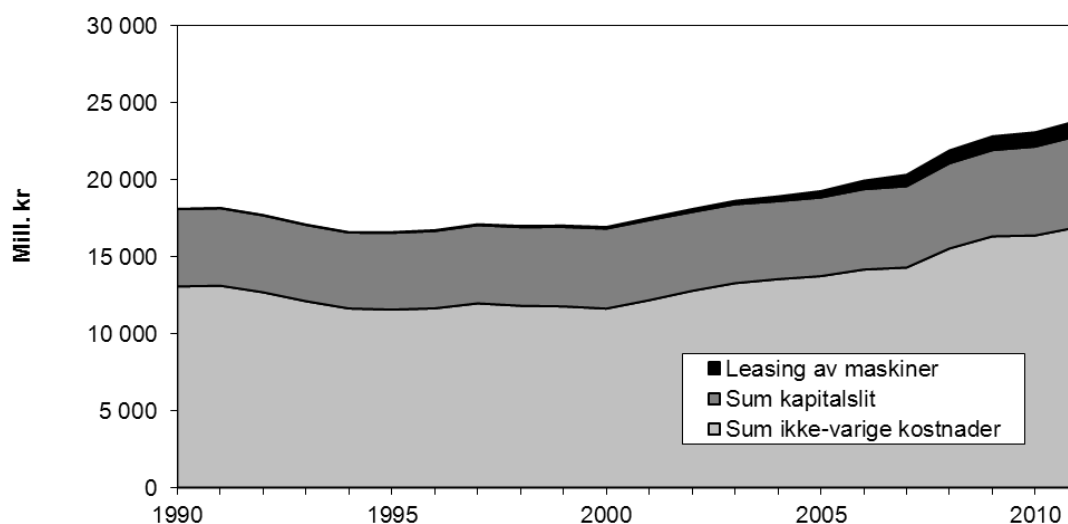
I alt ble det utbetalt 73,9 mill. kr for 2010. Tilsvarende beløp er 77,2 mill. kr for 2009 og 68,0 mill. kr for 2008. På grunnlag av utviklingen for utbetalingene i tidligere år samt tapsutviklingen i inneværende år, er det nå for 2011 antatt at erstatningsbeløpet for husdyr vil ligge på 75 mill. kr.

4.7.4 Driftsplanlegging

Denne posten omfatter godtgjørelse til brukere som gir oppgaver til NILFs driftsgranskinger. De siste årene er det regnet med en utbetaling i underkant av 1 mill. kr.

5 Kostnader

5.1 Innledning

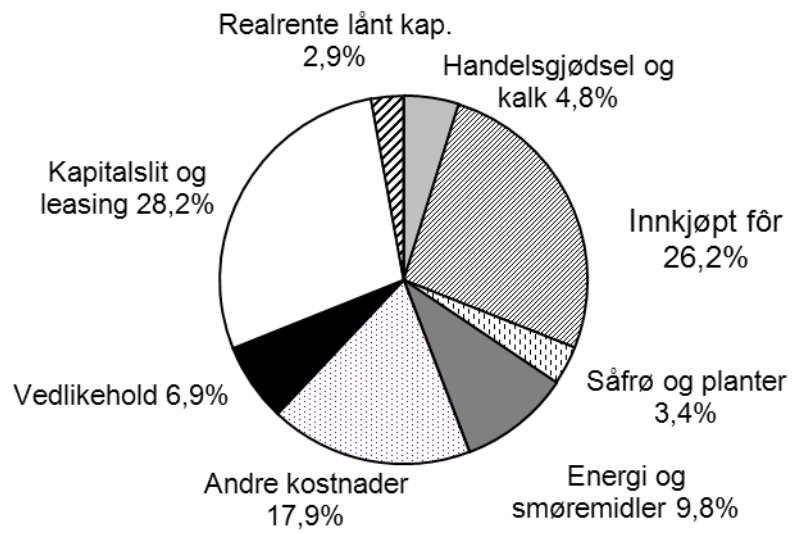
Figur 5.1 Sum kostnader. 1990–2011

I totalkalkylen er kostnadene gruppert på hovedpostene ikke-varige og varige driftsmidler. Til de ikke-varige driftsmidlene hører handelsgjødsel og kalk, innkjøpt fôr, såfrø og planter, elektrisk kraft, drivstoff og smøremidler. Kostnadene til vedlikehold av varige driftsmidler og posten «andre kostnader» føres også på ikke-varige driftsmidler.

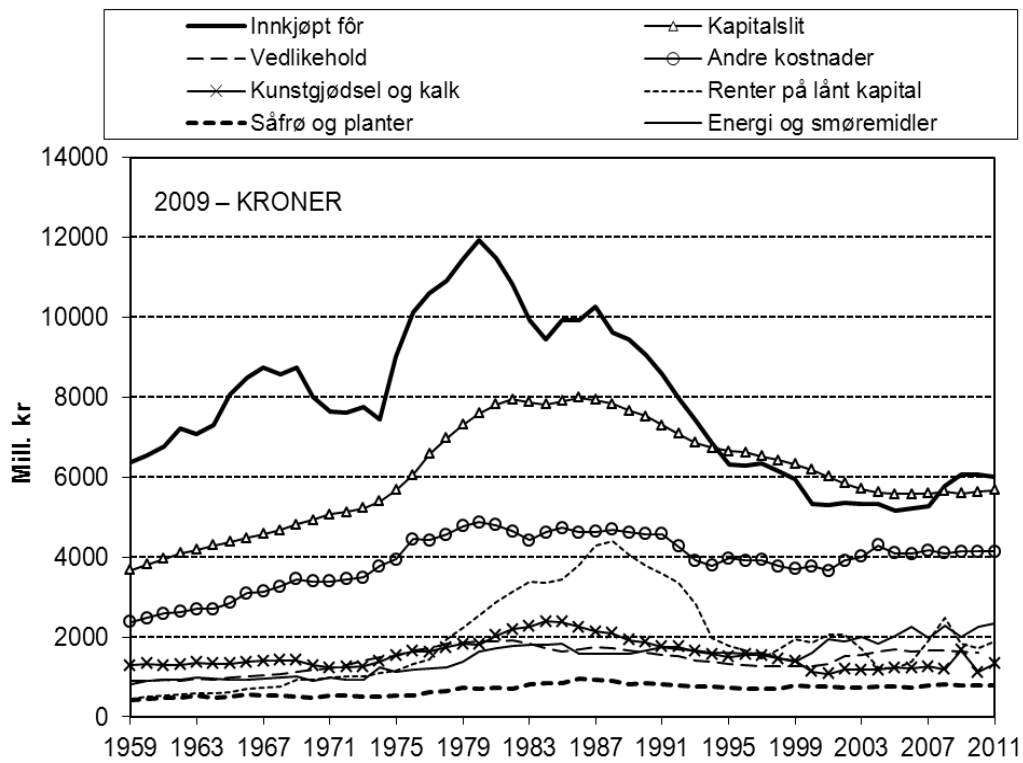
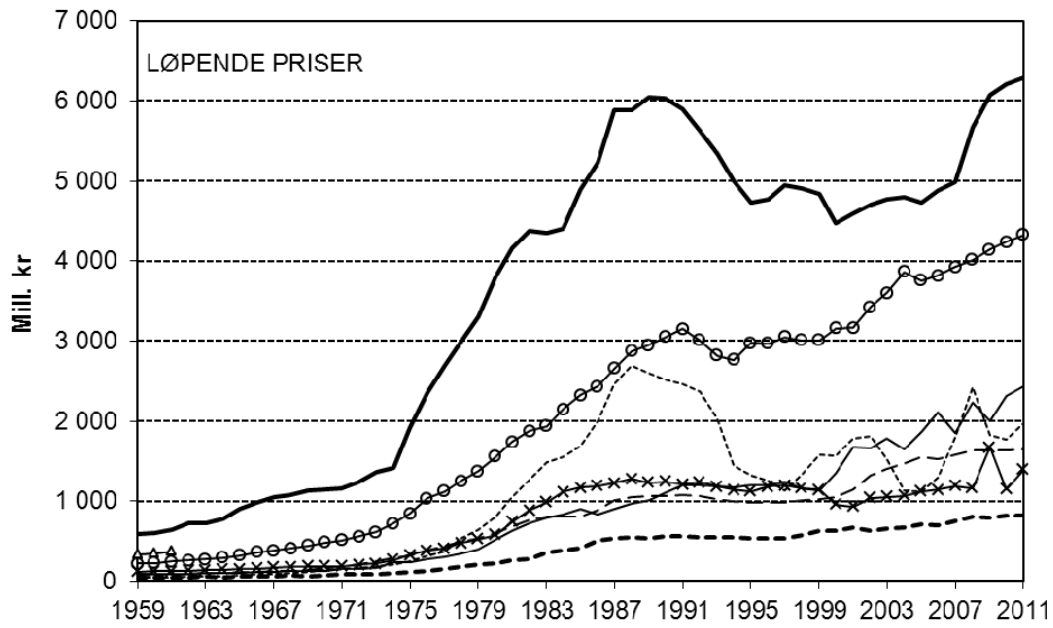
«Andre kostnader» er en samlepost for en rekke forskjellige kostnader ved plante- og husdyrproduksjon. Frakt, emballasje, veterinær og medisiner, forsikring og regnskapsføring er eksempler.

Kostnadene til varige driftsmidler kommer fram gjennom beregningen av det årlige kapitalslitet på bygninger, maskiner og redskaper, biler og grøfter/hydropneumatiske anlegg. Leasing hører også med her.

Figur 5.2 viser hvor stor andel av totalkostnaden de forskjellige kostnadstypene utgjør. I figur 5.3 framgår kostnadenes størrelser målt i beløp.

Figur 5.2 Kostnadene i jordbruket fordelt på kostnadsposter. 2010

Figur 5.3 Utviklingen i kostnadene i løpende priser og i faste 2009-kr

5.2 Ikke-varige kostnader

5.2.1 Handelsgjødsel og kalk

Tabell 5.1 Handelsgjødsel og kalk. Mengder, priser og kostnader

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Handelsgjødsel i alt, mill. kg	450	494	588	538	516	416	384	413
Pris, kr per 100 kg	29	39	87	203	204	379	271	311
Mill. kr	132	195	510	1 095	1 054	1 577	1 042	1 285
Mikronæringsstoffer, mill. kr	0	0	1	2	6	2	1	1
Veksthus, mill. kr	4	4	7	17	17	25	21	25
Kalk, mill. kg, ¹	90	85	243	448	275	179	168	173
Pris, kr per 100 kg	7	8	21	36	42	60	67	68
Kostnad, mill.kr	6	7	52	162	115	107	113	119
Handelsgjødsel og kalk ekskl. tilsk., mill. kr	142	206	570	1 276	1 192	1 711	1 177	1 430
Tilskudd til mindre bruk, mill. kr	24	23	44					
Bulkrabatt, mill. kr				- 3	- 24			
Andre rabatter, mill. kr				- 41	- 26	-42	-30	-39
Sum handelsgjødsel og kalk, mill. kr	118	183	526	1 232	1 142	1 669	1 146	1 391

1) Inkl. skjellsand fra og med 1988

Tabell 5.1 presenterer utviklingen i mengder, priser og kostnader for handelsgjødsel og kalk etter 1959.

Forbruket av handelsgjødsel og kalk i Totalkalkylen er basert på mineralgjødselstatistikken fra Mattilsynet. Mattilsynets statistikk følger salgsåret, dvs. perioden 1.7–30.6. I totalkalkylen blir salget av handelsgjødsel kostnadsført på det kalenderåret hvor gjødsla forutsettes brukt. Det vil for eksempel si at forbruket i kalenderåret 2010 er basert på salget i perioden 1.7.2009 til 30.6.2010.

Veksthusgjødsel og mikronæringsstoffer inngår ikke i Mattilsynets oppgaver. Forbruket av disse typene beregnes dermed som et tillegg. Kostnadene til veksthusgjødsel har i seinere tid utgjort i overkant av 20 mill. kr per år. For mikronæringsstoffer har det vært regnet med en kostnad på rundt 2 mill. kr i året. Mattilsynets omsetningsstatistikk viser en kraftig nedgang i 2008/09. Dette skyldes hamstring i 2007/08-sesongen pga. forventet sterk prisøkning påfølgende år (2008/09). Hamstringen,- som er anslått til 65 000 tonn, er forutsatt forbrukt i 2009 (55 000 tonn) og 2010 (10 000 tonn). Forbruket i Totalkalkylen er dermed «jevnet ut» i forhold til salgsstatistikken disse årene. Omsetningsstatistikken viser en nedgang også i 2009/10. For budsjettåret 2010/11 er det regnet med en liten økning. Forbruket er nå på et lavere nivå enn tidligere år. Dette skyldes særlig en mer labil prissituasjon på gjødselmarkedet etter 2007/08 samt prisvridninger mellom gjødselslag. Samtidig har det blitt mer fokus på bedre utnyttelse av husdyrgjødsel.

Tabell 5.2 viser forbruket av verdistoffer i handelsgjødsel fra 1959 og fram til 2011.

Tabell 5.2 Innholdet av næringsstoffer i handelsgjødning. Tonn næringsstoffer totalt. Kg næringsstoffer per dekar jordbruksareal

	Nitrogen		Fosfor		Kalium		Sum
	Tonn	Kg/daa	Tonn	Kg/daa	Tonn	Kg/daa	Tonn
1959	46 654	4,6	18 754	1,9	43 550	4,3	108 958
1969	68 430	6,9	23 027	2,3	49 393	5,0	140 850
1979	102 245	10,6	27 233	2,8	67 888	7,1	197 366
1989	110 138	11,1	17 376	1,7	56 353	5,7	183 867
1999	106 017	10,2	13 092	1,3	50 862	4,9	169 971
2000	107 410	10,3	13 325	1,3	50 480	4,9	171 215
2001	100 592	9,7	12 399	1,2	46 683	4,5	159 674
2002	101 258	9,7	12 593	1,2	45 075	4,4	158 926
2003	104 162	10,0	12 643	1,2	46 273	4,4	163 078
2004	105 096	10,1	12 786	1,2	46 281	4,5	164 163
2005	106 882	10,3	12 660	1,2	45 926	4,4	165 468
2006	104 088	10,1	12 431	1,2	45 359	4,4	161 878
2007	107 588	10,4	12 155	1,2	45 253	4,4	164 996
2008 ¹⁾	103 027	10,1	11 656	1,1	43 810	4,3	158 493
2009 ¹⁾	93 823	9,3	8 561	0,8	33 277	3,3	135 661
2010 ¹⁾	85 131	8,5	7 938	0,8	32 380	3,2	125 449
2011	91 557	9,2	8 280	0,8	32 972	3,3	132 809

Kilde: Mattilsynet

1) Korrigert for hamstring i 2007/08

Forbruk av gjødning i skogbruk, parker, plener, prydhager og villahager inngår i omsetningsstatistikken for handelsgjødning. Dette trekkes i fra for å komme fram til hva som benyttes i jordbruket. Det er regnet med en nedgang i forbruket med 76 504 tonn (15,5 prosent) til 416 602 tonn i 2009.

For 2010 er det regnet med en nedgang i forbruket av handelsgjødning på 7,8 prosent. Da er hamstringen fra 2008 tatt hensyn til.

I 2009 utgjorde NPK-gjødning tilnærmet 80 prosent av handelsgjødningsforbruket mens andelen i 2010 var på ca. 84 prosent. Årsaken er vridninger som følge av en mer labil prissituasjon på gjødningsmarkedet og prisendringer mellom de enkelte gjødnings typene.

Gjennomsnittlig pris på handelsgjødning falt med 28,4 prosent fra 2009 til 2010, mens det fra 2010 til 2011 er prognosert med en prisøkning på 14,7 prosent. Prisnedgangen på NPK-gjødning var på 32,4 prosent i 2010.

Prisberegningen baseres på omsetningstallene for de forskjellige gjødningslagene for hele sesongen fra 1. juli til 30. juni, etter oppgaver fra Felleskjøpene. Det regnes ut gjennomsnittspriser for de enkelte gjødningslagene. Omfanget av salg i både småsekker, storsekker og bulk tas da hensyn til. For privat importert gjødning er prisene basert på oppgaver fra de største importørene.

I tabell 5.3 er det gitt en oversikt over gjennomsnittspris per kg næringsstoff for de forskjellige hovedgruppene av handelsgjødning.

Tabell 5.3 Gjennomsnittspriser per kg næringsstoff, N + P + K, for hovedgruppene av handelsgjødning

	1969	1979	1988	1999	2009	2010*	2011**
<u>Nitrogengjødsel</u>							
<u>(kalksalpeter 15,5 % N):</u>							
Kr per kg N	1,70	3,40	7,88	7,36	16,38	12,03	13,37
Relative tall	100	200	473	433	963	707	786
<u>Fosforgjødsel</u>							
<u>(Super fosfat P9 %)¹</u>							
Kr per kg P	2,20	6,78	16,72	20,54	54,94	39,31	45,06
Relative tall	100	308	760	910	2497	1787	2048
<u>Kalium gjødning (Kaliumklorid 49 %)</u>							
Kr per kg K	0,72	1,42	3,91	4,90	11,57	9,09	9,72
Relative tall	100	197	543	680	1607	1263	1350
<u>Tosidig gjødning</u>							
<u>(PK-gjødsel 5-17)²</u>							
Kr per kg verdstoff				10,13	22,23	22,68	20,25
Relative tall				98	215	219	195
<u>Fullgjødning (NPK 21-4-10/22-3-10)</u>							
Kr per kg verdstoff	1,44	2,78	6,16	5,03	13,01	8,40	9,72
Relative tall	100	193	428	349	904	584	675

1) P8 fra 1996

2) 1998 = 100

Forbruket av kalk og skjellsand har vist en nedadgående utvikling over flere år og viser nå et forbruk på i underkant av 20 kg/da. BFJ regner med små endringer i budsjettåret.

Flere forhold påvirker omsetningen av jordbrukskalk. Blant disse kan nevnes tidspunktet for høsting, værforholdene høst og vår og økonomien i jordbruket generelt.

I tabell 5.4 er det gitt en oversikt over forbruket av ulike kalkslag.

Tabell 5.4 Forbruket av kalk ifølge Mattilsynet¹. Tonn

	1997	1999	2006	2007	2009	2010*	2011**
<u>Mg-holdig kalk:</u>							
Grovdolomitt	55 006	45 534	16 671	21 452	18 161	17 250	17 768
Brent dolomitt	24 669	17 808	33 457	38 746	5 982	6 069	6 251
Grov kalkdolomitt	6 060	6 168	2 813	6 188			
Kalkdolomittmel	5 406	2 217	0	500			
Dolomittmel	2 023	182	0	62			
Granulert dolomittmel	9 957	8 095	3 505	3 335			
<u>Ikke Mg-holdig:</u>							
Kalksteinsmel	57 641	54 564	35 572	22 126	22 140	18 333	18 883
Grovkalk	48 528	42 666	41 984	49 499	53 591	52 975	54 564
Konverteringskalk	37 124	20 169	0	0	0	0	0
Brent kalk	1 222	1 194	1 726	1 630	1 582	6 305	6 494
Hydratkalk	287	3 988	432	223		0	0
Skjellsand	87 611	80 077	41 463	25 998	22 545	21 154	21 789
<u>Andre (gj.sn. av alle):</u>	3 364	12 736	14 408	12 100	56 250	47 045	48 456
Kalk i alt	338 898	295 098	192 031	181 859	184 848	184 848	184 848
Fratr. hobby/hagekalk	-20 000	-20 000	-960	-909	-924	-924	-924
Kalk til jordbruket	318 898	275 098	191 071	180 950	183 924	183 924	183 924
Kg/daa jordbruksareal	35,2	30,9	22,1	21,1	18,1	18,4	18,5

5.2.2 Innkjøpt fôr

Tabell 5.5 Innkjøpt fôr. Mengder, priser og kostnader

	1989	1992	1999	2002	2009	2010*	2011**
<u>Kraftfôr i blandinger</u>							
Mill. kg	1 619	1 585	1 697	1 625	1 766	1 801	1 803
Kr per 100 kg ¹	373	355	268	275	329	329	330
Mill. kr	6 033	5 622	4 545	4 462	5 801	5 919	5 947
<u>Grøpp av salgskorn</u>							
Mill. kg	28	13	11	10	3	3	3
Kr per 100 kg	323	309	274	277	303	298	300
Mill. kr	90	41	30	26	9	8	8
<u>Leiemalt i blandinger</u>							
Mill. kg	-92	-5	-5	-0,2	0,0	0,0	0,0
Kr per 100 kg	277	226	189	182	-	-	-
Mill. kr	-255	-10	-9	-0,4	0,0	0,0	0,0
Bulkrabatt, mill. kr	-175	-299					
Andre rabatter, mill. kr	-78	-111	-140	-76	-37	-38	-38
Småsekkepill, mill. kr			113				
<u>Innkjøpt kraftfôr i alt</u>							
Mill. kg	1 554	1 594	1 704	1 635	1 768	1 804	1 806
Kr per 100 kg	361	329	266	275	328	329	330
Mill. kr ²	5 614	5 243	4 539	4 413	5 772	5 889	5 917
<u>Annet innkjøpt fôr</u>							
Mill. kr	430	384	293	285	300	320	325
Sum innkjøpt fôr, mill. kr	6 044	5 627	4 832	4 698	6 072	6 209	6 242

1) Bulkpris fra og med 1995. Fra og med 2000 benyttes veid snittpris av bulk/sekker

2) Fratrukket rabatter

Tabell 5.5 viser kostnadene til innkjøpt fôr i perioden 1989–2011.

Prisberegningene gjøres på bakgrunn av felleskjøpenes omsetningstall på årsbasis, spesifisert for hvert enkelt kraftfôrprodukt. Mengdetallene hentes fra Statens landbruksforvaltnings (SLF) tall for totalt salg.

Forbruket av innkjøpt kraftfôr har vært økende etter 2000. Forbruket av drøvtyggerfôr har vært relativt stabilt på en del over 900 mill. kg etter 2000, mens forbruket til svin, og spesielt til fjørfe, har økt i den samme perioden.

Det er budsjettert med omtrent uendret kraftfôrforbruk i 2011

Tabell 5.6 Samlet kraftfôrforbruk fordelt på blandinger og grøppet vare. Mill. Kg¹

	1989	1995	1999	2002	2009	2010*	2011**
Kraftfôrblandinger							
Drøvtyggere	978	934	1 005	903	893	907	901
Svin	398	399	421	432	473	487	489
Fjørfe	224	251	256	271	379	385	390
Andre (hest, kanin, pelsd. mm)	19	14	15	19	20	23	23
Sum kraftfôr i blandinger	1 619	1 597	1 697	1 625	1 766	1 801	1 803
Grøpp av salgskorn	28	11	11	10	3	3	3
Sum kraftfôr i alt	1 646	1 608	1 708	1 635	1 768	1 804	1 806
Leiemalt kraftfôr i blandinger	92	2	5	0	0	0	0
Innkjøpt kraftfôr i alt	1 554	1 606	1 703	1 635	1 768	1 804	1 806

1) Statistikk fra Statens landbruksforvaltning fra 2008 mot tidligere Mattilsynet. Statistikken fra Mattilsynet ble omlagt f.o.m. 2003

Kraftfôrprisene avhenger av flere faktorer, for eksempel priser på norsk korn, prisnedskrivningstilskuddet på korn til kraftfôr, priser på importerte råvarer, frakttilskudd, kostnadsutviklingen i kraftfôrindustrien og endringer i sammensetningen av kraftfôret.

Prisendringer på korn i jordbruksoppkjørene får en tredjedels effekt samme år. Dette skyldes at norsk korn til kraftfôr normalt ikke blir tatt i bruk før i september måned i produksjonsåret. Målprisøkningen samt økt prisnedskrivningstilskudd ved årets jordbruksoppkjør innebærer en prisøkning på alt kraftfôr i gjennomsnitt på 2,41 øre per kg i 2011

Gjennomsnittlig pris per 100 kg, ekskl. småsekktillegg, rabatter og bonus, for alt innkjøpt kraftfôr var uendret fra 2009 til 2010, dvs. 329 kr. Gjennomsnittlig kraftfôrpris for 2011, er beregnet til 332 kr per 100 kg.

Detaljert oversikt over prisutvikling og kostnadsutvikling for de enkelte innkjøpte fôrslagene for årene 2009, 2010 og 2011 er gitt i vedleggstabellene 3.2 og 3.3.

5.2.3 Såfrø og planter

Tabell 5.7 Kostnader til såfrø og planter

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
<u>Såkorn</u>								
Tonn	22 468	26 573	51 024	60 303	59 537	52 679	53 654	52 585
Mill. kr	23	38	125	306	246	237	253	249
<u>Oljefrø</u>								
Mill. kr	-	0,4	0,4	1,3	2,0	1,2	1,8	1,5
<u>Engfrø¹</u>								
Mill. kr	7	8	26	100	111	114	103	111
<u>Rotvekst- og grønnsakfrø¹</u>								
Mill. kr	1,3	1,3	5	18	30	54	57	58
<u>Statskontrollerte settepoteter², mill. kr</u>						42	42	42
<u>Planteskoleart, løk, knoller, annet frø mv.</u>								
Mill. kr	8	17	57	104	247	345	353	353
<u>Sum såfrø og planter, mill. kr</u>	40	65	214	529	636	798	815	819

1) Endret beregningsopplegg fra og med 1983

2) Fra og med 2000

Posten omfatter innkjøpt såkorn og norskprodusert og importert frø av engvekster, rotvekster og grønnsaker. Importerte blomsterløker, knoller og planteskoleartikler som stauder, busker og podekvister hører også med her.

Oppgaver fra Statens landbruksforvaltning viser jordbrukets innkjøp av såkorn gjennom såvarefirmaene. Det er registrert et kvantum på 52,7 mill. kg til bruk i avlingsåret 2009. For 2010 var tilsvarende mengde 53,7 mill. kg, og budsjettet for 2011 tilsier et forbruk på 52,6 mill. kg.

Sum kostnader for posten «såfrø og planter» er beregnet til 798 mill. kr i 2009, 815 mill. kr i 2010, og 819 mill. kr i budsjettåret 2011.

Detaljert oversikt over prisutvikling og kostnadsutvikling for de enkelte såfrø- og planteslag for årene 2009, 2010 og 2011 er gitt i vedleggstabell 3.4.

5.2.4 Energi og smøremidler

Tabell 5.8 Kostnader til energi og smøremidler

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Diesel (brenselolje), mill. liter	29	71	105	149	113	128	126	124
Diesel, pris, kr per liter	0,32	0,33	0,97	1,82	2,72	5,25	5,91	6,72
Dieselskostnad, mill. kr	9	23	102	271	306	669	743	832
Elektrisk lys og kraft, mill. kr	22	42	127	501	588	994	1 184	1 203
Annet (fyringsolje, gass, bensin, smøremidler mv.), mill. kr	45	65	170	233	241	338	391	405
Sum energi og smøremidler, mill. kr	76	130	399	1 004	1 136	2 001	2 318	2 440

Tabell 5.8 viser kostnadene til energi og smøremidler.

Kostnadene til *elektrisk kraft* kan variere mye på grunn av prisendringer. Kostnaden var omtrent uendret fra 2008 til 2009, men økte igjen i 2010 etter en prisøkning på nær 16 prosent.

For *diesel* er forbruket nokså jevnt mens prisene varierer en del og gikk opp 13 prosent i 2010. Dieselskostnaden er budsjettert til 832 mill. kroner, noe som tilsvarer 34 prosent av totalkostnadene i gruppen energi og smøremidler.

Kostnadene til *fyringsolje i veksthus* avhenger sterkt av prisforholdet mellom fyringsolje og elektrisk kraft pga. utslaget på forbruket. For budsjettåret er det regnet med liten endring pga. liten prisendring. Energiformen gass er innarbeidet som en del av fyringskostnadene i veksthus. Kostnaden til fyringsolje og gass i veksthus for 2009 og 2010 er på henholdsvis 73 og 97 mill. kr.

5.2.5 Andre kostnader

Tabell 5.9 Andre kostnader. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Planteproduksjon	56	113	359	821	722	1 121	1 087	1 112
Husdyrproduksjon	58	149	394	672	806	1 218	1 259	1 295
Bygninger, maskiner, teknisk utstyr, administrasjon og kjøp av tjenester mm.	104	183	625	1 438	1 353	1 805	1 894	1 919
Sum	218	445	1 378	2 931	2 881	4 144	4 240	4 326

«Andre kostnader» omfatter de ikke-varige kostnadene i jordbruket som ikke er tatt med som egne poster andre steder i totalkalkylen. Noen av de største enkeltpostene er kort omtalt nedenfor. Et mer detaljert bilde av «Andre kostnader» for årene 2009, 2010 og 2011 finnes i vedleggstabell 3.6.

Kostnader ved planteproduksjon

Plastfolie i jordbruk utenom hagebruk benyttes først og fremst til rundballer og til ammoniakkbehandling av halm. Kostnaden til plastfolie i den delen av jordbruket som ikke regnes som hagebruk, er budsjettet til 259 mill. kr i 2011.

Kostnadene til sortering og pakking av frukt er tatt med i kostnadene til *emballasje i hagebruket* fra og med 2001. Dette har motstykke i prisene på inntektssiden. Slike brett utgjør omtrent 10 prosent av emballasjekostnadene i hagebruket som er beregnet til henholdsvis 153 og 163 mill. kr for 2009 og 2010. Budsjettanslaget for 2011 er 161 mill. kr.

Beregningen av *plantevernmidler* er basert på salg fra detaljist. Det korrigeres for hamstring dersom resultatene er på virket av for eksempel avgiftsøkninger. Dette gjaldt ved økningen og omlegginger av miljøavgiftene i 1999, 2000 og 2004. For 2009 og 2010 er kostnaden beregnet til henholdsvis 313 og 265 mill. kr. For budsjettåret er kostnaden beregnet til 278 mill. kr.

Bruk av *ensileringsmidler* innebar en kostnad på 119 mill. kr i 2009. For 2010 er det regnet med 115 mill. kr og 111 mill. kr i budsjettåret. En viss årlig volumnedgang har vært en tendens lenge. En forklaringsfaktor for nedgangen over tid er utskifting av ensileringsmidler.

Kostnader i husdyrholdet

Kostnadene til *veterinær* har økt over tid til tross for nedgang i antall besøk. Dette skyldes prisstigning på veterinærbehandlinger, men også økende besetningsstørrelse. Postens totalbeløp er 331 mill. kr i 2009 og 336 mill. kr i 2010. Budsjettanslaget er på 343 mill. kr.

For *medisin til dyr* er jordbrukets kostnadstall for 2009, 2010 og 2011 på henholdsvis 243 mill. kr, 272 mill. kr og 294 mill. kr.

Til sammen er *inseminering av storfe og gris* bokført med en kostnad på 269 mill. kr i 2009 og 261 mill. kr i 2010. Budsjettårsanslaget lyder på 276 mill. kr. Ca. 80 prosent av kostnadene til inseminering tilhører storfeholdet.

Frakt av kraftfôr er kostnadsberegnet til 332 mill. kr for 2009, 344 mill. kr for 2010 og 352 mill. kr for 2011. Den langsiktige økningen skyldes både mengde og prisøkning.

Forsikring

Beregningene basert på netto forsikringskostnader. *Nettokostnaden ved forsikring av maskiner og annet driftsløstøre* var i 2009 og 2010 på henholdsvis 24 og 77 mill. kr. Det er budsjettet en nettokostnad på 56 mill. kr for 2011.

Nettokostnaden til husdyrforsikringer i 2011 er budsjettet til 12 mill. kr, mens tilsvarende for driftsbygninger er 137 mill. kr.

Kostnader til administrasjon, kjøp av tjenester med mer

Regnskapsføring kostet jordbruket 518 mill. kr i 2009. Antall regnskap synker jevnt fra år til år, mens prisen per regnskap har hatt en klart økende tendens. Prisøkningen må også sees i sammenheng med økende produksjon på de gjenværende jordbruksbedriftene. For årene 2010 og 2011 er regnskapskostnadene beregnet til henholdsvis 507 mill. kr og 514 mill. kr.

Kostnadene til teletjenester i jordbruket er tallfestet til 122 mill. kr i 2009, 118 mill. kr i 2010 og 115 mill. kr i 2011. Den synkende tendensen de siste årene henger sammen færre bønder og lavere priser på teletjenester, mens økt bruk av teletjenester per jordbruksbedrift trekker noe i motsatt retning.

Under «Andre kostnader» gjøres et *verdipåslag* på 12,8 prosent som skal ta hensyn til andre ikke-spesifiserte poster. Verdipåslaget blir da 465 mill. kr i budsjettåret 2011.

Tre ulike *velferdsordninger* blir kostnadsført som motposter til statstilskudd. Her er det snakk om utgifter til sykelønnsordning, medlemsavgift til folketrygden og administrasjonstilskudd til avløserlag. Summen for disse ordningene var på 228 mill. kr i 2009 og 2010. Budsjettårets beløp lyder på 227 mill. kr.

5.2.6 Vedlikehold

Tabell 5.10 Vedlikehold. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Bygninger	62	102	326	585	598	1 167	1 170	1 172
Maskiner og redskaper	5	19	163	426	367	378	388	398
Biler	15	26	50	59	57	84	82	81
Sum vedlikehold	82	147	539	1 071	1 022	1 630	1 640	1 651

Beregningen av vedlikeholdet er basert på SSBs landbruksundersøkelser, sist i 2009. Undersøkelsene gir «fastpunkter» for den serien som regnes fram. Tabellen over viser utviklingen i vedlikeholdskostnadene fordelt på bygninger, maskiner og redskaper og biler. Bygningsvedlikeholdet utgjør omtrent 2/3 av total vedlikeholdskostnad.

Med resultatene fra SSBs undersøkelser som basis, har vedlikeholdskostnadene for maskiner og redskaper vært framregnet foreløpig på grunnlag av utviklingen for traktorbestanden. Fra og med beregningen til Totalkalkylen for 2009, har prisutviklingen fulgt lønnsutviklingen i industrien.

Vedlikeholdskostnadene ble vurdert i 2010 på grunnlag av resultatene fra SSBs telling ved landbruksundersøkelsen for 2008.

Med hensyn på kostnadene til vedlikehold på driftsbygninger, benytter nemnda vedlikeholdskostnadene i driftsgranskingene samt antallet bruk i totalkalkylen som framregningsgrunnlag mellom tellingsårene.

Mellom tellingsårene beregnes vedlikeholdet til 5,5 prosent av bilkapitalen.

5.3 Leasing

Tabell 5.11 Kostnader ved leasing. Mill. kroner.

	Sum tegnede leiekontrakter	Avskrivning	Renter	Effekt av finansiering	Sum beregnet leasingskostnad
		A	B	C	D = A + B - C
1990	**	11	4	1	14
1991	42	15	5	1	18
1992	43	18	6	1	23
1993	27	19	6	1	24
1994	39	21	5	1	25
1995	185	38	8	3	43
1996	119	46	11	2	55
1997	136	55	11	5	61
1998	163	67	16	5	77
1999	137	75	22	7	90
2000	191	88	22	10	100
2001	419	123	31	12	142
2002	460	156	41	7	190
2003	533	195	41	16	220
2004	1 047	279	34	4	308
2005	1 287	381	52	21	412
2006	1 582	505	85	41	549
2007	1 566	612	149	18	743
2008	1 511	719	222	105	836
2009	1 456	803	153	64	892
2010*	1 157	851	151	76	926
2011**	1 150	890	155	59	986

Tegningen av leiekontrakter ved leasing har først i de to siste 10-årene hatt noen betydning. Det er ikke registreringer over tegnede leasingkontrakter lenger tilbake enn til 1991, men oppgavene tyder på at leasing talte forholdsvis lite tidligere. Før 1990 er det regnet med at kostnadene ved leasing inngår i kapitalslit og rentekostnadene.

Ved beregningen av kostnadene til leasing blir avdragsdelen av kostnadene beregnet tilsvarende som kapitalslitet for kjøpte maskiner, dvs. ved saldoavskrivning over levetiden.

Beregningsprinsippet medfører at leasingavtalene i totalkalkylen blir behandlet som finansiell leasing (en finansieringsmåte). Skattemessig og i nasjonalregnskapet blir leasing i jordbruket behandlet som operasjonell leasing (ren leie). Føringsmessig er det lagt opp til at kostnadsutviklingen mellom år i totalkalkylen skal være uavhengig av om maskinutstyr kjøpes (eies) eller leases (leies).

Etter en sterk økning fra tegninger av leiekontrakter ved leasing begynte å telle noe først på 1990-tallet fram til 2006, har det i følge oppgaver fra finansieringsselskapene vært en markert nedgang for de etterfølgende årene. Det er regnet med fortsatt noe nedgang for budsjettåret fra 1 157 mill. kr til 1 150 mill. kr.

Den sterke økningen for tegninger av leiekontrakter en har hatt, medfører at kostnadene ved leasing er fordoblet flere ganger i de senere årene.

Da oppgavene fra de forskjellige kildene avviker en del, kan det tyde på usikkerhet ved datagrunnlaget. Beregningene er imidlertid utført med basis i det grunnlagsmaterialet som hittil har vært nyttet.

Kostnadene for 2010 er beregnet til 926 mill. kr mot 892 mill. kr for 2009, dvs. en økning på 3,8 prosent. Etter utviklingen for tegnede leiekontrakter med nedgang er det regnet med en svakere vekst for kostnadene ved leasing, men en forventning om noe renteøkning igjen for 2011 vil bidra til å trekke kostnadene opp. Det er regnet med en fortsatt økning for kostnadene ved leasing med ca. 6,5 prosent til 986 mill. kr for 2011.

5.4 Investeringer og kapitalslit

5.4.1 Innledning

Under denne posten beregnes bruttoinvesteringer i avskrivbare og ikke avskrivbare driftsmidler og kapitalslit. De varige kostnadene, eller kapitalslitet, omfatter de årlige kostnadene som skal dekke verdiforringelsen av de avskrivbare investeringene og større reparasjoner på jordbrukets driftsbygninger, maskiner og redskaper, biler og grøfter inklusive hydrotekniske anlegg.

5.4.2 Bruttoinvesteringer

Samlede bruttoinvesteringer i jordbruket

Tabell 5.12 Investeringer i jordbruket. Løpende priser. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Driftsbygninger	218	372	1 465	2 125	1 617	3 590	3 710	4 060
Maskiner og redskaper	202	513	1 811	2 067	2 800	2 353	3 286	3 268
Biler	15	26	70	156	139	112	114	123
Grøfter ¹	60	67	123	83	146	242	250	257
Nydyrking ekskl. grøfteskostnad ²	53	57	151	62	60	101	104	107
Senking og kanalisering ²	3	5	70	37				
Planering ²	22	3				
Sum investeringer	551	1 041	3 711	4 536	4 762	6 420	7 491	7 845
<i>Herav i avskrivbare driftsmidler</i>	<i>495</i>	<i>978</i>	<i>3 469</i>	<i>4 431</i>	<i>4 702</i>	<i>6 319</i>	<i>7 387</i>	<i>7 738</i>

1) Inkl. hydrotekniske anlegg fra 1989

2) Det beregnes ikke kapitalslit av disse investeringene

Tabell 5.13 Investeringer i jordbruket i 2009-priser. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Driftsbygninger	5 256	5 380	7 173	4 260	2 406	3 590	3 592	3 817
Maskiner og redskaper	3 100	5 431	6 445	3 602	3 803	2 353	3 328	3 241
Biler	165	191	200	209	156	112	113	120
Grøfter ¹	704	542	438	173	222	265	268	269
Nydyrking ekskl. grøftkostnad ²	596	401	438	113	65	101	101	101
Senking og kanalisering ²	34	37	184	48	–			
Planering ²	41	2				
Sum investeringer	9 921	11 945	14 213	8 357	6 652	6 420	7 401	7 548
<i>herav i avskrivbare driftsmidler</i>	9 226	11 544	13 776	8 244	6 587	6 319	7 301	7 447

1) Inkl. hydrotekniske anlegg fra og med 1989

2) Det beregnes ikke kapitalslit av disse investeringene

De samlede bruttoinvesteringer i løpende priser i jordbruket går fram av tabell 5.12. Tabell 5.13 viser investeringene i faste priser og gir dermed uttrykk for den volummessige endringen i investeringene.

Investeringer i driftsbygninger økte sterkt i siste halvdel av 1970-årene, men kulminerte tidlig på 1980-tallet. Senere var det, med noen unntak, nedgang i investeringene til utpå 90-tallet. Deretter var det en utflating. Investeringene har økt igjen utover på 2000-tallet.

Det beregnede investeringsvolumet i maskiner ved kjøp, viser store svingninger for de seneste årene. I 2009 er det regnet med en nedgang på 34 prosent mens det fra 2009 til 2010 er regnet med en økning på 41 prosent, fra 2 353 mill. kr til 3 328 mill. kr. For budsjettåret 2011 er det regnet med en investering i underkant av nivået for 2010, tilsvarende en nedgang på ca. 3 prosent. Det er flere faktorer som bidrar til å forklare utviklingen. Prisfall på maskiner i 2010, som følge av en gunstigere kursutvikling for norske kroner, medførte økte investeringer igjen etter den sterke nedgangen i 2009 da det var en sterk prisstigning som følge av en betydelig kursnedgang for kroner. Dessuten viser tegningen av leiekontrakter med leasing, etter oppgaver fra finansieringsselskapene, en sterk nedgang. Dermed ble det en betydelig forskyvning av investeringene over til kjøp. Jf. tabell 5.11.

Investeringsvolumet for maskiner har gått ned sett over et lengre tidsrom. Det lå på det høyeste nivået i 1970 og 1980-årene, men gikk sterkt ned fra sist i 1980-årene til begynnelsen av 1990-årene. Deretter ble det noe økning igjen over noen år, mens det siden har vært en årrekke hvor investeringene ved kjøp har endret seg lite. I stedet har det vært en utvikling hvor leasing har fått en økende betydning, mens leie av maskiner var omtrent fraværende før 1990-tallet (jf. kap. 5.3). Nedgang i investeringene samlet i forhold til tidligere selv om leasing har fått øket omfang, kan også sees i sammenheng med en sterk nedgang i bedriftstallet. Dessuten har øket bedriftsstørrelse resultert i økte investeringer per bedrift og investeringer i større maskiner.

Tabell 5.14 Prisutviklingen på investeringsgrupper. Prosentvis økning per år

	1959– 1969 ¹	1969– 1978 ¹	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Bygninger	3,5	10,4	6,5	4,6	2,6	2,5	3,3	3,0
Maskiner og redskaper	3,8	13,2	5,9	3,1	-1,8	11,0	-1,2	2,1
Biler	4,1	10,1	11,3	3,5	-0,4	1,9	1,1	2,0
Grøfting	3,7	8,8	7,4	-0,9	3,0	2,5	3,3	3,0
Nydyrking ekskl. grøfting	6,7	10,6	2,6					
Senking og kanalisering	3,7	11,9	1,7					

1) Gjennomsnittlig økning per år

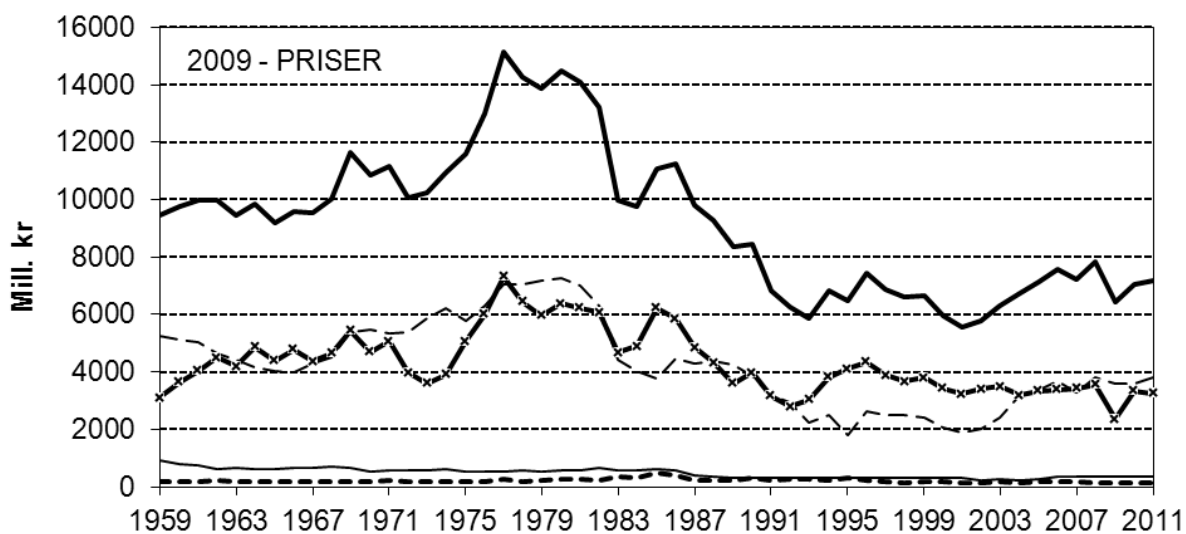
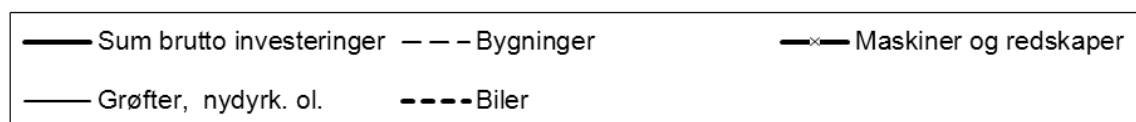
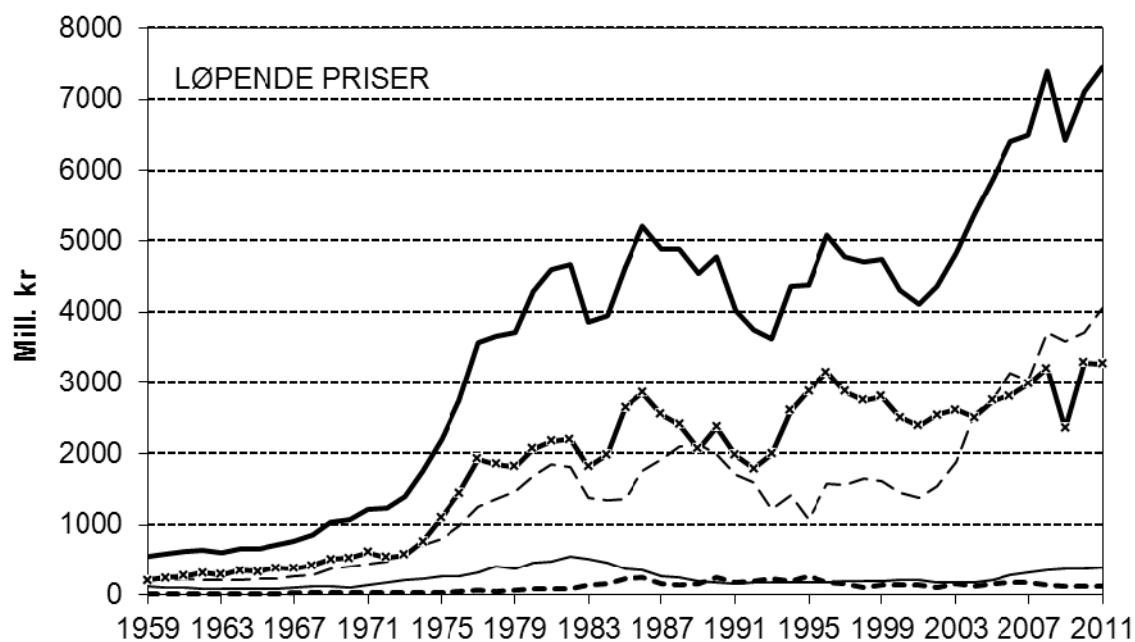
Omfanget av nydyrking, planering, senking og kanalisering har etter hvert har gått sterkt tilbake og grunnlaget for å lage en representativ prisindeks for dette mangler. Prisindeksen for maskiner og redskaper utarbeides nå av NILF.

Ved prisanslagene for maskiner for budsjettåret har BFJ lagt til grunn de prisendringer som gjaldt fram til beregningstidspunktet for totalkalkylen. Det er ikke tatt hensyn til senere endringer for eksempel i kronekurs.

Særlig utviklingen i valutakursene er en avgjørende faktor for prisutviklingen for maskiner. De fleste landbruks-maskinene importeres fra Euro-landene, Danmark og Sverige.

Store svingninger i kursene har resultert i tilsvarende svingninger i prisene for maskiner i de senere årene. Etter en sterk prisoppgang i 2009 er det regnet med at en styrket kronekurs i forhold til valutaene for landene det importeres fra, har gitt noe prisnedgang i gjen for 2010.

For budsjettåret 2011 er det på grunnlag av utviklingen for valutakursene og fabrikkprisene fram til beregningstidspunktet, regnet med at prisene for maskiner vil ta seg noe opp igjen.

Figur 5.4 *Bruttoinvesteringer i jordbruket i løpende priser og faste 2009-priser*

Generelt om investeringsberegningene

Investeringsberegningene bygger på resultater fra Statistisk sentralbyrås landbruksundersøkelser, sist i 2009. Undersøkelsene gir «fastpunkter» for investeringsseriene. Mellom tellingsårene framregnes seriene med forskjellig materiale, nærmere beskrevet under omtalen av de enkelte investeringsobjektene.

Investeringer i driftsbygninger

Investeringene for driftsbygninger bygger på SSBs investeringsundersøkelser, sist ved Landbruksundersøkelsen 2009. Mellom og etter siste tellingsår, kan ulike kilder legges til grunn. Investeringstall fra driftsgranskingene samt totalt antall bruk i totalkalkylen har vært benyttet de siste årene. Ved årets beregninger er arealet av igangsatte bygg fra SSBs byggearealstatistikk benyttet. For foreløpig regnskapsår og budsjettåret kan også annet materiale og vurderinger bli trukket inn.

Basert på dette materialet er bruttoinvesteringene i driftsbygninger for 2009 beregnet til 3 590 mill. kr, i 2010 til 3 710 mill. kr og til 4 060 mill. kr i budsjettåret 2011.

Miljøinvesteringene i bygninger, det vil si utbedring av gjødselkjellere og siloanlegg, inngår i investeringstallene ovenfor og økte forholdsvis kraftig fram til litt utpå 90-tallet for deretter å flate ut.

Som prisindeks for bygningsinvesteringer benyttes fra og med 1999 SSBs byggekostnadsindeks for boliger. Denne steg med 2,5 prosent i 2009, med 3,3 prosent i 2010, mens for 2011 har BFJ regnet med en prisstigning på 3,0 prosent.

Investeringer i maskiner og redskaper

Beregningen bygger på SSBs statistikk for utenrikshandel, industristatistikken, oppgaver fra landbruksmaskinfabrikkene, samt oppgaver fra maskinbransjen forøvrig og Motorvognregisteret. For prisutviklingen på maskiner blir NILFs maskinkostnadsindeks, lagt til grunn. Beregningene blir kontrollert og vurdert på grunnlag av SSBs investeringstallinger, sist ved Landbruksundersøkelsen 2009.

Tegnede leiekontrakter ved leasing er trukket ut av posten investeringer i maskiner og redskaper og føres som en egen kostnadspost.

Investeringene i maskiner, samlet for kjøp og leie, tok seg opp igjen med 16,7 prosent i 2010 etter et fall på 19,2 prosent for 2009. Etter et toppnivå for tegnede leiekontrakter ved leasing i 2006, har det siden vært en fortsatt nedgang. For 2010 ble nedgangen klart forsterket og ble på 20,5 prosent etter en nedgang på 3,7 prosent for 2009.

For investeringene ved kjøp utgjør økningen fra 2 352,7 mill. kr for 2009 til 3 286,1 mill. kr for 2010 39,7 prosent, mot en nedgang på 26,6 prosent året før. Videre gir prisnedgangen på 1,2 prosent for 2010 og økningen på 11,0 prosent for 2009 som nevnt en volumøkning på 41,4 prosent for 2010, mens det for året før ble en nedgang på 33,9 prosent.

De økte investeringene i maskiner for 2010 gjaldt særlig traktorer. Antall importerte traktorer til jordbruket (netto) økte med 79 prosent, mens importverdien økte med 47 prosent. For øvrige importerte maskiner er det regnet med en samlet økning på 4 prosent. Utviklingen for denne gruppen har imidlertid vært variabel med både økning og nedgang, foruten at den kan vise betydelige svingninger fra år til år for de forskjellige maskinene. Det er særlig en sterk økning igjen for samlegruppen «andre maskiner» som har trukket de samlede investeringene opp i 2010. Også for jordarbeidingsmaskiner og potetopptakere viser importen økning, mens det har vært en klar nedgang igjen for deler til maskiner. For skurtreskere hvor importen har svinget i de seneste årene, var det nedgang igjen for 2010.

Oppgaver over innenlandsomsetningen av maskiner fra de største fabrikkene som har vist en økende utvikling over flere år, viser en fortsatt klar økning for 2010 med 11 prosent i gjennomsnitt etter en nedgang på 1 prosent for 2009.

For budsjettåret er det regnet med en samlet investering i underkant av fjorårets nivå. Det er regnet med en nedgang igjen for volumet på 2–3 prosent, som omtrent blir oppveid av en prisstigning på vel 2 prosent. Det regnes med at det særlig vil være nedgang igjen for traktorer etter den sterke økningen for 2010 som vil trekke investeringsvolumet noe ned. For de øvrige maskiner er det regnet med at investeringene vil endre seg tilsvarende prisutviklingen.

Investeringsverdien ved kjøp er budsjettert å gå ned med 0,6 prosent. Med en forventet prisøkning på 2,1 prosent tilsvarer dette en nedgang i investeringsvolumet på vel 2 prosent.

Som det framgår tidligere under kap. 5.3, er det regnet med en nedgang for tegningen av leiekontrakter ved leasing i underkant av 1 prosent for 2011.

Bestandstallene for traktorer og skurtreskere blir fastsatt på grunnlag av SSBs fullstendige jordbrukstillinger og utvalgstillinger. Mellom tellingsårene blir traktorbestanden framregnet foreløpig på grunnlag av importtallene, utviklingen for antall jordbruksbedrifter og bestandstallene for traktorer etter næring per 31.12., ifølge Motorvognregisteret. Bestandstallene for skurtreskere framregnes med basis i endringene mellom tellingsårene og importtallene. De siste tellingene viser en klar nedgang i bestanden av både traktorer og skurtreskere. SSBs siste bestandstelling for traktorer og skurtreskere ble utført for 2005. Utviklingen i antall traktorer og skurtreskere i jordbruket ved utgangen av hvert år, går fram av tabell 5.15.

Tabell 5.15 Antall traktorer og skurtreskere i jordbruket

År	Traktorer		Skurtreskere	
	Import Antall ¹	Beregnet totalt antall per 31.12.	Import ² Antall	Beregnet totalt antall per 31.12.
1959	5 234	47 250	519	5 116
1969	7 218	88 470	645	10 881
1979	5 697	130 735	977	16 360
1989	2 672	158 000	139	17 100
1990	3 228	157 500	240	16 900
1991	2 368	157 000	251	16 600
1992	1 590	155 000	135	16 300
1993	1 776	152 000	89	16 000
1994	2 867	150 000	133	15 800
1995	3 587	147 000	71 (68)	15 400
1996	3 712	144 000	116 (108)	15 000
1997	2 969	141 000	174 (81)	14 600
1998	2 589	137 000	155 (114)	14 200
1999	2 987	134 000	220 (209)	13 800
2000	2 419	131 000	187 (182)	13 500
2001	2 619	128 000	146 (140)	13 200
2002	3 037	125 000	152 (137)	12 900
2003	2 814	122 000	111 (93)	12 600
2004	3 414 (3 675) ³⁾	119 000	152 (142)	12 300
2005	3 210 (3 769) ³⁾	116 000	191 (106)	12 000
2006	3 515 (4 059) ³⁾	114 000	179 (139)	11 700
2007	3 300 (3 818) ³⁾	113 000	125 (66)	11 500
2008	3 122 (3 719) ³⁾	112 000	101 (54)	11 300
2009	1 717 (2 221) ³⁾	111 000	134 (64)	11 000
2010*	3 075 (3 557) ³⁾	110 000	122 (42)	10 700
2011**	2 700	109 000	120	10 500

1) Beregnet nettoimportert til jordbruket

2) Bruttoimport etter 1995. Nettoimport i parentes for disse årene

3) Bruttoimport i parentes

På grunn av høy eksport av eldre utrangerte treskere, i flere av de senere årene, blir det misvisende å sammenligne nettoimporten. Dette gjelder for alle årene fra 2005. En har derfor ført opp bruttoimporten med nettoimporten i parentes. Tidligere har det oftest ikke vært særlig eksport av treskere. Tilsvarende forhold som for skurtreskere kan gjelde også for traktorer.

Investeringer i biler

Beregningen av investeringer i biler baseres på SSBs landbruksundersøkelser, sist ved Landbruksundersøkelsen i 2009. Tidligere undersøkelser var holdt i 2006 og 2002, mens serien før det igjen var basert på en serie fra SSB som tok utgangspunkt i en investeringstelling for biler i jordbruket ved utvalgstillingen i 1984. Tellingsresultatene

framregnes med utviklingen i antallet nyregistrerte nyttekjøretøyer i primærnæringer fra Vegdirektoratet, samt SSBs konsumprisindeks for kjøp av transportmidler.

Investeringer i grøfter og hydrotekniske anlegg

Beregningene bygger på resultater fra Statistisk sentralbyrås undersøkelser, sist ved landbrukstelingen i 2010. Lenger tilbake da det var mer omfattende ordninger med grøftetilskudd, var beregningene basert på statistikk fra disse ordningene. På grunnlag av nevnte undersøkelse er grøftet areal for alle tre årene 2009, 2010 og 2011 beregnet til 62 000 dekar.

Investeringer i hydrotekniske anlegg er slått sammen med investeringer i grøfter. Det regnes med samme levetid og kostnadsutvikling som for grøfter.

Investeringer i jordkapital

Investeringer i jordkapital utenom grøfter og hydrotekniske anlegg beregnes det ikke kapitalslit på. Dette gjelder nydyrking, senking, kanalisering og planering. Investeringene til slike formål er også tatt med i tabell 5.12. Det årlige nydyrkede arealet er for tiden lite, men har en økende tendens for de siste årene. Arealet er satt til 17 000 dekar for 2009, 2010 og 2011.

5.4.3 Kapitalslit

Tabell 5.16 Kapitalslit i jordbruket. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010*	2011**
Driftsbygninger	136	212	674	1 682	1 821	2 221	2 313	2 408
Maskiner og redsk.	170	343	1 261	2 811	2 919	2 967	3 044	3 102
Biler	9	21	56	178	198	173	169	165
Grøfter ¹	22	47	113	228	212	235	244	250
Sum kapitalslit	336	622	2 104	4 899	5 150	5 595	5 769	5 925

1) Inklusiv hydrotekniske anlegg fra 1989

Kapitalslitet beregnes etter saldoprinsippet.

Beregningene er basert på en anslått kapitalmengde i året 1959 og tidsserier for bruttoinvesteringer i årene deretter. Kvaliteten på den tidlige delen av kapitalslitserien, er avhengig av hvor godt utgangspunktet, verdien i 1959, er anslått. Etter hvert betyr beregningene av bruttoinvesteringene mer og mer.

Kapitalmengdene korrigeres for kapital på bruk som går ut av drift.

Saldoen inflasjonsjusteres med konsumprisindeksen, ikke spesialindekser for hver gruppe. Valget av konsumprisindeksen i stedet for spesialindekser er i hovedsak begrunnet med to forhold: For det første benyttes totalalkylen i stor grad i en inntekts- og levekårssammenligning mellom bønder og andre grupper i samfunnet. En har antatt at en justering med konsumprisindeksen er det beste for å anslå utvikling i den kjøpekraft jordbruket gir grunnlag for. For det andre er grunnlaget for konsumprisindeksen bedre enn grunnlaget for spesialindeksene.

Beregningen av kapitalslit utføres nå på følgende måte:

Kapitalmengde (saldo) ved utgangen av forrige år
+ Korreksjon for endring i pengeverdi fra forrige år til inneværende år
+ Bruttoinvestering i inneværende år
- Kapitalmengde på bruk som går ut av drift i inneværende år
= Avskrivningsgrunnlag inneværende år

Avskrivningsgrunnlag * avskrivningssats = kapitalslit

Avskrivningsgrunnlag inneværende år
- Kapitalslit
= Kapitalmengde (saldo) ved utgangen av inneværende år.

En benytter nå følgende avskrivningssatser: 4 prosent bygninger, 10 prosent for maskiner, 6,1 prosent for grøfter og 13,3 prosent for biler.

Konsumprisindeksen økte med 2,1 prosent i 2009 og med 2,5 prosent i 2010. For 2011 er det etter oppgaver fra Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene per mars 2011, regnet med en økning på 2,0 prosent.

Kapitalmengden på bruk ut av drift er anslått blant annet på grunnlag av opplysninger om bygninger og maskiner på driftsenheter som har gått ut av drift siden 1979. Det er regnet med at kapitalmengden per jordbruksbedrift som går ut av drift tilsvarer henholdsvis 30 prosent og 25 prosent av gjennomsnittlig kapitalsaldo per jordbruksbedrift for bygninger og maskiner.

5.4.4 Bokført kapital

Bokført kapital beregnes etter to prinsipper: «Historisk-kost» og «Prisjustert saldoverdi».

Etter «historisk-kost-prinsippet» er kapitalen i jordbruket beregnet til 92 mrd. kr for 2010. Fratrasket lånekapitalen på 45 mrd. kr gir dette en egenkapital på 47 mrd. kr.

Ved «historisk-kost-prinsippet» har det for de avskrivbare driftsmidlene og jordkapitalen vært nyttet gjennomsnittstall for historiske kostpriser, hentet fra statusverdiene i NILFs driftsgranskinger. Ved denne beregningen har det ikke vært foretatt prisjusteringer. Ved beregningene i driftsgranskningene nyttes lineær avskrivning.

Statusverdiene for jord i driftsgranskningene gjelder bare eid jord, mens verdien av leid jord ikke kommer med. På grunn av et etter hvert stort omfang av leiejord, er det beregnet et tillegg for kapitalen i leiejord.

Husdyrkapitalen har vært fastsatt etter verdien i åpningsstatus i totalkalkylen og beregnes i nominelle priser. For ikke varige produksjonsmidler blir halvparten verdiberegnet som kapital (nominelle priser).

Ved beregning på grunnlag av de prisjusterte saldoverdiene, basert på saldoverdiene i kapitalslitsberegningen hvor det er tatt hensyn til verdiøkningen av den avskrivbare kapitalen som følge av prisøkningen, blir det en totalkapital på 128 mrd. kr for 2010. Fratrasket lånekapital, gir dette en egen kapital på 84 mrd. kr.

I vedleggstabell 3.13.1 og 3.13.2 er de to beregningsprinsippene av kapitalen i jordbruket lagt til grunn. Disse er med først og fremst med pga. opplysningsverdien av å vise kapitalen i jordbruket sammenstilt.

Avvikene mellom de to beregningene skyldes at det er to forskjellige prinsipper for verdsetting av realkapitalen. Etter det ene prinsippet blir det tatt hensyn til verdiøkningen av de avskrivbare driftsmidlene som følge av prisstigningen (prisjustert saldo), mens dette ikke blir gjort ved den andre beregningen (historisk kost). Dessuten er det ved avskriv-

ningen nyttet to forskjellige avskrivningsprinsipper, lineær avskrivning og saldoavskrivning, foruten at avskrivningstiden avviker noe.

Kapitalberegningene det er gjort rede for foran avviker noe fra Statistisk sentralbyrås beregninger i nasjonalregnskapet. Av årsaker til dette kan nevnes at SSB nytter spesifikke indekser ved prisjusteringen for de forskjellige avskrivbare driftsmidlene, mens det ved beregningen i totalkalkylen er konsumprisindeksen som er brukt for alle de avskrivbare driftsmidlene. Kapitalen for jordbruket i nasjonalregnskapet omfatter dessuten ikke jord- og vareinnsats, foruten at dyre- og plantekapitalen beregnes forskjellig.

5.5 Rentekostnader på lånt kapital

I Totalkalkylen beregnes lånekostnaden som lånekostnad ved realrente. Realrenten framkommer som nominell rentekostnad fratrukket prisstigningen («effekt av finansiering»). Samlet jordbruksgjeld er i 2011 budsjettert til 46,2 mrd. kr. En prosent endring i jordbrukets realrente vil derved endre kostnaden med 462 mill. kr. Bruk av realrente må ses sammen med beregningen av kapitalkostnadene, se avsnittet «effekt av finansiering» under.

Tabell 5.17 viser gjeld, rentekostnad og renteprosenten for samlede utlån i jordbruket, splittet på investeringslån, rentebærende SND-lån og lån fra andre långivere.

Tabell 5.17 Rentekostnader på lånt kapital

	1959	1969	1979	1990	1999	2009	2010*	2011**
IN-lån, mill. Kr				3 725	1 986	2 798	3 048	3 281
Rentesats, prosent				13,10	6,46	4,21	3,88	4,14
Rentekostnad, mill. Kr				488,0	128,3	117,8	118,3	135,8
Investeringslån LUF, mill. Kr				1 456	1 493	1 012	885	759
Rentesats, prosent				0	0	0	0	0
Rentekostnad, mill. Kr				0	0	0	0	0
Andre lån, mill. kr ¹				1 892	21 034	38 706	40 636	42 142
Rentesats, prosent				5,76	6,89	4,42	4,08	4,35
Rentekostnad, mill. kr ¹				109	1 449	1 711	1 658	1 833
Sum lånt kapital, mill. Kr	1 197	2 466	7 861	22 752	24 513	42 516	44 569	46 182
Nominell rente, prosent	3,5	4,8	8,14	11,27	6,44	4,30	3,99	4,26
Sum lånekostnad ved nominell rente, mill. Kr	42	118	639	2 564	1 578	1 829	1 776	1 969
– Effekt av finansiering, mill. kr.	27	80	379	1 027	564	898	1 100	924
Sum lånekostnad ved realrente, mill. kr.	15	39	260	1538	1014	931	677	1 045
Realrente, prosent	1,27	1,58	3,31	7,00	4,14	2,19	1,52	2,26

1) Økning fra 1997 pga. endret beregningsopplegg. I 1990-1996 var «andre lån» mer spesifisert enn vist her

Beregningen av nominelle rentekostnader

Beregningene av rentekostnadene er basert på data fra skattestatistikken over betalte renter og samlet gjeld hvert år, sist for året 2009. Oppgavene er basert på enkeltpersonforetak i produksjonstilskuddsstatistikken med tillegg for ikke-søkere. Det gjøres også tillegg for ansvarlige selskap, som ANS og DA, og aksjeselskap (AS) i jordbruket. Siden oppgavene i skattestatistikken omfatter alle rentekostnader og lån for husholdningene, dvs. også renter og lån til privat, skogbruk og andre næringer, skilles gjeld knyttet til jordbruket som næring ut. Dette gjøres ved å ta utgangspunkt i fordelingen av statusverdier i jordbruk, privat, skogbruk og andre næringer i driftsgranskingene.

Samlet gjeld omfatter også, i den grad det er ført opp, skyldig merverdi- og investeringsavgift og skattegjeld. Slik gjeld trekkes ut av gjeldsmassen. Dette påvirker kun gjeldsnivået, ikke rentekostnadene, siden det ikke er renter på slik gjeld.

En del brukere har et betydelig omfang av næringsvirksomhet utenom det tradisjonelle jordbruket. Siden den del av totalgjelda som skal belastes jordbruket er regnet ut på bakgrunn av statusverdier for jordbruk, privat, skogbruk og annen næringsvirksomhet i driftsgranskingene, må en regne med at slik gjeld er underrepresentert i driftsgranskingene siden dette materialet omfatter mer yrkesaktivt drevne bruk enn gjennomsnittsbrukene i totaljordbruket som en skal ha med i totalkalkylen. For å unngå at for mye gjeld og renter knyttet til annen næringsvirksomhet kommer med, korrigeres det derfor for dette ved å redusere de totale gjeld og rentekostnadene med 3,5 prosent.

Skattestatistikken gir oppgaver til og med revidert regnskapsår, det vil si 2009 ved årets beregning. Foreløpig regnskapsår og budsjettåret må dermed beregnes. Gjelda beregnes på grunnlag av investeringsutviklingen ifølge totalkalkylen. Renta for foreløpig regnskapsår er basert på oppgaver fra Norges Bank samt fra Innovasjon Norge. For budsjettåret er renta beregnet med utgangspunkt i anslag for gjennomsnittlig lånerente i «Økonomiske analyser nr. 1/11» fra Statistisk sentralbyrå. Denne er vurdert å øke med 0,3 prosentpoeng, fra 4,5 prosent i 2010 til 4,8 prosent i 2011.

Effekt av finansiering

Beregningen av prisstigningsgevinst på lånt kapital ble tatt inn i totalkalkylen etter en gjennomgang av prinsippene for kapitalgodtgjøringen i totalkalkylen i 1991. I forbindelse med vurderingen som førte til endring av kapitalslitberegningen i 1999, valgte en å gå over til å bruke betegnelsen «effekt av finansiering» i stedet for «prisstigningsgevinst på lånt kapital». Det er også noe forskjell i beregningsprinsippene av «effekt av finansiering» i forhold til den tidligere «prisstigningsgevinst på lånt kapital».

I kapitalslitberegningen blir hele kapitalsaldoen fra foregående år prisjustert ved overgang til neste år. Etter fradrag for jordbruksbedrifter som går ut av drift, er det den prisjusterte kapitalsaldoen som brukes som avskrivingsgrunnlag. Dermed blir kapitalslitet prisnivåjustert. Når en bruker en generell indeks som konsumprisindeksen, kan en også si at kapitalslitet er inflasjonsjustert.

I totalkalkylen beregnes de registrerte, nominelle, rentekostnadene.

Avdrag på lån som jordbruket betaler, blir ikke prisjustert, og i perioder med prisstigning blir lån betalt tilbake i nominelle kroner med synkende kroneverdi. Dette medfører at kapitalslitet på den delen av kapitalen som er lånefinansiert, blir utgiftsført med større beløp enn avdragene som betales på lånt kapital. I den nominelle rentesatsen ligger det en kompensasjon til långiver for avdragenes synkende reelle verdi under prisstigning.

Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi oppstår det en prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen. For å få en rentekostnad som tilsvarer realrenten, inntektsføres et

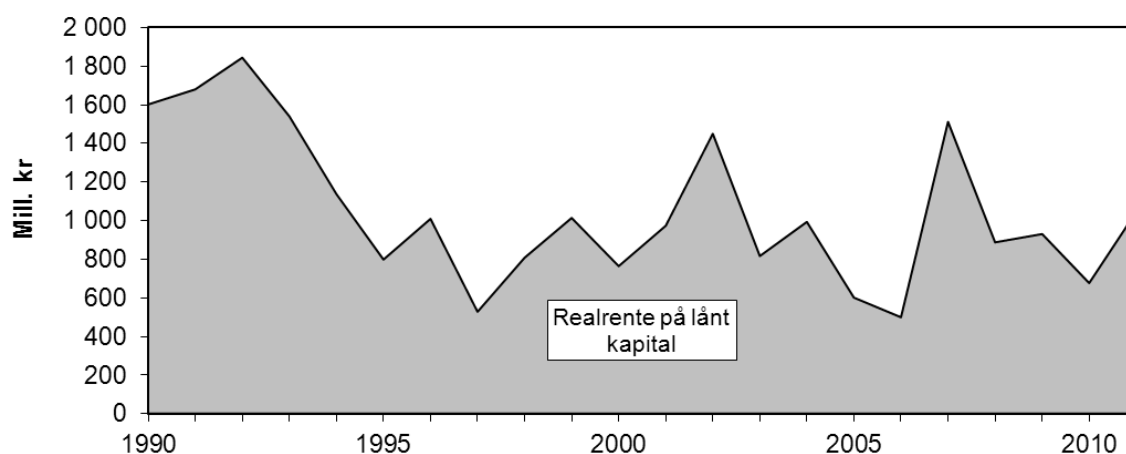
beløp tilsvarende jordbrukets lånemasse multiplisert med konsumprisendringen i prosent. Dette beløpet kalles «effekt av finansiering»:

Effekt av finansiering = lånt kapital * prosentvis økning i konsumprisindeksen/100

Realrentekostnader er lik registrerte, nominelle, rentekostnader minus effekt av finansiering.

Effekt av finansiering kan endres mye mellom år ettersom veksten i konsumprisindeksen varierer. I normaliserte regnskaper er effekt av finansiering glattet ved å legge til grunn gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

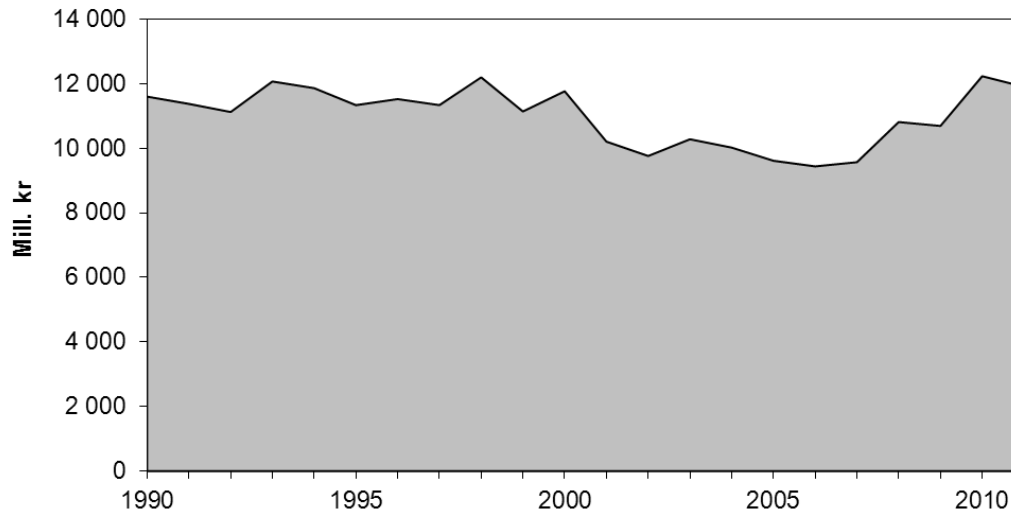
Figur 5.5 gir utviklingen i realrentekostnadene.

Figur 5.5 Sum realrentekostnader. 1990–2011

6 Det økonomiske resultat

6.1 Innledning

Figur 6.1 Registrerte regnskaper. Vederlag til arbeid og egenkapital. 1990–2011

I tabell 6.2 er det gitt et sammendrag av årets totalkalkyleberegninger. Sum produksjonsinntekter minus sum kostnader pluss direkte tilskudd utgjør det samlede vederlag for det arbeid og den realkapital som er lagt ned i jordbruket i Norge. Vederlaget gjelder da leid arbeid, brukerens og familiens arbeid og all kapital, inklusiv lånefinansiert. Ved å trekke realrenter på lånt kapital, jf. kap. 5.5, fra samlet vederlag til alt arbeid og kapital, får en igjen vederlaget til arbeid og egenkapital.

6.2 Totalkalkylen og skatt

Tabell 6.1 Virkningen av inntektsfradraget

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011**	
							Før avtale	Etter avtale
Jordbruket samlet:								
Spart skatt, mill. kroner	523	526	833	853	795	857	839	860
Tilsvarende inntektsverdi før skatt, mill. kr	780	786	1 243	1 273	1 186	1 280	1 253	1 284
Antall årsverk	65 700	63 300	61 400	59 600	57 300	55 000	53 200	53 200
Inntektseffekt per årsverk, kr.	11 900	12 400	20 200	21 400	20 700	23 300	23 500	24 100
Utnyttelsesgrad	57 %	51 %	42 %	44 %	42 %	47 %	47 %	48 %
Pr jordbruksbedrift:								
Maksimalt jordbruksfradrag, kr.	61 500	71 500	142 000	142 000	142 000	142 000	142 000	142 000
Mulig spart skatt, kr.	17 220	20 020	39 760	39 760	39 760	39 760	39 760	39 760
Nødvendig jordbruksinntekt, 1000-kr	170	223	348	329	329	329	329	329

Totalkalkylen er et sektorregnskap hvor resultatet er målt før skatt.

Fra og med skatteåret 2000 ble det innført et jordbruksfradrag i alminnelig inntekt for skatteyttere med positiv næringsinntekt fra jordbruket.

I beregningene er det regnet med 33 prosent marginalsatt i gjennomsnitt for skatteytterne med jordbruksfradrag.

For 2006 økte den øvre grensen i jordbruksfradraget til 71 500 kr. Det var nødvendig med en jordbruksinntekt på 222 842 kr for å få maksimalt fradrag. Fra 2007 økte den øvre grensen i jordbruksfradraget til 142 000 kr. Det er nødvendig med en jordbruksinntekt på 348 125 kr for å få maksimalt fradrag. Fra 2008 øker det generelle jordbruksfradraget fra 45 000 kr til 54 200 kr, mens det maksimale fradraget er uendret. Det er nødvendig med en jordbruksinntekt på 328 575 kr for å få maksimalt fradrag. For 2009 og 2010 gjelder samme grenseverdier som for 2008.

I tabellen ovenfor er det korrigert for at færre jordbruksbedrifter vil nyte godt av jordbruksfradraget i 2010 og 2011 som følge av den årlige nedgangen i antall jordbruksbedrifter. Det er også korrigert for at inntekten per jordbruksbedrift i gjennomsnitt er beregnet å øke fra 2009 til 2010 og fra 2010 til 2011. For 2011 er beregningen vist før og etter jordbruksoppjøret i 2011. Selvangivelsesdata for 2009 viste at om lag 17 prosent av jordbruksbedrifter hadde over 328 575 kr i jordbruksinntekt, og ikke oppnår økt jordbruksfradrag ved en inntektsøkning til 2010 og 2011. I 2009 hadde 33 prosent av de som ellers kunne oppnådd jordbruksfradrag, ikke fradrag fordi jordbruksdriften gikk med underskudd. Totalt hadde om lag 50 prosent av jordbruksbedriftene en jordbruksinntekt mellom 1 og 328 575 kr, men de fleste av disse vil oppnå en effekt på 32 prosent. Det er lagt til grunn at 28 prosent av en inntektsøkning per jordbruksbedrift vil gi grunnlag for økt fradrag i 2010 og 2011.

Virkningen av inntektsfradraget er ikke innarbeidet i resten av publikasjonen.

6.3 Vederlag til arbeid og kapital

Vederlaget til arbeid og kapital (faktorinntekten) økte med 1 284 mill. kr fra 11 618 mill. kr i 2009 til 12 902 mill. kr i 2010. På plantesida bidro høyere kornavlinger til en økning på 266 mill. kr. På husdyrsiden var det melk og kjøtt som bidro mest med en økning på henh. 381 og 347 mill. kr. For melk skyldes dette prisøkning mens både volum- og prisøkning trakk opp for kjøtt. På kostnadssiden økte ikke-varige innsatsfaktorer kun med 56 mill. kr. Dette er en sumeffekt av nedgang i gjødselkostnaden på 523 mill. kr men en økning for kraftfôr og særlig energi og smøremidler på henh. 117 og 317 mill. kr. Kapitalkostnadene økte med 207 mill. kr.

Fra 2010 til 2011 er det beregnet en økning på 41 mill. kr til 12 943 mill. kr når endringene ved jordbruksoppjøret i 2011 er innregnet. Inntektene øker med 800 mill. kr. Så godt som alle inntektspostene øker, men direkte tilskudd og korn øker mest, henholdsvis 356 og 208 mill. kr. Kostnadene øker totalt sett med 760 mill. kr, hvorav kunstgjødsel og kalk øker mest med 245 mill. kr. pga. prisøkning. Kapitalkostnadene øker med 216 mill. kr, fordelt med 156 mill. kr på kapitalslit og 60 mill. kr på leasing.

Tabell 6.2 Sammendrag. Totalkalkylen. Mill. kroner¹

	2006	2007	2008	2009	2010*	2011**	
						Før avtale	Etter avtale
Korn, erter og oljefrø	2 092	2 198	2 690	2 189	2 455	2 527	2 663
+ Poteter	538	558	593	588	628	616	669
+ Hagebruksprodukter	3 076	3 148	3 403	3 458	3 514	3 449	3 494
+ Sum andre planteprodukter	167	160	201	216	238	241	241
= Sum planteprodukter	5 874	6 065	6 887	6 451	6 835	6 833	7 067
Ku- og geitmelk	6 091	6 623	6 677	7 150	7 531	7 547	7 634
+ Kjøtt og fjørfeslakt	7 542	8 014	9 009	9 205	9 552	9 496	9 606
+ Egg	567	657	706	805	837	883	923
+ Ull	149	137	132	124	122	122	122
+ Pelsdyr	290	207	275	233	278	255	255
+ Andre husdyrproduksjoner	79	83	94	95	93	96	96
= Sum husdyrprodukter	14 718	15 723	16 893	17 611	18 414	18 400	18 636
Sum plante- og husdyrprod.	20 591	21 787	23 780	24 063	25 249	25 233	25 704
Kjøreinntekter m.v.	452	463	481	481	489	496	496
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	217	213	258	251	261	283	283
= Sum andre inntekter	669	676	739	733	750	779	779
Endringer i buskapsverdi	-62	-35	-48	24	-17	-5	-5
Medlemsbonus	98	101	5	140	150	99	99
Sum produksjonsinntekter	21 297	22 529	24 476	24 960	26 132	26 105	26 576
Sum direkte tilskudd	8 561	8 856	9 112	9 458	9 834	10 250	10 190
Sum inntekter (A)	29 857	31 385	33 588	34 418	35 966	36 355	36 766
Handelsgjødsel og kalk	1 139	1 192	1 164	1 669	1 146	1 391	1 391
+ Innkjøpt kraftfôr	4 551	4 733	5 379	5 772	5 889	5 917	5 961
+ Annet innkjøpt fôr	327	255	293	300	320	325	325
+ Såfrø og planter	692	755	808	798	815	819	819
+ Sum energi og smøremidler	2 105	1 850	2 226	2 001	2 318	2 440	2 440
+ Andre kostnader	3 816	3 927	4 016	4 144	4 240	4 327	4 326
+ Sum vedlikehold	1 528	1 576	1 640	1 630	1 640	1 651	1 651
= Sum ikke-varige prod.midler	14 158	14 287	15 525	16 313	16 369	16 870	16 912
Sum leasing av maskiner	549	743	836	892	926	986	986
+ Kapitalslit	5 216	5 278	5 532	5 595	5 769	5 925	5 925
= Sum kapitalkostnader	5 765	6 021	6 367	6 488	6 695	6 911	6 911
Sum kostnader (B)	19 923	20 309	21 892	22 800	23 064	23 781	23 824
Vederlag, arbeid og kapital (A-B)	9 934	11 077	11 696	11 618	12 902	12 574	12 943
Realrente lånt kapital (C)	500	1 511	888	931	677	1 045	1 045
Vederlag, arbeid og egenkap. (A-B-C)	9 435	9 565	10 808	10 687	12 225	11 528	11 897
Antall årsverk	63 300	61 400	59 400	57 300	55 000	53 200	53 200
Vederlag til arbeid og egenkap. per årsverk	149 100	155 800	182 000	186 500	222 300	216 700	223 600
Endringer per årsverk, kroner	2 800	6 700	26 200	4 500	35 800	-5 600	1 400

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen. De tre nederste linjene er ikke i mill. kroner

6.4 Vederlag til arbeid og egenkapital

Vederlag til arbeid og egenkapital for 2009 er beregnet til 10 687 mill. kr, for 2010 til 12 225 mill. kr og for budsjettåret 2011 til 11 897 mill. kr. Tallet for 2011 er inkl. endringene ved jordbruksoppgjøret i 2011. Dette tilsvarer en økning på 14,4 prosent fra 2009 til 2010 og en nedgang på 2,7 prosent fra 2010 til 2011.

Vederlag til arbeid og egenkapital utvikler seg noe annerledes enn vederlaget til kapital. Dette skyldes utviklingen i realrente på lånt kapital.

6.5 Justeringer av tidligere serier

Tabell 6.3 Korrigering av sammenlignbare regnskaper 2003–2008. Mill. kroner

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Inntekter						
Hagebruksprodukter	0	0	0	10	-8	-8
Andre planteprodukter	0	0	-6	0	0	0
Kjøtt og fjørfeslakt	0	0	0	0	0	66
Kjøreinntekter mv.	0	0	-18	-27	-45	-62
Arbeidsinntekter	0	1	1	22	13	6
Medlemsbonus	74	89	109	98	101	5
Sum korreksjon av	74	90	87	102	60	6
Kostnader						
Handelsgjødsel og kalk	-1	-1	-2	-2	-2	-2
Energi og smøremidler	0	0	-1	-24	-60	-138
Andre kostnader	-3	-7	-17	-29	-32	-48
Vedlikehold	0	0	0	-1	-2	-2
Kapitalslit	-1	0	1	15	24	22
Sum korreksjon av	-9	-16	-20	-41	-73	-162
Realrente lånt kapital	0	0	0	0	0	4
Nettovirkning på vederlag til	83	106	107	143	133	164

For å få samsvar med de beregningsprinsipper og det datagrunnlag som er nyttet i årets totalkalkyle, er det foretatt enkelte justeringer i de serier som tidligere er publisert. Følgende korreksjoner er utført i årets beregning:

Hagebruksprodukter: Skyldes mindre justeringer av produksjon for bær og blomster.

Andre planteprodukter: Skyldes nedjustert produksjon.

Kjøtt: Økning skyldes at flere oppgavegivere er kommet med i prisberegningen.

Kjøreinntekter: Nedjustering som følge redusert antall bedrifter med kjøreinntekter på bierverv etter ny SSB-undersøkelse i 2010.

Arbeidsinntekter: Skyldes korrigeringsserie for bygninger.

Medlemsbonus: Økningen skyldes at dette er en ny post fom. årets beregning.

Handelsgjødsel og kalk: Nedjustering av andelen kalk spredd av leverandør.

Energi og smøremidler: Viktigst er nedjustert forbruk av elektrisk kraft i jordbruket etter SSB-undersøkelse fra 2009. Også nedjustert forbruk av fyringsolje i veksthus samt for diesel.

Andre kostnader: Nedgang skyldes justert prisberegning for plantevernmidler.

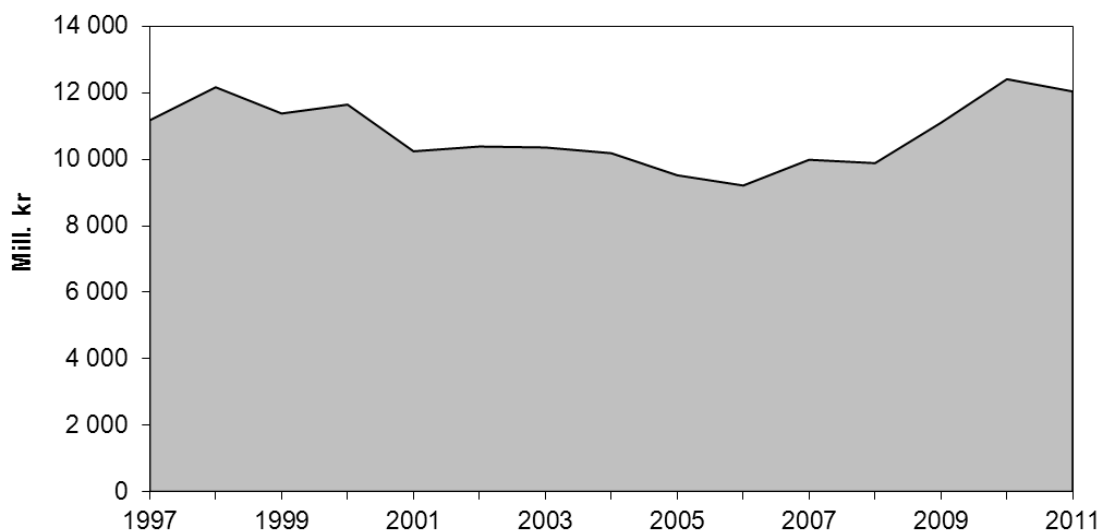
Vedlikehold: Justeringer som følge av endelige oppgaver fra SSBs undersøkelser av vedlikeholdskostnader for bygninger og biler i 2009.

Kapitalslit: Justeringer etter endelige oppgaver fra SSB investeringsundersøkelser i 2009 samt korrigeringsserie for bygninger fra fjorårets beregning.

Realrente lånt kapital: Endelig korrigeringsserie av renteberegning.

7 Normaliserte regnskaper

7.1 Innledning

Figur 7.1 Normaliserte regnskaper. Vederlag til arbeid og egenkapital. 1997–2011

Normaliserte regnskaper bygger på totalregnskapet for jordbruket. De normaliserte regnskapene er utarbeidet av to grunner:

- For å gi grunnlag for beregninger av produktivitetsutviklingen i jordbruket
- For å få utjevnet de tilfeldige inntektssvingningene som har årsak i avlingsvariasjoner og enkelte andre forhold som kan variere mellom enkeltår uten at det sier noe om den underliggende inntektsutviklingen.

I prinsippet skal normaliserte regnskap være bygd opp på samme måte som totalregnskapet, men de enkelte tallseriene skal være justert til de forhold som en kan anta vil rå under et normalår. I praksis er dette en såpass omfattende oppgave at normaliseringen er avgrenset til et mindre antall poster. Det gjelder de postene som har størst betydning for inntektsvariasjoner og som påvirker produktivetsberegningene på en uheldig måte.

For å komme fram til normalisert regnskap er totalregnskapet i hovedsak endret slik:

- Mengder er justert for å tilsvare antatte mengder i et normalår
- Priser er justert for å tilsvare antatte priser i et normalår
- Mengder er justert som en følge av at en har benyttet andre beregningsprinsipper enn i totalkalkylen.

Når en ser bort fra endringer i beregnings- og posteringsprinsipper, skal normalisert budsjett være nær identisk med totalkalkylens budsjett.

Som for de registrerte regnskapstallene vil priser og tilskudd i 2011 være påvirket av jordbruksoppgjøret i 2011.

7.2 Prinsippene for normaliseringen

7.2.1 Planteproduksjonspostene

Avling og areal

Avlingstallene for de normaliserte regnskapene er fastsatt med utgangspunkt i beregnede normalårsavlinger basert på årene i perioden 1996–2010. Dette er den vesentligste endringen i forhold til totalkalkylen. Avlingstallene for de normaliserte regnskapene er fastsatt som en lineær trend på de siste 12 tre års glidende gjennomsnitt av registrerte avlinger. På denne måten er de årlige variasjonene i avlingene jevnet ut.

For korn er avlingstallene regnet om til avlinger med 15 prosent vann.

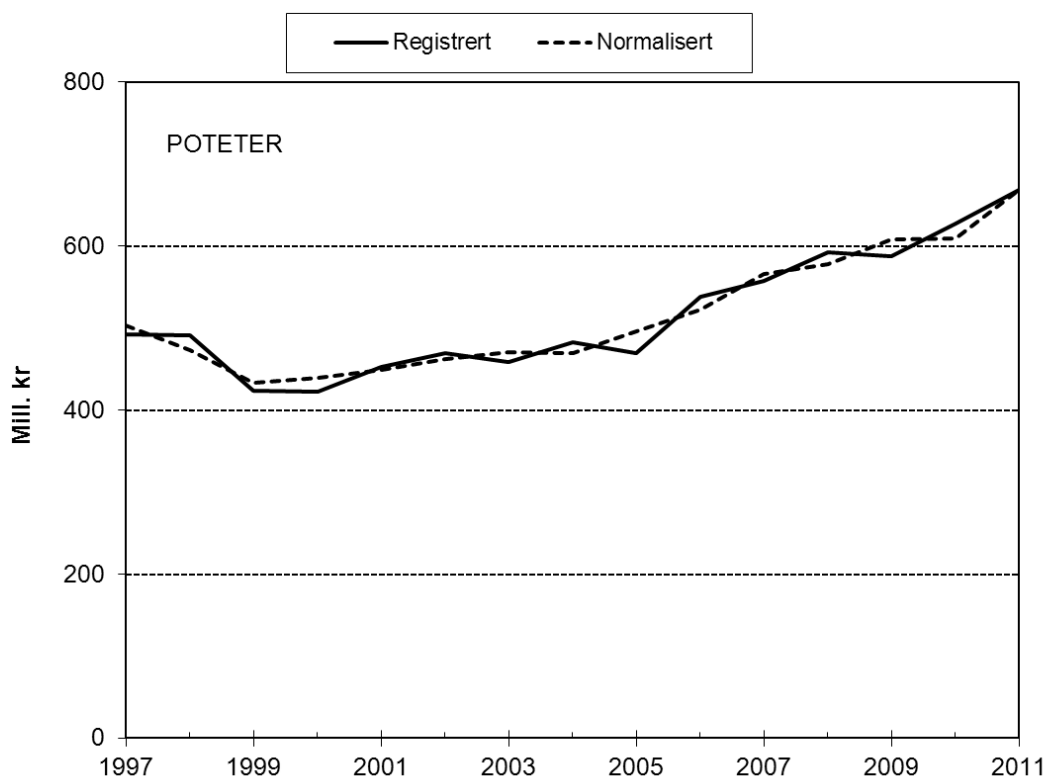
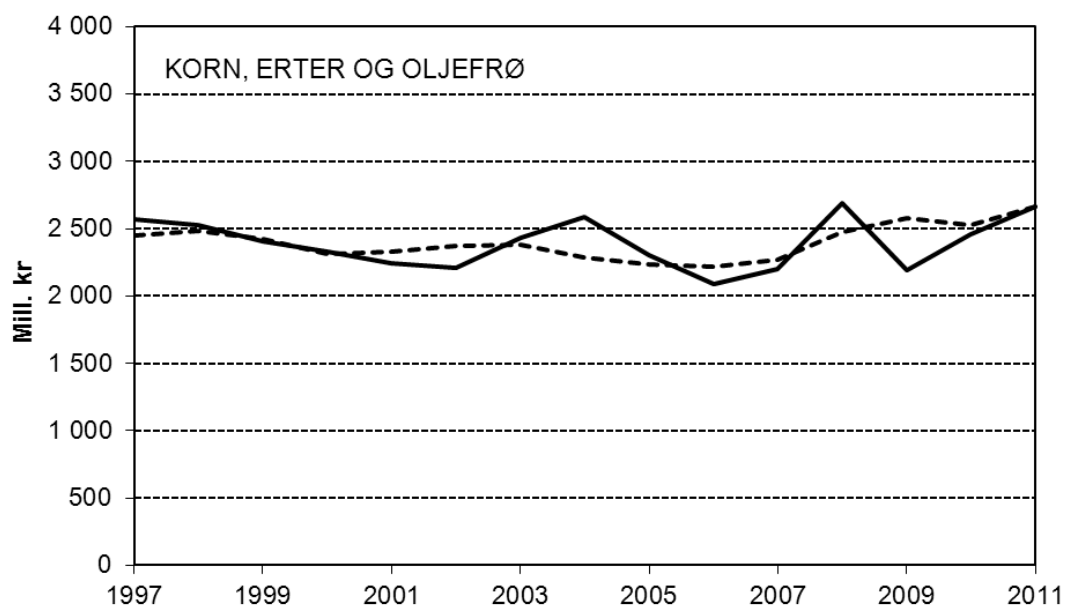
Registrerte arealer, ifølge Statistisk sentralbyrå, er lagt til grunn som normalt areal for året. Innen den grønne sektor (poteter og hagebruksvekster) er imidlertid treårs glidende gjennomsnitt nyttet som uttrykk for normalt areal.

Priser

For planteproduktene er det bare for salg av stråfôr at totalkalkylens priser er nyttet direkte. For vekstene i den grønne sektor der treårs glidende gjennomsnitt er nyttet på arealet, er treårs glidende gjennomsnitt også nyttet på prisene. For 2011 er budsjettprisen 2011 nyttet direkte (samme framgangsmåte er nyttet for arealet). For korn er budsjettprisen før avtale året etter vedkommende år, nyttet. Dette gir den mest korrekte pris vedkommende år under forutsetning av normalårsavlinger. For 2011 er budsjettprisen i 2011 nyttet direkte.

Utslag

I figur 7.2 er resultatene fra normaliseringen av postene med de største årlige variasjoner stilt sammen med de faktisk registrerte tall etter totalregnskapet. Spesielt for korn kan utslaget av normaliseringen være relativt stort, men også potetposten viser utslag. Det vises ellers til tabell 6.2 og tabell 7.1.

Figur 7.2 Registrerte og normaliserte regnskapstall for korn og poteter

7.2.2 Husdyrproduksjonspostene

Totalkalkylens mengdetall er nyttet uendret i normaliserte regnskaper.

På husdyrproduktene er totalkalkylens priser nyttet direkte, med unntak av prisene på pelsdyrskinn som kan variere mye fra år til år. Disse er glattet over en femårsperiode.

7.2.3 Kostnadspostene

Bare enkelte poster under «Energi og smøremidler» og under «Andre kostnader» er normalisert.

Under «Energi og smøremidler» har en justert noen poster som henger sammen med endringer i avlingstallene i forbindelse med normaliseringen. Dette gjelder forbruket av fyringsolje til veksthus og korntørker som vil variere med temperaturforholdene og vanninnholdet i de enkelte årene.

Under posten «Andre kostnader» normaliseres følgende underposter:

- Kostnaden til frakt av korn.
- Kostnadene til brannforsikring husdyrforsikring, skadeforsikring på maskiner og yrkesskadeforsikring er glattet, fordi disse kostnadene kan variere sterkt fra år til år. Dette er gjort ved glatting over 5 år.
- Omsatt mengde plantevernmidler er glattet for årene 2004 og 2005. På grunn av avgiftsomlegging høsten 2004 og avgiftsøkning fra 1. januar 2005 viser registrerte regnskaper stor hamstring av plantevernmidler i 2004 og stor nedgang i kostnaden i 2005. Glattingen gjelder bare disse to årene.

For alle andre kostnadsposter er totalkalkylens prisserier nyttet.

7.2.4 Direkte tilskudd

I normaliserte regnskaper er tallseriene for direkte tilskudd, med unntak av utbetalinger fra «Katastrofefondet for planteproduksjon», hentet direkte fra totalkalkylens regnskaper og budsjett. Det vil si at det er forutsatt at de direkte tilskuddene ikke påvirkes av unormale avlingsforhold. Utbetalinger fra «Katastrofefondet for planteproduksjon» inngår i normaliserte regnskaper. Det nyttes en glattet serie for utbetalingene, der det enkelte års utbetaling i normaliserte regnskaper er beregnet som gjennomsnittet av de siste 14 års faktiske utbetalinger.

7.2.5 Leasing

Kostnadene til leasing i normalisert regnskap glattes på tilsvarende måte som for renter på lånt kapital. Dvs. at prisstigningsgevinstdelen (effekt av finansiering) av leasingkostnaden glattes over 3 år ved å beregne gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

7.2.6 Renter på lånt kapital

Selv om den lånte kapital i volum trolig påvirkes noe av avlingsforholdene, er det statistiske grunnlag for usikkert til å foreta justeringer for dette i normaliserte regnskaper. Totalkalkylens volumtall og nominell rentefot på lånt kapital er derfor nyttet uendret fra registrerte regnskaper.

I normaliserte regnskaper gattes prisstigningsgevinsten (effekt av finansiering) på lånt kapital glattet over 3 år ved å beregne gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

Tabellen nedenfor viser hvordan endret beregning påvirker realrentekostnaden i normaliserte regnskaper.

Tabell 7.1 Nominelle og reelle rentekostnader på lånt kapital. Mill. kr og prosent

	2006	2007	2008	2009	2010*	2011**
Jordbruksgjeld	35 272	37 698	40 445	42 515	44 588	46 181
Rentekostnader	1 296,6	1 799,2	2 420,5	1 830,0	1 776,1	1 968,8
Renteprosent	3,68	4,77	5,98	4,30	3,98	4,26
KPI-endring i %, registrert	2,26	0,76	3,79	2,11	2,47	2,00
KPI-endring i %, normalisert	1,43	1,54	2,27	2,22	2,79	2,19
Registrert regnskap:						
- Effekt av finansiering	796,8	288,3	1 534,6	898,0	1 099,6	923,6
- Realrente	499,8	1 511,0	885,9	932,0	676,4	1 045,2
Normalisert regnskap:						
- Effekt av finansiering	504,5	579,6	919,2	945,4	1 244,4	1 012,6
- Realrente	792,1	1 219,6	1 501,3	884,6	531,7	956,1

7.3 Resultater av beregningene

I tabellen nedenfor er det gitt et sammendrag av årets beregninger for normaliserte regnskaper.

Tabell 7.2 Sammendrag. Normaliserte regnskaper. Mill. kr

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Korn, erter og oljefrø	2 486	2 422	2 315	2 326	2 375	2 379	2 287
+ Poteter	473	434	439	449	462	471	469
+ Hagebruksprodukter	2 483	2 653	2 700	2 839	2 928	3 012	2 972
+ Sum andre planteprodukter	126	120	146	132	130	128	130
= Sum planteprodukter	5 567	5 628	5 601	5 746	5 895	5 990	5 859
Ku- og geitmelk	6 536	6 216	6 565	5 974	5 854	5 968	5 941
+ Kjøtt og fjørfeslakt	7 025	6 963	6 578	6 763	6 985	7 090	7 224
+ Egg	515	533	497	496	516	571	571
+ Ull	176	168	158	167	175	160	161
+ Pelsdyr	312	268	244	258	248	246	249
+ Andre husdyrproduksjoner	86	64	82	70	115	91	74
= Sum husdyrprodukter	14 652	14 212	14 125	13 727	13 893	14 126	14 220
Sum plante- og husdyrprod.	20 219	19 839	19 725	19 473	19 788	20 116	20 078
Kjøreinntekter m.v.	382	395	409	422	418	425	443
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	217	213	195	166	155	168	196
= Sum andre inntekter	599	608	604	588	573	593	640
Endringer i buskapsverdi	100	-126	-110	-23	26	30	-6
Medlemsbonus	38	10	3	33	49	74	89
Sum produksjonsinntekter	20 956	20 332	20 222	20 070	20 436	20 814	20 801
Sum direkte tilskudd	9 063	9 050	9 243	8 715	9 004	8 903	8 831
Sum inntekter (A)	30 019	29 382	29 465	28 785	29 440	29 716	29 632
Handelsgjødsel og kalk	1 162	1 142	956	933	1 038	1 052	1 065
+ Innkjøpt kraftfôr	4 567	4 539	4 197	4 312	4 413	4 490	4 525
+ Annet innkjøpt fôr	335	293	272	277	285	283	277
+ Såfrø og planter	571	636	633	665	632	663	674
+ Sum energi og smøremidler	1 170	1 130	1 370	1 693	1 641	1 747	1 671
+ Andre kostnader	3 002	3 014	3 136	3 156	3 313	3 511	3 699
+ Sum vedlikehold	1 003	1 022	1 056	1 141	1 323	1 398	1 472
= Sum ikke-varige prod.midler	11 809	11 776	11 619	12 177	12 645	13 145	13 384
Sum leasing av maskiner	78	90	102	142	184	221	300
+ Kapitalslit	5 104	5 150	5 192	5 197	5 117	5 124	5 065
= Sum kapitalkostnader	5 182	5 239	5 294	5 339	5 301	5 345	5 364
Sum kostnader (B)	16 992	17 016	16 914	17 516	17 946	18 490	18 749
Vederlag, arbeid og kapital (A-B)	13 027	12 366	12 551	11 269	11 494	11 226	10 883
Realrente lånt kapital [©]	864	991	909	1 030	1 112	873	702
Vederlag, arbeid og egenkap. (A-B-C)	12 164	11 375	11 642	10 239	10 383	10 353	10 181
Antall årsverk	82 400	81 600	78 900	75 900	74 500	72 100	68 800
Vederlag til arbeid og egenkap. per årsverk	147 600	139 400	147 600	134 900	139 400	143 600	148 000
Endringer per årsverk, kroner		-8 200	8 200	-12 700	4 500	4 200	4 400

Tabell 7.2 forts. Sammendrag. Normaliserte regnskaper. Mill. kroner¹

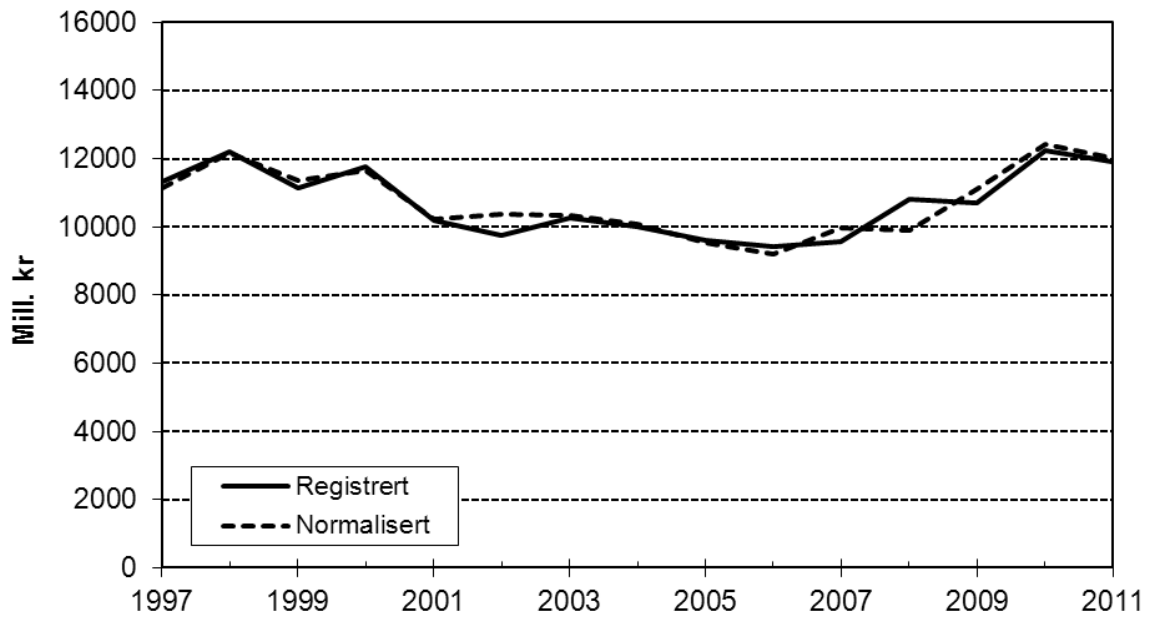
	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011**	
							Før avtale	Etter avtale
Korn, erter og oljefrø	2 233	2 216	2 270	2 476	2 582	2 530	2 527	2 662
+ Poteter	496	523	566	578	608	609	616	669
+ Hagebruksprodukter	3 005	3 058	3 180	3 441	3 513	3 521	3 450	3 495
+ Sum andre planteprodukter	142	165	177	196	214	232	239	239
= Sum planteprodukter	5 876	5 962	6 194	6 690	6 917	6 892	6 831	7 065
Ku- og geitmelk	6 102	6 091	6 623	6 677	7 150	7 531	7 547	7 634
+ Kjøtt og fjørfeslakt	7 247	7 542	8 014	9 009	9 205	9 552	9 496	9 606
+ Egg	532	567	657	706	805	837	883	923
+ Ull	157	149	137	132	124	122	122	122
+ Pelsdyr	209	265	235	272	279	263	236	236
+ Andre husdyrproduksjoner	83	79	83	94	95	93	96	96
= Sum husdyrprodukter	14 330	14 693	15 750	16 889	17 657	18 399	18 381	18 617
Sum plante- og husdyrprod.	20 206	20 655	21 944	23 580	24 574	25 290	25 212	25 682
Kjøreinntekter m.v.	443	452	463	481	481	489	496	496
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	187	217	213	258	251	261	283	283
= Sum andre inntekter	630	669	676	739	733	750	779	779
Endringer i buskapsverdi	-22	-62	-35	-48	24	-17	-5	-5
Medlemsbonus	109	98	101	5	140	150	99	99
Sum produksjonsinntekter	20 923	21 361	22 686	24 276	25 472	26 173	26 084	26 555
Sum direkte tilskudd	8 526	8 557	8 818	9 137	9 446	9 789	10 252	10 192
Sum inntekter (A)	29 449	29 917	31 504	33 413	34 917	35 962	36 336	36 747
Handelsgjødsel og kalk	1 124	1 139	1 192	1 164	1 669	1 146	1 391	1 391
+ Innkjøpt kraftfôr	4 465	4 551	4 733	5 379	5 772	5 889	5 917	5 961
+ Annet innkjøpt fôr	268	327	255	293	300	320	325	325
+ Såfrø og planter	706	692	755	808	798	815	819	819
+ Sum energi og smøremidler	1 900	2 112	1 836	2 226	2 017	2 314	2 411	2 411
+ Andre kostnader	3 768	3 786	3 950	4 109	4 268	4 214	4 293	4 391
+ Sum vedlikehold	1 551	1 528	1 576	1 640	1 630	1 640	1 651	1 651
= Sum ikke-varige prod.midler	13 781	14 135	14 297	15 618	16 453	16 339	16 807	16 849
Sum leasing av maskiner	413	564	725	878	889	916	980	980
+ Kapitalslit	5 105	5 216	5 278	5 532	5 595	5 769	5 925	5 925
= Sum kapitalkostnader	5 518	5 780	6 003	6 409	6 484	6 684	6 905	6 905
Sum kostnader (B)	19 299	19 915	20 300	22 027	22 937	23 023	23 712	23 237
Vederlag, arbeid og kapital (A-B)	10 150	10 002	11 204	11 386	11 980	12 939	12 625	12 993
Realrente lånt kapital (C)	632	792	1 220	1 503	883	532	956	956
Vederlag, arbeid og egenkap. (A-B-C)	9 518	9 210	9 984	9 883	11 097	12 407	11 668	12 037
Antall årsverk	65 700	63 300	61 400	59 400	57 300	55 000	53 200	53 200
Vederlag til arbeid og egenkap. per årsverk	144 900	145 500	162 600	166 400	193 700	225 600	219 300	226 300
Endringer per årsverk, kroner		600	17 100	3 800	27 300	31 900	-6 300	700

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen. De tre nederste linjene er ikke i mill. kroner

I figur 7.3 er utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital etter normaliserte og registrerte regnskapstall stilt sammen. Figuren viser at forskjellen mellom seriene ikke er spesielt stor og at begge serier har klare «knekkpunkter». De normaliserte tallene viser likevel en noe jevnere utvikling enn de registrerte tallene.

Figur 7.3 Utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital ifølge registrerte og normaliserte regnskapstall. Løpende priser

I tabell 7.3 til tabell 7.5 er de ulike resultatmålene for jordbruket totalt og regnet per årsverk, gjengitt.

Tabell 7.3 Det økonomiske resultat i jordbruket totalt iflg. registrerte og normaliserte regnskapstall.¹ Mill. kroner

	Vederlag til arbeid og kapital		Vederlag til arbeid og egenkapital	
	Registrert	Normalisert	Registrert	Normalisert
1997	11 859	11 821	11 331	11 172
1998	12 998	13 027	12 190	12 164
1999	12 148	12 366	11 135	11 375
2000	12 524	12 551	11 760	11 642
2001	11 175	11 269	10 201	10 239
2002	11 207	11 494	9 757	10 383
2003	11 091	11 226	10 275	10 353
2004	11 009	10 883	10 016	10 181
2005	10 211	10 150	9 609	9 518
2006	9 934	10 002	9 435	9 210
2007	11 077	11 204	9 565	9 984
2008	11 696	11 386	10 808	9 883
2009	11 618	11 980	10 687	11 097
2010*	12 902	12 939	12 225	12 407
2011** før avtale	12 574	12 625	11 528	11 668
2011** etter "	12 943	12 993	11 897	12 037

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Tabell 7.4 Vederlag til arbeid og kapital.¹ Kr per årsverk

	Nominelle kroner			2009-kroner		
	Registrert	Endring	Normalisert	Endring	Normalisert	Endring
1997	141 200		140 700		180 800	
1998	157 700	16 600	158 100	17 400	198 700	21 800
1999	148 900	-8 900	151 500	-6 600	186 200	-8 100
2000	158 700	9 900	159 100	7 500	189 500	9 000
2001	147 200	-11 500	148 500	-10 600	171 700	-12 300
2002	150 400	3 200	154 300	5 800	176 200	6 600
2003	153 800	3 400	155 700	1 400	173 500	1 600
2004	160 000	6 200	158 200	2 500	175 500	2 800
2005	155 400	-4 600	154 500	-3 700	168 700	-4 000
2006	156 900	1 500	158 000	3 500	168 800	3 800
2007	180 400	23 500	182 500	24 500	193 400	25 900
2008	196 900	16 500	191 700	9 200	195 700	9 400
2009	202 800	5 900	209 100	17 400	209 100	17 400
2010*	234 600	31 800	235 200	26 200	229 600	25 500
2011** før avtale	236 300	1 800	237 300	2 100	227 000	2 000
2011** etter "	243 300	8 700	244 200	9 000	233 700	8 600

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Tabell 7.5 Vederlag til arbeid og egenkapital i nominelle og faste kroner. Kr per årsverk¹

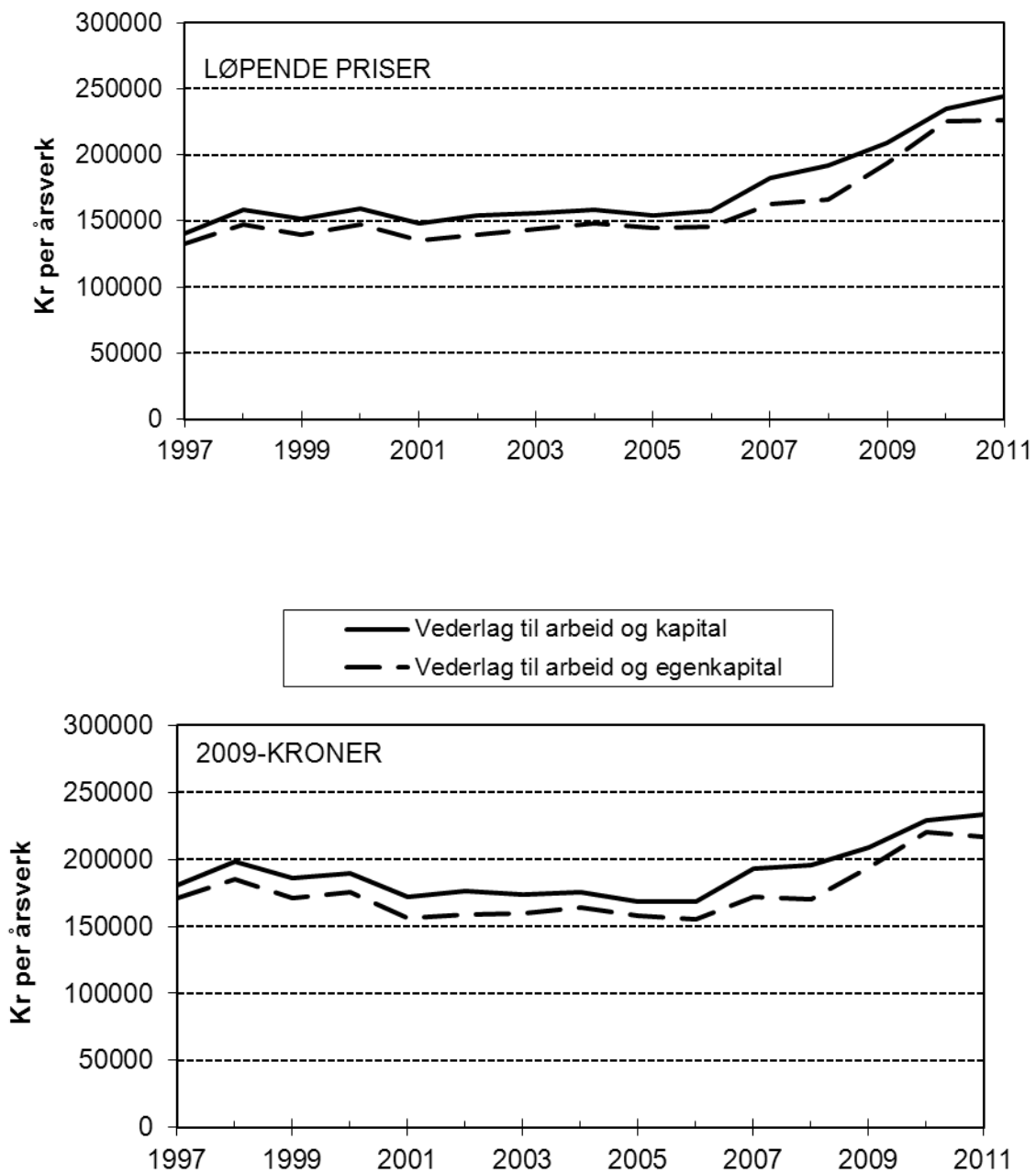
	Nominelle kroner			2009-kroner		
	Registrert	Endring	Normalisert	Endring	Normalisert	Endring
1997	134 900		133 000		170 900	
1998	147 900	13 000	147 600	14 600	185 600	18 400
1999	136 500	-11 500	139 400	-8 200	171 300	-10 100
2000	149 000	12 600	147 600	8 200	175 800	9 700
2001	134 400	-14 600	134 900	-12 700	156 000	-14 600
2002	131 000	-3 400	139 400	4 500	159 100	5 100
2003	142 500	11 500	143 600	4 200	160 000	4 700
2004	145 600	3 100	148 000	4 400	164 100	4 900
2005	146 300	700	144 900	-3 100	158 200	-3 400
2006	149 000	2 800	145 500	600	155 400	700
2007	155 800	6 700	162 600	17 100	172 300	18 100
2008	182 000	26 200	166 400	3 800	169 800	3 800
2009	186 500	4 600	193 700	27 300	193 700	27 300
2010*	222 300	35 800	225 600	31 900	220 100	31 100
2011** før avtale	216 700	-5 600	219 300	-6 200	209 800	-6 000
2011** etter "	223 600	1 400	226 300	700	216 500	600

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

De ulike resultatmålene i løpende og fast kroneverdi per årsverk er tegnet inn i figur 7.4.

Figur 7.4 *Inntekt per årsverk etter normaliserte regnskaper i løpende priser og i faste 2009-kr (deflatert med konsumprisindeksen)*

8 Budsjettoverføringer til jordbruket

I tabell 4.2 er det gitt en oversikt over de tilskuddsbeløpene som er inntektsført under hhv. plante- og husdyrproduksjonspostene og de direkte tilskudd i totalalkylen. Denne oversikten får imidlertid ikke med de tilskuddene, pristilskudd og kostnadsreducerende tilskudd, som framkommer som høyere produktpriser i totalalkylen. Oversikten i tabell 4.2 er heller ikke spesifisert på de enkelte tilskuddspostene. I dette kapitlet er det gitt en fullstendig og spesifisert oversikt over de tilskudd som er vurdert å ha inntektsvirkning i totalalkylen, dvs. pristilskudd, direkte- og kostnadsreducerende tilskudd og investerings-tilskudd.

I tillegg til tilskudd over statsbudsjettet er jordbruket skjermet mot import gjennom toll på importerte varer. Verdien av skjermingstøtten inngår i OECDs beregninger av jordbruksstøtten i hvert enkelt land som følge av de ulike landbrukspolitiske tiltak og virkemidler via grensevernet og over de offentlige budsjetter. Støtten beregnes i forhold til et sett av verdensmarkedspriser. Formålet med beregningene er å sammenligne utviklingen av landbrukspolitikken i hvert enkelt land over år. OECDs beregninger går fram av en av BFJs andre publikasjoner, «Resultatkontrollen».

Tilskuddene som er ført i totalalkylen omfatter de deler av tilskuddspostene under Landbruks- og matdepartementets budsjettkapitler som er regnet å ha inntektsvirkning i totalalkylen. Når det gjelder de enkelte tilskuddene er ikke de inntektsførte beløpene i totalalkylen nødvendigvis identiske med hva som oppgis i statsbudsjettet. Dette skyldes bl.a. ulik periodisering av beløpene og at deler av tilskuddene ikke er vurdert å ha inntektseffekt i totalalkylen.

I tabell 8.1 er det først satt opp en oversikt over tilskuddene i totalalkylen gruppert etter tilskuddsføringen i totalalkylen, dvs. tilskudd som kommer fram som høyere produktpriser eller tilskudd som er ført særskilt under hver post. Tilskudd som i totalalkylen er ført under posten «direkte tilskudd» går fram av vedleggstabell 2.1. Endringene som følger av jordbruksoppgjøret i 2011 er innarbeidet i budsjettallene for 2011.

Føringsmåten for tilskuddene i totalalkylen ligner kapittelsystemet i statsbudsjettet. Det kan likevel lette sammenlikningen mellom tilskuddene i totalalkylen og statsbudsjettet at disse er gruppert etter statsbudsjettets kapittelsystem i tabell 8.2.

Tilskudd til «Prisnedskrivning korn» er kalenderårsbeløp slik det framkommer i budsjettproposisjonen, mens tilskuddet i totalalkylen er knyttet til avlingsårets kornsalg (01.07.–30.06.). Det kan også være grunn til å påpeke at det ikke er helt entydig å definere hvilke tilskudd som indirekte bidrar til høyere produktpriser eller reduserte kostnader i norsk jordbruk. Det kan være glidende overganger der flere grupper nyter godt av et tilskudd.

I tillegg til budsjettutgiftene til norsk korn gjennom Markedsordningen for korn, innebærer korn- og kraftfôrpolitikken også en inntekt for staten. Dette skyldes at rimeligere importert korn og lignende og norske råvarer fra sektorer utenom jordbruket (fisk) ilegges toll/avgift ved salg til kraftfôrindustrien. Dette innebærer at nettoutlegget for staten av tilskudd til landbruket er lavere enn det som framgår av tilskuddsbeløpene i tabell 8.1 og tabell 8.2. Tollinntektene for importert korn og andre fôrråstoffer, som er den største inntektsposten under markedsordningen for korn, går fram av Finansdepartementets budsjetter. Avgiftsinntekter fra norskproduserte fôrråstoffer fra sektorer utenom

jordbruket, hovedsakelig fra fisk, går fram av Landbruks- og matdepartementets budsjett post 4150.85. Inntektene for årene 2009 og 2010 var på henholdsvis 10 og 38 mill. kroner. Det er budsjettert med 10 mill. kr for 2011.

Tabell 8.1 Tilskudd i totalalkylen. Mill. kroner¹

A. Tilskudd i totalalkylen som framkommer som høyere produktpris

	2008	2009	2010	2011
Markedsregulering	146,1	220,1	228,7	213,9
Prisnedskrivning korn	376,3	328,3	365,6	407,7
Tilskudd til fruktlager	8,0	8,0	9,0	10,0
Tilskudd til ull	154,5	137,3	139,1	138,0
Tilskudd statskontrollerte settepoteter	5,7	6,1	6,2	6,5
Frakttilskudd	206,3	213,8	219,7	314,2
Sum A:	896,9	913,6	968,3	1 090,3

B. Tilskudd i totalalkylen som føres under de enkelte poster

	2008	2009	2010	2011
Distr.tilsk. poteter N-Norge	3,6	4,0	3,1	1,0
Dist.- og kval.tilsk. frukt bær og grønnsaker	48,5	60,7	56,5	67,0
Distriktstilskudd, melk	452,4	464,1	482,3	529,5
Distriktstilskudd slakt	564,2	581,5	600,3	574,0
Distriktstilskudd egg	6,2	8,9	7,8	9,2
Grunntilskudd på melk	55,4	59,7	63,7	66,8
Grunntilskudd på slakt	90,3	87,4	96,8	93,7
Salg av melkekvoter ²	-15,4	-3,7	2,7	-1,3
Tilsk. friføring av sau, mv.	1,1	2,1	2,2	1,8
Sum B:	1 206,3	1 264,7	1 315,4	1 341,7
Sum A + B	2 103,2	2 178,3	2 283,7	2 432,0
Sum tilskudd ført under direkte tilskudd	9 112,1	9 458,1	9 834,4	10 190,3

Sum tilskudd med inntektsvirkning i totalalkylen **11 215,3** **11 636,4** **12 118,1** **12 622,3**

- 1) Ekskl. produksjonsregulerende tilskudd finansiert av omsetningsavgiftsmidler eller uten offentlig finansiering. Sum tilskudd er høyere i denne tabellen enn i tabell 4.2 pga. at tilskudd som ligger inne i prisene (A) er tatt med i denne tabellen, men ikke i tabell 4.2
- 2) Inntektene i totalalkylen inntektsføres det året salget skjer

I tabell 8.2 er den fullstendige oversikt over tilskudd med inntektsvirkning i totalalkylen satt opp, gruppert etter statsbudsjettets kapittelsystem. Mange av tallene vil ikke finnes i Prp. 1S om statsbudsjettet. For fond er det utbetalingene som blir ført i totalalkylen mens bevilgninger til fondet brukes i statsbudsjettet.

Tabell 8.2 Tilskudd med inntektsvirkning i totalkalkylen gruppert etter statsbudsjettets kapitelsystem. Mill. kroner

Budsj.post	Tilskuddsordning	2008	2009	2010	2011
1143.73	Erst. ved tiltak mot dyre-/pl.sykdom	29,3	32,6	11,1	42,4
1150.50.11	Utbetalinger fra Landbr. utv.fond	382,0	426,4	432,1	459,3
1150.50.12	Utbetalinger fra Landbrukets skadefond	14,0	46,6	84,7	37,7
1150.70.11	Avsetningstiltak	18,9	18,9	18,9	18,9
1150.70.12	Tilskott råvareprisordning	122,5	197,6	207,8	195,0
1150.70.13	Eksportrestitusjon	4,7	3,6	1,9	-
1150.73.11	Tilskudd til norsk ull	154,5	137,3	139,1	138,0
1150.73.13	Pristilsk. på melk og melkeprod.	507,8	523,8	546,0	596,3
1150.73.15	Pristilskudd kjøtt	654,5	668,9	697,1	667,7
1150.73.16	Distriktstilsk. Egg	6,2	8,9	7,8	9,2
1150.73.17	Distr. og kv.t. frukt, bær, gr.s. og potet	52,1	64,7	59,6	68,0
1150.73.18	Frakttilskudd	206,3	213,8	219,7	314,2
1150.73.19	Prisnedskrivning korn	376,3	328,3	365,6	407,7
1150.74.11	Driftstilskudd melkeproduksjon	1 025,4	972,1	1 090,5	1 185,0
1150.74.14	Prod.tilskudd husdyr	1 878,7	2 123,0	2 181,6	2 244,6
1150.74.16	Beitetilskudd	403,4	458,6	616,1	696,0
1150.74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 152,6	3 107,3	3 095,2	3 137,6
1150.74.19	Regionale miljøprogram	384,7	386,7	402,8	413,1
1150.74.20	Tilskudd til økologisk landbruk	84,7	105,3	115,7	124,3
1150.74.22	Tilsk. miljøv. spred. Husdyrgjødsel		7,1	11,8	13,1
1150.77.11	Tilskudd til dyreavl mv.	69,6	71,6	73,5	74,0
1150.77.12	Tilsk. til frøavl mm.	2,9	4,2	3,3	7,7
1150.77.13	Tilsk. til forsøksringer og forsk.	0,7	0,6	0,6	0,6
1150.77.15	Tilsk. til kvalitets og salg frem. Tiltak	5,7	6,1	6,2	6,5
1150.77.17	Tilskudd til fruktlager	8,0	8,0	9,0	10,0
1150.77.18	Oppkjøp av melkevoter 1)	-15,4	-3,7	2,7	-1,3
1150.78.11	Refusjon avløserutg. ferie/fritid	1 077,2	1 089,6	1 107,3	1 139,0
1150.78.12	Refusjon avl.utg. ved sykdom	154,9	171,8	168,4	171,0
1150.78.13	Medlemsavgift til folketrygda	130,8	130,8	130,8	130,8
1150.78.14	Tilsk. til sykepengeordn. i landbr.	88,0	88,0	88,0	88,0
1150.78.15	Andre velferdstiltak	54,6	53,7	50,8	56,0
1150.78.16	Tidligpensjonsordning	110,9	106,1	98,0	96,0
1427.73	Erstatning rovdyrskader 2)	68,0	77,2	73,9	75,0
1725	Avl.tilsk. rep. og HV-øvelse 3)	0,8	0,9	0,8	1,0
Sum		11 215,3	11 636,4	12 118,1	12 622,3

1) Inntektene i totalkalkylen inntektsføres det året salget skjer

2) Miljøverndepartementet

3) Forsvarsdepartementet

Budsjettnemnda for jordbruket
Oslo 23.6.2011

Knut Børve

Guro Dæhlen	Anders Thomas Knutsen (vara)	Per Arne Skjeflo
Torgeir Gjølberg (vara)	Eli Moen	Astrid Solberg
Olaf Godli	Turid Mette Nilsen	Lajla Tunaal White (vara)
Steinar Helgen	Ole Rognstad	Per Aas
Anders Huus	Kjersti Røhnbæk	

Oddmund Hjukse

Vedlegg I

INNTEKTER

**REVIDERT REGNSKAP
2009**

**FORELØPIG REGNSKAP
2010**

**BUDSJETT
2011**

Vedleggstabell 1.1. Korn, erter og oljefrø

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Hvete. Salg, matkornkvalitet	85 752	239,71	205 556	179 000	240,60	430 674	199 878	258,27	516 225
Hvete. Salg, førkornkvalitet	176 488	221,31	390 586	121 000	210,38	254 560	89 242	223,05	199 054
Hvete. Salg, såkornkvalitet	12 670	274,87	34 826	14 498	277,00	40 159	12 638	298,50	37 724
Hvete. Salg og hjemmeforbruk	274 910	229,52	630 968	314 498	230,65	725 393	301 758	249,54	753 003
Rug. Salg, matkornkvalitet	8 954	220,73	19 764	16 000	226,83	36 293	26 427	243,50	64 350
Rug. Salg, førkornkvalitet	17 695	198,75	35 169	17 000	194,74	33 106	12 099	207,41	25 095
Rug. Salg, såkornkvalitet	502	262,67	1 319	574	264,00	1 515	1 911	280,50	5 360
Rug. Salg og hjemmeforbruk	27 151	207,18	56 252	33 574	211,22	70 914	40 437	234,45	94 805
Bygg. Salg	444 867	210,46	936 267	510 000	206,37	1 052 487	557 115	219,03	1 220 249
Bygg. Salg, såkornkvalitet	23 138	240,67	55 686	26 477	243,00	64 339	30 703	258,50	79 367
Bygg. Salg og hjemmeforbruk	468 005	211,95	991 953	536 477	208,18	1 116 826	587 818	221,09	1 299 616
Havre. Salg	266 605	195,17	520 333	285 000	186,60	531 810	239 622	196,27	470 306
Havre. Salg, såkornkvalitet	8 008	231,67	18 552	9 164	231,00	21 169	11 686	243,50	28 455
Havre. Salg og hjemmeforbruk	274 613	196,23	538 885	294 164	187,98	552 979	251 308	198,47	498 761
Rughvete, salg	248	215,51	534						
Rughvete, salg/hjemmeforbruk	248	215,32	534						
Erter til modning. Salg	6 793	278,96	18 950	6 000	277,12	16 627	7 000	289,79	20 285
Erter til modning. Såvare	198	311,27	616	227	313,77	712			
Sum erter til modning	6 991	279,87	19 566	6 227	278,45	17 339	7 000	289,79	20 285
Sum korn (u/korreksj./tilsk)	1 051 918	212,77	2 238 158	1 184 940	209,58	2 483 451	1 188 321	224,39	2 666 470
Korreksjon for vann/kvalitet			-81 411			-76 395			-45 714
Oljefrø	6 675	476,67	31 818	10 000	467,60	46 760	8 500	486,26	41 332
Sum korn, oljefrø (u/tilsk.)	1 058 593	206,74	2 188 565	1 194 940	205,35	2 453 816	1 196 821	222,43	2 662 088
Lokale tillegg			900			900			900
Korn, erter og oljefrø			2 189 465			2 454 716			2 662 988

Vedleggstabell 1.2. Poteter

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Salg. Matpoteter	80 501	344,00	276 923	79 917	392,00	313 275	80 209	404,00	324 044
Salg. Poteter til potetmel	34 936	31,00	10 830	27 654	21,00	5 807	33 442	26,00	8 695
Salg. Poteter til sprit	12 160	22,00	2 675	6 790	12,00	815	10 000	12,00	1 200
Salg. Poteter til mos/flakes	19 868	205,00	40 729	20 778	207,00	43 010	19 551	240,00	46 922
Salg. Poteter til pommes fr.	38 059	205,00	78 021	43 990	207,00	91 059	42 396	240,00	101 750
Salg. Poteter til chips	53 562	205,00	109 802	53 671	207,00	111 099	50 860	240,00	122 064
Salg. Vakuump. pot. mm.	15 084	205,00	30 922	11 603	207,00	24 018	11 201	240,00	26 882
Sum poteter til mos/chips mv	126 573	205,00	259 474	130 042	207,00	269 186	124 008	240,00	297 618
Hjemmeforbruk. Matpoteter	338	330,00	1 115	286	377,00	1 078	265	388,00	1 028
Salg settepoteter	7 081	465,00	32 927	7 000	497,00	34 790	7 000	507,00	35 490
Sum poteter (uten tilskudd)	261 589	223,23	583 944	251 689	248,30	624 951	254 924	262,07	668 075
Distr.tilsk. for Nord-Norge			4 005			3 061			1 000
Poteter			587 949			628 012			669 075

Vedleggstabell 1.3. Hagebruksprodukter

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Blomkål	7 207	9,02	65 007	7 369	8,44	62 194	7 249	9,19	66 618
Sommerkål	2 744	4,14	11 360	3 680	3,97	14 610	3 424	4,04	13 833
Vinterkål	12 958	4,14	53 646	13 972	3,97	55 469	13 000	4,04	52 520
Sum hodekål	15 702	4,14	65 006	17 652	3,97	70 079	16 424	4,04	66 353
Gulrot	34 661	6,11	211 779	35 999	6,27	225 714	35 707	6,51	232 453
Purre	2 618	13,87	36 312	2 442	12,41	30 305	2 499	12,86	32 137
Løk	11 625	5,43	63 124	18 131	5,94	107 698	14 484	5,44	78 793
Salatagurk (slangeagurk)	13 901	17,14	238 263	14 595	16,42	239 650	14 228	16,64	236 754
Tomater	9 087	15,90	144 483	9 704	13,68	132 751	8 957	15,17	135 878
Sum hovedkulturene.Grønnsak.	94 801	8,69	823 974	105 892	8,20	868 391	99 548	8,53	848 986
Rosenkål	1 350	16,60	22 410	1 398	13,96	19 516	1 375	15,51	21 326
Kinakål	4 003	8,36	33 465	3 997	8,19	32 735	3 962	8,46	33 519
Rødkål, broccoli mv.	8 133	13,75	111 829	8 612	12,81	110 320	8 148	14,53	118 390
Bønner	697	4,10	2 858	760	3,80	2 888	700	3,88	2 716
Hageerter	2 364	2,81	6 643	3 360	2,86	9 610	3 100	2,92	9 052
Knollselleri	1 492	9,07	13 532	1 094	9,86	10 787	1 309	9,91	12 972
Stilkselleri	752	13,32	10 017	806	11,71	9 438	730	12,69	9 264
Agurker, friland	1 835	6,08	11 157	2 077	6,13	12 732	1 880	6,26	11 769
Rødbeter	2 386	2,19	5 225	2 186	2,23	4 875	2 163	2,33	5 040
Persillerot	117	46,33	5 421	106	41,76	4 427	117	43,04	5 036
Reddiker	140	45,11	6 315	119	47,82	5 691	129	44,45	5 734
Kruspersille	44	102,06	4 491	53	105,14	5 572	51	107,84	5 500
Kålrot til mat	12 009	5,95	71 454	11 845	5,30	62 779	11 958	5,62	67 204
Sum andre grønns.(u/salat)	35 322	8,63	304 817	36 413	8,00	291 370	35 622	8,63	307 522
Hodesalat/Rapidsalat	2 020	43,67	88 213	1 955	43,06	84 182	2 041	45,06	91 967
Issalat/Isbergsalat	9 811	12,54	123 030	10 238	14,24	145 789	9 940	13,00	129 220
Annen salat friland	1 624	29,99	48 704	1 336	30,38	40 588	1 590	29,32	46 619
Andre veksthusgrønnsaker			28 595			27 717			28 210
Urter i veksthus	2 034	13,00	26 442	2 136	13,00	27 768	2 242	13,27	29 751
Kjøkkenhager/uspes.vekster			71 682			86 437			78 769
Sum andre grønnsaker, m.v.			691 483			703 851			712 058
Sum grønnsaker			1 515 457			1 572 242			1 561 044
Epler	8 922	9,77	87 168	9 187	10,44	95 912	9 486	10,77	102 164
Pærer	413	10,31	4 258	315	11,00	3 465	376	10,82	4 068
Plommer	1 080	23,72	25 618	1 065	26,17	27 871	1 076	26,72	28 751
Surkirsebær	215	28,50	6 128	154	31,24	4 811	181	27,70	5 014
Søtkirsebær (moreller)	521	48,13	25 076	347	52,81	18 325	429	46,78	20 069
Sum frukt	11 151	13,29	148 248	11 068	13,59	150 384	11 548	13,86	160 066
Jordbær	7 329	28,24	206 971	7 438	33,47	248 950	7 846	32,00	251 072
Bringebær	2 743	30,22	82 893	1 888	32,88	62 077	2 012	35,49	71 406
Solbær	648	10,43	6 759	470	10,81	5 081	419	10,51	4 404

A Kvantumsenhet: Ant. potter Prisenhet: Kr/potte

Vedleggstabell 1.3. forts. Hagebruksprodukter

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Andre bær	174	25,02	4 353	202	24,65	4 979	202	24,37	4 923
Bær i veksthus	120	26,50	3 180	120	26,50	3 180	120	27,06	3 247
Sum hagebær	11 014	27,62	304 156	10 118	32,05	324 267	10 599	31,61	335 052
Snittblomster	94 717	3,11	294 570	90 363	3,10	280 125	78 118	3,04	237 479
Blomstrende potteplanter	34 811	16,62	578 559	34 176	16,52	564 588	33 834	16,62	562 321
Dekorasjonsplanter	2 715	13,17	35 757	2 760	12,87	35 521	2 760	13,41	37 012
Utplantingsplanter	52 973	6,15	325 784	55 611	6,03	335 334	56 167	6,05	339 810
Sum blomster, store gartneri	185 216	6,67	1 234 670	182 910	6,65	1 215 568	170 879	6,89	1 176 622
Blomsterprod. i små gartneri	1 852	6,64	12 297	1 829	6,67	12 199	1 709	6,90	11 792
Sum blomster i gartnerier			1 246 967			1 227 767			1 188 414
Blomster utenom gartneriene	27 530	6,64	182 799	27 406	6,67	182 798	26 493	6,90	182 802
Sum blomster	214 598	6,66	1 429 766	212 145	6,65	1 410 565	199 081	6,89	1 371 216
Distr./kval.tilsk. fr/bær/gr			60 702			56 468			67 000
Hagebruksprodukter			3 458 329			3 513 926			3 494 378

A Kvantumsenhet: 1000 stykk Prisenhet: Kr/stykk

B Kvantumsenhet: Kr/1000 stk Prisenhet: Kr/stykk

Vedleggstabell 1.4. Andre planteprodukter

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Høy. Innenlandsk salg	61 339	264,00	161 935	65 818	264,00	173 760	66 795	264,00	176 339
Rundballer. Salg	32 575	41,50	13 519	32 909	41,50	13 657	33 398	41,50	13 860
Sum innenl. salg av stråfôr	93 914	186,82	175 454	98 727	189,83	187 417	100 193	189,83	190 199
Høy. Eksport	118	64,60	76	68	99,90	68	190	67,00	127
Halm. Eksport	216	101,70	220				100	95,00	95
Sum eksport av stråfôr	334	88,62	296	68	100,00	68	290	76,55	222
Stråfôr	94 248		175 750	98 795		187 485	100 483		190 421
Engfrø	1 513	26,16	39 580	2 037	24,77	50 456	1 894	26,57	50 324
Rotvekst- og grønnsaksfrø	1	300,00	300	1	500,00	500	1	300,00	300
Sum andre frø til modning	1 514		39 880	2 038		50 956	1 895		50 624
Sum andre planteprodukter			215 630			238 441			241 045

A Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/kg

Vedleggstabell 1.5. Melk

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr
Kumelk. Meierileveranse	1 501 835	424,00	6 367 780	1 506 006	446,30	6 721 305	1 495 700	452,90	6 774 025
Kumelk. Hjemmeforbr.helmelk	2 654	424,00	11 253	2 432	446,30	10 854	2 269	452,90	10 276
Kumelk. Lokal foredling	878	424,00	3 723	1 100	446,30	4 909	1 100	452,90	4 982
Sum kumelk	1 505 367	424,00	6 382 756	1 509 538	446,30	6 737 068	1 499 069	452,90	6 789 283
Geitmelk. Meierileveranse	19 913	422,23	84 079	20 033	443,69	88 884	20 074	449,64	90 261
Geitmelk. Annet salg	920	422,23	3 885	910	443,69	4 038	920	449,64	4 137
Sum geitmelk	20 833	422,23	87 964	20 943	443,69	92 922	20 994	449,64	94 398
Produsenttjeneste, meierifin			159 574			152 693			155 499
Grunntilskudd melk			59 679			63 742			66 814
Sum ku/geitmelk m. gr.tilsk.			6 689 973			7 046 425			7 105 994
Distriktstilskudd			464 098			482 293			529 498
Salg av melkekvoter			-3 729			2 725			-1 290
Ku- og geitmelk			7 150 342			7 531 443			7 634 202

Vedleggstabell 1.6 Kjøtt

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Storfe. Registrert salg	82 837	39,76	3 293 599	81 591	40,19	3 279 142	80 350	40,45	3 250 158
Storfe. Hjemmeforbruk	261	39,66	10 351	282	40,09	11 305	280	40,35	11 298
Sum storfe	83 098	39,76	3 303 950	81 873	40,19	3 290 447	80 630	40,45	3 261 456
Kalv. Registrert salg	1 629	43,56	70 959	1 578	46,10	72 746	1 556	46,36	72 136
Kalv. Hjemmeforbruk	55	43,46	2 390	54	46,00	2 484	53	46,26	2 452
Sum kalv	1 684	43,56	73 349	1 632	46,10	75 230	1 609	46,36	74 588
Sau/lam. Registrert salg	23 430	36,76	861 287	23 950	37,70	902 915	23 800	39,33	936 054
Sau/lam. Hj.forbr./dir. salg	618	36,66	22 656	603	37,60	22 673	603	39,23	23 656
Sum sau/lam	24 048	36,76	883 943	24 553	37,70	925 588	24 403	39,33	959 710
Geit/kje. Registrert salg	269	3,40	915	285	2,05	584	285	2,05	584
Sum geit/kje	269	3,40	915	285	2,05	584	285	2,05	584
Hest. Registrert salg	440	6,43	2 829	414	4,87	2 016	414	4,87	2 016
Sum hest	440	6,43	2 829	414	4,87	2 016	414	4,87	2 016
Sum kjøtt (u/gris,fjørfe,tam	109 539	38,94	4 264 986	108 757	39,48	4 293 865	107 341	40,04	4 298 354
Gris. Reg.salg u. hode/labbb	123 349	23,47	2 895 001	128 505	24,16	3 104 681	129 010	24,24	3 127 202
Gris. Hjemmef. u. hode/labbb	293	23,37	6 847	266	24,06	6 400	258	24,14	6 228
Sum gris	123 642	23,47	2 901 848	128 771	24,16	3 111 081	129 268	24,24	3 133 430
Sum kjøtt (u/fjørfe,tamrein)	233 181	30,74	7 166 834	237 528	31,18	7 404 946	236 609	31,41	7 431 784
Hønseslakt. Registrert salg.	2 078		-5 320	1 565		-4 132	1 500		-3 900
Sum hønseslakt.	2 078	2,56	-5 320	1 565	2,64	-4 132	1 500	2,60	-3 900
Kylling (fra 1982). Salg	68 564	16,75	1 148 447	72 674	17,30	1 257 260	74 300	17,60	1 307 680
Sum høns,kylling,broilersl.	70 642	16,18	1 143 127	74 239	16,88	1 253 128	75 800	17,20	1 303 780
Ender.	350	31,28	10 948	418	31,35	13 104	431	31,30	13 490
Kalkuner. Salg	10 153	20,76	210 776	8 485	21,23	180 137	8 670	21,50	186 405
Sum annet fjørfe	10 503	21,11	221 724	8 903	21,71	193 241	9 101	21,96	199 895
Sum fjørfeslakt	81 145	16,82	1 364 851	83 142	17,40	1 446 369	84 901	17,71	1 503 675
Grunntilskudd kjøtt			87 439			96 791			93 700
Sum kjøtt inkl. grunntilsk.	314 326	27,42	8 619 124	320 670	27,90	8 948 106	321 510	28,08	9 029 159
Internoverføring sauehold			2 054			993			1 000
Distriktstilskudd kjøtt			581 506			600 342			574 000

Vedleggstabell 1.6 forts. Kjøtt

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	1000 kr			1000 kr			1000 kr		
Tilskudd friføring av sau			2 108			2 220			1 804
Sum tilskudd			585 668			603 555			576 804
Kjøtt og fjørfeslakt			9 204 792			9 551 661			9 605 963

Vedleggstabell 1.7. Egg

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Egg. Registrert salg.	54 054	13,42	725 405	55 060	13,76	757 626	56 362	14,84	836 412
Egg. Direkte salg.	4 771	14,49	69 132	4 771	14,83	70 754	4 771	15,94	76 050
Egg. Sum salg	58 825	13,51	794 537	59 831	13,85	828 380	61 133	14,93	912 462
Egg. Hjemmeforbruk, mat	91	13,32	1 212	90	13,66	1 229	90	14,74	1 327
Egg. Salg og hjemmeforbruk	58 916	13,51	795 749	59 921	13,85	829 609	61 223	14,93	913 789
Distriktstilskudd. Egg			8 928			7 789			9 205
Egg			804 677			837 398			922 994

Vedleggstabell 1.8. Ull

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Ull	4 372	28,34	123 902	4 551	26,89	122 376	4 467	27,30	121 949

Vedleggstabell 1.9. Pelsdyr

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Antall skinn	Kr/skinn	1000 kr	Antall skinn	Kr/skinn	1000 kr	Antall skinn	Kr/skinn	1000 kr
Reveskinn. Eksport	200 633	485,90	97 488	213 373	586,44	125 130	150 000	653,77	98 066
Reveskinn. Innenl. salg m.v.	2 000	485,90	972	2 000	586,44	1 173	2 000	653,77	1 308
Sum reveskinn	202 633	485,90	98 460	215 373	586,44	126 303	152 000	653,78	99 374
Minkskinn. Eksport	675 000	195,94	132 260	500 000	298,01	149 005	500 000	306,06	153 030
Minkskinn. Innenl. salg m.v.	10 000	195,94	1 959	10 000	298,01	2 980	10 000	306,06	3 061
Sum minkskinn	685 000	195,94	134 219	510 000	298,01	151 985	510 000	306,06	156 091
Pelsdyr			232 679			278 288			255 465

Vedleggstabell 1.10. Andre husdyrproduksjoner

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr
Innenlandsk salg. Hester	1 150	17 000,00	19 550	1 150	17 000,00	19 550	1 150	17 000,00	19 550
Eksport. Hester	9	55 000,00	495	11	57 000,00	627	10	58 000,00	580
Eksport. Rev og mink	396	1 066,00	422	1 029	1 283,00	1 320	1 000	1 500,00	1 500
Eksport. Andre dyr			14 753			4 171			1 500
Sum eksport. Husdyr			15 670			6 118			3 580
Import. Rev og mink	-2 048	612,00	-1 253	-31 472	288,00	-9 064	-3 100	435,00	-1 349
Import. Andre dyr			-18 365			-17 325			-19 150
Import. Embryo storfe	-3	8 000,00	-24	-30	8 000,00	-240	-75	8 000,00	-600
Sum import. Husdyr			-19 642			-26 629			-21 099
Kaninkjøtt	230	75,00	17 250	280	75,00	21 000	290	75,00	21 750
Sum kaniner			17 250			21 000			21 750
Salg til Honningcentralen	647	34,46	22 296	773	34,50	26 669	750	34,66	25 995
Honning. Direkte salg	453	88,00	39 864	527	88,00	46 376	500	92,00	46 000
Sum birøkt			62 160			73 045			71 995
Andre husdyrproduksjoner			94 988			93 084			95 776

A Kvantumsenhet: Antall stykk Prisenhet: Kr/stykk
 B Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/kg

Vedleggstabell 1.11. Kjøreinntekter mv.

	Revidert regnskap 2009	Foreløpig regnskap 2010	Budsjett 2011
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Kjøring v/invest. driftsbygn	35 897	37 102	40 604
Kjøring v/invest. grøfter	21 160	22 112	22 912
Kjøring v/invest. nydyrking	9 460	10 390	10 700
Sum kjøreinnt. v/investering	66 517	69 604	74 216
Kjøring i skogen	23 200	27 200	27 600
Kjøring på bierverv m.v.	300 300	298 500	297 700
Innt. hester i full pensjon	91 408	93 768	96 514
Kjøreinntekter m.v.	481 425	489 072	496 030

Vedleggstabell 1.12. Arbeidsinntekter ved invest.

	Revidert regnskap 2009	Foreløpig regnskap 2010	Budsjett 2011
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Invest.arb. driftsbygninger	215 342	222 571	243 582
Invest.arb. grøfter	26 431	27 650	28 649
Invest.arb. nydyrking	9 500	10 338	10 696
Arbeidsinnt. v/investeringer	251 273	260 559	282 927

Vedleggstabell 1.13 Endringer i buskapsverdien

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr
Hester	200	10 510,00	2 102	300	10 510,00	3 153	300	10 510,00	3 153
Storfe under 1 år	-6 900	3 010,00	-20 769	-4 400	3 190,00	-14 036	-4 100	3 200,00	-13 120
Okser over 1 år	-1 500	12 280,00	-18 420	-900	12 370,00	-11 133	-1 700	12 500,00	-21 250
Kviger			21 402			10 309			4 780
Kyr			16 913			-2 004			19 785
Sum storfe			-874			-16 864			-9 805
Sauer	25 800	640,00	16 512	-11 200	650,00	-7 280	-11 000	650,00	-7 150
Geiter	-500	160,00	-80	-2 000	130,00	-260	-400	130,00	-52
Slaktesvin	19 000	1 140,00	21 660	5 700	1 180,00	6 726	-200	1 180,00	-236
Avlssvin over 6 mnd.	2 700	1 900,00	5 130	-3 800	2 080,00	-7 904	1 000	2 030,00	2 030
Sum svin	21 700		26 790	1 900		-1 178	800		1 794
Kyllinger	-535 100	19,60	-10 488	569 800	20,24	11 533	202 300	20,94	4 236
Ender, kalkuner og gjess	-29 300	90,00	-2 637	16 000	100,00	1 600	800	100,00	80
Sum fjørfe	-564 400		-13 125	585 800		13 133	203 100		4 316
Rev	-10 000	480,00	-4 800						
Mink	-10 000	230,00	-2 300	15 000	240,00	3 600	10 000	250,00	2 500
Lager, revskinnA				-20 000	586,00	-11 720			
Sum pelsdyr	-20 000		-7 100	-5 000		-8 120	10 000		2 500
Kaniner	100	150,00	15	-100	150,00	-15	100	150,00	15
Endringer i buskapsverdi			24 240			-17 431			-5 229

A Kvantumsenhet: Antall skinn Prisenhet: Kr/skinn

Tabell 1.14 Medlemsbonus

	Revidert regnskap 2009		Foreløpig regnskap 2010		Budsjett 2011	
		1000 kr		1000 kr		1000 kr
Medlemsbonus		140 300		150 000		98 500

Vedlegg II

DIREKTE TILSKUDD TIL JORDBRUKET

REVIDERT REGNSKAP
2009

FORELØPIG REGNSKAP
2010

BUDSJETT
2011

Vedleggstabell 2.1. Direkte tilskudd

	Revidert regnskap 2009	Foreløpig regnskap 2010	Budsjett 2011
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
BU-invest. tradisj. jordbruk	254 792	279 388	284 000
BU-invest. Grøfting		5	
Tekniske miljøinvest.	27 197	18 531	20 000
Tilsk. til sær. kult.l.tilt.	56 800	50 200	52 000
Utvikl.prog. for geiteholdet	4 690	3 749	4 000
Organisert beitebruk		6 501	11 850
Beiteskade, gås	2 595	2 689	3 500
Seterssatsing	1 740	1 163	2 000
Rentestøtte	70 731	58 308	61 800
Tilskudd til verdensarven	3 667	4 893	4 000
Morsa/Vestre Vannsjø	699		2 086
Utvalgte kulturlandskap	3 469	6 638	14 000
Sum utbet. Landbr.utb.fond	426 380	432 065	459 236
Utbet. Katastrofef. pl.prod.	46 656	84 715	37 700
Sum fondsutbetalinger	473 036	516 780	496 936
Areal kult.landsk.tillegg	3 107 307	3 095 163	3 137 565
Produksjonstillegg husdyr	2 122 990	2 181 283	2 244 574
Driftstilskudd i melkeprod.	972 087	1 090 487	1 185 000
Tilskudd til økolog. jordb.	105 332	115 741	124 300
Beitetilskudd	458 568	616 144	696 000
Regionale miljøprogram	386 692	402 815	413 051
Tilsk. miljøv. spr. h.d.gjd.	7 051	11 771	13 140
Sum dir. tilsk. (underpost)	7 160 027	7 513 404	7 813 630
Fremme av norsk engfrøavl	4 171	3 262	7 700
Inseminering m.v.	71 553	73 464	74 000
Sum utviklingstiltak	75 724	76 726	81 700
Utbet.avløserordn.i jordbr.	1 089 636	1 107 319	1 139 000
Adm.tilskudd til avløserlag	9 551	9 600	8 270
Refusj. utgifter under sykd.	171 750	168 372	171 000
Sjukelønnsordning	88 000	88 000	88 000
Landbruksvikar avløserlag	36 181	41 191	47 730
Kommunale vikarordninger	7 994		
Medlemsavgift, folketrygden	130 800	130 800	130 800
Tidligpensjonsordning	106 127	97 995	96 000
Sum velferdsordninger	1 640 039	1 643 277	1 680 800
Sum utbet. jordbruksavt.	9 348 826	9 750 187	10 073 066
Erst. tilt. pl./dyresykdom	30 535	8 835	40 610
Driftsplanlag m.v.	634	629	630
Tilsk. avløs. rep./HV-øvelse	899	817	1 000
Erstatn. rovdyrsk. på husdyr	77 226	73 900	75 000
Sum andre ordninger	109 294	84 181	117 240
Sum direkte tilskudd	9 458 120	9 834 368	10 190 306

REVIDERT REGNSKAP
2009

Vedlegg III
KOSTNADER
FORELØPIG REGNSKAP
2010

BUDSJETT
2011

Vedleggstabell 3.1 Handelsgjødsel og kalk

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Kalksalpeter (kalsiumnitrat)	16 111	253,84	40 896	16 062	186,42	29 943	17 500	207,16	36 253
Kalkammonsalpeter. 26-28% N	48 076	284,25	136 656	21 443	201,12	43 126	35 000	241,03	84 361
Urea	1 839	400,96	7 374	109	412,97	450	100	438,26	438
Kalsiumnitrat med Mg og S	174	217,86	379	53	177,36	94	50	124,32	62
Ammoniumnitrat m.m.	14 915	177,47	26 470	22 247	131,06	29 157	10 000	157,28	15 728
Sum nitrogen-gjødsel	81 115	261,08	211 775	59 914	171,53	102 770	62 650	218,42	136 842
Superfosfat P8	311	439,48	1 367	358	314,49	1 126	80	361,31	289
OPTI P-20							110	830,90	914
Råfosfat	8	354,00	28	4	353,74	14			
Sum fosforgjødsel	319	437,30	1 395	362	314,92	1 140	190	633,16	1 203
Sum fosforgjødsel			1 395			1 140			1 203
Kalisuper PK 5-17	341	473,53	1 615	333	483,07	1 609	400	432,56	1 730
Kaliumsulfat 41%	460	828,11	3 809	354	680,76	2 410	10	614,12	61
Kaliumgjødsel 49% (kaliumkl.)				494	445,46	2 201	20	476,43	95
Kaliummagnesium 22-25%	211	565,38	1 193	393	554,18	2 178	400	483,78	1 935
Sum PK-gjødsel og kaliumgj.	1 012	653,85	6 617	1 574	533,55	8 398	830	460,36	3 821
NK 19-16 / NK 20-10	1 434	404,15	5 796	1 473	256,02	3 771	3 500	308,03	10 781
NPK-gjødsel 11-5-17/11-5-18	6 440	526,50	33 907	1 379	490,10	6 758	10	601,99	60
NPK-gjødsel 12-4-18	10 668	506,10	53 991	19 261	406,24	78 246	20 000	422,97	84 594
NPK-gjødsel 17-5-13	907	460,57	4 177	24	263,43	63	10	331,99	33
NPK-gjødsel 21-4-10	20 991	440,24	92 411	1 429	301,57	4 309	15	294,88	44
NPK-gjødsel 22-2-12	40 289	409,83	165 116	36 830	284,20	104 671	40 000	330,53	132 212
NPK-gjødsel 22-3-10	59 033	445,08	262 744	102 958	287,38	295 881	112 000	333,16	373 139
NPK-gjødsel 19-4-12	2 804	467,74	13 115	4 229	331,38	14 014	5 000	376,93	18 847
NPK-gjødsel 18-3-15	29 813	429,67	128 098	28 083	327,03	91 840	30 000	370,14	111 042
NPK-gjødsel 27-3-5	15 807	422,00	66 706	4 629	240,37	11 127	14 000	278,65	39 011
NPK-gjødsel 21-3-8	1 766	448,92	7 928	2 035	305,85	6 224	3 500	389,04	13 616
Fullgjødsel 25-2-6	87 683	390,31	342 236	107 248	251,50	269 729	120 000	291,87	350 244
Fullgjødsel 6-5-20	731	565,50	4 134	1 522	442,22	6 731	1 000	484,06	4 841
NPK-gjødsel 8-6-15	2	176,74	4	387	145,13	562			
NP 12-23	788	843,25	6 645	818	523,81	4 285	800	620,67	4 965
Sum NPK-gjødsel	279 156	425,21	1 187 008	312 305	287,61	898 211	349 835	326,85	1 143 429
Hamstring 2007/08	55 000	310,00	170 500	10 000	310,00	31 000			
Sum handelsgjødsel	416 602	378,61	1 577 295	384 155	271,12	1 041 519	413 505	310,83	1 285 295
Mikronæringsstoff	153	1 069,86	1 637	115	939,69	1 081	130	1 081,47	1 406
Gjødsel til veksthus	2 243	1 108,83	24 871	2 546	830,94	21 156	2 600	947,39	24 632
Sum mikronæringsstoff m.v.			26 508			22 237			26 038
Kalk	179 350	596,93	107 059	168 286	671,63	113 026	173 334	684,80	118 699
Sum hand.gj./kalk (u/tilsk.)			1 710 862			1 176 782			1 430 032

A Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/tonn

Vedleggstabell 3.1 forts. Handelsgjødsel og kalk

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Andre rabatter	-416 599	10,13	-42 201	-384 155	7,89	-30 310	-413 505	9,32	-38 539
Handelsgjødsel og kalk			1 668 661			1 146 472			1 391 493

Vedleggstabell 3.2 Innkjøpt kraftfôr

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Drøvtyggerfôr	876 604	315,34	2 764 285	888 128	314,61	2 794 097	880 352	318,70	2 805 684
Økologisk drøvtyggerfôr	16 437	482,59	79 324	19 224	467,39	89 850	21 000	471,11	98 934
Sum kraftfôr til drøvtyggere	893 041	318,42	2 843 609	907 352	317,84	2 883 947	901 352	322,25	2 904 618
Svinefôr	472 170	328,68	1 551 923	484 623	327,31	1 586 227	486 307	326,36	1 587 122
Økologisk svinefôr	1 313	473,70	6 220	1 884	462,12	8 706	2 200	460,55	10 132
Sum kraftfôr til svin	473 483	329,08	1 558 143	486 507	327,83	1 594 933	488 507	326,97	1 597 254
Fjørfefôr u. koksidiostatika	372 217	342,11	1 273 388	376 513	344,93	1 298 691	381 002	351,74	1 340 132
Økologisk fjørfefôr	7 136	464,94	33 178	8 289	464,26	38 483	8 800	470,89	41 438
Sum kraftfôr til fjørfe	379 353	344,42	1 306 566	384 802	347,50	1 337 174	389 802	354,43	1 381 570
Hestepellets (hestefôr)	15 974	488,33	78 006	14 916	496,15	74 008	15 500	492,03	76 265
Hel/knust havre	645	424,56	2 740	868	411,31	3 571	1 000	413,41	4 134
Tørrfôr, pelsdyr	2 130	305,68	6 512	2 481	356,37	8 843	2 600	361,41	9 397
Kaninfôr	908	510,45	4 633	1 105	532,71	5 886	1 150	537,45	6 181
Andre fôrblandinger	137	471,74	646	3 189	337,46	10 763	3 200	342,41	10 957
Sum kraftfôr, andre husdyr	19 794	467,50	92 537	22 559	456,90	103 071	23 450	456,01	106 934
Sum kraftfôrbland. ukorr.	1 765 671	328,54	5 800 855	1 801 220	328,62	5 919 125	1 803 111	332,22	5 990 376
Grøpp av salgskorn	2 812	302,56	8 508	2 686	298,20	8 010	2 800	302,41	8 467
Sum innkjøpt kraftfôr ukorr.	1 768 483	328,49	5 809 363	1 803 906	328,57	5 927 135	1 805 911	332,18	5 998 843
Sum innkjøpt kraftfôr korr.	1 768 483	328,49	5 809 363	1 803 906	328,57	5 927 135	1 805 911	332,18	5 998 843
Rabatter og bonus			-37 492			-38 243			-38 328
Innkjøpt kraftfôr			5 771 871			5 888 892			5 960 515

Vedleggstabell 3.3 Annet innkjøpt fôr

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Tilskuddsfôr	11 264	638,11	71 877	10 118	783,30	79 254	10 100	802,00	81 002
Høy, importert	9 681	260,34	25 204	14 603	258,85	37 800	13 135	258,85	34 000
Melkeerstatninger	3 500	2 019,90	70 697	3 165	2 345,30	74 229	3 165	2 501,15	79 161
Salt	2 000	224,00	4 480	2 000	224,00	4 480	2 000	224,00	4 480
Slakteriavfall	17 100	42,11	7 201	15 960	42,11	6 721	16 340	42,11	6 881
Fisk og fiskeavfall	18 900	95,71	18 089	17 640	95,71	16 883	18 060	95,71	17 285
Fett	450	250,00	1 125	420	250,00	1 050	430	250,00	1 075
Organisk våtfôrA	19 388	260,47	50 500	19 423	259,47	50 397	19 581	257,03	50 329
MyseB	524 753	9,66	50 691	509 363	9,66	49 204	522 750	9,71	50 759
Annet innkjøpt fôr			299 864			320 018			324 972
A Kvantumsenhet: 1000 FEm	Prisenhet: Kr/100 FEm								
B Kvantumsenhet: 1000 liter	Prisenhet: Øre/liter								

Vedleggstabell 3.4 Såfrø og planter

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Innkjøpt såkorn. Hvete	13 624	4,91	66 894	12 565	5,16	64 835	11 940	5,17	61 730
Innkjøpt såkorn. Rug	922	10,58	9 755	758	9,60	7 277	881	9,60	8 458
Innkjøpt såkorn. Bygg	23 471	4,20	98 578	26 215	4,49	117 705	27 218	4,53	123 298
Innkj. såkorn. Havre/bl.korn	14 662	4,23	62 020	14 116	4,51	63 663	12 546	4,43	55 579
Sum innkjøpt såkorn	52 679	4,50	237 247	53 654	4,72	253 480	52 585	4,74	249 065
Oljefrø til modning	47	24,50	1 152	65	27,00	1 755	55	27,00	1 485
Erter	725	5,70	4 133	725	5,65	4 096	815	5,65	4 605
Importert engfrø. Kløver	57	88,26	5 031	63	86,81	5 469	57	85,47	4 872
Imp. engfrø. Hundegras m.v.	976	39,07	38 132	901	37,47	33 760	860	39,17	33 686
Sum importert engfrø	1 033	41,78	43 163	964	40,69	39 229	917	42,05	38 558
Norskprodusert engfrø	1 475	47,83	70 549	1 376	46,58	64 094	1 485	48,45	71 948
Sum engfrø	2 508	45,34	113 712	2 340	44,16	103 323	2 402	46,01	110 506
Importert grønnsakfrø	44	1 222,00	53 768	45	1 256,00	56 520	43	1 333,00	57 319
Norskprod. rotv- og gr.frø	1	424,00	424	1	456,00	456	1	447,00	447
Sum rotvekst- og grønnsakfrø	45		54 192	46		56 976	44		57 766
Annet frø, imp. (prydplanter)			16 016			15 998			15 998
Kjøp settepoteter			42 203			42 421			42 366
Blomsterløk m.v.			143 012			154 996			154 996
Planteartikler			185 972			182 048			182 048
Sum planter			328 984			337 044			337 044
Sum såfrø/planter (u.tilsk)			797 639			815 093			818 835
Såfrø og planter			797 639			815 093			818 835

Vedleggstabell 3.5 Energi og smøremidler

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr
Fyringsolje. Veksthus	8 922	505,25	45 078	10 166	607,75	61 784	9 080	684,93	62 192
Gass i veksthusA	227 602	321,26	73 119	259 331	375,22	97 306	231 625	407,03	94 278
Fyringsolje. Korntørker	5 200	611,44	31 795	5 998	656,00	39 347	5 904	739,60	43 666
Bensin	3 815	960,16	36 630	3 702	1 035,84	38 347	3 600	1 090,56	39 260
Diesel (brenselolje)	127 526	524,82	669 282	125 543	591,49	742 574	123 800	672,23	832 221
Smøremidler (olje,fett m.v.)	4 463	3 378,07	150 763	4 394	3 531,92	155 193	4 333	3 811,95	165 172
Elektrisk lys og kraft			993 946			1 183 838			1 202 937
Sum energi og smøremidler			2 000 613			2 318 389			2 439 726

A Kvantumsenhet: 1000 kWh Prisenhet: Kr/1000 kWh

Vedleggstabell 3.6 Andre kostnader

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Rensing av såkorn	9 729	68,90	6 703	10 020	69,90	7 004	10 508	70,50	7 408
Ensileringsmidler	12 761	934,44	119 244	12 377	928,73	114 949	12 605	880,36	110 969
Halmbeh.middel. AmmoniakkA	664	10,55	7 005	834	10,82	9 024	845	11,04	9 329
Plantevernmidler			313 197			265 167			277 943
Frakt. Korn og oljefrø	638 660	10,21	65 207	720 888	10,57	76 198	722 022	10,78	77 834
Frakt. Handelsgjødsel	370 313	19,74	73 100	384 155	20,17	77 484	413 505	20,52	84 851
Frakt. Poteter	80 501	14,00	11 270	79 917	15,00	11 988	80 209	16,00	12 833
Frakt. Grønnsaker	134 133	26,30	35 277	146 374	27,10	39 667	139 210	28,00	38 979
Frakt. Bær	2 595	30,40	789	2 567	31,30	803	2 682	32,30	866
Frakt. Blomster	19 437	5,15	10 010	18 602	5,31	9 878	17 518	5,48	9 600
Frakt. Frukt	7 248	31,22	2 263	7 201	32,19	2 318	7 558	33,22	2 511
Sum frakt. Hagebruksprod.			48 339			52 666			51 956
FiberdukC	5 502	,89	4 897	5 717	,84	4 802	5 728	,88	5 041
Fiberduk inkl. inv.avgiftC	5 502	,89	4 897	5 717	,84	4 802	5 728	,88	5 041
Plastfolie i hagebruketD	5 630	1 104,12	6 216	5 774	1 042,58	6 020	5 781	1 160,02	6 706
Plastfolie i jordbruketD	59 408	4 556,00	270 663	58 768	4 348,00	255 523	59 033	4 379,00	258 506
Plastfolie inkl. inv.avgiftD	65 038	4 257,19	276 879	64 542	4 052,29	261 543	64 814	4 091,89	265 212
Emballasje. Grønnsaker	13 324	6,61	88 097	14 740	6,74	99 335	13 920	6,80	94 697
Emballasje. Frukt og bær	19 335	1,56	30 107	19 182	1,61	30 894	20 140	1,65	33 182
Emballasje. Blomster	18 621	1,88	35 062	16 775	1,93	32 350	16 775	1,97	32 997
Sum emballasje. Hagebrukspr.			153 266			162 579			160 876
Torv- og plastpotterE	26 834	459,65	12 334	23 680	526,30	12 463	22 305	535,18	11 937
DyrkingstorvF	76	387,66	29 462	76	411,65	31 285	76	468,38	35 597
Sum andre kostn. v/pl.prod.			1 120 903			1 087 152			1 111 786
A Kvantumsenhet: Tonn	Prisenhet: Kr/kg								
B Kvantumsenhet: Kv.indeks	Prisenhet: Pr.ind.frakt								
C Kvantumsenhet: 1000 m2	Prisenhet: Kr/m2								
D Kvantumsenhet: Daa	Prisenhet: Kr/daa								
E Kvantumsenhet: Antall kart.	Prisenhet: Kr/kartong								
F Kvantumsenhet: 1000 m3	Prisenhet: Kr/m3								

Vedleggstabell 3.6 forts. Andre kostnader

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Antall besøk	Kr/besøk	1000 kr	Antall besøk	Kr/besøk	1000 kr	Antall besøk	Kr/besøk	1000 kr
Veterinær	563 587	586,79	330 707	549 254	612,41	336 369	537 345	637,61	342 617
Medisin til dyr			243 265			271 921			294 323
Veterinær og medisin til dyr			573 972			608 290			636 940
Kunstig inseminasjon. Storfe	305 113	703,53	214 656	301 299	690,80	208 137	293 814	747,09	219 506
Kunstig inseminasjon. Svin	185 867	291,45	54 171	186 135	284,54	52 963	186 087	305,96	56 935
Husdyrforsikring			23 257			28 759			12 308
Frakt. Kraftfôr	1 768 483	18,80	332 475	1 803 906	19,06	343 824	1 805 911	19,46	351 430
Frakt. Kjøtt	232 748	7,71	17 945	231 497	6,73	15 580	234 018	6,87	16 077
Adm.geb. kjøp melkekvote			1 846			1 485			1 290
Sum a. kostn. v/husdyrprod.			1 218 322			1 259 038			1 294 486
Skadefors. maskiner netto			23 953			77 374			56 308
Sum netto skadefors. maskin.			23 953			77 374			56 308
Frakt. Fyringsolje	19 673	18,04	3 549	21 022	18,67	3 925	20 928	19,05	3 987
Frakt. Ensileringsmidler	12 761	86,89	1 109	12 377	89,41	1 107	12 605	91,20	1 150
Frakt. Såvarer	65 749	472,35	31 057	66 869	487,47	32 597	66 408	497,21	33 019
Sum diverse frakter			35 715			37 629			38 156
Pelsdyrfôr, produksjon/frakt	45 000	120,00	54 000	42 000	120,00	50 400	43 000	120,00	51 600
Kontormaskiner			46 925			44 366			43 659
Teletjenester			122 104			118 499			115 221
Porto			23 767			24 907			25 728
Sum telefon og porto			145 871			143 406			140 949
Yrkesskadeforsikring	32 029	223,05	7 144	26 046	231,46	6 029	38 322	241,80	9 266
Årsavgift	99 352	506,65	50 337	98 060	505,20	49 540	96 768	503,05	48 679
Produsenttjenesten	10 065	19 003,90	191 274	9 587	19 223,20	184 293	9 587	19 588,90	187 799
Gårdsregnskap, registrert			507 822			499 121			504 594
Gårdsregnskap, ikke-reg.			10 331			9 487			9 605
Sum gårdsregnskap	47 688	10 865,48	518 153	46 280	10 989,80	508 608	45 000	11 426,64	514 199
Skadeforsikring på bygninger			58 843			108 828			137 000
Sum diverse andre kostnader			1 108 262			1 133 099			1 171 307
Sum ekskl.posten forskjellig			3 471 440			3 556 663			3 633 887
Forskjellig			444 344			455 253			465 138
Forskjellig inkl. inv.avgift			444 344			455 253			465 138
Utgifter til sjuk.lønn.ordn.			88 000			88 000			88 000
Medlemsavgift folketrygden			130 800			130 800			130 800
Adm.tilskudd til avløserlag			9 551			9 600			8 271

A Kvantumsenhet: Ant. insem. Prisenhet: Kr/insem. B Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/100 kg C Kvantumsenhet: 1000 liter Prisenhet: Øre/liter
D Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/tonn E Kvantumsenhet: Ant. enhet. Prisenhet: Kr/enhet F Kvantumsenhet: Ant. kj.tøy Prisenhet: Kr/kj.time
G Kvantumsenhet: Kyr i fj.k. Prisenhet: Kr/10 kyr fk H Kvantumsenhet: Ant. regnsk. Prisenhet: Kr/regnskap

Vedleggstabell 3.6 forts. Andre kostnader

	Revidert regnskap 2009		Foreløpig regnskap 2010		Budsjett 2011	
		1000 kr		1000 kr		1000 kr
Sum sosiale ordninger		228 351		228 400		227 071
Andre kostnader		4 144 135		4 240 316		4 326 096

Vedleggstabell 3.7 Vedlikehold

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	1000 kr	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	1000 kr	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	1000 kr
Vedlikehold. Bygninger	66 230	1 762,60	1 167 370	64 275	1 820,40	1 170 062	62 497	1 875,00	1 171 819
Vedlikehold. Mask. og redsk.	82 364	459,30	378 298	85 560	453,60	388 100	86 029	463,10	398 400
Vedlikehold. Biler	11 699	719,15	84 133	11 348	723,65	82 120	10 921	738,12	80 610
Sum vedlikehold			1 629 801			1 640 282			1 650 829

Vedleggstabell 3.8 Leasing av maskiner

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr
Leasing, kapitalslitdel	23 122	347,20	802 796	23 904	355,80	850 504	24 530	362,90	890 194
Leasing, rentedel	3 013	5,08	153 060	3 069	4,93	151 302	2 958	5,25	155 295
Leasing, effekt finansiering			-63 630			-75 800			-59 200
Sum leasing av maskiner			892 226			926 006			986 289

A Kvantumsenhet: Mill. kr Prisenhet: Rentepros.

Vedleggstabell 3.9 Kapitalslit

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr
Kapitalslit. Bygninger	63 963	347,20	2 220 795	65 015	355,80	2 313 234	66 358	362,90	2 408 132
Kapitalslit. Maskiner/redsk.	85 469	347,20	2 967 484	85 565	355,80	3 044 403	85 467	362,90	3 101 597
Kapitalslit. Biler	4 973	347,20	172 663	4 737	355,80	168 542	4 558	363,00	165 455
Kapitalslit. Grøfter	6 383	347,20	221 618	6 421	355,80	228 459	6 461	362,90	234 470
Kapitalslit. Hydrotekn. anl.	372	347,20	12 916	395	355,80	14 054	420	362,90	15 242
Kapitalslit			5 595 476			5 768 692			5 924 896

Vedleggstabell 3.10 Realrente. Lånt kapital

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr
Nedbetalingslån statsbanker	2 798	4,21	117 796	3 048	3,88	118 262	3 281	4,14	135 833
Nedb.lån andr. lång. f. 1997	38 706	4,42	1 710 805	40 636	4,08	1 657 949	42 142	4,35	1 833 177
Sum nedbetalingslån	41 504	4,41	1 828 601	43 684	4,07	1 776 211	45 423	4,33	1 969 010
Sum rentebærende utlån	41 504	4,41	1 828 601	43 684	4,07	1 776 211	45 423	4,33	1 969 010
Investeringslån LUF	1 012			885			759		
Rentekostnader lånt kapital	42 516	4,30	1 828 601	44 569	3,99	1 776 211	46 182	4,26	1 969 010
Effekt av finansiering			-897 967			-1 099 613			-923 627
Realrente lånt kapital			930 634			676 598			1 045 383

Vedleggstabell 3.11 Bruttoinvest. Løpende priser

	Revidert regnskap 2009			Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011		
	1000 kr			1000 kr			1000 kr		
Bygninger			3 589 700			3 710 200			4 060 400
Maskiner og redskaper			2 352 688			3 286 072			3 267 559
Biler			112 200			114 000			123 300
Grøfter	62 000	3 896,00	241 552	62 000	4 025,00	249 550	62 000	4 146,00	257 052
Hydrotekniske anlegg	5 883	3 896,00	22 921	6 685	4 025,00	26 907	7 098	4 146,00	29 427
Sum avskrivb. bruttoinvest.			6 319 061			7 386 729			7 737 738
Fulldyrking u. grøftekostn.A	17 000	5 915,00	100 555	17 000	6 110,00	103 870	17 000	6 293,00	106 981
Sum br.invest.uavskr.jordkap.A	17 000	5 915,00	100 555	17 000	6 110,00	103 870	17 000	6 293,00	106 981
Sum bruttoinvesteringer			6 419 616			7 490 599			7 844 719

A Kvantumsenhet: Daa

Prisenhet: Kr/daa

Vedleggstabell 3.12 Bruttoinvest. Faste priser

	Revidert regnskap 2009		Foreløpig regnskap 2010			Budsjett 2011			
	1000 kr	Indeks	1000 kr	1000 kr	Indeks	1000 kr	1000 kr	Indeks	1000 kr
Bygninger	3 589 700	1 762,60	3 589 700	3 710 200	1 820,40	3 592 396	4 060 400	1 875,00	3 816 993
Maskiner og redskaper	2 352 688	459,30	2 352 688	3 286 072	453,60	3 327 365	3 267 559	463,10	3 240 747
Biler	112 200	719,20	112 200	114 000	723,70	113 291	123 300	738,10	120 143
Grøfter	241 552	382,30	241 552	249 550	394,90	241 588	257 052	406,80	241 571
Hydrotekniske anlegg	22 921	382,30	22 921	26 907	394,90	26 048	29 427	406,80	27 655
Sum avskrivbare bruttoinv.	6 319 061		6 319 061	7 386 729		7 300 688	7 737 738		7 447 109
Fulldyrking	100 555	100,00	100 555	103 870	103,30	100 552	106 981	106,39	100 556
Sum br.inv.i uavskr.jordkap.	100 555		100 555	103 870		100 552	106 981		100 556
Sum bruttoinvesteringer			6 419 616			7 401 240			7 547 665

Vedleggstabell 3.13.1 Bokført kapital etter historisk kost, 1000 kroner

	Revidert regnskap 2009	Foreløpig regnskap 2010	Budsjett 2011
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Jord- og driftsbygninger	55 892 000	60 013 000	62 313 000
Maskiner og redskaper	13 718 000	14 488 000	15 220 000
Biler	460 000	471 000	472 000
Husdyr	8 335 000	8 500 000	8 531 000
Varer i arbeid	8 156 292	8 184 731	8 456 233
Sum bokført kapital	86 561 292	91 656 731	94 992 233
Herav lånt kapital	-42 516 000	-44 569 000	-46 182 000
Egenkapital	44 045 292	47 087 731	48 810 233

Vedleggstabell 3.13.2 Bokført kapital etter prisjustert saldo ¹, 1000 kroner

	Revidert regnskap 2009	Foreløpig regnskap 2010	Budsjett 2011
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Driftsbygninger	52 311 000	54 620 000	56 629 000
Grøfter	3 415 000	3 520 000	3 612 000
Hydrotekniske anlegg	190 000	205 000	222 000
Maskiner inkl. vanningsanlegg	27 483 000	27 367 000	27 947 000
Biler	1 183 000	1 150 000	1 117 000
Sum kapital for avskrivbare driftsmidler	84 582 000	86 862 000	89 527 000
Jord	13 450 000	14 485 000	15 006 000
Tillegg leiejord	9 267 000	10 270 000	10 864 000
Husdyr	8 335 000	8 500 000	8 531 000
Varer i arbeid	8 157 000	8 184 000	8 439 000
Sum kapital	123 791 000	128 301 000	132 367 000
Lånt kapital	-42 515 000	-44 569 000	-46 123 000
Egenkapital	81 276 000	83 732 000	86 244 000

1) Bokført kapital der de avskrivbare driftsmidlene er beregnet på grunnlag av saldoverdier som er prisjustert med konsumprisindeksen. Det er kapital etter dette prinsippet som fra 1999 legges til grunn for kapitalslitsberegningene i Totalkalkylen

Vedlegg IV

AREAL, AVLING OG BRUKEN AV AVLINGEN

REVIDERT REGNSKAP
2009

FORELØPIG REGNSKAP
2010

BUDSJETT
2011

Vedleggstabell 4.1. Areal, avling og bruken av avlingen. Revidert regnskap 2009

	Areal dekar	Avling kg per dekar	Avling i alt		Balanse ²	Salg alle anvendelser	Bruken av avlingen, tonn		
			Tonn	1000 Fem			Hjemmeforbruk Såfrø	Mat	Fôr
Korn:									
Hvete	816 000	341	278 256	287 036	-6 374	274 910	5 470		4 250
Rug	71 200	385	27 412	27 738	-544	27 151	557		-
Rughvete						248	-		-
Bygg	1 363 400	347	473 100	465 434	-9 484	468 005	6 079		8 500
Havre	810 300	341	276 312	229 361	-5 645	274 613	3 094		4 250
Sum korn og erter	3 060 900	345	1 055 080	1 009 569	-22 047	1 044 927	15 200		17 000
Oljefrø	43 200	159	6 869	12 051	194	6 675			
Erter			7 008	7 377	-	6 991	17		
Poteter	137 500	2419	332 613	84 665	33 261	261 251	26 044	338	11 718
Andre grovfôrvekster ³	119 800	1804	216 119	25 426	21 612				194 507
Grønnsaker o.a. vekster på åker og i hage, inkl. brakk	205 000	35 FEm		7 175					
Sum åker	3 566 400			1 146 263					
Eng på fulld. jord, natureng og overfl. dyrket eng (herav silo og rundballer)				(1 651 958)					
	4 344 300	620	2 695 250	1 738 871	169 265	72 954			2 453 031
Kulturbeite fulldyrket, natureng og overfl.dyrket	2 232 300			491 059					491 022 ¹⁾
Sum eng og beite	6 576 600			2 229 930					
Halm			25 113	6 439	2 511	216			22 386
Sum åker, eng og beite	10 143 000			3 382 632					
Utmarks- og fjellbeite				271 000					271 000 ¹⁾
Sum avling				3 653 632					

1) 1000 FEm

2) For de årene hvor det er negativ balanse for korn har det sammenheng med at avlingstallene er basert på SSBs oppgaver, hvor uregistrert hjemmeforbruk av urensset såkorn og helkorn til fôr ikke er tatt med, mens det inngår i den fordelte produksjonen etter anvendelse

3) Omfatter grønnfôr, rotvekster til fôr og korn tilkrossing fra 2002

	Areal Dekar	Avling kg per dekar	Avling i alt			Salg alle anvendelser	Bruken av avlingen, tonn		
			Tonn	1000 Fem	Balanse ²		Hjemmeforbruk Såfrø	Mat	Fôr
Korn:									
Hvete	721 400	440	317 498	327 516	-6 810	314 498	5 560		4 250
Rug	67 800	498	33 794	34 196	-315	33 574	535		-
Rughvete									
Bygg	1 467 900	369	541 477	532 703	-10 426	536 477	6 926		8 500
Havre	761 500	389	296 164	245 839	-5 185	294 164	2 935		4 250
Sum korn og erter	3 018 600	394	1 188 933	1 140 255	-22 736	1 178 713	15 956		17 000
Oljefrø	59 300	169	10 000	17 544	-	10 000			
Erter			6 247	6 576	-	6 227	20		
Poteter	132 500	2 402	318 265	81 013	31 827	251 403	26 750	286	8 000
Andre grovfôrvekster ³	120 300	1 860	223 758	26 324	22 376				201 382
Grønnsaker o.a. vekster på åker og i hage, inkl. brakk	213 200	35Fem		7 462					
Sum åker	3 543 900			1 279 174					
Eng på fulld. jord, natureng og overfl. dyrket eng,(herav silo og rundballer)	4 276 300	587	2 510 188	(1 538 510) 1 619 476	156 888	77 501			2 275 799
Kulturbeite fulldyrket, Natureng og overfl.dyrket	2 247 400			509 120					509 120 ¹⁾
Sum eng og beite	6 523 700			2 128 596					
Halm		30 800		7 897	3 080				27 720
Sum åker, eng og beite	10 067 600			3 415 667					
Utmarks- og fjellbeite				285 000					285 000 ¹⁾
Sum avling				3 700 667					

1) 1000 FEm

2) Se fotnote for 2008

3) Se fotnote for 2008

Vedleggstabell 4.1. forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Budsjett 2011

	Areal dekar	Avling kg per dekar	Tonn	1000 FEm	Balanse ²	Avling i alt	Bruken av avlingen, tonn		
						Salg alle anvendelser	Hjemmeforbruk Såfrø	Mat	Fôr
Korn:									
Hvete	700 000	436	305 200	314 830	-6 630	301 758	5 822		4 250
Rug	73 000	555	40 515	40 997	-466	40 437	544		.
Rughvete									
Bygg	1 552 000	382	592 864	583 257	-9 885	587 818	6 431		8 500
Havre	685 000	370	253 450	210 383	-4 967	251 308	2 859		4 250
Sum korn og erter	3 010 000	396	1 192 029	1 149 468	-21 948	1 181 321	15 657		17 000
Oljefrø	50 000	170	8 500	14 912	.	8 500			
Erter			7 000	7 368	.	7 000			
Poteter	135 000	2 524	340 740	86 734	34 074	254 660	26 750	265	24 991
Andre grovfôrvekster ³	120 000	1 860	223 200	26 259	22 320				200 880
Grønnsaker o.a. vekster på åker og i hage, inkl. brakk	210 000	35FEm		7 350					
Sum åker	3 525 000			1 292 091					
Eng på fulld. jord, natureng og overfl. dyrket eng (herav silo og rundballer)	4 214 000	616	2 595 824	1 674 725	162 238	78 773			2 354 813
Kulturbeite fulldyrket, Natureng og overfl.dyrket	2 246 000			525 052					525 052 ¹⁾
Sum eng og beite	6 460 000			2 199 777					
Halm			31 167	7 992	3 117	100			27 950
Sum åker, eng og beite	9 985 000			3 499 860					
Utmarks- og fjellbeite				297 000					297 000 ¹⁾
Sum avling				3 796 860					

1) 1000 FEm

2) Se fotnote for 2008

3) Se fotnote for 2008

Vedleggstabell 4.2. Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster. 1000 dekar¹

År	Åker og hage						Eng på dyrket jord			I alt	Natureng		Sum jordbruksareal i drift
	Korn og erter	Oljefrø	Poteter	Rotvekster ²	Grønnfôr ³	Andre vekster og brakk	I alt	Slått	Beite	Fulldyrket jord i drift	Slått	Beite	
1959	2 182	..	553	152	114	478	3 479	4 303	561	8 343	763	1 001	10 107
1969	2 447	78	346	91	188	518	3 667	4 049	553	8 269	430	1 164	9 863
1970	2 576	36	335	82	203	445	3 707	3 878	554	8 139	385	1 012	9 536
1971	2 678	19	310	74	203	468	3 753	3 767	543	8 063	290	956	9 308
1972	2 725	21	288	66	192	481	3 773	3 657	521	7 951	253	897	9 101
1973	2 799	38	293	65	194	469	3 858	3 546	496	7 900	251	886	9 037
1974	2 910	36	297	67	210	446	3 966	3 436	530	7 932	229	846	9 007
1975	2 997	49	249	67	242	467	4 071	3 387	460	7 918	235	828	8 981
1976	2 981	60	279	69	259	459	4 107	3 408	432	7 947	238	777	8 962
1977	3 024	51	280	62	272	453	4 142	3 458	403	8 003	236	755	8 994
1978	3 063	48	250	59	281	459	4 160	3 533	373	8 006	250	690	9 006
1979	3 202	53	223	41	291	335	4 146	3 821	390	8 358	296	943	9 597
1980	3 175	58	214	40	312	313	4 111		4 275	8 386	301	894	9 581
1981	3 166	66	216	39	312	330	4 130		4 364	8 494	253	838	9 585
1982	3 212	77	220	47	344	292	4 193		4 428	8 621	235	779	9 635
1983	3 256	75	220	51	345	318	4 264		4 478	8 742	218	746	9 706
1984	3 302	101	216	55	345	295	4 314		4 457	8 771		994	9 765
1985	3 402	79	206	50	368	280	4 385		4 416	8 801		1 000	9 801
1986	3 425	69	187	44	365	271	4 362		4 405	8 767		1 001	9 768
1987	3 442	64	188	39	381	263	4 377		4 389	8 766		1 002	9 768
1988	3 445	63	194	33	385	265	4 386		4 428	8 814		1 024	9 838
1989	3 469	61	194	31	372	278	4 402		4 443	8 846		1 096	9 941

1) Ekskl. villahager f.o.m. 1979

2) Inkl. fôrmarkål 1959-1978

3) Inkl. fôrmarkål fra 1979

Vedleggstabell 4.2 forts. Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster. 1000 dekar¹

År	Åker og hage						Eng på dyrket jord		I alt	Natureng		Sum jordbruksareal i drift
	Korn og erter	Olje-frø	Poteter	Rot-vekster ²	Grønn-fôr ³	Andre vekster og brakk	I alt	Slått	Beite	Fulldyrket jord i drift	Slått	
1990	3 567	52	194	27	377	251	4 467	4 364	8 830	1 142		9 972
1991	3 622	42	184	24	360	225	4 457	4 383	8 840	1 169		10 009
1992	3 591	59	196	23	378	203	4 450	4 409	8 859	1 206		10 065
1993	3 527	87	187	20	425	152	4 439	4 477	8 916	1 236		10 152
1994	3 486	99	176	16	390	201	4 368	4 568	8 936	1 280		10 216
1995	3 381	111	184	16	416	216	4 324	4 660	8 984	1 303		10 287
1996	3 341	77	186	14	402	223	4 241	4 774	9 015	1 329		10 344
1997	3 326	76	184	12	357	210	4 165	4 888	9 053	1 366		10 419
1998	3 356	64	167	11	355	202	4 156	4 851	9 007	1 487		10 494
1999	3 282	64	149	9	308	184	3 995	4 876	8 871	1 511		10 383
2000	3 306	57	151	9	282	180	3 985	4 856	8 841	1 581		10 422
2001	3 281	109	152	9	267	179	3 997	4 865	8 862	1 605		10 467
2002	3 268	110	152		206 ⁴	178 ⁵	3 915	4 917	8 832	1 635		10 466
2003	3 267	75	146		196	170	3 854	4 905	8 759	1 644		10 404
2004	3 283	68	142		176	176	3 846	4 892	8 737	1 660		10 397
2005	3 252	67	137		155	193	3 805	4 858	8 663	1 692		10 354
2006	3 182	65	141		149	195	3 731	4 896	8 628	1 717		10 345
2007	3 119	62	145		137	206	3 669	4 906	8 574	1 746		10 320
2008	3 090	48	143		131	197	3 609	4 884	8 494	1 751		10 245
2009	3 061	43	138		120	205	3 566	4 829	8 394	1 748		10 143
2010*	3 019	59	133		120	213	3 544	4 764	8 308	1 759		10 068
2011**	3 010	50	135		120	210	3 525	4 700	8 225	1 760		9 985

1) Ekskl. villahager f.o.m. 1979

2) Inkl. fôrmarkkål 1959–1978

3) Inkl. fôrmarkkål fra 1979

4) Inkl. rotvekster till fôr fra 2002

5) Inkl. rotvekster til mat fra 2002

Vedlegg V
HUSDYRSTATUS OG HUSDYRPRODUKSJON

REVIDERT REGNSKAP
2009

FORELØPIG REGNSKAP
2010

BUDSJETT
2011

Vedleggstabell 5.1. Husdyrstatus 2009

	Åpningsstatus 2009			Sluttstatus 2009			Endringer + el. -	
	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	1000 kr
Hester	30 700	10 510	322 657	30 900	10 510	324 759	200	2 102
Kalver under 1 år	305 400	3 010	919 254	298 500	3 010	898 485	-6 900	-20 769
Okser over 1 år	103 500	12 280	1 270 980	102 000	12 280	1 252 560	-1 500	-18 420
Kviger	159 800	8 180	1 307 164	159 300	8 340	1 328 562	-500	21 398
Kyr	307 300	9 510	2 922 423	306 500	9 590	2 939 335	-800	16 912
Sum storfe	876 000		6 419 821	866 300		6 418 942	-9 700	-879
Sauer	1 029 400	640	658 816	1 053 500	640	674 240	24 100	15 424
Geiter	37 400	160	5 984	36 900	160	5 904	-500	-80
Slaktesvin	425 500	1 140	485 070	444 500	1 140	506 730	19 000	21 660
Avlssvin over 6 mnd	100 100	1 900	190 190	102 800	1 900	195 320	2 700	5 130
Sum svin	525 600		675 260	547 300		702 050	21 700	26 790
Slaktekylling	9 155 400	19,60	179 423	8 620 300	19,60	168 936	-535 100	-10 487
Ender,kalkuner, gjess	62 500	90	5 625	33 200	90	2 988	-29 300	-2 637
Kaniner	1 700	150	255	1 800	150	270	100	15
Rev	60 000	480	28 800	50 000	480	24 000	-10 000	-4 800
Mink	125 000	230	28 750	115 000	230	26 450	-10 000	-2 300
Sum pelsdyr	185 000		57 550	165 000		50 450	-20 000	-7 100
Sum husdyr			8 325 391			8 348 539		23 148
Lager reveskinn	20 000	486	9 720	20 000	486	9 720		
Lager minkskinn		196			196			
Sum pelsdyrskinn	20 000		9 720	20 000		9 720		
Sum			8 335 111			8 358 259		23 148

Vedleggstabell 5.1 forts. Husdyrstatus 2010

	Åpningsstatus 2010			Sluttstatus 2010			Endringer + el. -	
	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	1000 kr
Hester	30 900	10 510	324 759	32 000	10 510	336 320	1 100	11 561
Kalver under 1 år	298 500	3 190	952 215	294 100	3 190	938 179	-4 400	-14 036
Okser over 1 år	102 000	12 370	1 261 740	101 100	12 370	1 250 607	-900	-11 133
Kviger	159 300	8 360	1 331 748	159 200	8 430	1 342 056	-100	10 308
Kyr	306 500	9 650	2 957 725	305 500	9 710	2 966 405	-1 000	8 680
Sum storfe	866 300		6 503 428	859 900		6 497 247	-6 400	-6 181
Sauer	1 053 500	650	684 775	1 037 500	650	674 375	-16 000	-10 400
Geiter	36 900	130	4 797	36 100	130	4 693	-800	-104
Slaktesvin	444 500	1 180	524 510	455 000	1 180	536 900	10 500	12 390
Avlssvin over 6 mnd	102 800	2 080	213 824	103 000	2 080	214 240	200	416
Sum svin	547 300		738 334	558 000		751 140	10 700	12 806
Slaktekylling	8 620 300	20,24	174 483	9 152 100	20,24	185 248	531 800	10 764
Ender,kalkuner, gjess	33 200	100	3 320	35 000	100	3 500	1 800	180
Kaniner	1 800	150	270	1 900	150	285	100	15
Rev	50 000	510	25 500	50 000	510	25 500		
Mink	115 000	240	27 600	130 000	240	31 200	15 000	3 600
Sum pelsdyr	165 000		53 100	180 000		56 700	15 000	3 600
Sum husdyr			8 487 266			8 509 508		22 241
Lager reveskinn	20 000	586	11 720		586		-20 000	-11 720
Lager minkskinn		298			298			
Sum pelsdyrskinn	20 000		11 720				-20 000	-11 720
Sum			8 498 986			8 509 508		10 521

Vedleggstabell 5.1 forts. Husdyrstatus 2011

	Åpningsstatus 2011			Sluttstatus 2011			Endringer + el. -	
	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	1000 kr
Hester	32 000	10 510	336 320	33 000	10 510	346 830	1 000	10 510
Kalver under 1 år	294 100	3 200	941 120	290 000	3 200	928 000	-4 100	-13 120
Okser over 1 år	101 100	12 500	1 263 750	99 400	12 500	1 242 500	-1 700	-21 250
Kviger	159 200	8 490	1 351 608	159 200	8 520	1 356 384		4 776
Kyr	305 500	9 770	2 984 735	305 800	9 790	2 993 782	300	9 047
Sum storfe	859 900		6 541 213	854 400		6 520 666	-5 500	-20 547
Sauer	1 037 500	650	674 375	1 033 000	650	671 450	-4 500	-2 925
Geiter	36 100	130	4 693	35 500	130	4 615	-600	-78
Slaktesvin	455 000	1 180	536 900	457 000	1 180	539 260	2 000	2 360
Avlssvin over 6 mnd	103 000	2 030	209 090	103 500	2 030	210 105	500	1 015
Sum svin	558 000		745 990	560 500		749 365	2 500	3 375
Slaktekylling	9 152 100	21,00	192 194	9 353 500	21,00	196 424	201 400	4 229
Ender,kalkuner, gjess	35 000	100	3 500	36 000	100	3 600	1 000	100
Kaniner	1 900	150	285	1 900	150	285		
Rev	50 000	540	27 000	50 000	540	27 000		
Mink	130 000	250	32 500	140 000	250	35 000	10 000	2 500
Sum pelsdyr	180 000		59 500	190 000		62 000	10 000	2 500
Sum husdyr			8 558 070			8 555 235		-2 836
Lager reveskinn		654			654			
Lager minkskinn		306			306			
Sum pelsdyrskinn								
Sum			8 558 070			8 555 235		-2 836

Tabell 5.2. Utviklingen i husdyrproduksjon til salg og hjemmeforbruk fra 1959, 1000 liter melk og tonn kjøtt og egg.

	Kumelk	Geitemelk	Storfe	Kalv	Sau/lam	Geit/kje	Hest	Fjorfeslakt	Tamrein	Kaniner	Gris ¹	Sum kjøtt	Egg
1959	1 417	19,7	41 070	7 455	14 907	315	2 246	2 937	1 600	245	48 243	119 018	31 179
1960	1 484	20,0	41 698	6 943	14 870	318	2 209	2 541	1 600	250	53 659	124 088	32 610
1961	1 475	19,3	46 557	7 334	14 769	318	2 349	2 697	1 600	250	54 997	130 871	30 842
1962	1 516	19,7	50 370	7 377	15 278	305	2 391	2 818	1 750	250	56 998	137 537	31 636
1963	1 527	23,1	48 397	6 742	15 069	290	2 535	2 598	1 469	250	51 880	129 230	30 866
1964	1 522	23,8	49 727	6 505	15 109	330	2 719	2 700	1 426	250	54 139	132 905	31 149
1965	1 528	25,9	48 443	6 410	16 172	362	2 500	3 102	1 641	250	58 152	137 032	32 145
1966	1 568	27,5	49 842	6 475	16 844	382	2 457	3 429	1 894	250	58 017	139 590	35 811
1967	1 593	28,0	46 219	6 577	17 838	403	2 146	3 891	1 674	250	58 469	137 467	36 522
1968	1 659	27,5	46 743	6 395	17 540	341	1 964	4 653	1 825	250	62 428	142 139	35 887
1969	1 634	26,2	52 110	6 606	17 262	312	1 904	5 176	1 411	220	65 566	150 567	37 260
1970	1 616	24,5	49 214	7 114	16 648	300	1 548	5 921	1 581	220	64 750	147 296	37 036
1971	1 657	23,2	48 480	7 205	15 802	255	1 204	6 622	1 541	230	69 362	150 701	36 720
1972	1 720	22,8	48 393	7 277	15 350	239	1 008	6 987	1 334	240	75 909	156 737	36 724
1973	1 718	20,5	53 751	6 943	15 189	245	725	7 629	1 130	255	75 890	161 757	38 257
1974	1 717	20,4	61 337	5 522	15 611	241	670	8 658	1 118	275	78 230	171 662	38 941
1975	1 730	20,9	63 152	4 600	16 116	234	801	7 823	1 216	127	75 761	169 830	38 248
1976	1 779	21,5	57 988	2 575	16 275	236	778	7 344	1 330	144	74 924	161 594	37 463
1977	1 776	21,9	64 449	1 996	16 955	259	797	8 160	1 481	152	79 070	173 319	39 166
1978	1 754	22,2	66 589	1 846	17 778	256	789	9 154	1 448	160	76 841	174 861	41 987
1979	1 782	23,3	69 617	1 902	19 014	258	750	9 818	1 625	168	78 932	182 084	44 939
1980	1 850	24,9	67 368	1 950	18 459	266	711	10 912	1 580	176	83 109	184 531	44 797
1981	1 858	26,7	73 607	1 770	20 871	297	819	10 677	1 571	176	82 971	192 759	45 669
1982	1 912	28,4	77 353	2 824	22 830	341	679	9 904	1 683	176	82 239	198 029	48 656
1983	1 885	27,5	72 230	2 511	22 534	357	619	10 655	1 780	176	82 040	192 902	55 492
1984	1 885	26,7	67 384	2 218	23 875	340	636	11 159	1 957	180	84 794	192 543	54 582
1985	1 843	26,8	70 779	2 310	24 150	360	668	12 485	2 020	180	84 353	197 305	54 333
1986	1 843	26,3	72 274	2 096	24 734	327	697	13 452	1 976	188	85 651	201 395	53 586

Tabell 5.2 forts. Utviklingen i husdyrproduksjon til salg og hjemmeforbruk fra 1959, 1000 liter melk og tonn kjøtt og egg

	Kumelk	Geitemelk	Storfe	Kalv	Sau/lam	Geit/kje	Hest	Fjorfeslakt	Tamrein	Kaniner	Gris ¹	Sum kjøtt	Egg
1987	1 874	27,9	74 084	2 475	24 768	352	700	14 896	2 324	209	92 817	212 625	53 785
1988	1 813	27,2	73 772	1 803	23 518	334	739	17 972	2 538	209	90 046	210 931	53 789
1989	1 854	26,6	74 022	1 364	23 072	331	798	19 988	2 592	217	84 099	206 483	51 933
1990	1 854	27,3	80 486	1 307	23 377	331	783	19 816	2 343	230	83 446	212 119	49 750
1991	1 809	25,8	78 094	1 255	22 741	320	857	20 104	2 674	230	85 518	211 793	50 177
1992	1 800	25,8	82 350	1 354	23 306	322	909	22 617	2 510	230	91 249	224 847	50 866
1993	1 794	25,8	81 105	1 887	24 471	323	866	22 749	2 414	260	90 320	224 395	51 300
1994	1 750	24,6	84 849	1 783	25 142	329	823	25 647	2 136	250	91 408	232 367	51 537
1995	1 721	24,8	82 916	1 242	25 211	324	718	28 633	2 282	250	96 063	237 639	49 276
1996	1 698	23,8	84 002	1 083	25 846	313	656	32 425	1 833	250	103 349	249 757	49 296
1997	1 692	23,2	87 082	999	24 564	316	589	33 399	1 430	260	105 454	254 093	48 955
1998	1 680	22,6	89 979	841	23 332	298	618	31 409	1 412	260	106 398	254 547	47 382
1999	1 654	21,7	94 051	1 525	22 946	266	606	36 528	1 616	270	109 250	267 058	47 705
2000	1 566	21,1	88 384	2 477	23 499	257	588	43 091	1 270	270	102 913	262 749	47 786
2001	1 523	20,3	83 438	2 315	24 482	241	636	42 321	1 572	260	108 756	264 021	47 760
2002	1 509	21,3	83 220	2 397	25 145	242	636	46 138	1 787	260	104 018	263 843	47 841
2003	1 524	21,2	83 115	2 173	24 534	240	569	49 382	1 715	260	106 039	268 027	50 239
2004	1 524	21,5	84 440	2 101	26 233	222	533	54 617	2 290	260	113 511	284 207	52 414
2005	1 515	22,1	85 303	2 067	26 096	247	465	56 861	2 065	260	112 818	286 182	50 702
2006	1 504	20,9	85 526	2 116	25 278	297	425	62 894	1 990	280	116 356	295 162	50 815
2007	1 545	20,3	82 566	2 089	23 544	285	383	70 282	2 069	250	117 742	320 477	53 187
2008	1 531	20,3	84 499	1 966	24 246	306	363	84 090	2 061	240	122 706	318 176	56 012
2009	1 505	20,8	83 098	1 684	24 048	269	440	81 145	1 935	230	123 642	316 491	58 916
2010*	1 510	20,9	81 837	1 632	24 553	285	414	83 142	2 011	280	128 771	322 925	59 921
2011**	1 499	21,0	80 630	1 609	24 403	285	414	84 901	2 000	290	129 268	323 800	61 223

*Foreløpig regnskap

**Budsjett

1) Fom. 2002 avregnes gris uten hode og labb

Vedlegg VI
FÔRTILGANG OG FÔRBEHOV

REVIDERT REGNSKAP
2009

FORELØPIG REGNSKAP
2010

BUDSJETT
2011

Vedleggstabell 6.1. Fôrtilgang i alt

	Revidert regnskap 2009		Foreløpig regnskap 2010		Budsjett 2011	
	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm
Norsk korn, kli og gris av norsk matkorn:						
Hvete og rug	4 250	4 384	4 250	4 384	4 250	4 384
Bygg	8 547	8 409	8 523	8 385	8 500	8 362
Havre, bl.korn og erter	4 252	3 529	4 253	3 530	4 250	3 528
Sum leiemalt korn og helkorn	17 049	16 322	17 026	16 299	17 000	16 274
Poteter	19 523	4 969	9 239	2 352	19 327	4 920
Andre grovfôrvekster ¹	194 507	22 883	201 382	23 692	200 880	23 633
Silo og rundballer		1 542 946		1 492 064		1 463 308
Gras		11 807		15 709		16 245
Sum saftig fôr		1 582 605		1 533 817		1 508 106
Eng beregnet som høy (herav silo, rundballer og gras)	2 465 724	1 590 790 (1 554 753)	2 364 415	1 525 429 (1 507 773)	2 315 306	1 493 746 (1 479 553)
Halm	27 235	14 382	25 053	13 186	27 835	14 650
Sum tørt stråfôr		50 419		30 842		28 843
Beite på innmark		491 059		509 120		525 052
Utmark og fjellbeite		271 000		28 500		297 000
Fôr fra frukt- og grønnsakproduksjon		5 000		5 000		5 000
I alt hjemmeproduserte planteprodukter		2 416 405		2 380 078		2 380 275
Hjelpfôr og kjøkkenavfall		25 388		25 423		25 581
Melk og myse		55 100		53 800		54 500
I alt hjemmeprodusert fôr		2 496 893		2 459 301		2 460 356
Importert høy	9 681	4 841	14 603	7 302	13 135	6 568
I alt innkjøpt kraftfôr	1 768 483	1 737 830	1 803 906	1 772 716	1 805 911	1 775 117
Total		4 239 564		4 239 319		4 242 041

1) Omfatter grønnfôrvekster, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

Vedleggstabell 6.2. Fôrtilgang - kraftfôrforbruk

	Revidert regnskap 2009		Foreløpig regnskap 2010		Budsjett 2011	
	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm
Fôrblandinger til drøvtyggere	893 041	841 761	907 352	855 250	901 352	849 595
Fôrblandinger til svin	473 483	490 723	486 507	504 221	488 507	506 294
Fôrblandinger til fjørfe	379 353	384 837	384 802	390 365	389 802	395 437
Andre fôrblandinger	19 794	17 831	22 559	20 322	23 450	21 124
Sum fôrblandinger inkl. leiemalt korn i blandinger	1 765 671	1 735 152	1 802 320	1 770 158	1 803 111	1 772 450
Leiemalt korn i blandinger						
Sum innkjøpt kraftfôr i blandinger	1 765 671	1 735 152	1 801 220	1 770 158	1 803 111	1 772 450
Innkjøpt grøpp av salgskorn	2 812	2 678	2 686	2 558	2 800	2 667
Sum innkjøpt kraftfôr	1 768 483	1 737 830	1 803 906	1 772 716	1 805 911	1 775 117
Sum leiemalt korn og helkorn	17 049	16 322	17 026	16 299	17 000	76 274
Totalt kraftfôrforbruk	1 785 532	1 754 152	1 820 932	1 789 015	1 822 911	1 791 391

Vedleggstabell 6.3. Fôrbehov

	Revidert regnskap 2009		Foreløpig regnskap 2010		Budsjett 2011	
	Antall 1000 stk.	Mill. Fem	Antall 1000 stk.	Mill. FEm	Antall 1000 stk.	Mill. Fem
Melkekyr	239,3	1 351,9	236,7	1 352,1	232,6	1 337,5
Ammekyr	65,2	180,5	68,4	190,2	71,4	197,5
Kviger	165,6	323,3	164,3	321,7	164,0	321,8
Okser > 1 år	101,0	373,6	100,5	373,7	99,4	360,7
Kalver < 1 år	303,8	328,1	298,7	322,6	293,9	317,6
Sum storfe	874,9	2 557,3	868,6	2 560,3	861,3	2 535,1
Prosent storfe		61,0		60,5		60,2
Hester	35,6	74,8	36,4	76,4	37,4	78,5
Prosent hester		1,8		1,8		1,9
Sauer: > 1 år	883,9	300,5	892,5	303,5	884,5	300,7
< 1 år	1 406,0	239,0	1 406,1	239,0	1404,1	238,7
Sum sauer		539,5		542,5		539,4
Prosent sauer		12,9		12,5		12,8
Geiter: > 1 år	44,4	21,5	43,5	21,3	43,0	21,2
< 1 år	23,9	3,3	24,3	3,4	24,0	3,4
Sum geiter	68,3	24,8	67,8	24,7	67,0	24,6
Prosent geiter		0,6		0,6		0,6
Sum svin		578,6		602,6		605,0
Prosent svin		13,8		14,2		14,4
Høns: Voksne		155,9		161,3		159,0
Livkyllinger		21,8		19,9		21,6
Sum høns		177,7		181,2		180,6
Prosent høns		4,2		4,3		4,3
Ender, gjess og slaktekylling mv.		231,3		236,0		241,3
Prosent fjørfe til kjøtt		5,5		5,6		5,7
Pelsdyr (fôr som går inn i fôrtilg.)		10,8		9,5		10,1
Sum fôrbehov		4 194,8		4 233,2		4 214,6

Vedlegg VII
PRODUKTIVITET

Produktivitet

Det er flere måter å regne produktivitetsutvikling på. Bruttoinntekten sett i forhold til den sammenveide innsatsen for de tre faktorene arbeid, kapital og vareinnsats (multifaktorproduktivitet) anses i følge OECD som særlig aktuell når en skal beregne produktivitetsutviklingen for en næring. Denne gir en økning på 24 prosent for perioden 2000–2010 eller 2,2 prosent i gjennomsnitt per år.

Andre beregningsmåter er allikevel mer vanlig når produktivitetsutvikling omtales. Arbeidsproduktivitet beregnet på grunnlag av bruttoprodukt er ifølge OECD det mest brukte enkeltproduktivitetsmålet. I Norge er arbeidsproduktivitet mye brukt i ulike sammenhenger. Sammenstillingen i vedleggstabell 9.1 viser en økning av bruttoarbeidsproduktivitet med 79 prosent fra 2000 til 2010. Den årlige økningen blir 6,0 prosent. Kapitalproduktivitet er et annet enkeltfaktormål som blir benyttet i noen sammenhenger. Bruttokapitalproduktiviteten viser en økning på 30 prosent for perioden og en årlig gjennomsnittlig økning på 2,6 prosent.

Sammenveid produktivitet for arbeid og kapital på grunnlag av bruttoprodukt blir i følge OECD også mye brukt (flerfaktor). Denne økte med 58 prosent for perioden 2000–2010 eller 4,7 prosent i gjennomsnitt per år.

En beregner produksjonsverdi (bruttoinntekt), arbeids-, kapital- og vareinnsats for hvert år i faste priser. Deretter beregnes indekser for utviklingen. Til kapitalinnsats regnes realrente på samlet kapital, kapitalslit og leasing. Som vareinnsats regnes energi, materialer, tjenester mv. Bruttoinntekt omfatter alle inntekter utenom direkte tilskudd og uten fradrag for kostnader. Bruttoproduct er bruttoinntekt minus vareinnsats. Arbeidsinnsatsen er regnet om til kroner med en fast timepris. Årlige endringer er beregnet etter logaritmefunksjonen.

Vedleggstabell 9.1 Produktivitetsutvikling i jordbruket beregnet på indekser for bruttoprodukt og innsatsfaktor

År	Flerfaktorproduktivitet		Enkeltfaktorproduktivitet	
	Bruttoinntekt/ arbeid, kapital og vareinnsats (multifaktorproduktivitet)	Bruttoproduct/ arbeid og Kapital	Bruttoproduct/ arbeid	Bruttoproduct/ kapital
2000	100	100	100	100
2010	124	158	179	130
Årlig endring, prosent	2,2	4,7	6,0	2,6